

Jonge
Democraten

Politiek Programma
Versie maart 2025

Inhoudsopgave

Samenvatting Politiek Programma	3
1. Vrij zijn is kunnen kiezen voor jouw toekomst	10
2. Een open Nederland denkt en handelt internationaal	13
3. Werken aan een sterke democratische rechtsstaat	21
4. Een digitaal en innovatief Nederland	31
5. Inzetten op een diverse en inclusieve samenleving	38
6. Opkomen voor een duurzame en leefbare toekomst	46
7. Een eerlijke economie die werkt voor iedereen	55
8. Bouwen aan een verenigd en daadkrachtig Europa	67
9. Laat kunst, cultuur en media bloeien	73
10. Staan voor een eerlijk en humaan asiel- en migratiebeleid	77
11. Het beste onderwijs met gelijke kansen voor iedereen	80
12. Goede en toegankelijke zorg in een gezond Nederland	90
13. Goed en betaalbaar wonen in een bereikbaar Nederland	100

Samenvatting Politiek Programma

1. *Beginselen*

- Als Jonge Democraten hebben we vier grondbeginselen: een open en vrije samenleving, een sterke democratische rechtsstaat, internationale samenwerking en een duurzame en leefbare toekomst. Deze grondbeginselen vormen de kern van ons gedachtegoed en zijn leidend in ons politieke denken.
- Voor de Jonge Democraten is het belangrijk dat iedereen in Nederland de vrijheid heeft om zijn of haar leven naar eigen inzicht in te richten. Die vrijheid is echter niet absoluut; jouw vrijheid houdt op wanneer deze de vrijheid van een ander beperkt. Als Jonge Democraten vinden we dat de overheid de vrijheden van individuen moet respecteren, maar zich ook actief moet inzetten om te garanderen dat er een samenleving ontstaat waarin mensen de vrijheid genieten om aan hun eigen leven vorm te geven.
- De Jonge Democraten hechten veel waarde aan een sterke democratische rechtsstaat. Een sterke democratische rechtsstaat kan volgens ons alleen ontstaan als de overheid mensen actief betreft bij het proces van politieke besluitvorming en de kaders schept voor een vrij publiek debat, maar tegelijkertijd ook optreedt tegen mensen die onze democratische rechtsstaat willen beschadigen.
- Voor de Jonge Democraten is internationale samenwerking van cruciaal belang. De uitdagingen van de toekomst kunnen volgens ons alleen in internationaal verband worden opgelost. Daarom moet Nederland een open houding hebben naar de wereld en te allen tijde internationaal blijven denken en handelen. Nederland moet een voortrekkersrol spelen in de Europese Unie en andere internationale samenwerkingsverbanden.
- Eén van die uitdagingen is de klimaat- en biodiversiteitscrisis, wellicht wel de grootste bedreiging van onze toekomst. Als Jonge Democraten staan we voor een ambitieus klimaatbeleid. Radicale keuzes moeten wat ons betreft niet uit de weg worden gegaan.

2. *Buitenlandse Zaken & Defensie*

- Als Jonge Democraten zijn we ons bewust van het feit dat Nederland geen eiland is, maar innig verbonden met de landen om ons heen en de rest van de wereld. Bovendien vragen grensoverschrijdende uitdagingen als klimaatverandering, digitalisering en veiligheid ook om een aanpak die landsgrenzen overstijgt. Om die reden is een open blik op de wereld cruciaal.
- Om die reden staan we als Jonge Democraten een ambitieus en robuust buitenlandbeleid voor. Wat ons betreft zet Nederland zich via diplomatie wereldwijd in voor vrede, recht en veiligheid, bekommert Nederland zich als rijk en welvarend handelsland ook om de noden van andere landen en bouwt Nederland aan een sterke en effectieve krijgsmacht, waardoor we in staat zijn onszelf te verdedigen.
- Nederland heeft in onze overtuiging de plicht om zich in te zetten voor vrede, recht en veiligheid. Dit kan via diplomatie en door effectief samen te werken in internationale organisaties als de EU, de VN en de NAVO. Bijzondere aandacht verdient de bevordering van democratie en mensenrechten.
- Nederland profiteert als open economie van vrije wereldhandel. Wel is het van belang meer aandacht te hebben voor de negatieve effecten van vrije wereldhandel, en die zoveel mogelijk weg te nemen. Daarnaast heeft Nederland naar onze mening de morele verantwoordelijkheid om meer te investeren in ontwikkelingssamenwerking, minimaal 1% van het BNI.

- De spanningen op het internationale geopolitieke toneel vragen om een sterke en effectieve krijgsmacht die in staat is Nederland veilig te houden. Als Jonge Democraten vinden we dat er meer geïnvesteerd moet worden in defensie en er komende jaren hard moet worden ingezet op meer Europese defensiesamenwerking. Wat ons betreft moet die samenwerking uiteindelijk leiden tot de oprichting van een Europees leger als pijler binnen de NAVO.

3. *Democratie & Rechtsstaat*

- Als Jonge Democraten staan we voor meer directe democratie; één keer stemmen per vier jaar is volgens ons volstrekt onvoldoende. De overheid zou vol moeten inzetten op burgerraden, referenda en direct verkozen bestuurders. Ook jongeren moeten voldoende kunnen participeren in het proces van politieke besluitvorming. Het burgerschapsonderwijs moet worden verbeterd en het actief en passief kiesrecht moet worden uitgebreid naar 16 jaar. Ten slotte moet de overheid zich er ook voor inzetten dat bij verkiezingen zoveel mogelijk mensen daadwerkelijk gaan stemmen.
- De Jonge Democraten maken zich zorgen over de staat van het openbaar bestuur in Nederland. De afgelopen jaren hebben we gezien hoe burgers slachtoffer zijn geweest van de toeslagenaffaire of van de gaswinning in Groningen. Wat ons betreft moet de overheid bij het maken van beleid altijd de burger centraal stellen. Verder moeten burgers beschermd worden tegen onredelijke besluiten die hen onevenredig hard zouden raken. Om het vertrouwen van burgers in de overheid te herstellen is het ook van belang dat de overheid de problemen van burgers daadwerkelijk oplost en problemen niet laat voortbestaan totdat men eigenlijk niet meer van een probleem, maar van een crisis moet spreken.
- Voor de Jonge Democraten is de democratische rechtsstaat een kostbaar goed waar we zorgvuldig mee om moeten gaan. Hiervoor is het noodzakelijk dat er een gezonde verhouding tussen de verschillende staatsmachten is en de positie van volksvertegenwoordigers goed is, zodat zij hun taken goed kunnen vervullen. Als Jonge Democraten zijn we overigens wel voorstander van het afschaffen van de Eerste Kamer en het inrichten van een constitutioneel hof, dat de bevoegdheid krijgt om wetten aan de Grondwet te toetsen. Ook moet het mogelijk worden om organisaties én politieke partijen te verbieden die de democratische rechtsstaat bedreigen. Ten slotte is het voor het versterken van de democratische rechtsstaat ook van essentieel belang dat de overheid transparantie betracht en er onafhankelijke journalisten zijn die de overheid controleren, alsook een onafhankelijke rechterlijke macht.
- Een sterke democratische rechtsstaat betekent ook een veilige samenleving. Als Jonge Democraten staan we voor een effectieve aanpak van (zwarte) criminaliteit, maar vinden we ook dat er meer aandacht moet zijn voor preventie. In het strafproces zelf moet een goede balans zijn tussen de rechten van slachtoffers en verdachten. Wat ons betreft moet het strafrecht overigens niet te snel worden ingezet.

4. *Digitalisering & Automatisering*

- In een steeds verder digitaliserende samenleving is het wat de Jonge Democraten betreft van groot belang dat iedereen beschikt over een aantal digitale basisvaardigheden. Op het moment dat grote groepen mensen niet meer mee kunnen komen met alle digitale ontwikkelingen, ontstaat er immers een kloof in de samenleving.
- Bij de Jonge Democraten staat privacy hoog in het vaandel. We erkennen privacy als een fundamenteel recht dat beschermd moet worden in het digitale tijdperk. We pleiten voor strengere wetgeving en transparantie rond gegevensverzameling door bedrijven en overheden. We benadrukken het belang van individuele controle over persoonlijke informatie en het voorkomen van surveillance en inbreuken op privacy.

- De ontwikkelingen op het gebied van digitalisering zijn talrijk en volgen elkaar in razendsnel tempo op. Hier zitten kansen, maar ook gevaren aan. Denk bijvoorbeeld aan cyberaanvallen of verspreiding van desinformatie. Wat ons betreft is het noodzakelijk dat de overheid deze gevaren serieus neemt. Onze cyberweerbaarheid moet worden vergroot en er moeten betere regels komen om verspreiding van desinformatie tegen te gaan.
- Als Jonge Democraten pleiten we voor een apart Ministerie van Digitale Zaken. Op die manier kan een geïntegreerd beleid op digitalisering worden gevoerd. Ook kan dit ministerie een belangrijke rol spelen bij het inrichten van één centraal overheidsloket. Hierdoor moet het voor burgers makkelijker worden om te communiceren met de overheid.

5. *Diversiteit & Participatie*

- Als Jonge Democraten staan we voor een diverse en inclusieve samenleving. Het is wat ons betreft essentieel dat iedereen gelijke kansen krijgt en zichzelf kan zijn. Wij geloven dat diversiteit een kracht is die ons verrijkt en verbindt. Daarom streven wij ernaar om een samenleving te creëren waarin mensen van alle achtergronden, culturen en identiteiten zich welkom voelen en volledig kunnen deelnemen.
- Mensen met een beperking verdienen onze volledige steun en solidariteit. Wij streven naar een samenleving waarin zij volledig kunnen participeren en hun talenten kunnen benutten. Daarom pleiten wij voor gelijke kansen op werk, passende ondersteuning en toegang tot voorzieningen.
- LHBTIQ+ rechten zijn mensenrechten. Wij zetten ons in voor gelijke behandeling en acceptatie van alle seksuele en genderidentiteiten. Voorlichting op scholen, bescherming tegen discriminatie en toegang tot transgenderzorg zijn cruciaal in onze strijd voor gelijkheid. Wij streven naar een samenleving waarin iedereen zich veilig voelt om zichzelf te zijn.
- Wij vinden het belangrijk dat vrouwen dezelfde kansen en rechten hebben als mannen. Daarom pleiten wij voor gelijke beloning, gelijke vertegenwoordiging in leidinggevende functies en maatregelen tegen gendergerelateerd geweld. We streven naar een samenleving waarin iedereen gelijke kansen heeft om zijn of haar potentieel te bereiken, ongeacht geslacht of genderidentiteit.

6. *Duurzaamheid*

- Als Jonge Democraten streven we naar een duurzame en leefbare toekomst. De grootste bedreiging voor deze toekomst is de klimaatcrisis. Daarom moet alles op alles worden gezet om deze crisis aan te pakken. Hierbij moet de overheid wat ons betreft ook radicale keuzes durven te maken. Wel moet de overheid mensen proberen mee te krijgen in de transitie naar een groene en duurzame economie. In deze transitie is het van belang om in te zetten op circulair produceren.
- Om klimaatverandering tegen te gaan is het cruciaal om over te schakelen naar duurzame vormen van energie. Denk dan aan wind- en zonne-energie. Wat de Jonge Democraten betreft maakt ook kernenergie deel uit van de oplossing. Uiteindelijk is het doel helder: uiterlijk in 2040 moet Nederland klimaatneutraal zijn, en als het kan eerder.
- Nederland kan niet in zijn eentje de klimaatcrisis effectief aanpakken; een grensoverstijgende aanpak is noodzakelijk. Daarom moet Nederland samenwerken met andere landen en hierbij een duidelijke voortrekkersrol pakken.

- Wij geloven dat het noodzakelijk is om zo snel mogelijk de omslag te maken naar duurzame kringlooplandbouw. De intensieve veehouderij zal in Nederland komende jaren moeten krimpen. Dit is niet alleen nodig om onze duurzaamheidsdoelen te halen, het is ook diervriendelijker.
- Komende jaren moet de overheid wat ons betreft stevige maatregelen durven nemen om de stikstofuitstoot zoveel mogelijk naar beneden te brengen. Dit is goed voor de natuur en zorgt er bovendien voor dat er weer voldoende woningen kunnen worden gebouwd.

7. *Economie, Financiën & Sociale Zaken*

- Als Jonge Democraten staan we voor duurzame economische groei en welvaart, met oog voor het welzijn van individuen, zowel nu als in de toekomst. Wat ons betreft moeten er vandaag duidelijke economische keuzes worden gemaakt om te komen tot een economie die ook nog in de toekomst goed functioneert en er niet alleen maar is voor de 'happy few', maar voor iedereen.
- Wij zijn ervan overtuigd dat een beleid dat publieke en private innovatie bevordert, essentieel is om de concurrentiepositie van Nederland te handhaven en kansen op groei te creëren. Daarnaast moeten er volgens ons fiscaal gunstige regelingen voor startende ondernemers bestaan en moet worden toegewerkt naar een radicale versimpeling van het belastingstelsel.
- Het is ons streven om flexibele arbeidsmarktstructuren te behouden en tegelijkertijd zekerheid en goede doorstroommogelijkheden te waarborgen, bijvoorbeeld door een kortere termijn voor loondoorbetaling bij ziekte en het hervormen van tijdelijke contracten.
- Wij vinden dat een sterke Europese integratie op economisch gebied van groot belang is, met gezamenlijke begrotingscontroles en een Europese bankenunie om financiële stabiliteit te waarborgen. Wat ons betreft is dit cruciaal om verantwoordelijkheid te nemen voor toekomstige generaties, fiscale rechtvaardigheid te waarborgen en risico's in de financiële sector te minimaliseren.

8. *Europese Unie*

- Als Jonge Democraten staan voor een sterke Europese Unie. Essentieel hiervoor is dat de EU radicaal gedemocratiseerd wordt. Dat betekent hervorming van de wetgevingsprocedures, een transparanter democratisch proces en een helderder scheiding der machten. Als Jonge Democraten hechten we vooral aan versterking van de rol van het Europees Parlement.
- De EU is voor ons een waardengemeenschap. De EU moet over voldoende instrumenten beschikken om in te grijpen wanneer in een lidstaat de Europese waarden onder druk staan. Sowieso pleiten we als Jonge Democraten ervoor dat de EU beschikt over effectieve bevoegdheden om de uitdagingen van de toekomst aan te pakken.
- Wij geloven dat de EU alleen kan floreren wanneer er in de hele Unie sprake is van wijdverbreide Europese gezindheid. Dit kan onder andere door meer aandacht voor de EU in het burgerschapsonderwijs en één Europese publieke omroep. Daarnaast kan de EU ook worden versterkt door de economische, sociale en territoriale cohesie tussen de verschillende lidstaten te bevorderen.
- In onze overtuiging kunnen de uitdagingen van de toekomst alleen worden opgelost door binnen de EU samen te werken. Als eerste denken we dan aan klimaatverandering, digitalisering en veiligheid, maar bijvoorbeeld ook aan migratie en bestrijding infectieziekten.

9. *Kunst, Cultuur & Media*

- Als Jonge Democraten vinden we dat cultuur van onschatbare waarde is voor de samenleving. Het biedt betekenis, verbondenheid en leermogelijkheden. Volgens ons is het ook cruciaal voor maatschappijkritiek en economische groei. Daarom is het waarborgen van vrijheid van expressie voor ons een prioriteit.
- Onzes inziens vormt kunst een essentieel onderdeel van onze cultuur. Kunstenaars verdienen eerlijke beloning en ondersteuning. We streven naar een toegankelijker kunstlandschap en vinden dat de overheid hierin een ondersteunende rol moet spelen.
- Wat ons betreft, moet kunst- en cultuureducatie een prominentere plaats krijgen in het onderwijs. We vinden het belangrijk dat alle jongeren toegang hebben tot kunst en cultuur, zowel binnen als buiten het klaslokaal.
- Voor ons als Jonge Democraten is de rol van media cruciaal in het democratisch proces. We vinden het belangrijk dat burgers mediawijsheid ontwikkelen en pleiten voor kwalitatieve publieke media die toegankelijk zijn voor diverse doelgroepen.

10. *Migratie & Asiel*

- Als Jonge Democraten vinden we dat een eerlijk en humaan asielbeleid van essentieel belang is. We streven naar fundamentele verbeteringen in asielprocedures, grensbewaking en terugkeerbeleid, waarbij we de menselijke aspecten van migratie centraal stellen.
- Volgens ons is het cruciaal om te werken aan een geïntegreerd Europees Asielbeleid. We pleiten voor een geharmoniseerd systeem met veilige en legale routes voor toegang tot Europa, uniforme asielzoekerscentra en een Europese Asieldienst onder toezicht van het Europees Parlement.
- Wat ons betreft is grensbewaking noodzakelijk, maar dit moet gepaard gaan met een humane benadering. We zijn voorstander van hervormingen binnen Frontex, met strengere controle van het Europees Parlement om misstanden te voorkomen.
- We vinden dat alle gemeenten in Nederland moeten bijdragen aan de opvang van asielzoekers en statushouders. Dit dient te gebeuren op duurzame locaties met directe toegang tot onderwijs en werk, waarbij afspraken tussen gemeenten en samenwerkingsregio's cruciaal zijn.
- Het is onze overtuiging dat er speciale aandacht moet zijn voor kwetsbare asielzoekers, zoals LHBTI-personen, vrouwen en minderjarigen. Daarom pleiten we voor professionele psychosociale hulp en individuele begeleiding in alle opvanglocaties.

11. *Onderwijs & Wetenschap*

- Als Jonge Democraten vinden we het belangrijk dat het onderwijssysteem de behoeften van individuele leerlingen voorop stelt en dat leraren de erkenning krijgen die ze verdienen. Om leerlingen en studenten meer keuzevrijheid te bieden zijn meer vormen van flexibel onderwijs noodzakelijk.
- Meer investeren in onderwijs is volgens ons absoluut noodzakelijk. Zo kan de kwaliteit worden verbeterd en blijft het onderwijs ook toegankelijk voor mensen die minder te besteden hebben.

- De Jonge Democraten hebben kansengelijkheid hoog in het vaandel staan. We geloven dat het niet uitmaakt of je een MBO-, HBO- of WO-opleiding volgt; alle studenten moeten van dezelfde kansen en mogelijkheden gebruik kunnen maken.
- Wat ons betreft moet er in Nederland ruimte blijven voor internationale studenten. Hierdoor komen Nederlandse studenten in contact met mensen uit andere landen en culturen; iets wat naar onze overtuiging altijd verrijkend is. Bovendien blijven veel internationale studenten na hun studietijd wonen en werken in Nederland, wat goed is voor de onze economie.
- Voor de Jonge Democraten is het van essentieel belang dat scholieren en studenten een sterke stem hebben in besluitvormingsprocessen. Daarom pleiten we voor gekozen vertegenwoordigers op alle onderwijsniveaus.
- Als Jonge Democraten dat de overheid meer moet investeren in onderzoek en wetenschap. Het is onzes inziens van belang om de arbeidsomstandigheden van wetenschappers te verbeteren en diversiteit binnen de wetenschap te bevorderen. We juichen het toe als Nederlandse wetenschappers samenwerken met wetenschappers uit andere landen.

12. *Volksgezondheid, Welzijn & Sport*

- Als Jonge Democraten streven we naar goede, toegankelijke en betaalbare zorg in een gezond Nederland. We vinden dat er voldoende moet worden geïnvesteerd in goede, kwalitatieve zorg en er tegelijkertijd maatregelen moeten worden genomen om de steeds verder toenemende zorgkosten beheersbaar te houden. Dit betekent ook dat we grip moeten krijgen op de prijzen van dure geneesmiddelen.
- Wat ons betreft staat de patiënt altijd centraal. Daarom streven we als Jonge Democraten naar patiëntgerichte zorg. Dit betekent ook voldoende investeren in medisch-wetenschappelijk onderzoek. Door medisch-wetenschappelijk onderzoek te doen kunnen immers nieuwe medicijnen of betere behandelmethodes worden gevonden.
- Naast medische zorg hebben we ook oog voor langdurige zorg, denk dan bijvoorbeeld aan jeugdzorg, geestelijke gezondheidszorg of ouderenzorg. Als Jonge Democraten vinden we dat veel meer prioriteit moet worden gegeven aan het aanpakken van de misstanden in de jeugdzorg. Het gaat hierbij immers vaak om kwetsbare jongeren. Om de mentale gezondheid van jongeren te verbeteren, moet er wat ons betreft sowieso veel meer aandacht zijn voor het feit dat steeds meer jongeren worstelen met hun mentale gezondheid.
- Onzes inziens is voorkomen beter dan genezen. Daarom vinden we dat er veel meer moet worden ingezet op preventie en gezonde leefstijl. Hierbij is ook sporten en bewegen van groot belang. Ongezonder eten en middelengebruik (alcohol, tabak, drugs) moeten wat ons betreft niet worden verboden, maar wel zoveel mogelijk ontmoedigd.
- Voor ons is zelfbeschikking altijd het uitgangspunt bij medisch-ethische vraagstukken. Daarom vinden we dat het recht op abortus stevig in de wet moet worden verankerd, zodat de toegang tot veilige en legale abortus is gewaarborgd. Ook vinden we dat mensen zelf regie moeten voeren over hun eigen levenseinde.

13. *Wonen, Ruimte & Mobiliteit*

- Voor de Jonge Democraten staat vast dat volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en mobiliteit nauw met elkaar samenhangen. Daarom is wat ons betreft een geïntegreerde benadering van deze drie beleidsterreinen van belang.

- Als Jonge Democraten vinden we dat eenieder in Nederland toegang zou moeten hebben tot kwalitatief goede, betaalbare en passende woonruimte. Daarom vinden we dat de overheid meer regie moet pakken op de koopmarkt, de sociale huursector en de vrije huursector, er voldoende woningen moeten worden gebouwd en doorstroom op de woningmarkt moet worden bevorderd.
- We realiseren ons dat Nederland voor grote maatschappelijke ambities en opgaven staat: meer en beter betaalbare woningen, schone energie, vermindering van stikstofuitstoot, goede bereikbaarheid van werk, onderwijs, zorg en andere voorzieningen én ook nog ruimte voor de natuur en voor bedrijvigheid. De ruimte in Nederland is echter schaars. Om die reden moeten we goed nadenken over hoe we ons land inrichten. Daarbij is het maken van duidelijke keuzes en het stellen van prioriteiten cruciaal. Als Jonge Democraten streven we naar een sociaal-liberale benadering van ruimtelijke ordening.
- Als Jonge Democraten willen we leven in een bereikbaar Nederland, dat ook goede verbindingen heeft met de landen om ons heen én met de rest van de wereld. Duurzaamheid, betaalbaarheid, snelheid en efficiëntie moeten wat ons betreft de uitgangspunten van het mobiliteitsbeleid zijn. De uitstoot van CO₂, stikstof en fijnstof door alle vormen van mobiliteit moet zo snel mogelijk worden teruggebracht naar nul. Om dit doel te bereiken moeten er ingrijpende keuzes worden gemaakt en is een verandering van onze verkeerspatronen noodzakelijk. Wat ons betreft speelt met name het openbaar vervoer hierin een onmisbare rol.

1. Vrij zijn is kunnen kiezen voor jouw toekomst

Als sociaal-liberale politieke jongerenorganisatie streven we naar een open, democratische samenleving waarin we iedereen vrijlaten, maar niemand laten vallen. Ons uitgangspunt is en zal altijd zijn: ieder individu moet te allen tijde de vrijheid hebben om zijn of haar leven in te richten, maar draagt ook verantwoordelijkheid voor het eigen handelen. Dit is alleen mogelijk in een democratische rechtsstaat, waarin mensenrechten door stevige verankering in onze Grondwet gewaarborgd worden.

Een democratische rechtsstaat houdt wat de Jonge Democraten betreft niet op bij onze eigen landsgrenzen. Als sociaal-liberale jongeren houden we een open blik op de wereld. Met gelijkgestemde jongeren van over de hele wereld werken we samen aan het verwezenlijken van onze idealen. We zijn ons terdege bewust van het feit dat de grote uitdagingen van onze tijd alleen in internationaal verband kunnen worden aangepakt.

Eén van die uitdagingen is de klimaat- en biodiversiteitscrisis, wellicht de meest existentiële crisis van deze tijd. Want hoe vrij ben je als je niet zeker kunt zijn van een leefbare toekomst? Als Jonge Democraten zullen we elke dag werken aan een betere toekomst voor huidige én toekomstige generaties. We komen op voor de belangen van jongeren, voor jouw belangen. Op die manier zorgen we ervoor dat ook jij vrij bent om te kunnen kiezen voor jouw toekomst.

1.1 Een open en vrije samenleving

De Jonge Democraten zijn ervan overtuigd dat een samenleving alleen tot bloei kan komen wanneer mensen de vrijheid hebben om hun leven zoveel mogelijk naar eigen inzicht vorm te geven. Mensen kunnen in principe zelf het beste bepalen hoe hun leven betekenisvol kan worden vormgegeven. De Jonge Democraten beschouwen politieke, sociale en economische vrijheden als cruciale voorwaarden voor individuen om een kwalitatief goed leven te leiden. Door deze vrijheden ook stevig te verankeren in onze Grondwet kan een samenleving worden ontwikkeld waarin mensen zich volop kunnen ontplooiën en hun geluk kunnen nastreven. Zo ontstaat er een open, pluriforme samenleving waarin iedereen de vrijheid geniet om zichtbaar zichzelf te kunnen zijn. Het is daarvoor niet alleen van belang dat mensen vrij zijn om hun eigen keuzes te maken, maar ook dat zij in staat gesteld worden om die keuzes te kunnen maken en dat zij de vrijheid van anderen evenzeer respecteren. Vrijheden zijn immers nooit absoluut. De vrijheid van het ene individu houdt op waar deze die van een ander beperkt. Bovendien vinden de Jonge Democraten dat vrijheid ook maatschappelijke verantwoordelijkheden met zich meebrengt. Vrijheid is geen vrijbrief om een ander in hun negatieve of positieve vrijheid te beperken. Iedereen die vrijheid geniet, dient daar zorgvuldig mee om te gaan én de vrijheid van anderen te respecteren.

Om het leven zo goed mogelijk vorm te kunnen geven heeft ieder individu bepaalde vrijheden nodig. Er kan onderscheid gemaakt worden tussen negatieve en positieve vrijheden. Negatieve vrijheid is de vrijheid van het niet beperkt, tegengewerkt of benadeeld te worden door anderen, bijvoorbeeld door de overheid. Positieve vrijheid daarentegen is de vrijheid van het hebben van voldoende mogelijkheden om jezelf te ontwikkelen en te ontplooiën. Er is een duidelijke balans nodig tussen deze vrijheden omdat ze soms met elkaar in conflict kunnen komen. Individuele vrijheid mag alleen door de overheid beperkt worden wanneer deze de vrijheid of kwaliteit van leven van andere individuen of de samenleving als geheel beperkt of bedreigt.

De Jonge Democraten vinden dat vrijheidsbeperking alleen kan op grond van zwaarwegende argumenten en alleen wanneer alternatieven om de schadelijke effecten van de keuzes van mensen te beperken onvoldoende effectief zijn. Wanneer er redelijke twijfel bestaat over de noodzaak van vrijheidsbeperkende maatregelen verkiezen de Jonge Democraten vrijheid boven al het andere.

1.2 Een sterke democratische rechtsstaat

De Jonge Democraten staan voor een sterke democratische rechtsstaat. Wij zien de liberale democratie als de beste staatsvorm om vrijheid, welvaart en welzijn te garanderen. Een liberale democratie kan echter alleen bestaan in een rechtsstaat waarin mensenrechten zijn gewaarborgd, onder andere door stevige verankering in onze Grondwet. Onder andere de vrijheid van meningsuiting en informatie, vereniging, en levensovertuiging zijn belangrijke voorwaarden voor een goed functionerende democratie. De overheid dient deze vrijheden te allen tijde voor iedereen te garanderen. Liberale democratie als staatsvorm kan alleen bestaan bij de gratie van een wijdverbreide democratische gezindheid. Voor het individu betekent dat gelijkwaardigheid aan anderen en het accepteren van andere manieren van leven.

De Jonge Democraten wijzen discriminatie op grond van ras, geslacht, geaardheid, levensovertuiging of welke oneigenlijke grond dan ook ten sterkste af. Er dienen altijd mogelijkheden te zijn voor burgers om hun stem te laten horen en hun politieke betrokkenheid in de praktijk te brengen. Hierbij heeft de overheid een belangrijke faciliterende rol. Een democratische gezindheid ontstaat immers vooral door actieve participatie in het democratische proces.

De Jonge Democraten geloven dat oplossingen voor sociaal-maatschappelijke en politieke vraagstukken moeten worden gezocht in het vrije publieke debat. Daarbij achten wij het van belang dat iedereen bereid en in staat is om over zijn eigen standpunten in discussie te treden. Een open publiek debat is alleen mogelijk indien iedereen binnen de samenleving de vrijheid en middelen geniet om daaraan deel te nemen.

Tegelijkertijd keren de Jonge Democraten zich nadrukkelijk tegen personen en organisaties die de vrijheden en rechten van anderen binnen onze samenleving niet erkennen of willen inperken. De Jonge Democraten staan voor een sterke rechtsstaat. Dat betekent dat iedereen gelijk is voor de wet, en dat niemand in Nederland zich buiten deze rechtsorde kan plaatsen. In een liberale democratie worden minderheden beschermd tegen een tirannie van de meerderheid. Sommige rechten zijn zo fundamenteel dat deze niet geschonden mogen worden door een simpele meerderheid. Dit betekent dat zowel het handelen van de overheid als het handelen van burgers door de wet kan worden beperkt zodra de rechten van medeburgers in het geding komen. Het zijn immers deze mensenrechten die de vrijheid van het individu en minderheden beschermen.

1.3 Internationale samenwerking

Door de toenemende mondialisering wordt de mens geconfronteerd met nieuwe uitdagingen. Daarnaast hebben we te maken met een ernstige klimaatcrisis en schaarse natuurlijke hulpbronnen. Deze uitdagingen, die landsgrenzen overstijgen, vragen om politieke oplossingen die landsgrenzen overstijgen. Vanuit de overtuiging dat elk mens gelijkwaardig is, betekent internationaal denken ook dat we als Nederland voor zover mogelijk wereldwijde kansengelijkheid nastreven. Er moet een harmonie zijn tussen het streven naar een eerlijke wereld en het beschermen van de belangen van Nederland. Wij zien het bevorderen en behouden van de internationale rechtsorde, een eerlijke wereldhandel en internationale samenwerking als drie van de belangrijkste pijlers om dit doel te bereiken.

Ten eerste achten wij bevordering van de internationale rechtsorde cruciaal. Die internationale rechtsorde willen we strikt bewaken, zodat we op internationaal niveau mensenrechten, vrede en veiligheid behouden en versterken. Dit is noodzakelijk voor het creëren van een rechtvaardige en welvarende wereld.

De Jonge Democraten zien een eerlijke wereldhandel die internationale welvaartsgroei bevordert als een na te streven doel. Een eerlijke wereldhandel kan immers ook leiden tot meer internationale stabiliteit.

Wij geloven dat dit uitsluitend mogelijk is wanneer er gestreefd wordt naar een zo inclusief en duurzaam mogelijke aanpak van de handel – waarbij winst op korte termijn niet voorop staat. Handel en groei moeten namelijk ook inclusief en duurzaam zijn. Dit ter bevordering van internationale stabiliteit en veiligheid

Een versterkte internationale rechtsorde en een eerlijke wereldhandel kunnen alleen worden gerealiseerd door effectieve internationale samenwerking. Voor de Jonge Democraten heeft goede, effectieve internationale samenwerking de hoogste prioriteit, of het nu gaat om Europese integratie, ontwikkelingssamenwerking, algemeen buitenlandbeleid of internationale militaire samenwerking. Om bovenstaande waarden uit te dragen, kiezen de Jonge Democraten met overtuiging voor samenwerking binnen internationale organisaties, met name binnen de Europese Unie (EU), de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO), en de Verenigde Naties (VN).

1.4 Een duurzame en leefbare toekomst

De Jonge Democraten komen op voor een leefbare toekomst. Wij streven daarom naar een duurzame samenleving, die voorziet in de behoeften van de huidige generaties zonder daardoor de mogelijkheden van toekomstige generaties in gevaar te brengen om in hun eigen behoeften te voorzien. Dit betekent dat de huidige maatschappij ernaar moet streven om zo min mogelijk in te teren op niet-hernieuwbare natuurlijke hulpbronnen, in de breedste zin van het woord. Het milieu kan beschermd worden door op korte termijn bepaalde vrijheden te beperken, die op langere termijn juist vrijheden van de samenleving beschermen. In een duurzame samenleving zijn sociale, economische en ecologische belangen met elkaar in evenwicht. Sociale rechtvaardigheid en duurzaamheid moeten het niet afleggen tegen economische groei. Het is de taak van de overheid om op adequate wijze actie te ondernemen en effectieve voorwaarden te scheppen om economische activiteiten op een sociale en duurzame manier vorm te geven.

De mensheid richt steeds grotere schade aan het milieu aan. Een aantal effecten, zoals extremer weer en teruggang van biodiversiteit, is nu al merkbaar. Een deel van deze effecten is onomkeerbaar. Om een leefbare aarde te behouden voor huidige en toekomstige generaties zijn grote stappen nodig op het gebied van klimaat, biodiversiteit, en het tegengaan van verstoring van ecosystemen en natuurlijke ketens. Hiervoor is verregaande samenwerking zowel buiten landsgrenzen als op lokaal niveau nodig. De Jonge Democraten willen dat hier op alle terreinen van het overheidsbeleid duidelijke resultaten worden geboekt, maar ook dat de overheid er alles aan doet om maatschappelijke partners te laten inzien dat zij de verantwoordelijkheid hebben om eveneens een duurzame samenleving en versterking van biodiversiteit na te streven. Ook dat past in de visie van de Jonge Democraten op de sociaal-liberale samenleving.

2. Een open Nederland denkt en handelt internationaal

Nederland is een klein land met heel veel buitenland. Als Jonge Democraten zijn we ons ten volle bewust dat Nederland geen eiland is, maar innig verweven met de landen om ons heen en de rest van de wereld. Door deze toenemende mondialisering worden we als mensheid geconfronteerd met nieuwe uitdagingen. Denk dan bijvoorbeeld aan klimaatverandering, digitalisering of onze veiligheid. Deze uitdagingen, die landsgrenzen overstijgen, vereisen een aanpak die recht doet aan de uitdagingen. Een open blik op de wereld om ons heen is daarom cruciaal.

Wat de Jonge Democraten betreft past hierbij een ambitieus en robuust buitenlandbeleid, dat gebouwd is op drie pijlers. De eerste pijler ziet op de inzet die Nederland zou moeten plegen voor de bevordering van vrede, recht en veiligheid, overal ter wereld. Naar onze overtuiging kan dit het beste via diplomatie en internationale samenwerking, met name binnen organisaties zoals de EU, de VN en de NAVO. De tweede pijler ziet op de verantwoordelijkheid die Nederland heeft om als welvarend handelsland over grenzen heen te kijken en zich ook te bekommeren om de noden van andere landen en onze verantwoordelijkheid te nemen. Dit kan wat ons betreft het beste door in te zetten op een duurzame welvaarts groei door vrije wereldhandel, effectieve ontwikkelingssamenwerking en het verlenen van noodhulp wanneer dit nodig is. De derde pijler ziet op het bouwen van een sterke krijgsmacht die in staat is Nederland en zijn bondgenoten te beschermen tegen bedreigingen van buitenaf.

Ten slotte hebben we als Jonge Democraten ook oog voor de groep Nederlanders die buiten de landsgrenzen van ons land woont en werkt. Zelfs ver weg van Nederland hebben velen van hen nog steeds een sterke band met Nederland. We vinden het belangrijk dat er ook voldoende aandacht is voor deze groep mensen en hun behoeften.

2.1 Nederland in een veranderende wereld

2.1.1 Nederland zet zich in voor vrede, recht en veiligheid

Als Jonge Democraten realiseren we ons de immense spanningen die momenteel het internationale geopolitieke toneel beheersen. Autocratische regimes stellen de liberale wereldorde op de proef. Deze oplopende spanningen leiden tot aanzienlijke verschuivingen in machtsverhoudingen, met zowel economische repercussies als duidelijke manifestaties in zogenaamde 'proxy wars'. Bovendien vergroten ook ontwikkelingen zoals klimaatverandering, globalisering, nieuwe technologieën en etnisch-religieuze spanningen de kans op conflicten en regionale instabiliteit. Als Jonge Democraten streven wij naar een vreedzame wereld waarin fundamentele mensenrechten (zoals neergelegd in mensenrechtenverdragen) worden gewaarborgd, conflicten worden beslecht via gerechtelijke procedures.

Het is van essentieel belang dat Nederland blijft streven naar versterking van de internationale rechtsorde en een eerlijk, transparant buitenlandbeleid voert. Onze welvaart en veiligheid zijn nauw verbonden met die van andere landen, en daarom moeten we ons inzetten voor internationale samenwerking in alle mogelijke fora en organisaties. Een goed functionerende internationale rechtsorde, waarbij landen zich aan internationale regels en afspraken houden en geschillen vreedzaam oplossen, is cruciaal voor Nederland. Als Jonge Democraten zijn wij van mening dat Nederland een actieve bijdrage moet leveren aan mondiale vrede, veiligheid en vrijheid.

Tegelijkertijd moet Nederland wat de Jonge Democraten betreft durven optreden tegen entiteiten die een bedreiging vormen voor de internationale vrede en veiligheid. We onderschrijven daarom het belang van sanctiemaatregelen om ongewenst gedrag van landen, organisaties of individuen te beëindigen, te beperken, te ontmoedigen of te veranderen. Sanctiemaatregelen hebben echter niet altijd het gewenste effect. Daarom pleiten we als Jonge Democraten voor een toetsingskader en een periodieke evaluatie van de effecten van sancties. Individuen tegen wie internationale sancties zijn opgelegd moeten de mogelijkheid hebben om deze sancties periodiek te laten toetsen door een onafhankelijke rechter, die deze sancties ook moet kunnen opheffen. Het is meestal niet effectief als Nederland zelfstandig sanctiemaatregelen oplegt. Daarom moet Nederland ernaar streven om sancties in EU- of VN-verband te organiseren.

2.1.2 Nederland bevordert democratie en mensenrechten

De Jonge Democraten streven naar een open, vrije samenleving en een sterke democratische rechtsstaat. Dit streven blijft wat ons betreft niet beperkt tot de landsgrenzen van Nederland, maar moet de kern van het Nederlandse buitenlandbeleid vormen. Het wereldwijd waarborgen van mensenrechten, democratische rechtsstaat en internationale rechtsorde zou te allen tijde leidend moeten zijn voor Nederland. Dit past ook bij de status van Nederland als hoeder van internationaal recht en gastland van talloze internationale organisaties, het Internationaal Gerechtshof en het Internationaal Strafhof.

Als Jonge Democraten geloven we dat ieder mens onvervreembare rechten heeft. Deze rechten zijn ook universeel; het mag daarbij nooit uitmaken wie je bent of waar je vandaan komt. We zijn ervan overtuigd dat deze rechten alleen kunnen worden gerespecteerd in landen waarin de democratische rechtsstaat sterk verankerd is. Nederland moet zich daarom inspannen om wereldwijd het proces van democratisering te bevorderen en bij deze inspanningen, waar mogelijk, samenwerken met partners en bondgenoten.

Hierbij moet ook in bijzondere mate aandacht worden gegeven aan groepen die in bepaalde landen achtergesteld zijn of gediscrimineerd worden, zoals vrouwen, religieuze of etnische minderheden, personen uit de LHBTIQ+-gemeenschap, kinderen en jongeren. Nederland kan voor deze groepen bijvoorbeeld specifieke programma's opstarten. Als het gaat om het bevorderen van de rechten van vrouwen, geldt dat de Jonge Democraten groot voorstander zijn van een feministisch buitenlandbeleid.

2.1.3 Nederland zet in op een sterke en effectieve VN

Als Jonge Democraten geloven we dat de uitdagingen van de toekomst alleen kunnen worden opgelost wanneer landen op mondiaal niveau met elkaar samenwerken. Dit kan onder andere binnen internationale organisaties. Eén van de belangrijkste internationale organisaties is de Verenigde Naties (VN), waar op dit moment bijna 200 landen lid van zijn. In de ogen van de Jonge Democraten vervult de VN een cruciale rol bij het bevorderen van vrede en veiligheid wereldwijd. Ook helpen de Sustainable Development Goals als leidraad voor verantwoord beleid. Tegelijkertijd zijn wat ons betreft wel enkele belangrijke hervormingen binnen de VN noodzakelijk. Onder andere gaat het dan om het hervormen van de VN-Veiligheidsraad naar de huidige geopolitieke verhoudingen. Dit, omdat in de huidige setting, de VN-Veiligheidsraad niet de rol vervult die het in onze ogen zou kunnen vervullen, vanwege bureaucratische ellende.

Wat de Jonge Democraten betreft dient het vetorecht van de permanente leden van de VN-Veilighedsraad te worden afgeschaft, zodat het niet langer mogelijk is voor één land om besluitvorming te blokkeren. Daarnaast pleiten de Jonge Democraten voor een permanente zetel voor de EU in de VN-Veilighedsraad.

2.1.4 Nederland in de EU en de EU in de wereld

Wat de Jonge Democraten betreft zou Nederland binnen de Europese Unie een constructieve rol moeten vervullen. Naast de rol van Nederland binnen de EU is het belangrijk om te erkennen dat de EU als geheel een krachtige speler is op het wereldtoneel. Met haar economische macht en politieke invloed heeft de EU de potentie om een positieve kracht te zijn voor verandering en vooruitgang in de wereld.

De EU heeft een lange geschiedenis van bevordering van vrede, stabiliteit en welvaart, niet alleen binnen haar eigen grenzen, maar ook daarbuiten. Door middel van ontwikkelingssamenwerking, humanitaire hulp en diplomatie speelt de EU een cruciale rol bij het bevorderen van democratie, mensenrechten en duurzame ontwikkeling in landen over de hele wereld.

Als Jonge Democraten geloven we dat de EU haar rol als mondiale leider moet versterken. Dit betekent een actieve betrokkenheid bij internationale crises en uitdagingen, zoals conflicten, armoede en ongelijkheid, en het bevorderen van een mondiale agenda voor vrede, rechtvaardigheid en duurzaamheid. Tegelijkertijd moeten we erkennen dat de EU ook wordt geconfronteerd met toenemende geopolitieke concurrentie en interne verdeeldheid. Om haar positie als mondiale speler te handhaven en te versterken, moet de EU haar eenheid versterken, haar institutionele capaciteiten verbeteren en haar strategische visie voor de toekomst vernieuwen.

2.2 Een handelsland dat over grenzen heen durft te kijken

2.2.1 Een land met een sterke en open economie

Nederland profiteert als land met een open economie van vrije wereldhandel. Als Jonge Democraten staan we daarom in beginsel positief tegenover bilaterale en multilaterale initiatieven om internationale economische samenwerking te bevorderen, maar vinden we tegelijkertijd dat de positieve welvaartseffecten van vrijhandel wel eerlijk en rechtvaardig verdeeld zouden moeten worden. Het bedrijfsleven speelt hierin ook een rol, en de Jonge Democraten vinden dan ook dat in internationaal verband bedrijven hun verantwoordelijkheid moeten nemen. Dit betekent onder andere dat ze zich bewust moeten zijn van en actief moeten bijdragen aan het voorkomen van uitbuiting, dwangarbeid en andere vormen van misstanden binnen hun productieketens. Daarom juichen wij initiatieven zoals het Europese Corporate Sustainability Due Diligence van harte toe.

Wat de Jonge Democraten betreft is uitbreiding en aanpassing van internationale vrijhandels- en belastingverdragen wenselijk. Tegelijkertijd zijn we van mening dat we bij het sluiten van dergelijke handelsverdragen kritisch moeten kijken naar mogelijke schendingen van fundamentele normen en waarden. Ook erkennen we dat vrijhandel negatieve externe effecten met zich mee kan brengen. Wat ons betreft moet vooral de EU als groot handelsblok haar *soft power* beter inzetten om in handelsverdragen duidelijke afspraken te maken over mensenrechten, arbeidsrechten, klimaatverandering en milieubescherming.

Daarnaast zou de EU ook in internationaal verband moeten pleiten voor betere internationale regelgeving om de eventuele negatieve externe effecten van vrijhandel tegen te gaan.

Als Jonge Democraten vinden we dat de Wereldhandelsorganisatie (WTO), de organisatie die toeziet op naleving van de regels die gelden in het internationale handelsverkeer, hervormd moet worden. Zo moeten WTO-rechters met een meerderheid van de stemmen van de leden kunnen worden benoemd om het lamleggen van de geschillenbeslechting te voorkomen. Daarnaast vinden we ook eerlijke en transparante rechtspraak essentieel voor internationale geschillenbeslechting tussen staten en bedrijven, of tussen bedrijven onderling. Daarom moedigen wij het gebruik van internationale handelsrechtbanken aan, gebaseerd op het model van het Netherlands Commercial Court. Bovendien zien we systemen van investeerder-staatarbitrage (ISDS) als goede alternatieven, mits zij voldoen aan de EVRM-standaarden van transparantie, onafhankelijkheid en onpartijdigheid.

2.2.2 Een land dat sterk inzet op ontwikkelingssamenwerking

Wat ons betreft is ontwikkelingssamenwerking een essentiële pijler binnen het Nederlandse buitenlandbeleid. Als welvarend land, met dank aan vroegere exploitaties van andere landen, heeft Nederland wat betreft de Jonge Democraten de morele plicht om in te zetten op ontwikkelingshulp en daarbij een steentje bij te dragen. Door hier meer op in te zetten en daarbij ook samen te werken met andere landen en internationale organisaties kan Nederland effectieve programma's en projecten opzetten die substantieel het leven van mensen in ontwikkelingslanden verbeteren.

Wat de Jonge Democraten betreft dient Nederland de internationaal vastgestelde budgetrichtlijn voor ontwikkelingssamenwerking (0,7% van het Bruto Nationaal Inkomen) te beschouwen als de absolute financiële ondergrens voor ontwikkelingssamenwerking. Voor stabilisatiemissies of vluchtelingenopvang zijn andere gelden beschikbaar vanuit de Rijksbegroting, en vallen dus niet onder ontwikkelingssamenwerking. De Jonge Democraten zijn er voorstander van dat 1% van het Bruto Nationaal Inkomen geïnvesteerd moet worden in ontwikkelingssamenwerking. Hiermee geeft Nederland een belangrijk signaal af aan de internationale gemeenschap. Ook zou Nederland binnen de EU ervoor moeten pleiten dat lidstaten 1% van het BNI uitgeven aan ontwikkelingssamenwerking.

De Jonge Democraten pleiten tevens voor een versterkte rol van de EU op het gebied van ontwikkelingssamenwerking. Het coördineren van ontwikkelingssamenwerkingsprogramma's tussen EU-lidstaten creëert schaalvoordelen en verhoogt de effectiviteit van deze programma's. Daarnaast heeft de EU ook een strategisch geopolitiek belang bij het ondersteunen van ontwikkelingslanden. Op het moment dat de EU dit namelijk niet doet, bestaat het risico dat ontwikkelingslanden hun heil zoeken bij autoritaire grootmachten zoals bijvoorbeeld Rusland en China. De EU kan alleen een geloofwaardig alternatief vormen voor deze landen door serieus werk te maken van ontwikkelingssamenwerking.

Als Jonge Democraten zijn we ons ervan bewust dat ontwikkelingssamenwerking een zaak van lange adem is. Armoede en andere structurele problemen zijn vaak diepgeworteld en kunnen niet worden opgelost door korte-termijnhulp. Het is essentieel om de onderliggende oorzaken van armoede aan te pakken, zoals gebrekkige toegang tot onderwijs, gezondheidszorg, voedsel en water, alsook sociaal-economische ongelijkheid en gebrekkige infrastructuur. Daarnaast kan ontwikkelingssamenwerking ook bijdragen aan het behalen van de klimaatdoelstellingen, wat in tijden van klimaatverandering maar al te relevant is. Als Jonge Democraten vinden we dat Nederland ontwikkelingslanden kan helpen bij de transitie naar een duurzame economie.

Volgens de Jonge Democraten is ontwikkelingssamenwerking overigens niet alleen een morele plicht, maar ook in het eigenbelang van Nederland. Als handelsland heeft Nederland immers veel baat bij een stabiele wereld en zo min mogelijk conflictsituaties. Ontwikkelingssamenwerking kan bijdragen aan het voorkomen van instabiliteit en (gewapende) conflicten, waar vaak oorzaken aan ten grondslag liggen die met ontwikkelingssamenwerking kunnen worden weggenomen. Denk dan bijvoorbeeld aan ongelijkheid, armoede, de gevolgen van klimaatverandering en slecht bestuur.

2.2.3 Een land dat hulp verleent wanneer dat nodig is

Wat de Jonge Democraten betreft heeft Nederland de verantwoordelijkheid om ontwikkelingslanden blijvend te helpen bij het bestrijden van armoede en andere structurele problemen, waarbij het vooral van belang is om de onderliggende oorzaken van deze problemen aan te pakken. In zekere zin is deze aanpak erop gericht om ervoor te zorgen dat deze landen uiteindelijk op eigen benen kunnen staan. Desalniettemin zal het nodig blijven om in het geval van humanitaire crises noodhulp te verstrekken. Teneinde effectiever te kunnen reageren op humanitaire crises, is het volgens de Jonge Democraten van belang om in geval van dergelijke crises noodhulp op Europees niveau te coördineren. Ten slotte is het niet de bedoeling dat de financiering van ontwikkelingssamenwerking ten koste gaat van noodhulp en vice versa, aangezien deze twee complementair zijn aan elkaar.

2.3 Een sterke defensie zorgt voor vrede en veiligheid

2.3.1 Internationale spanningen vragen om versterking van de krijgsmacht

Als Jonge Democraten onderschrijven we het belang van een professionele krijgsmacht ter ondersteuning van het Nederlandse en Europese veiligheidsbeleid, zowel nationaal als internationaal. Nederland moet in staat zijn om zijn veiligheidsbelangen te beschermen en daarbij is militaire slagkracht soms onmisbaar. Belangrijk is dat deze slagkracht geïntegreerd wordt toegepast met andere beleidsinstrumenten zoals diplomatie en ontwikkelingssamenwerking.

De internationale veiligheidssituatie heeft gevolgen voor de mate waarin Nederland een militaire bijdrage moet kunnen leveren. De Nederlandse krijgsmacht moet allereerst in staat zijn om, samen met onze bondgenoten, het eigen en het bondgenootschappelijke grondgebied te verdedigen. Daarnaast moet de Nederlandse krijgsmacht een proportionele bijdrage kunnen leveren aan internationale operaties ter versterking van de internationale vrede en veiligheid. Ten slotte moet de krijgsmacht haar bijdrage kunnen leveren aan de nationale veiligheid onder civiel gezag, zoals het geven van militaire bijstand tijdens rampen en crises. Om dit ambitieniveau voldoende uit te kunnen voeren moet het voortzettingsvermogen van onze krijgsmacht verhoogd worden.

2.3.2 Een effectieve defensieorganisatie krijgt prioriteit

Aangezien de internationale veiligheidsomgeving onvoorspelbaar is, moet de krijgsmacht diverse soorten missies kunnen uitvoeren en volhouden in verschillende inzetgebieden. Ook moet de krijgsmacht snel inzetbaar zijn als de omstandigheden daar om vragen. Daarom pleiten we als Jonge Democraten voor een veelzijdig inzetbare krijgsmacht die in internationaal verband in staat is om alle grondwettelijke taken te kunnen uitvoeren. Een hoogtechnologische krijgsmacht, die internationaal relevant blijft, is cruciaal voor het uitvoeren van het vastgestelde ambitieniveau.

Daarom moet Defensie wat ons betreft minimaal 25% van haar budget uitgeven aan investeringen en hierbij moet ook interoperabiliteit met defensiepartners in ogenschouw worden genomen. Aanschaf van nieuwe capaciteiten moet niet los van elkaar overwogen worden maar moet, in overleg met onze partners, gebaseerd zijn op één allesomvattende visie op de krijgsmacht.

We maken ons steeds meer zorgen over de invulling van de personele organisatie van de krijgsmacht door de enorme personeelstekorten. Door de ontstane tekorten is er steeds meer behoefte aan reservisten en vervullen zij steeds meer taken binnen de krijgsmacht. Zij zijn dan ook een welkome toevoeging aan de arbeidscapaciteit. Reservisten zijn een flexibel in te zetten groep die de krijgsmacht extra capaciteit en specialistische kennis biedt om in te kunnen spelen op actuele ontwikkelingen en bedreigingen. Wat de Jonge Democraten betreft moeten mensen in de maatschappij met een speciale deskundigheid worden gestimuleerd om reservist te worden, onder andere middels gepaste salariering.

De krijgsmacht moet op dit gebied intensief samenwerken met werkgevers om de combinatie van een civiele baan en een reservistenfunctie te vergemakkelijken. Reservisten worden niet louter als vervanging of aanvulling ingezet, maar moeten volledig worden geïntegreerd in het operationele functioneren van eenheden.

Om dit te bereiken zijn we als Jonge Democraten voorstander van een zo compleet mogelijk reservistenbeleid waarin de rechts- en inkomenspositie van de reservist gelijk wordt gesteld aan die van een beroepsmilitair. We vinden het van belang dat Defensie en werkgevers hier goede afspraken over maken en de reservisten en werkgevers hier goed over voorgelicht worden.

2.3.3 Een sterke krijgsmacht betekent investeren in defensie

Door de bezuinigingen van de afgelopen jaren en de toegenomen onveiligheid, is de krijgsmacht ondergefinancierd. Er is een structureel tekort aan goed personeel en materieel en ook voor de vervanging van cruciale capaciteiten is niet genoeg geld. Daarnaast vraagt de NAVO een hogere gereedheid van de krijgsmacht, wat extra kosten met zich meebrengt. Ook in vergelijking tot onze NAVO-bondgenoten draagt Nederland structureel te weinig bij. Daarom pleiten we als Jonge Democraten voor een stapsgewijze verhoging van het defensiebudget. In dit kader moet Nederland in 2025 aan de NAVO norm voldoen, 2% van het Bruto Nationaal Inkomen. Op termijn moet dit verhoogd worden om alle uitdagingen het hoofd te kunnen bieden.

De aanschaf van militaire capaciteiten kost vaak tientallen jaren. Stabiliteit in de begroting en de visie op Defensie is daarmee zeer gewenst. Daarom pleiten we als Jonge Democraten voor automatische correcties op de begroting voor onverwachte kosten zoals inflatie en wisselkoersen. Ook moet de regering streven naar een zo breed mogelijke parlementaire steun voor haar visie op Defensie, zodat de continuïteit van deze visie ook na een regeringswissel is gewaarborgd.

2.3.4 Een Europees leger zorgt voor een veilig Europa

Als Jonge Democraten zijn we van mening dat Europa meer verantwoordelijkheid moet nemen voor de veiligheid in en rond Europa. Op dit moment bezitten Europese landen zelfstandig onvoldoende militair vermogen om hun eigen veiligheid te garanderen. Wat ons betreft is dit een onverantwoord risico en daarom pleiten we voor een intensivering van de Europese defensiesamenwerking. Op langere termijn zou deze samenwerking moeten leiden tot een gezamenlijke Europese krijgsmacht.

Hoewel de NAVO in onze ogen de militaire hoeksteen van onze collectieve verdediging zal blijven, pleiten we wel voor een grotere Europese bijdrage binnen de NAVO. Het is van belang dat de EU inspeelt op haar eigen krachten en niet op andere organisaties, zoals de NAVO.

Er zijn meerdere initiatieven om de Europese defensiesamenwerking te intensiveren. De Jonge Democraten zijn voorstander van deze initiatieven op voorwaarde dat deze daadwerkelijk de militaire slagkracht van de Europese partners versterken. Op langere termijn zal Europese defensiesamenwerking de afhankelijkheid tussen Europese partners vergroten. Daarom pleiten we ervoor om geleidelijk ook de politieke besluitvorming rondom militaire inzet af te stemmen tussen Europese partners. Deze afstemming moet het uiteindelijk mogelijk maken om duplicatie van capaciteiten te verminderen en een efficiëntere Europese militaire slagkracht te formeren.

De Europese defensiemarkt is op het moment te versnipperd en inefficiënt. Dit heeft tot gevolg dat de Europese wapenindustrie de internationale concurrentie steeds slechter kan bijbenen. Daarom pleiten we voor eerlijke concurrentie binnen de Europese defensiemarkt. Binnen Europa worden te veel vergelijkbare wapensystemen en technologieën ontwikkeld en gebruikt. Daarom moet de EU gestructureerde samenwerking bij de ontwikkeling en exploitatie van wapensystemen en technologieën financieel gaan stimuleren. Kandidaat-lidstaten die essentiële hoofdstukken van het gemeenschapsrecht hebben aangenomen, krijgen dezelfde rechtspositie als lidstaten binnen EU instrumenten voor de ontwikkeling en aanschaf van militaire capaciteiten.

2.3.5 Inlichtingen- en veiligheidsdiensten spelen een steeds belangrijker rol

Voor de nationale en internationale veiligheidsbelangen van Nederland is een stevige en onafhankelijke Nederlandse inlichtingenpositie van fundamenteel belang, of het nu gaat om het voorkomen van terrorisme, voorzien van mogelijke conflicten, tegengaan van spionage, beschermen tegen digitale aanvallen, doorgronden van intenties van een andere landen, inzicht in capaciteitsontwikkeling van mogelijke tegenstanders of de risico's van verspreiding van massavernietigingswapens.

Politici, beleidsmakers, bedrijven en militairen hebben allen een inlichtingenbehoefte voor hun besluitvorming. Deze behoefte wordt in belangrijke mate voorzien door de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, die hun informatie van diverse bronnen en instanties ophalen.

Het is daarnaast gebleken dat het (op tijd) delen van inlichtingen tussen landen van cruciaal belang is voor de veiligheid van zowel Nederland als onze bondgenoten. Als Jonge Democraten zijn we van mening dat Europese landen de handen ineen moeten slaan om inlichtingen zo ver als mogelijk te combineren en te stroomlijnen, zowel tussen landen als tussen de respectievelijke nationale inlichtingen- en veiligheidsdiensten onderling.

Cyberoperaties vinden zowel binnen als buiten gewapende conflicten plaats. In gewapende conflicten moet het humanitair oorlogsrecht leidend zijn bij het uitvoeren van zulke operaties. Daarnaast moet Nederland streven naar zo sterk mogelijke internationale normen en regels voor de inzet van cyberoperaties buiten gewapende conflicten. De Nederlandse overheid moet zich daarom inzetten om het uitvoeren van cyberoperaties door staten, multinationals en andere actoren internationaal op de agenda te zetten, te reguleren en waar nodig te neutraliseren.

2.4 Oog hebben voor Nederlanders in het buitenland

Nederlanders zijn internationaal georiënteerd: meer dan één miljoen Nederlanders woont langdurig in het buitenland. De Jonge Democraten vinden het belangrijk om zich ook in te zetten voor deze Nederlanders. Nederlanders in het buitenland krijgen vaak te maken met onnodige bureaucratie. Het wegnemen van onnodige obstakels en het verbeteren van consulaire voorzieningen kunnen voor hen veel betekenen. De Jonge Democraten willen dat de overheid zich richt op het terugdringen van bureaucratie om efficiëntie te bevorderen, waarbij de veiligheid en privacy van de burger centraal staan. Daarnaast zien de Jonge Democraten het contact tussen staat en burger als centrale taak van de overheid. Aangezien het contact tussen Nederlanders in het buitenland en de overheid nog te veel obstakels bevat, dient de overheid hiervoor te zoeken naar innovatieve oplossingen of alternatieven in samenspraak met de verschillende stakeholders.

De Jonge Democraten hechten veel waarde aan de democratische betrokkenheid van alle Nederlandse staatsburgers. Slechts een deel van de Nederlandse stemgerechtigden in het buitenland stemt bij verkiezingen. Om hier verandering in te brengen willen we verkiezingen ook voor Nederlanders in het buitenland zo toegankelijk en laagdrempelig mogelijk maken, bijvoorbeeld door digitaal stemmen voor deze specifieke groep mogelijk te maken. Daarnaast is het van belang dat deze Nederlanders door middel van informatiecampagnes geïnformeerd worden over hun stemgerechtigdheid.

Zelfontplooiing van het individu is een belangrijk speerpunt van de Jonge Democraten. Daarom vinden de Jonge Democraten dat de overheid actief moet werken aan een zo soepel mogelijke overgang tussen de Nederlandse en buitenlandse onderwijsystemen. Daar kan ook intensivering van Nederlands onderwijs in het buitenland een rol bij spelen.

3. Werken aan een sterke democratische rechtsstaat

De Jonge Democraten staan voor versterking van onze democratie en rechtsstaat. Democratie en rechtsstaat zijn immers de twee centrale aspiraties van onze staatsontwikkeling, gericht op vrijheid, welvaart en welzijn. Om het rechtsstatelijk ideaal te realiseren moet de overheid zich binden aan het recht en aan de grondrechten, zoals vastgelegd in onze Grondwet. Alle overheidsorganen moeten zich hieraan houden en rechters moeten hierover waken. Democratie en rechtsstaat zijn twee kanten van dezelfde medaille. In veel landen staan democratie en rechtsstaat onder grote druk. Slechts 20% van de wereldbevolking leeft in een democratische rechtsstaat. Bedreigingen voor democratie en rechtsstaat zijn er in allerlei vormen: parlementen krijgen minder bevoegdheden, de onafhankelijke rechtspraak komt in gevaar, vrije journalistiek en mensenrechten worden ingeperkt. Maar ook wanneer mensen hun vertrouwen in de overheid verliezen en afhaken bij democratische processen, komt de democratie onder druk te staan. De Jonge Democraten zetten zich in om dit tij te keren, zowel in Nederland als in andere landen. De democratische rechtsstaat is immers een uiterst kostbaar bezit; wanneer deze bedreigd wordt is niets doen is niets doen nooit een optie.

Wij zien daarbij vier invalshoeken om in actie te komen. Ten eerste moet de betrokkenheid van burgers bij het proces van democratische besluitvorming en bij beleidsvorming worden vergroot. Een sterke democratie bestaat slechts bij de gratie van actieve kiezers die meedenken en meewerken aan de kwaliteit van onze maatschappij en vertrouwen hebben in het openbaar bestuur. Ten tweede moeten de belangen van de burger meer centraal komen te staan bij beleid, wetgeving en uitvoering. Ten derde moeten de waarborgen om de democratie te verdedigen worden versterkt. Denk aan een verstevigd systeem van checks and balances, versterking van de onafhankelijke rechterlijke macht en een effectieve bescherming van mensenrechten. Ten slotte moet de overheid zorg dragen voor een veilige samenleving, waarin vrijheid, lijf en goed worden beschermd tegen hen die hieraan schade willen toebrengen. Daarom moet er substantieel geïnvesteerd worden in politie en justitie, in de bestrijding van (digitale) criminaliteit én in preventie zodat deze organen aan hun taken kunnen voldoen.

3.1 Vergroot de betrokkenheid van burgers bij het proces van politieke besluitvorming

3.1.1 Jong geleerd, jong gedaan

De betrokkenheid van burgers bij democratie en rechtsstaat begint bij de opvoeding. Kinderen die al vroeg leren over het belang van het kiesrecht en andere grondrechten zullen een heel andere houding ontwikkelen tegenover de democratie en rechtsstaat dan kinderen die hierover tijdens hun opvoeding nooit iets hebben gehoord. Uit internationale studies is gebleken dat de kennis en vaardigheden van Nederlandse leerlingen op het gebied van burgerschap achterblijven bij die van leerlingen in andere landen. De Jonge Democraten vinden het belangrijk dat burgerschapsonderwijs meer prioriteit krijgt in het primair en voortgezet onderwijs. Burgerschapsonderwijs moet nog veel meer dan nu worden gezien als een essentieel vak; alleen dan kunnen de kiezers van straks op een effectieve manier staan voor de weerbaarheid van de democratische rechtsstaat. Scholen moeten daarbij goede ondersteuning krijgen en de overheid moet ervoor zorgen dat er voldoende bevoegde docenten zijn om het onderwijs te geven.

3.1.2 Vergroot de invloed van burgers op de besluitvorming

Een sterke, weerbare democratie bestaat slechts bij de gratie van actieve kiezers die meedenken en meewerken aan de kwaliteit van onze maatschappij en vertrouwen hebben in het openbaar bestuur. Om die reden is het van belang dat de overheid en maatschappelijke organisaties samenwerken aan het vergroten van de invloed van burgers op politieke besluitvorming. Het is niet voldoende om eenmaal per vier jaar naar de stembus te gaan en volksvertegenwoordigers te kiezen. Ook daarna moeten burgers in staat worden gesteld om hun standpunten naar voren te brengen en mee te doen aan de politieke besluitvorming. Waar onze representatieve democratie tekortschiet, moet deze worden verrijkt met elementen van directe democratie.

Dat kan met behulp van burgerfora, waarbij desgewenst ook kan worden gekozen voor het betrekken van een specifieke doelgroep die in bijzondere mate betrokken is bij het onderwerp van het burgerforum. Denk bijvoorbeeld aan een specifiek burgerforum voor jongeren. Bij burgerfora is het van belang dat de burgers die deelnemen goed worden geïnformeerd door deskundige experts, zodat iedereen op eenzelfde niveau kan meepraten.

De Jonge Democraten willen dat het gebruik van dergelijke constructies verder wordt uitgebreid. Dat kan op allerlei terreinen van het overheidsbeleid, maar in ieder geval bij politieke besluitvorming rond grote maatschappelijke transitie en vraagstukken - zoals klimaat, energie, de woningbouwopgave en de opvang van vluchtelingen. Iedere bewindspersoon zou op ten minste één onderdeel van zijn of haar beleidsterrein een burgerforum of een vergelijkbare constructie moeten organiseren. Voor de gemeenten en provincies geldt hetzelfde. Daarbij is het essentieel om vooraf helder te maken wat er achteraf met de uitkomsten van het burgerforum of vergelijkbare constructie gebeurt.

3.1.3 Vergroot de invloed van burgers bij benoeming van bestuurders

De Jonge Democraten zijn al lange tijd voorstander van een grotere invloed van burgers bij benoemingen van bestuurders, met name bij de benoeming van burgemeesters. De Jonge Democraten zijn van mening dat burgers hun burgemeester rechtstreeks zouden moeten kunnen kiezen. In Nederland heeft de burgemeester veel taken op het terrein van openbare orde en veiligheid. Daarnaast dragen burgemeesters ook de verantwoordelijkheid voor het bewaken van de bestuurlijke integriteit van hun gemeente. Rechtstreekse verkiezing mag niet leiden tot ondermijning van de rechtsstaat, dus het is belangrijk dat kandidaten voor de functie van burgemeester van tevoren goed gescreend worden. Ook andere provinciale en regionale bestuurders zoals de commissaris van de Koning of de dijkgraaf zouden wat de Jonge Democraten betreft direct gekozen kunnen worden. De Jonge Democraten pleiten ten slotte ook voor een rechtstreeks gekozen minister-president, voor wie een maximumtermijn van acht jaar zou komen te gelden.

3.1.4 Ruimte voor referenda

De Jonge Democraten zien het organiseren van referenda als een waardevolle aanvulling op het representatieve stelsel van democratie. De democratische rechtsstaat wordt daarmee versterkt. Bij een referendum organiseert de overheid een verkiezing onder alle kiesgerechtigde burgers over een bepaalde concrete vraag. Momenteel bestaat in ruim dertig landen de mogelijkheid om een referendum te organiseren. In veel van deze landen zijn de ervaringen met referenda positief.

Burgers hebben hierdoor het gevoel dat zij direct invloed kunnen uitoefenen op de politieke besluitvorming. De Jonge Democraten zijn van mening dat er een brede politieke consensus moet komen over de meerwaarde van referenda als aanvulling op onze representatieve democratie. Bestuurders en volksvertegenwoordigers moeten tezamen actief nadenken en bepalen welke dossiers de komende jaren in aanmerking kunnen komen voor een referendum.

De Jonge Democraten pleiten voor een nieuw juridisch kader voor referenda op landelijk niveau, waarbij er ruimte moet zijn voor raadplegende, raadgevende en correctieve referenda. Referenda moeten over meer zaken kunnen gaan dan alleen over door de Tweede en Eerste Kamer vastgestelde wetten. Juist de ervaringen met referenda bij gemeenten hebben laten zien dat het loont om op dit punt ruimte te bieden. Anderzijds moeten bepaalde besluiten, zoals de goedkeuring van internationale verdragen, wel worden uitgesloten van referenda. Een uitkomstdrempel van 50% van de kiesgerechtigden is een goede aanvullende waarborg. Hiermee kan worden bevorderd dat de uitslag van een referendum door een groot deel van de Nederlandse bevolking ook daadwerkelijk als democratisch wordt beschouwd.

3.1.5 Meer mensen naar de stembus

Voor een goed functioneren van de democratische rechtsstaat is het van groot belang dat er bij verkiezingen zoveel mogelijk kiezers hun stem uitbrengen. Een lage opkomst betekent meestal dat kiezers weinig vertrouwen hebben in de overheid en denken dat hun stem geen effect zal hebben op de besluitvorming. De Jonge Democraten vinden het van groot belang dat politieke partijen, maatschappelijke organisaties en de overheid zich inzetten voor een zo hoog mogelijke opkomst bij verkiezingen. Dat kan door goede campagnes te ontwikkelen en gebruik te maken van inzichten uit de wetenschap. Ook is het goed om na te denken wat mensen afkomstig uit specifieke doelgroepen zou kunnen overhalen om te gaan stemmen, in tegenstelling tot een generieke benadering van alle potentiële kiezers tegelijk. Om meer mensen te laten stemmen is het ook van groot belang dat er voldoende en goed toegankelijke stembureaus zijn. Het helpt ook als de stembureaus gevestigd zijn in of bij locaties die laagdrempelig zijn voor groepen die traditioneel minder gemakkelijk gaan stemmen, zoals praktisch opgeleiden en burgers die uit een ander land afkomstig zijn. Een laagdrempelige locatie is bijvoorbeeld een school of een wijkgebouw.

Ook het moderniseren van het kiesproces kan leiden tot een hogere opkomst. De Jonge Democraten zijn voorstander van het bieden van de mogelijkheid dat kiezers vervroegd kunnen stemmen of gebruik kunnen maken van briefstemmen. Tot slot kan men de opkomst verhogen door mensen toe te staan op meer locaties te stemmen en langer de tijd te geven om te stemmen. Dit wil ten eerste zeggen het verruimen van de tijd waarbinnen men kan stemmen. De Jonge Democraten zijn dan ook voorstander van meerdaagse verkiezingen. Ten tweede zouden kiesgerechtigden in alle stembureaus binnen het grondgebied van de politieke eenheid waarvoor zij mogen stemmen, dan wel de gehele kieskring waar zij onderdeel van zijn, moeten kunnen stemmen.

3.1.6 Met 16 jaar stemgerechtigd

Een grotere betrokkenheid van burgers bij het democratisch proces kan ook worden bewerkstelligd door het verlagen van de kiesgerechtigde leeftijd naar 16 jaar. Op 16-jarige leeftijd krijgen jongeren ook allerlei andere rechten: zo kunnen ze bijvoorbeeld een arbeidsovereenkomst aangaan, belasting betalen en beslissen over medische handelingen die op hen betrekking hebben. De Jonge Democraten vinden dat 16-jarigen ook stemrecht moeten krijgen. Binnen de EU gaan steeds meer stemmen op om de kiesgerechtigde leeftijd te verlagen naar 16 jaar. In Oostenrijk hebben 16- en 17-jarigen al sinds 2007 stemrecht en de ervaringen daar zijn positief. Ook Duitsland wil het kiesrecht verlagen naar 16 jaar. Jongeren moeten zich beter vertegenwoordigd voelen en zelf een stem kunnen uitbrengen. Verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd kan ook tot gevolg hebben dat jongeren op school gestimuleerd kunnen worden om te gaan stemmen; daardoor zouden zij op de lange termijn waarschijnlijk ook vaker gaan stemmen.

3.2 Stel de belangen van burgers centraal bij wetgeving, beleid en uitvoering

3.2.1 Een nieuw kompas voor het openbaar bestuur: de burger

Alom lijkt overeenstemming te bestaan over de noodzaak om te komen tot een andere werkwijze van het openbaar bestuur. De toeslagenaffaire, discriminatie bij de Belastingdienst, de aanpak van de compensatie van de aardbevingsschade in Groningen, de aanpak van de vluchtelingen crisis, de organisatie van de jeugdzorg: de overheid lijkt zijn taken niet meer aan te kunnen en feitelijk met de verkeerde dingen bezig te zijn. De menselijke maat is uit het oog verloren. Burgers willen met respect behandeld worden op basis van behoorlijkheidsnormen en gelijkwaardigheid, terwijl de basishouding van de overheid nog te vaak is dat alle burgers potentiële wetsovertreders zijn. Burgers verliezen daardoor het vertrouwen in de overheid en haken af. Deze ontwikkeling heeft veel negatieve gevolgen voor het functioneren van onze democratische rechtsstaat.

De Jonge Democraten vinden dat alles op alles moet worden gezet om het beschadigde vertrouwen van de burger in de overheid te herstellen. Dat kan alleen als op alle plaatsen in het openbaar bestuur op een eerlijke wijze wordt afgesproken het belang van de burger voortaan centraal te stellen bij het ontwikkelen van wetgeving, beleid en bij de uitvoering. De volksvertegenwoordiging heeft een belangrijke rol om het bestuur te begeleiden en te controleren op dit pad naar vernieuwing. De uitdaging is om een moderne democratie in te richten waarbij niet wordt gedacht vanuit de overheid, maar vanuit de burger. Het is daarom ook belangrijk dat wet- en regelgeving begrijpelijk zijn voor alle burgers. Wanneer dit om wetstechnische redenen niet goed mogelijk is, moeten voor burgers begrijpelijke teksten worden opgesteld over de inhoud van de wetgeving.

3.2.2 Bescherm burgers tegen onevenredige en onbillijke gevolgen van besluiten

De Jonge Democraten willen dat de rechtsbeginselen die het voor de rechter mogelijk maken om in een concreet geval tot een rechtvaardige uitspraak te komen in de wetgeving worden verankerd. De Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State toetst al indringender aan het evenredigheidsbeginsel. De Jonge Democraten pleiten ervoor om het evenredigheidsbeginsel expliciet in de wetgeving vast te leggen. Daarnaast wij omarmen de gedachte om in wetgeving standaard een zogenaamde hardheidsclausule op te nemen, zodat het bevoegd gezag en de bestuursrechter in individuele gevallen de discretionaire bevoegdheid hebben om onrechtvaardige en onbillijke gevolgen te corrigeren. Ten slotte pleiten wij ervoor dat de Raad van State niet enkel de eerste versie van een wettekst toetst maar ook kijkt naar de praktische uitwerking van een wet en deze van advies te voorzien.

3.2.3 Denk vanuit de burger en moderniseer de inrichting van het openbaar bestuur

De Jonge Democraten vinden dat de inrichting van het openbaar bestuur in Nederland aan modernisering en vernieuwing toe is. Het Huis van Thorbecke (de huidige bestuurlijke indeling van Nederland met drie bestuurslagen en hun onderlinge taakverdeling) is een groot goed, maar op onderdelen past de wijze waarop wij dit huis hebben ingericht niet meer bij de problemen en grote maatschappelijke opgaven van deze tijd. De organisatie van de overheid is ingewikkeld en op onderdelen ondoelmatig; veel overheidstaken kunnen alleen worden uitgevoerd met behulp van complexe samenwerkingsconstructies. Die samenwerkingsconstructies zijn vaak moeilijk te doorgronden, niet alleen voor de burger maar ook de overheid zelf lijkt het spoor soms bijster. De taakverdeling tussen het Rijk, de provincies en de gemeenten is ten dele historisch gegroeid en ten dele het gevolg van incidentele politieke keuzes. Veel gemeenten zijn te klein om al hun taken op een goede manier te kunnen uitvoeren. Voor andere taken of opgaven geldt weer dat het eigenlijk niet duidelijk is wie waarvoor of voor welk deel verantwoordelijk is. Dat betekent dat de overheid bij vrijwel elk aan te pakken probleem ontzettend veel tijd kwijt is met overleg over doelen, taken, financiering en aanpak en dus vooral met zichzelf bezig is.

De Jonge Democraten bepleiten een herijking van de bestaande taakverdeling tussen Rijk, provincies en gemeenten, met als uitgangspunt dat de gewenste taakverdeling het beste resultaat moet opleveren voor de burger. Om de grote transities van deze tijd op een adequate en evenwichtige wijze te kunnen uitvoeren, moeten we af van bureaucratische rompslomp en onduidelijke taakverdelingen en meer aandacht geven aan uitvoering en resultaat voor de burger.

De Jonge Democraten zijn van mening dat daarbij onorthodoxe oplossingen niet mogen worden geschuwd. De Nederlandse wetgeving spreekt over 'de gemeente', terwijl in de praktijk de verschillen tussen de bestuurskracht van gemeenten erg groot zijn. Gemeenten moeten alleen taken krijgen die ze echt aankunnen, zowel financieel als bestuurlijk. Daarnaast is het voor de burger niet handig als verschillende overheden aan hetzelfde onderwerp of probleem werken. Dat komt doordat alle provincies en gemeenten de wettelijke bevoegdheid hebben om hun eigen huishouding te regelen. De Jonge Democraten zien in de wijze waarop de politiek-gekozen waterschappen zijn georganiseerd een schoolvoorbeeld waar herijking van bestaande taken op zijn plaats is.

De aantoonbare lage (in vergelijking met andere verkiezingen gezien) opkomst is een signaal dat vernieuwing hier op zijn plaats is en doet in zijn huidige staat afbreuk aan de politieke legitimiteit. Een praktische invulling is om na het verlopen van de bestuurstermijn, de politieke benoeming te vervangen door een sollicitatieprocedure op basis van vakinhoudelijke kennis op het gebied van watermanagement of vergelijkbare richting en/of relevante werkervaring op bestuurlijk gebied.

De Jonge Democraten vinden dat er een betere taakverdeling moet komen waarbij onnodige overlap wordt vermeden. Voor sommige taken – zoals grote maatschappelijke problemen en noodzakelijke transitie – geldt voorts dat het onvermijdelijk is meer mogelijkheden te creëren voor doorzettingsmacht om zo nodig voortvarend te kunnen optreden in crisissituaties. De democratische rechtsstaat kan alleen goed functioneren als ook het openbaar bestuur goed functioneert.

3.2.4 Het Koningshuis past niet meer bij deze tijd

Bij de modernisering van het openbaar bestuur past volgens de Jonge Democraten ook het afschaffen van het Koningshuis als onderdeel van de Nederlandse regering. Een inrichting van het openbaar bestuur met overerfbare regeringstaken past niet meer in deze tijd. De Jonge Democraten pleiten voor een staatsmodel met een rechtstreeks door de bevolking gekozen president alleen ceremoniële taken, zoals dat bijvoorbeeld in Duitsland is toegepast. Voor deze president moeten er geen andere fiscale regels gelden dan voor iedere andere burger in Nederland.

3.2.5 Aandacht voor goede en effectieve Koninkrijksrelaties

Momenteel bestaat het Koninkrijk der Nederlanden uit vier landen: Nederland, Aruba, Curaçao en Sint Maarten. Bonaire, Sint Eustatius en Saba hebben een aparte status binnen Nederland. Samen met Aruba, Curaçao en Sint Maarten vormen zij het Caribisch deel van het Koninkrijk. De Jonge Democraten vinden dat er meer aandacht moet zijn voor het functioneren van de democratische rechtsstaat in dit deel van het Koninkrijk.

Zo moet ook in Caribisch Nederland de positie van de volksvertegenwoordiging worden versterkt, moet er meer aandacht zijn voor burgerschapsonderwijs en moet de burger meer centraal komen te staan in het openbaar bestuur. De Jonge Democraten vinden dat veel prioriteit moet worden gegeven aan het versterken van de uitvoeringskracht van het openbaar bestuur op de eilanden. Daarbij behoeft ook de transparantie van het bestuur veel aandacht.

De Jonge Democraten zijn van mening dat er in de Tweede Kamer meer aandacht zou moeten zijn voor de specifieke problemen van het functioneren van de democratische rechtsstaat in het Caribisch deel van het Koninkrijk, ook bij het behandelen van wetgeving op het terrein van het openbaar bestuur. Ten slotte achten de Jonge Democraten het van belang dat er een goede balans wordt gevonden tussen het ondersteunen en versterken van democratie en rechtsstaat in het Caribisch deel van het Koninkrijk enerzijds en de eigen verantwoordelijkheid van het lokale bestuur anderzijds.

3.3 Versterk de weerbaarheid van de democratische rechtsstaat

3.3.1 Een gezonde verhouding tussen de verschillende staatsmachten

De Jonge Democraten onderschrijven dat de scheiding der machten tussen de wetgevende, rechtsprekende en uitvoerende macht een essentiële rol speelt in onze democratische rechtsstaat. Het is van belang dat deze machten elkaar controleren maar wel onafhankelijk van elkaar opereren. Zo is het ongewenst dat politici zich in vergaande mate mengen in de rechtspraak en is het de rol van het parlement om een volwaardige functie als controleur van de regering te bekleden. In een gezonde democratische rechtsstaat hebben de drie machten allen een eigen volwaardige taak en bestaat er geen hiërarchie tussen deze machten.

3.3.2 De positie van volksvertegenwoordigers moet beter

Voor de weerbaarheid van de democratische rechtsstaat is een goed systeem van checks and balances van groot belang. Dat houdt in dat de vertegenwoordigende organen (de Tweede Kamer, Provinciale Staten en de gemeenteraad) in staat moeten zijn om één van hun belangrijkste taken, het controleren van het bestuur, naar behoren te vervullen. De laatste jaren staat deze taak onder zware druk. Kamerleden, Statenleden en raadsleden ervaren dat zij te weinig tijd hebben en te weinig ondersteuning krijgen om deze functie goed te kunnen vervullen. Dit komt doordat zij zich tegenwoordig met steeds meer onderwerpen tegelijk moeten bezighouden, er vaker dan vroeger onderzoekscommissies zijn en dat onze informatiesamenleving om snelle reacties vraagt. Voor sommigen geldt zelfs dat de druk te groot wordt en dat zij moeten terugtreden.

De Jonge Democraten vinden dat Kamerleden, leden van Provinciale Staten en gemeenteraden ondersteuning moeten krijgen die zij nodig achten. De regering, de colleges van gedeputeerden en van Burgemeester en Wethouders moeten dat mogelijk maken. Ook goede, onafhankelijke rekenkamers kunnen de volksvertegenwoordigers helpen om hun werk goed te doen. Op het rijksniveau is er de Algemene Rekenkamer; ook bij alle provincies en gemeenten moeten onafhankelijke rekenkamers zijn.

Daarnaast vinden de Jonge Democraten dat uitbreiding van het aantal leden van de Tweede Kamer tot 250 gewenst is. Nederland heeft relatief gezien een van de kleinste parlementen van Europa en uitbreiding kan de belasting van Tweede Kamerleden verminderen. Ook vinden de Jonge Democraten dat er experimentele werkwijzen moeten komen waarbij – in alle openheid – Kamerleden in samenwerking met leden van het kabinet en hun ambtenaren voorstellen kunnen ontwikkelen om bepaalde problemen op te lossen.

3.3.3 Naar een eenkamerstelsel met een constitutioneel hof

De Jonge Democraten pleiten voor afschaffing van de Eerste Kamer. De Eerste Kamer is de afgelopen jaren steeds politieker geworden. De Eerste Kamer heeft daardoor zijn oorspronkelijke functie van chambre de réflexion verloren. Bovendien wordt de Eerste Kamer niet rechtstreeks gekozen, maar via een getrapt systeem door de leden van de provinciale staten. Daardoor mist de Eerste Kamer ten opzichte van de Tweede Kamer ook democratische legitimatie. De Jonge Democraten zijn daarom van mening dat de Eerste Kamer moet worden afgeschaft en vervangen door een constitutioneel hof, dat de mogelijkheid heeft om de grondwettelijkheid van wetten te toetsen.

De Jonge Democraten vinden daarom dat het verbod op constitutionele toetsing uit de Grondwet moet worden gehaald. Wij zijn voorstander van constitutionele toetsing waarbij de rechter wetten kan toetsen aan bepalingen van de Grondwet. Daarbij vinden wij dat de rechter niet alleen zou moeten toetsen aan klassieke vrijheidsrechten maar ook aan zogenaamde sociale grondrechten.

Als de rechter strijd met deze bepalingen constateert, kan hij de betreffende wet buiten toepassing laten. De invoering van een dergelijke toetsing versterkt de positie van de rechter en daarmee de weerbaarheid van onze democratische rechtsstaat. Bovendien geeft de mogelijkheid van constitutionele toetsing meer waarde aan onze Grondwet.

3.3.4 Verduidelijk en versterk de regels ten aanzien van politieke partijen

Politieke partijen kennen binnen de Nederlandse democratie een grote mate van onafhankelijkheid. De overheid heeft zich in vergelijking met andere landen altijd terughoudend opgesteld bij het stellen van regels ten aanzien van politieke partijen. De Jonge Democraten zijn voorstander van een brede Wet op de Politieke Partijen met regels over financiering, interne partijdemocratie, digitale campagnevoering, microtargeting, het stellen van maxima voor giften, en een wettelijke basis voor het partijverbod. Er is behoefte aan een specifiek op politieke partijen gerichte verbodsgrond.

De Jonge Democraten willen een heldere regeling van het partijverbod. Als binnen een democratie wordt toegestaan dat democratie en rechtsstaat op democratische wijze wordt afgeschaft of aangetast, is er daarna geen ruimte meer voor zelfcorrectie. Daarom moet de democratie zich ook bij bedreigingen effectief kunnen verdedigen. De Jonge Democraten pleiten voor een verbodsgrond die ziet op feitelijke handelingen en inhoudelijke doelstellingen van politieke partijen, die een zodanige bedreiging vormen voor de grondbeginselen van de democratische rechtsstaat dat zij (zeer waarschijnlijk) leiden tot ondermijning van die grondbeginselen of zelfs de afschaffing daarvan. De beslissing over een partijverbod is enkel en alleen aan de Hoge Raad.

3.3.5 De overheid geeft het goede voorbeeld en is transparant en integer

De weerbaarheid van democratie en rechtsstaat is gediend bij een overheid die zich in alle opzichten voorbeeldig gedraagt, regels naleeft en regels handhaaft. De burgers moeten dat kunnen zien en controleren. Daarom is transparantie een eis van goed openbaar bestuur en vastgelegd in de Wet open overheid (de Woo). De Jonge Democraten bepleiten een sterke coördinerende rol van de minister van Binnenlandse Zaken om ervoor te zorgen dat alle overheden in staat zijn om hun informatiehuishouding op orde te krijgen. Pas dan kan de Woo ook goed gaan werken. Ook zou een bruikbare toolkit moeten worden ontwikkeld om de overheid te ondersteunen in de ontwikkeling naar een andere, meer transparante bestuurscultuur. Overheden en overheidsorganen zouden het goede voorbeeld van de Raad van State moeten volgen, die wekelijks actief alle adviezen openbaar maakt op de eigen website. Behalve transparantie is ook het bewaken van de integriteit van allen die voor het openbaar bestuur werken – volksvertegenwoordigers, bestuurders en ambtenaren – van groot belang om de weerbaarheid van democratie en rechtsstaat te waarborgen.

3.3.6 Onafhankelijke journalistiek en tegengaan desinformatie

In een democratische rechtsstaat zijn persvrijheid en onafhankelijke journalistiek van groot belang. De Jonge Democraten vinden dan ook dat journalisten zo vrij als mogelijk moeten kunnen berichten zonder beïnvloeding of beperkingen door de overheid, mits binnen de spelregels van democratie. De overheid dient daarnaast zorg te dragen voor een veilig klimaat waarin journalisten hun werk kunnen doen.

Onafhankelijke journalistiek is belangrijk, maar onjuiste of tendentieuze informatie kan juist een bedreiging vormen voor de democratische rechtsstaat. Als mensen vaak genoeg worden bestookt met onjuiste informatie bestaat er een serieuze kans dat ze erin gaan geloven met als een van de mogelijke gevolgen ontwrichting van de democratische rechtsstaat. De zorgen over nepnieuws op het internet nemen toe. De Jonge Democraten zijn van mening dat binnen de Europese Unie meer gezamenlijke doelen moeten worden geformuleerd om verspreiding van desinformatie tegen te gaan. De overheid, organisaties, bedrijven en burgers hebben daarbij gezamenlijk verantwoordelijkheid dragen en moeten samenwerken. De overheid moet daarbij de regie nemen om ervoor te zorgen dat alle Nederlanders mediawijs en digitaal vaardig worden en beter in staat zijn om desinformatie te herkennen.

3.3.7 Een onafhankelijke rechterlijke macht en toegankelijke rechtspraak

Een goed functionerende democratische rechtsstaat vraagt ook om een onafhankelijke rechterlijke macht. Het is daarom van groot belang dat rechters zonder vrees voor repercussies hun werk kunnen doen. Dit betekent dat rechters vrij moeten zijn van politieke druk, inmenging van andere machten en belangenconflicten. Het is onwenselijk dat rechters worden beperkt in hun vrijheid om zelfstandig bepaalde straffen of maatregelen te kunnen kiezen. De toenemende werkdruk van rechters en achterstand in het aantal zaken moet zeer serieus worden genomen. Het investeren in de rechtspraak om meer rechters aan te trekken en waar mogelijk te digitaliseren, zoals de zaken online afdoen en communicatie via de digitale weg laten plaatsvinden, draagt bij aan een oplossing voor dit probleem. In een democratische rechtsstaat is het ook essentieel dat rechtspraak toegankelijk is. De Jonge Democraten moedigen pilots, waarbij op andere manieren contact wordt gezocht met partijen, zoals

door middel van appcontact of vereenvoudigd taalgebruik, dan ook aan. Toegankelijke rechtspraak vereist ook dat financiële barrières zoveel mogelijk worden weggenomen. Iedereen moet in staat worden gesteld om betaalbare rechtsbescherming te krijgen. De Jonge Democraten pleiten er dan ook voor dat voldoende financiële middelen beschikbaar worden gesteld voor de sociale advocatuur, zodat ook mensen met een lager inkomen toegang hebben tot juridische bijstand. Ook moedigen de Jonge Democraten de werkzaamheden van juridische loketten en rechtswinkels, waar laagdrempelig juridisch advies kan worden gevraagd, aan.

3.4 Werk aan een veilige en vrije samenleving

3.4.1 Een effectieve aanpak van criminaliteit en meer inzet op preventie

In een rechtsstaat draagt de overheid zorg voor het welzijn en de veiligheid van haar burgers. Dit betekent onder andere dat de overheid optreedt tegen (georganiseerde) criminaliteit. De Jonge Democraten zijn echter van mening dat voorkomen beter is dan genezen. Daarom moet er meer worden ingezet op preventie. In dit kader is er in het bijzonder meer aandacht nodig voor jeugdcriminaliteit. Bijvoorbeeld door het bieden van goede begeleiding en ondersteuning aan jongeren die dreigen af te glijden in criminaliteit. Investeren in wijkagenten die goede banden onderhouden met de omgeving kan hierbij eveneens dienstbaar zijn.

Voor een effectieve aanpak van criminaliteit is samenwerking tussen verschillende instanties zoals politie, justitie, gemeenten en maatschappelijke organisaties van belang. Zowel om sneller signalen van criminaliteit te kunnen oppikken, als vanuit het oogpunt van preventie. Ook dient grensoverschrijdende criminaliteit effectiever te worden aangepakt door meer samenwerking tussen landen en internationale organisaties. De Jonge Democraten zijn daarom voorstander van het opzetten van gezamenlijke opsporingsonderzoeken, het uitwisselen van informatie en het harmoniseren van wet- en regelgeving.

In onze moderne samenleving verdient ook het thema digitale veiligheid extra aandacht. De hedendaagse ontwikkelingen vragen meer digitale weerbaarheid op zowel individueel als collectief niveau. De Jonge Democraten zijn dan ook voor het geven van voorlichtingen en trainingen aan particulieren op het gebied van digitale beveiliging en het extra investeren in digitale beveiliging. Ook moet meer aandacht komen voor de opsporing en vervolging van digitale criminaliteit. Zo wordt gepleit voor het vergroten van de capaciteit van politie en justitie op het gebied van cybercrime en het stimuleren van internationale samenwerking om cybercrime ook grensoverschrijdend te kunnen aanpakken.

3.4.2 Stoppen met etnisch profileren

De Jonge Democraten vinden dat politie en justitie een afspiegeling dienen te zijn van de samenleving en zijn dan ook voorstander van het stimuleren van diversiteit en het verminderen van discriminatie binnen deze organisaties. Etnisch profileren leidt tot stigmatisering, ongelijke behandeling en schending van individuele rechten. Het ondermijnt vertrouwen van burgers in de overheid en leidt tot verdeeldheid. Etnisch profileren moet dan ook actief worden uitgebannen. Enerzijds door het bieden van een duidelijk wettelijk kader waarin etnisch profileren wordt verboden en anderzijds door het bieden van meer trainingen en voorlichtingen binnen overheidsorganisaties, om zo meer bewustzijn te creëren voor mogelijke vooroordelen en discriminatie.

3.4.3 Het strafrecht als ultimum remedium

Het strafrecht moet worden ingezet als laatste redmiddel om ongewenst gedrag aan te pakken in de maatschappij. Het strafrecht kan immers grote gevolgen hebben voor individuen. Daarom moet het duidelijk zijn voor burgers wanneer zij een overtreding begaan en wat hier de gevolgen van zijn. Het verhogen van de strafmaat moet niet lichtzinnig worden gedaan, de Jonge Democraten vinden het belangrijk dat eerst aantoonbaar wordt gemaakt dat het verhogen van een

straf leidt tot enige verbeteringen, alvorens tot deze verhoging wordt overgegaan. Het onderzoeken van de uitwerking van strafrechtelijke maatregelen wordt dan ook gestimuleerd. De rechter dient bij het opleggen van straffen voldoende vrijheid te hebben om daarin zelf een afweging te maken, de Jonge Democraten zijn dan ook tegen de tendens om deze ruimte van de rechter in te perken.

3.4.4 Rechten van slachtoffer en van verdachten

In een rechtsstaat is er aandacht voor de positie van het slachtoffer én heeft de verdachte recht op een eerlijk proces. Te allen tijde moet dan ook worden voorkomen dat een verdachte in vergaande mate onder druk wordt gezet, bijvoorbeeld door het afdwingen van een verklaring of door foltering. Een verdachte mag nooit worden gedwongen mee te werken aan zijn eigen veroordeling en het uitgangspunt is dat een verdachte onschuldig is totdat het tegendeel wordt bewezen. Een voorbarig 'trial by media', waarin een verdachte vóór een rechterlijke uitspraak wordt neergezet als dader, keuren de Jonge Democraten dan ook af.

Bij het opleggen van een straf dient een rechter onder meer oog te houden voor de omstandigheden van de dader. Bijvoorbeeld door rekening te houden met de strafmaat als een verdachte geen strafblad heeft of het opleggen van een maatregel of taakstraf als een gevangenisstraf onevenredige gevolgen zou hebben voor een verdachte. De schrijnende gevallen dat een veroordeelde door een opgelegde straf uiteindelijk nog verder van de maatschappij af komt te staan door het dakloos worden, het belanden in de schuldsanering of het kwijtraken van werk, moet zoveel mogelijk voorkomen worden. Naast de rechten van de verdachte moet er ook aandacht zijn voor de positie van het slachtoffer.

Zo moedigen de Jonge Democraten aan dat het Openbaar Ministerie en de rechtspraak openstaan voor het afdoen van een strafzaak op alternatieve wijze als dit de belangen van het slachtoffer en de dader dient, hierbij valt te denken aan mediation. Het OM blijft echter zelf bepalen of vervolging wenselijk is en de rechter doet uiteindelijk uitspraak over de strafmaat. De Jonge Democraten zijn dan ook geen voorstander van een toekomst waarin het slachtoffer als derde procespartij optreedt. Wel staan de Jonge Democraten positief tegenover spreekrecht van het slachtoffer en het op verzoek voeren van gesprekken tussen slachtoffer en verdachte. Een strafzaak is vanuit het slachtoffer vaak niet afgelopen na een eventuele berechting. Daarom dient oog te zijn voor de emotionele en praktische gevolgen van een misdrijf, bijvoorbeeld door verbeteringen in de nazorg voor slachtoffers.

3.4.5 Maatwerk leveren bij de tenuitvoerlegging van sancties

De Jonge Democraten pleiten dat ervoor gewaakt moet worden dat een overtreder te veel wordt gestraft. Zo bestaat de mogelijkheid om bestuurlijke maatregelen, zoals een last onder dwangsom of een last onder bestuursdwang, tegelijkertijd met een strafrechtelijke boete en/of gevangenisstraf op te leggen. Alhoewel dit juridisch stand houdt, moet voorkomen worden dat de juridische werkelijkheid te veel van de feitelijke werkelijkheid af komt te staan. Straffen dient daarnaast op een menselijke manier te gebeuren, waarbij ook oog bestaat voor de belangen van de overtreder.

Zo dient een burger die bijvoorbeeld niet in staat is een boete te betalen, de mogelijkheid te worden geboden om dit in termijnen te betalen. De ontwikkeling dat gemeenten boetes en schulden van individuele schuldeisers van hun inwoners overnemen en zelf optreden als schuldeiser moedigen de Jonge Democraten aan. Zo kan immers voorkomen worden dat burgers nog verder in de problemen dreigen te komen. Ook gevangenen en tbs'ers dienen een menswaardig bestaan te hebben met uitzicht en hoop op mogelijke vrijlating. De Jonge Democraten moedigen controle op het werken van het gevangeniswezen aan, om misstanden te voorkomen en aan het licht te brengen.

3.4.6 Inzetten op resocialisatie

Gevangenis en tbs-klinieken dienen bij te dragen aan re-integratie, bijvoorbeeld door het aanbieden van opleidingen en overige leerprogramma's. De Jonge Democraten moedigen overgangsprogramma's, waarbij ex-gedetineerden en ex-tbs'ers na vrijlating afbouwende begeleiding krijgen, aan. Naast het terugdringen van recidive heeft re-integratie zo een functie om perspectief te bieden aan gedetineerden en tbs'ers. De Jonge Democraten verzetten zich tegen stigmatisering en discriminatie van ex-gedetineerden en hechten veel waarde aan het geven van een tweede kans. Zo moet voorkomen worden dat het niet verkrijgen van een VOG of het verschijnen van een gestrafte met naam en toenaam in de media, er onnodig aan in de weg staat dat een gestrafte geen normaal leven meer kan leiden na het uitzitten van diens straf. Re-integratie dient daarnaast te focussen op de preventie van criminaliteit en recidive, bijvoorbeeld door vroegtijdige signalering van problemen bij jongeren en het vervolgens bieden van passende hulpverlening.

4. Een digitaal en innovatief Nederland

Elk aspect van ons leven krijgt in toenemende mate te maken met digitalisering en automatisering. De Jonge Democraten zien door deze technologische ontwikkelingen allerlei nieuwe kansen ontstaan, maar zijn zich tegelijkertijd bewust van de vele vraagstukken en valkuilen. Zij vinden het daarom belangrijk dat technologie op duurzame wijze de wereld verbetert voor alle mensen, in plaats van verschillen te vergroten en samenlevingen te ontwrichten.

Dat is echter niet vanzelfsprekend. Het razendsnelle tempo en internationale karakter van deze ontwikkelingen zorgen ervoor dat de samenleving continu achter de feiten aanloopt. Wet- en regelgeving heeft zorgwekkende moeite de technologische realiteit bij te benen, en digitale laaggeletterdheid onder burgers, ambtenaren en politici is een dringend probleem. Onze samenleving kan het zich niet langer veroorloven de aanpak van technologische vraagstukken voor zich uit te schuiven of aan anderen over te laten. De Jonge Democraten pleiten daarom voor een inhaalslag om de technologische kennis op alle niveaus en in elke sector drastisch te verbeteren, van de Tweede Kamer tot de bedrijfskantine en het klaslokaal. Dat is de enige manier om technologische vraagstukken te kunnen ondervangen, zowel nu als in de toekomst.

4.1 Een steeds verder digitaliserende samenleving

In een steeds verder digitaliserende wereld is het ontbreken van digitale kennis en vaardigheden, zogenaamde 'digitale ongeletterdheid', een toenemend probleem. Door het hoge tempo waarin digitale vooruitgang plaatsvindt, blijven bepaalde delen van de samenleving achter qua kennis en vaardigheden. Hierdoor wordt het voor hen lastiger om te participeren in de samenleving. Zij ervaren hierdoor problemen in basale, dagelijkse bezigheden. De kloof met hen die makkelijker hun weg op de digitale snelweg kunnen vinden, wordt hierdoor steeds groter. De Jonge Democraten zien dat hierdoor situaties ontstaan die grote nadelen met zich meebrengen.

4.1.1 Digitale vaardigheden verbeteren

Een vooruitstrevende samenleving waarin grote groepen mensen achterblijven is niet rechtvaardig. Daarom vinden de Jonge Democraten dat naast goed onderwijs voor de jongste generaties, er stevig moet worden geïnvesteerd in de bijscholing van alle andere generaties. Hierbij mag niet worden vergeten dat digitale ongeletterdheid losstaat van leeftijd, opleidingsniveau, of achtergrond. Deze bijscholing dient grotendeels door de overheid te worden bekostigd, en moet actief worden gepromoot om zoveel mogelijk Nederlanders voor te bereiden op de toekomst.

Daarnaast mag de digitaliserende overheid geen onnodig hoge drempels voor burgers opwerpen. Vooruitgang is er immers voor de mens, en niet andersom. Daarom moeten alle vormen van de digitale overheid zo simpel en toegankelijk mogelijk zijn, en dienen analoge versies beschikbaar te blijven zolang een aanzienlijk deel van de maatschappij daar behoefte aan heeft.

4.1.2 Slimme apparaten en het Internet of Things

In onze leefomgeving worden steeds meer consumentenproducten verbonden met het internet, wat leidt tot het zogeheten 'Internet of Things'. Daarbij vergaren steeds meer slimme apparaten – van thermostaten tot horloges en van deurbellen tot koelkasten – in toenemende mate gevoelige informatie, zoals fitnessgegevens en de tijden dat iemand thuis is. De toenemende connectiviteit van apparaten brengt op deze manier een groot aantal veiligheids- en privacyrisico's met zich mee. De Jonge Democraten zijn van mening dat de leveranciers van deze apparaten verantwoordelijk zijn voor het tegengaan van deze risico's. Daarnaast moeten verwerkers worden verplicht om gebruikers in begrijpelijke taal te informeren waarvoor zij gevoelige gebruikersgegevens gebruiken. Zonder expliciete toestemming mag deze informatie niet worden verwerkt of gedeeld, voor welke doeleinden dan ook.

Hiervoor dienen nieuwe criteria voor de Europese certificering van consumentenproducten te worden opgesteld en moeten er strenge industriënormen voor beveiliging komen. Zo moeten fabrikanten bij alle met internet verbonden elektronica de consument verplicht en toegankelijk voorlichting geven over het juist en veilig gebruik van het product, bijvoorbeeld door producten pas te laten werken wanneer de consument via een automatisch installatieproces een sterk wachtwoord heeft ingesteld.

Daarnaast vinden de Jonge Democraten dat er proactief moet worden opgetreden wanneer in deze producten kwetsbaarheden worden ontdekt. Belangrijke beveiligingsupdates dienen daarom binnen een redelijke termijn te worden uitgerold om consumenten te beschermen tegen aanvallen. Wanneer fabrikanten hier niet in voorzien terwijl dat redelijkerwijs wel van hen mag worden verwacht, vinden de Jonge Democraten dat er sprake is van nalatigheid waarbij in het uiterste geval de fabrikant van de Europese markten dient te worden geweerd.

4.2 Privacy- en gegevensbescherming waarborgen

4.2.1 Privacy van burgers

De Jonge Democraten hebben privacy hoog in het vaandel staan. Wanneer de overheid over gegevens van burgers beschikt, heeft zij immers een vorm van controle in handen. Inbreuken op de privacy kunnen ervoor zorgen dat mensen een gevoel van controle ervaren. Wanneer zij zich beperkt voelen in hun vrijheid, kan dat tot gevolg hebben dat zij henzelf censureren en daardoor niet meer van de gebaande paden af durven te wijken. In discussies over privacy wordt privacy vaak lijnrecht tegenover veiligheid gesteld. Dit is een valse tegenstelling waar politici zich niet in mee moet laten slepen. De Jonge Democraten stellen dat zonder privacy de vrijheid, en dus de veiligheid, van zowel individu als samenleving in gevaar komt. Daarom mag de overheid alleen de hoogstnodige gegevens verzamelen. De bescherming van privacy mag volgens de Jonge Democraten nooit vergeten worden bij het opstellen van wet en regelgeving.

4.2.2 Privacy van consumenten

De Jonge Democraten erkennen dat het bezitten van grote hoeveelheden consumentengegevens commercieel gezien het nieuwe goud is. Bedrijven kunnen deze gegevens gebruiken als onderdeel van hun verdienmodel of om hun concurrentiepositie te verbeteren door beter in te kunnen spelen op de markt. Het gebruik van consumentengegevens door bedrijven moet echter wel verantwoord, veilig, en met respect voor de privésfeer plaatsvinden. Dat is nog veel te vaak niet het geval, uit winstbejag of uit onwetendheid.

Daarom is een sterke consumentenbescherming nodig. Ten eerste moet de politiek duidelijke grenzen stellen aan wat wel en niet acceptabel is in de commerciële exploitatie van deze gegevens. De huidige grijze gebieden moeten verder worden teruggebracht. Ten tweede moeten bedrijven transparanter en begrijpelijker communiceren naar consumenten welke gegevens zij verzamelen, verwerken en voor commerciële doeleinden gebruiken. Enerzijds dienen bedrijven daarom laagdrempelige samenvattingen over de meest belangrijke doeleinden te tonen, zodat gebruikers een goed beeld hebben van wat er met hun gegevens gebeurt. Anderzijds mag in de uitgebreidere toelichting de informatie niet worden beperkt tot vage mededelingen, maar moet in hetzelfde detailniveau als dat de gegevens worden verzameld inzichtelijk worden gemaakt waarvoor deze gegevens worden gebruikt.

Ten derde moeten consumenten betere voorlichting en meer keuze-opties krijgen om de controle te houden over hun eigen gegevens. Bedrijven moeten mensen beter in staat stellen om hier een bewuste keuze in te maken door expliciete en transparante voorwaarden op te nemen. Zo houdt de persoon over wie de persoonsgegevens gaan altijd zeggenschap over wat er met hun persoonsgegevens gebeurt.

Daarnaast moeten gegevens-portabiliteit en onderlinge compatibiliteit de norm worden, zodat consumenten eenvoudig hun gegevens bij een bedrijf mee kunnen nemen naar een concurrent. De nu nog vaak ingewikkelde bezwaarprocedures, verwijderverzoeken, en het intrekken van toestemmingen moeten toegankelijk worden gemaakt voor de gemiddelde consument.

4.2.3 Onderzoeken binnen de persoonlijke levenssfeer

Mensen die verdacht worden van ongewenst gedrag, fraude, of strafbare feiten worden relatief snel geconfronteerd met inbreuken op hun persoonlijke levenssfeer. Steeds meer organisaties binnen de overheid en de (semi)publieke sector menen dat zij onderzoeken mogen instellen tegen individuen terwijl dit vroeger uitsluitend het domein was van de veiligheids- en politiediensten. De Jonge Democraten maken zich ernstig zorgen over deze ontwikkeling. Zij vinden het daarom belangrijk dat er strengere en wettelijk vastgelegde regels worden opgesteld waarin wordt verduidelijkt onder welke omstandigheden, en in hoeverre, organisaties specifieke onderzoeksmethoden mogen gebruiken die de persoonlijke levenssfeer (kunnen) schenden. Ook dient voor alle organisaties wettelijk te worden vastgesteld om welke redenen de uit deze methoden verkregen gegevens mogen worden bewaard, en op welke termijn deze gegevens moeten worden vernietigd. In geen enkel geval mag een organisatie zich beroepen op een 'carte blanche' voor het bewaren van gegevens; de bewaar- en vernietigingstermijnen dienen alomvattend en strikt te worden gehandhaafd. Organisaties moeten daarnaast openbaar kenbaar maken welke onderzoeken zij uitvoeren als onderdeel van hun werkzaamheden, en burgers moeten te allen tijde via een online register kunnen inzien bij welke organisaties zij onderdeel zijn (geweest) van een onderzoek.

4.2.4 Zorgen voor goede gegevensbeveiliging

In de strijd tegen criminaliteit en terrorisme wensen opsporingsdiensten via 'backdoors', bewust veroorzaakte lekken in software, mee te kunnen lezen in digitale communicatie. Naar mening van de Jonge Democraten is dit ongegrond en onverstandig. Deze backdoors raken namelijk niet alleen criminelen maar alle gebruikers, en kunnen naast de autoriteiten ook door kwaadwillenden worden gebruikt. Ook encryptie, de veilige versleuteling van gegevens met behulp van algoritmes, mag niet worden afgezwakt om wat voor reden dan ook. Voor journalisten, activisten, advocaten, en patiënten is de beveiliging die encryptie biedt letterlijk van levensbelang.

4.3 Cyberweerbaarheid vergroten

4.3.1 Cybercriminaliteit aanpakken

In een steeds meer digitaliserende samenleving komt een toename van de hoeveelheid cybercrime niet als een verrassing. Opsporingsdiensten moeten over de middelen beschikken om ook in dit domein hand te haven, maar dit mag niet ten koste gaan van de grondrechten van burgers.

Tegelijkertijd mag misdaad nooit lonen. Het betalen van losgeld bij digitale afpersing houdt dit criminele verdienmodel in stand en biedt geen garantie dat de gegijzelde systemen worden bevrijd. Via beperkingen of boetes op het betalen van losgeld kan het voor gegijzelden onaantrekkelijk worden gemaakt om voor de criminelen te zwichten.

Daarnaast is voorkomen altijd beter dan genezen. Het is daarom belangrijk dat alle organisaties in de (semi)publieke en vitale sectoren aan via wettelijk vastgelegde back-up-eisen voldoen zodat zij in veel mindere mate kwetsbaar zijn voor dergelijke aanvallen.

4.3.2 Spionage en sabotage voorkomen

Het digitale domein wordt in toenemende mate gebruikt door verschillende internationale actoren voor spionage, sabotage en ondermijning van de samenleving. Daarbij zullen digitale wapens in de toekomst in toenemende mate worden ingezet. Ook tegen Nederlanders, want onze topklasse kenniseconomie met wereldwijde connecties maakt ons een favoriet doelwit.

De Jonge Democraten vinden het daarom belangrijk dat de Nederlandse overheid de veiligheid van onze digitale infrastructuur en omgeving kan blijven waarborgen.

Hiervoor is het noodzakelijk dat zowel de inlichtingen- en veiligheidsdiensten als Defensie investeren in een slagkrachtige defensieve cybercapaciteit. Het Nationaal Cyber Security Centrum fungeert daarbij als de spin in het web van de Nederlandse digitale veiligheid. Dat doet zij door de vitale en publieke sectoren periodiek te evalueren, de relevante overheden, bedrijven, en instellingen te ondersteunen bij het nemen van preventieve maatregelen, en informatie over nieuwe dreigingen te delen met alle sectoren. Bij grootschalige cyberincidenten coördineert het Centrum de incidentafhandeling om zo de dreiging zo snel mogelijk te beëindigen en de schade zoveel mogelijk te beperken.

4.3.3 Melding maken van beveiligingslekken

Een belangrijk middel voor een digitaal beveiligd Nederland is de regeling dat een goedwillende hacker zonder vrees voor vervolging een gevonden beveiligingslek kan melden bij de betreffende organisatie, de zogeheten Coordinated Vulnerability Disclosure. De wetgever, het Openbaar Ministerie en het Nederlandse bedrijfsleven dienen zich uit te blijven spreken vóór deze ontwikkeling, maar moeten tegelijkertijd duidelijke grenzen stellen aan wat een goedbedoelende hacker mag onderzoeken. Het binnen deze grenzen en tijdig melden van veiligheidslekken moet bij wettelijke grondslag toegestaan zijn, onder andere als uitzondering op de Wet Computercriminaliteit. Ook moet de overheid dit beleid breder onder de aandacht van de maatschappij brengen zodat meer organisaties en bedrijven dit beleid overnemen.

4.4 De toekomst van Big tech

4.4.1 De (on)wenselijkheid van techmonopolies

Recente technologische ontwikkelingen en explosieve groei hebben geleid tot het ontstaan van een verzameling van enorme techbedrijven. Deze techmonopolies overstijgen de landsgrenzen, kennen sterke netwerkeffecten, en gebruiken bijzondere bedrijfsmodellen. Deze combinatie leidt tot de verstoring van markten, verlamming van overheden, en schaadt consumenten. Het mededingingsrecht is op papier het sterkste overheidsinstrument om de door techmonopolies veroorzaakte problemen aan te pakken maar blijkt tot nu toe weinig effectief. De Jonge Democraten vinden het gebrek aan daadkrachtige handhaving uiterst zorgwekkend. Daarom zijn wij voorstander van het moderniseren en versterken van het mededingingsrecht. Zo moeten nieuwe handhavinginstrumenten voortaan voorkomen dat techbedrijven serieuze concurrentie onmogelijk maken, zelfstandig de regels voor hele markten dicteren, en consumenten dwingen bij hen diensten af te nemen. In het uiterste geval worden techmonopolies opgeknipt naar losse bedrijven om zo de balans in de vrije markt te herstellen.

4.4.2 Bestrijding van desinformatie

Afgelopen jaren is gebleken dat 'Big Tech', de groep van grootste bedrijven uit de digitale technologiesector, niet alleen gigantische invloed op de markt maar ook op het publieke debat heeft. Iedereen kan berichten plaatsen waardoor het mogelijk is dat onware berichten worden verspreid voor politieke of economische doeleinden. Bovendien wordt informatie op deze platforms wezenlijk anders geconsumeerd dan voorheen. Waarheid en leugens zijn steeds moeilijker van elkaar te onderscheiden. Aanbevelingsalgoritmes, microtargeting, en bots leiden tot zelfbevestigende filterbubbels of zelfs radicaliserende echokamers. Deze ontwikkelingen hebben steeds meer impact op onze maatschappij, waaronder ook onze democratie, volksgezondheid, en veiligheid. De Jonge Democraten zien in de praktijk dat zelfregulering door platforms niet genoeg is.

Een 'Ministerie van Waarheid' is evenmin wenselijk. In plaats daarvan pleiten we voor een combinatie van Europese wet- en regelgeving, zelfregulering door Big Tech waarbij samengewerkt wordt met onafhankelijke factcheckers en onderzoeksjournalisten, en toezicht daarop door de rechter. Big Tech moet enerzijds hun eigen verantwoordelijkheid nemen, en anderzijds moet de politiek duidelijke ethische kaders en normen scheppen via Europese wet- en regelgeving.

Ook misleidende reclame is op grond van de Nederlandse Reclame Code verboden. Desondanks zien de Jonge Democraten dat het stelselmatig voorkomt dat advertenties op het internet misleidend zijn. Denk daarbij aan smartphone apps die niet-bestaande functies tonen, start-ups die onrealistische beloftes doen over de werking van een aangeboden product, en allerlei trucs waar je binnen korte tijd veel geld mee zou kunnen verdienen. Zulke advertenties beperken zich niet alleen tot obscure websites, maar zijn ook volop aanwezig op grote platforms zoals Facebook, YouTube, en Google Ads. Daarom vinden de Jonge Democraten dat er strengere eisen moeten worden gesteld aan de controle en handhaving door bedrijven die online advertentiemogelijkheden verkopen, zodat gebruikers niet langer worden geconfronteerd met misleidende advertenties met alle mogelijke gevolgen van dien.

4.5 De digitale overheid

Bij het maken van nationale wet- en regelgeving dient rekening te worden gehouden met de internationale dimensie van digitalisering om tot handhaafbare regels te komen. Wanneer een digitale innovatie in Nederland verboden is en in het buitenland niet, is dit verbod met een kleine omweg alsnog te omzeilen. Desalniettemin benadrukken de Jonge Democraten dat ons land koploper moet blijven als het om het reguleren van digitale kwesties gaat. Daarom moet Nederland het initiatief nemen in onderhandelingen voor internationale verdragen voor het digitale domein, zodat ons land innovatief blijft in een veilige wereld.

4.5.1 Naar één digitaal overheidsloket

Op het gebied van de digitaliserende overheid is er nog een wereld te winnen. De overheid loopt op digitaal gebied achter op het bedrijfsleven, en is vaak verre van voldoende toegankelijk voor burgers en ondernemers. De overheid moet juist een voorbeeld worden voor de rest van de samenleving. Zo zijn er nog grote slagen te maken in het online regelen van vergunningsprocedures, gemeentelijke dienstverlening, en aanvragen rondom werk en inkomen. De Rijksoverheid dient erop toe te zien dat dit zowel bij al haar organisaties als bij alle decentrale overheden gebeurt. Op de langere termijn wensen de Jonge Democraten dat het uitgebreide lappendeken aan digitale overheidsloketten worden samengebracht naar Ests model, tot één portaal voor burgers en één portaal voor bedrijven. Binnen deze portalen worden de berichtgeving, formulieren, en dienstverlening van alle overheidsorganisaties op elk bestuursniveau toegankelijk gemaakt, zodat er revolutionaire stappen kunnen worden gezet richting een laagdrempelig, persoonlijk, en transparant overheidsbestel.

4.5.2 Een transparante overheid

Nederlandse (semi)overheidsinstellingen moeten zo transparant en toegankelijk mogelijk gaan werken. Daarom wordt het via open source en met open data publiceren de norm, en wordt het in de praktijk toepassen daarvan ondersteund door de bijscholing van alle relevante medewerkers in de (semi)publieke sector. Door daarnaast te investeren in het toegankelijk, inzichtelijk en doorzoekbaar maken van niet-persoonlijke overheidsgegevens zet de overheid een standaard voor transparantie waar ook de rest van de maatschappij aan gehouden kan worden. Om de transparantie te bevorderen vinden de Jonge Democraten dat bij geautomatiseerde besluiten, of bij besluiten gemaakt met behulp van een algoritme, de betreffende persoon hier altijd kennis van moet kunnen nemen. Daarom moet bij ingrijpende besluiten deze informatie actief worden gecommuniceerd, en kan voor overige besluiten bijvoorbeeld een besluiten-logboek worden bijgehouden die de betreffende persoon desgewenst kan inzien.

4.5.3 Een Ministerie van Digitale Zaken

Elke overheidsorganisatie op elk niveau heeft in toenemende mate te maken met digitalisering. Niet alleen in de dienstverlening naar burgers toe, maar ook bij de uitvoering van interne processen en het minimaliseren van veiligheidsrisico's. De huidige decentrale aanpak, waarbij elke organisatie verantwoordelijk is voor de eigen digitale infrastructuur, is echter omgeven door controverse. ICT-projecten bij de overheid zijn synoniem geworden met forse kostenoverschrijdingen, structurele personeelstekorten, jarenlang uitstel, onvoldoende beveiliging, organisatorische barrières, en desastreuze fouten. Daarom pleiten de Jonge Democraten voor het oprichten van een Ministerie van Digitale Zaken. Binnen dit ministerie worden in ieder geval het Bureau ICT-Toetsing, het Digital Trust Center, het Agentschap Telecom, de vele ICT-projectteams, en de Digitaliserings-strategie samengebracht. Tegelijkertijd wordt er geïnvesteerd in het fors verhogen van het aantal ICTspecialisten in vaste dienst bij de Rijksoverheid, om zodoende de huidige norm van dure uitbestedingen aan marktpartijen uit te faseren. De Minister van Digitale Zaken wordt daarmee verantwoordelijk voor de uitvoering van ICT-projecten, het reguleren van overheidsgegevens, en de cyberweerbaarheid van burgers en bedrijven.

4.5.4 Algoritmes bij de overheid

Steeds vaker worden overheidsbeslissingen genomen op basis van geavanceerde rekenmodellen, oftewel algoritmes. Deze zijn echter niet onfeilbaar: zowel computers als de mensen die met ze werken maken fouten. Zo kan een onschuldige iemand door een stukje code dat een verkeerde beslissing maakt plotseling schuldig lijken, terwijl de software geen entiteit is die je daarvoor verantwoordelijk kunt houden. Om die reden mag het nooit zo zijn dat een computer namens de overheid beslissingen neemt die ingrijpende gevolgen hebben voor individuen, anders dan lichte overtredingen.

De werking van alle algoritmes die de overheid gebruikt om beslissingen te maken moet daarnaast openbaar en controleerbaar zijn, zodat derden en betrokkenen dergelijke beslissingen kunnen traceren en aanvechten. Dit betekent ook dat dergelijke rekenmodellen slechts dienen als hulpmiddel; een persoon zal altijd de uiteindelijke beslissing moeten nemen en daarvoor verantwoordelijk zijn. Wanneer met behulp van een algoritme een besluit wordt genomen dat gevolgen heeft voor iemands leven, dan is transparantie over het genomen besluit noodzakelijk. Transparantie betekent ten minste dat de betreffende persoon moet worden geïnformeerd dat een algoritme is gebruikt, hoe algoritmes binnen de organisatie worden gebruikt, en waarom het algoritme dit besluit adviseerde.

4.5.5 Handhaving en toezicht verbeteren

De verwerking van persoonsgegevens creëert onvermijdelijk aanzienlijke risico's voor discriminatie, gegevensmisbruik, en datalekken. De Jonge Democraten zijn van mening dat alleen met een stevig systeem van controles en waarborgen burgers tegen deze risico's kunnen worden beschermd. Toezichthouders krijgen het budget, de capaciteit, en het onafhankelijk mandaat om proactief onderzoeken te starten naar de inzet van algoritmes en de veilige verwerking van persoonsgegevens en om adequaat te reageren op meldingen van gegevensmisbruik. Tevens zien zij dat steeds meer handhavingzaken zich afspelen binnen de complexe Europese digitale interne markt. De lappendeken aan nationale toezichthouders moet daarom worden aangevuld, en waar nodig worden vervangen, met een Europese collega-dienst van de Autoriteit Persoonsgegevens. Dit centrale orgaan zal ingrijpen bij zaken waar meerdere lidstaten bij betrokken zijn en zal nationale toezichthouders bijstaan en ontlasten bij het toezicht op de Big Tech.

De Jonge Democraten constateren daarnaast dat veel burgers en bedrijven nog niet goed op de hoogte zijn van hun privacyrechten en -plichten. Bovendien zijn burgers zich te weinig bewust van wat er gebeurt met hun gegevens.

Hier zien de Jonge Democraten een grote rol weggelegd voor de Rijksoverheid en het maatschappelijk middenveld. Er dient voortdurend te worden geïnvesteerd in privacy-wijsheid, bijvoorbeeld via het onderwijs, publiekscampagnes, en verplichte jaarlijkse bijscholing voor medewerkers die gegevens verwerken.

4.5.6 Automatisering en verantwoordelijkheid

In toenemende mate spelen er vraagstukken over de verantwoordelijkheid voor volledig geautomatiseerde processen, zoals wanneer een zelfrijdende auto een ongeluk veroorzaakt. Het is lastig om één lijn te stellen in vraagstukken als deze. De Jonge Democraten denken daarom dat het belangrijk is om in dit soort gevallen aansluiting te zoeken bij al bestaande wetgeving en rechtspraak die betrekking hebben op vergelijkbare 'ouderwetse' gevallen in de 'offline wereld'. Deze kwesties dienen van geval tot geval bekeken te worden.

4.6 Bescherming van het auteursrecht

Dankzij de digitale revolutie is het eenvoudiger geworden om snel en gemakkelijk toegang te krijgen tot films, muziek, boeken, en software. Op dit moment kunnen de rechthebbenden op een intellectueel eigendom, zoals de auteurs, geld verdienen dankzij het exclusieve recht dat zij bezitten op de exploitatie van hun werk. Tegelijkertijd worden er veel bestanden gratis op internet verspreid door niet-rechthebbenden. Als Jonge Democraten vinden we dat een balans moet worden gevonden tussen de belangen van consumenten en de belangen van auteursrechthebbenden. We keuren daarom een langdurig exclusief recht van auteurs af, maar ook het zonder toestemming van de rechthebbenden uploaden en downloaden van auteursrechtelijk beschermde content. Als auteursrechten te snel vervallen krijgen auteurs geen kans hun investering terug te verdienen en winst te maken. Als zulke rechten echter te lang blijven bestaan, wordt het teren op het verleden beloond en kunnen anderen geen afgeleide werken maken. Dat kan ten koste gaan van nieuwe innovaties en culturele ontwikkelingen. Daarom moet het auteursrecht wat ons betreft behouden blijven tot twintig jaar na het overlijden van de maker. Tevens pleiten we voor een auteursrecht tot twintig jaar voor werken die gemaakt zijn door een rechtspersoon.

Behalve de duur van het auteursrecht, is ook de wijze waarop de auteursrechtelijke bescherming wordt geëffectueerd van belang. De Jonge Democraten zien de informatievrijheid als uitgangspunt en keuren het daarom af om iedere gebruiker van andermans auteursrecht per definitie te bestempelen als crimineel. Pas wanneer een persoon stelselmatig inbreuken pleegt op andermans auteursrecht en daarvan zijn beroep maakt zou schending van het auteursrecht moeten leiden tot strafrechtelijke vervolging.

Tegelijkertijd moeten kleine auteurs worden ondersteund in het beschermen van hun auteursrecht. Om die reden is het onzes inziens noodzakelijk dat er meer subsidies worden verstrekt aan belangenorganisaties die hun auteursrechten behartigen. Ook vinden we als Jonge Democraten dat werken die auteursrechtelijk zijn beschermd en die door personen in hun vrije tijd zijn gemaakt, nooit door de werkgever toegeëigend kunnen worden.

In het huidige tijdperk zien we dat de wettelijke lijn tussen makerschap en intellectueel eigendom steeds vaker vragen oproept wanneer het om kunstmatige of artificiële intelligentie (AI) gaat. De ontwikkelingen in AI hebben het mogelijk gemaakt dat computersystemen een eigen ontwerp genereren. Juist op dit gebied kampen mensen steeds vaker met die vraag aan wie uiteindelijk de auteursrechten op het gegenereerde werk zou moeten toekomen. Daarom zijn we voorstander van het ontwikkelen van een wettelijk stelsel waaronder AI-gegenereerde werken volledig uitgesloten van auteursrecht worden en alle werken automatisch in de publieke domein belanden.

5. Inzetten op een diverse en inclusieve samenleving

De Jonge Democraten omarmen de pluriforme samenleving. Dit is een diverse en inclusieve samenleving waarin veel opvattingen naast elkaar kunnen bestaan: een samenleving die verenigd is in haar verscheidenheid. Ieder mens moet erkend en gerespecteerd worden. Vrijheid is nodig om zichtbaar jezelf te kunnen zijn en je leven te kunnen leiden zoals jij dat wil. Discriminatie op grond van geslacht, geloof, beperking, seksuele voorkeur, politieke gezindheid en etniciteit is dan ook onacceptabel.

Ongelijkheid tussen verschillende groepen in de samenleving moet actief verholpen worden wanneer dit tot ongelijke kansen leidt op basis van deze kenmerken. De overheid, het bedrijfsleven en de maatschappij moeten discriminatie actief bestrijden en voorkomen. Positieve discriminatie is alleen te rechtvaardigen wanneer dit de positie van achtergestelde groepen in de samenleving herstelt en ongelijke kansen verhelpt. Positieve discriminatie kan dus alleen als tijdelijke maatregel gebruikt worden.

Het is belangrijk dat iedereen die zich in Nederland bevindt vertegenwoordigd wordt door de politiek. Een goede representatie van de Nederlandse bevolking is noodzakelijk om de democratie goed te laten werken. Alleen zo kan de vrijheid, het welzijn en de welvaart van iedereen in Nederland beschermd worden. Het is dus belangrijk dat onze volksvertegenwoordiging een diverse groep is, zodat inclusief beleid geschreven kan worden. Institutionele discriminatie, waaronder institutioneel racisme en de heteroseksuele binaire norm moeten actief worden aangepakt, omdat dit groepen in de samenleving achterstelt.

Solidariteit vanuit de samenleving is nodig zodat iedereen zich kan ontwikkelen. In een diverse samenleving is de ontwikkeling van een mens door onderwijs belangrijk zodat iedereen mee kan doen. Daarom moet kansengelijkheid binnen het onderwijs beschermd worden, zodat ieder kind zich volledig kan ontwikkelen. Waar ongelijkheid in kansen optreedt, moet dit tijdig opgelost worden.

5.1 Een open en inclusieve samenleving

De samenleving bestaat uit personen die het beste uit zichzelf en anderen halen. Een samenleving die verenigd is in diversiteit. Mensen die moeilijk volledig kunnen deelnemen aan de samenleving moeten hulp krijgen. Zo maken we een betere samenleving voor iedereen, want elke persoon moet zichzelf kunnen zijn of kunnen worden, ongeacht diversiteitskenmerken. Elke persoon moet volgens de Jonge Democraten de mogelijkheid krijgen om kansen zo goed mogelijk te benutten, ondanks diens persoonlijke situatie. Het is voor ons van belang om de pluriforme samenleving in haar geheel te omarmen en zo rekening te houden met verschillende culturen, levensovertuigingen, meningen, achtergronden en gewoonten. Zo kan een open en toegankelijke houding geboden worden aan iedere persoon. Daarbij is in onze vrije samenleving geen ruimte voor overtuigingen die de vrijheid van anderen beperken. Om dit te waarborgen is het van belang om vroeg te starten met voorlichting over diversiteit en inclusie op scholen, in buurthuizen, op het werk en in de media. Om ieder zo vrij mogelijk te laten leven is het ook van belang dat iedereen uit eigen beweging deelneemt aan de samenleving.

5.1.1 De rol van de overheid en van bedrijven

De Jonge Democraten zijn van mening dat overheden, het bedrijfsleven en het onderwijs mogelijkheden moeten bieden om mee te kunnen doen in de maatschappij. Wanneer personen niet zelfstandig kunnen meedoen binnen onze samenleving moeten overheden sociale voorzieningen aanbieden. Overheden moeten werkgelegenheid waarborgen voor mensen die minder bedeed zijn en moeten drempels verlagen om actief deel te nemen aan de arbeidsmarkt en het onderwijs. Het bedrijfsleven moet zoveel mogelijk kansen bieden aan iedereen. Bedrijven moeten zich houden aan het diversiteitsbeleid en overheden moeten handhaven op het naleven van het diversiteitsbeleid.

5.1.2 Arbeidsmarktdiscriminatie een halt toeroepen

Iedereen heeft recht op gelijke behandeling op de werkvloer en ook in het zoeken naar een baan. Helaas vindt er nog discriminatie op de arbeidsmarkt plaats. Denken in stereotypes veroorzaakt door onbewuste vooroordelen draagt bij aan discriminatie op de arbeidsmarkt. De Jonge Democraten vinden discriminatie op de arbeidsmarkt onwenselijk, omdat zo niet ieders talent volledig benut wordt en het iemands ontwikkeling in de weg kan staan. Wetgeving moet gemaakt worden om discriminatie actief aan te pakken. Ook moeten onderzoek en instrumenten discriminatie in kaart brengen om gepaste oplossingen te bieden. Daarnaast zijn kennis en bewustwording over arbeidsdiscriminatie van belang om het probleem goed te kunnen aanpakken. Deze maatregelen moeten bijdragen aan het bereiken van een inclusieve arbeidsmarkt: waar ieders talent benut kan worden en iedere persoon zich kan blijven ontwikkelen.

5.2 Kunnen meedoen in de samenleving

De Jonge Democraten zien deelname aan de maatschappij, politiek en economie als een belangrijk middel voor persoonlijke ontwikkeling. Door samen te werken en samen te leven leert men van elkaar, worden vernieuwende plannen ontwikkeld en worden positieve bijdragen aan de samenleving geleverd. Actief meedoen helpt personen en maatschappelijke groepen uit hun isolement. We moeten rekening houden met een aantal ontwikkelingen in onze samenleving waar een gerichte aanpak voor nodig is. Het gaat hier bijvoorbeeld om: het participatieproces van migranten, de sociaaleconomische positie van asielzoekers, de participatie van mensen met een handicap, de emancipatie van LHBTI-personen, de gelijkwaardigheid tussen man en vrouw en de positie van sekswerkers.

5.2.1 Participatie en armoede

Armoede ontstaat bij een tekort aan geld, waardoor een persoon minder toegang heeft tot basisbehoeften. Armoede kan leiden tot sociale uitsluiting van mensen, waardoor zij niet volledig kunnen deelnemen aan de maatschappij. De Jonge Democraten vinden dat armoede de ontwikkeling en het welzijn van een persoon zo min mogelijk in de weg moet staan. De Jonge Democraten vinden dat de maatschappij zich moet inzetten om uitsluiting door armoede te voorkomen. Een tekort aan menstruatieproducten kan mensen die menstrueren hinderen in het volledig kunnen deelnemen aan de maatschappij. Daarom is het belangrijk dat menstruatieproducten op scholen en openbare ruimtes gratis aanwezig zijn. Daarnaast vinden de Jonge Democraten het belangrijk dat kinderen altijd moeten kunnen deelnemen aan sociale activiteiten, bijvoorbeeld een schoolreis of sportactiviteit.

5.2.2 Participatie in het onderwijs

De Jonge Democraten vinden dat iedereen veilig en in vrijheid onderwijs moet kunnen volgen. Diversiteitskenmerken zoals seksuele geaardheid, gender, levensovertuiging, afkomst en fysieke of mentale beperkingen mogen een persoon niet hinderen om veilig en in vrijheid onderwijs te kunnen volgen. Leerlingen mogen niet afgewezen worden bij scholen op basis van diversiteitskenmerken in de breedste zin, bijvoorbeeld geloofsovertuiging en beperkingen. Daarnaast zijn de Jonge Democraten voorstander van informatieve seksuele voorlichting op basis- en middelbare scholen. Hierin moeten sociale onderdelen zoals gewenst, ongewenst en grensoverschrijdend gedrag behandeld worden. Naast preventieve maatregelen zijn de Jonge Democraten ook voorstander van het verplicht aanstellen van een vertrouwenspersoon op alle scholen. Scholieren moeten met ieder probleem naar de vertrouwenspersoon toekunnen. De Jonge Democraten vinden het belangrijk dat scholen solidariteit tonen met minderheidsgroepen. Dit kunnen zij bijvoorbeeld doen door deel te nemen aan Paarse Vrijdag, het opzetten en stimuleren van Gender and Sexuality Alliances (GSA's) binnen scholen of het hijsen van vlaggen als de progress vlag en regenboogvlag.

5.2.3 Participatieproces van migranten

Participatie in de samenleving is de sleutel tot integratie van immigranten. Het volgen van een inburgeringscursus is essentieel om de integratie te stimuleren. Deze cursus richt zich op de Nederlandse taal, cultuur, grondrechten, onderwijs en oriëntatie op de arbeidsmarkt. Het inburgeringstraject moet verplicht zijn en gratis, mits de cursus met goed gevolg is afgelegd. De verplichting van deze cursus is nodig om de eerste stap in het participatieproces te garanderen, namelijk communicatie. Het volgen van onderwijs is volgens de Jonge Democraten een belangrijke randvoorwaarde en een visitekaartje voor de arbeidsmarkt. De Jonge Democraten zijn van mening dat individuen erkend moeten worden voor hun kwaliteiten. Participeren betekent ook betrokken raken bij de omgeving.

De Jonge Democraten zien cultuurparticipatie en sport als een belangrijk middel. Kunst, cultuur en sport kunnen als verbindende factoren dienen om de betrokkenheid van individuen met verschillende identiteiten en de verbinding met de samenleving te waarborgen. Door initiatieven en projecten die gericht zijn op het uitwisselen van elkaars achtergronden geloven wij dat er wederzijds begrip gekweekt kan worden. De Jonge Democraten zien hier voor de overheid enkel een faciliterende rol weggelegd en legt de verantwoordelijkheid voor de verbinding tussen individuen bij de individuen zelf. De Jonge Democraten zijn voorstander van een diverse wijksamenstelling. De Jonge Democraten steunen echter geen doelgroepenbeleid dat deze diversiteit forceert. De Jonge Democraten spreken zich uit tegen elke vorm van discriminatie in woonwijken. Woningcorporaties zijn vaak het eerste aanspreekpunt voor burgers in gevallen van pesten en discriminatie. Het is daarom wenselijk dat deze woningcorporaties in dit soort gevallen zich bemiddelend opstellen zodat inmenging van de overheid het laatste redmiddel is.

5.3 Mensen met een beperking

Eén op de acht Nederlanders hebben een beperking. Ze zijn bijvoorbeeld slechtziend, blind, doof, hebben een lichamelijke of verstandelijke beperking of hebben psychische problemen. Mensen met een beperking kunnen niet altijd meedoen in de samenleving. Daarbij lopen zij letterlijk en figuurlijk tegen van alles aan. Een beperking kan verschillende uitdagingen met zich meebrengen. Zo is het voor mensen met een beperking lastig om zelfstandig te reizen in het openbaar vervoer of om een studie te volgen. Sinds 2016 geldt het VN-verdrag handicap in Nederland. Het doel van dit verdrag is dat de positie van mensen met een beperking verbetert. De Nederlandse overheden moeten dit verdrag zo breed mogelijk uitvoeren. Mensen met een handicap moeten door zowel overheden, het bedrijfsleven als de samenleving een helpende hand toegereikt krijgen. Zo kunnen zij werken naar hun vermogen, hun talenten benutten en zo een positieve bijdrage leveren aan de maatschappij. Het is van belang dat overheden en het bedrijfsleven gezamenlijk kijken naar wat zij structureel voor deze personen kunnen betekenen. De uitspraken van het College voor de Rechten van de Mens moeten voor overheden bindend worden.

5.3.1 Werken met een beperking

De Jonge Democraten vinden dat de overheid, net als werkgevers en andere partijen in de maatschappij, de verantwoordelijkheid draagt om mensen te helpen bij het vinden van werk en andere noodzakelijke voorzieningen aanbiedt. Dit geldt nog sterker als mensen door een fysieke of psychische handicap niet in staat zijn om zelfstandig een baan te vinden. Uitkeringen geven en deze mensen thuis laten zitten is vaak niet de beste oplossing voor de maatschappij en voor deze mensen. Daarom is het belangrijk dat de overheid via scholing, training, afspraken met het bedrijfsleven en sociale werkplaatsen mogelijkheden biedt voor arbeidsgeschikten met een beperking. Waar dat niet in de reguliere arbeidsmarkt kan worden oplossingen op maat gecreëerd, zoals aangepaste arbeidsplaatsen en beschermt werk. Rechten brengen echter ook plichten met zich mee. Om goed te kunnen meedoen binnen de samenleving is een proactieve houding vereist. Het tonen van initiatief, wilskracht en doorzettingsvermogen zijn hierbij goede eigenschappen.

De Jonge Democraten verwachten ook van personen met een beperking dat zij bereid zijn om hun steentje bij te dragen aan de maatschappij als dit binnen hun mogelijkheden ligt. Daar staat tegenover dat zij gegarandeerd begeleiding of een uitkering kunnen ontvangen. Hierbij moet ruimte voor een menselijke maat zijn en moet er afgeweken kunnen worden van starre wet- en regelgeving om maatwerk te kunnen bieden.

5.3.2 Neurodiversiteit

Neurodiversiteit betekent dat er verschillen zijn tussen de breinen van mensen en er dus verschillende manieren van denken en leren zijn. De Jonge Democraten zijn van mening dat neurodivergente mensen in vrijheid en zelfstandig moeten kunnen leven. Waar nodig moeten zij ondersteuning krijgen vanuit de maatschappij, de overheid en het bedrijfsleven. Er moet meer aandacht en bewustwording komen voor mensen die in het neurodivergente spectrum vallen.

Overheden kunnen ondersteuning bieden in de vorm van hulpmiddelen, zoals een hulphond, begeleiding of medicatie. Daarnaast kan ondersteuning geboden worden bij het vinden van passend werk. Iedereen heeft recht op een leefbaar inkomen: als er naast een Wajong uitkering gewerkt wordt, mag iemand daar financieel niet op achteruit gaan. De werkgever heeft een plicht om rekening te houden met neurodivergente werknemers en hen te ondersteunen waar nodig.

Vaak is het beeld van neurodivergente mensen stigmatiserend. Enerzijds zorgt dit ervoor dat neurodiversiteit in een negatief daglicht komt te staan. Anderzijds zorgt dit dat leerlingen zich niet herkennen in het geschetste beeld, waardoor het lang duurt voordat een juiste diagnose gesteld wordt. Neurodivergentie is breed en niet onder standaard kenmerken te omvatten, de een heeft meer nodig dan de ander.

Ook moet er op scholen beter onderwijs komen over neurodiversiteit. Scholen moeten ervoor zorgen dat ook neurodivergente leerlingen zich veilig voelen en alle ruimte krijgen om zich te ontwikkelen. Door tijdige ontdekking van neurodivergentie kan er op tijd gehandeld worden, zodat neurodivergentie de ontwikkeling van het kind zo min mogelijk remt. Dit kan worden gerealiseerd door een check-up van een schoolarts, schoolpsycholoog of de gemeentelijke gezondheidsdienst. Daarnaast is het van belang dat er extra begeleiding en ondersteuning is voor deze leerlingen, door een prikkelarme zone en trajectgroep aan te bieden wanneer nodig. De Jonge Democraten vinden dat ieder kind gelijke kansen moet krijgen in het onderwijs en neurodivergentie niet mag leiden tot een lager schooladvies dan dat het kind aan zou kunnen met ondersteuning.

5.4 Emancipatie van LHBTI-personen

De Rijksoverheid is volgens de Jonge Democraten primair verantwoordelijk voor het voorkomen van discriminatie op het gebied van seksuele geaardheid en genderidentiteit. Sekse is het biologische onderscheid van levende wezens. Gender omschrijft de sociale, psychologische en culturele kenmerken die cultureel met geslacht in verband worden gebracht. Iemand die zich buiten de twee binaire genderidentiteiten identificeert kan zich identificeren als non-binair.

5.4.1 Discriminatie van LHBTI-personen tegengaan

De Jonge Democraten vinden dat de maatschappij, overheden, het onderwijs en het bedrijfsleven verantwoordelijk zijn om discriminatie van LHBTI-personen te voorkomen. LHBTI+ staat voor Lesbisch, Homo, Biseksueel, Transgender, Interseksueel en de + staat voor alle andere mogelijke manieren, gender en seksualiteit, waarop mensen zichzelf kunnen benoemen. Het is van belang dat kinderen al op vroege leeftijd voorlichting krijgen over seksuele en genderidentiteiten. Op die manier leren kinderen al vroeg dat ze de identiteit van anderen moeten accepteren en die van henzelf veilig kunnen uiten.

5.4.2 Verbeteren positie transgenders en transgenderzorg

Om het uiten van identiteit te vergemakkelijken, zijn de Jonge Democraten van mening dat onnodige genderregels die iemand in de weg zitten om hun leven naar eigen wens in te richten, zo snel mogelijk afgeschaft moeten worden.

De transitiezorg moet voor iedereen met genderdysforie beschikbaar zijn. Deze zorg moet collectief verzekerd worden. Om wachttijden te verkorten moeten in meer ziekenhuizen behandelingen uitgevoerd kunnen worden en zal ook meer personeel opgeleid moeten worden. Maatwerk moet geboden worden aan elke patiënt, met voldoende psychologische steun. Transitiezorg moet in verloffregelingen opgenomen worden, zodat transgender personen hun baan niet hoeven te verliezen of grote financiële gevolgen ondervinden door hun transitie. De Jonge Democraten vinden dat de Rijksoverheid eindverantwoordelijk is om transitieverlof landelijk te regelen. Transpersonen die geen fysieke transitie willen ondergaan moeten eveneens de kans krijgen om hun genderidentiteit te uiten. Ook non-binaire personen moeten alle opties voor hun transitie tot hun beschikking kunnen krijgen. Zo moet de geslachtsaanduiding in paspoorten ook veranderd kunnen worden zonder juridische processen.

5.4.3 Zichtbaar jezelf kunnen zijn, ook op school

Om discriminatie te voorkomen is het belangrijk dat kinderen eerlijk onderwijs krijgen over hoe de maatschappij eruit ziet en voorlichting krijgen over seksuele geaardheid en genderidentiteit. Wij zijn dan ook voor het aanbieden van onderwijs over diversiteit en inclusie, om op deze manier discriminatie en stigmatisering te voorkomen en emancipatie te bevorderen. De Jonge Democraten pleiten daarom voor een Gender and Sexuality Alliance (GSA) op alle basisscholen, middelbare scholen, mbo's, hbo's en universiteiten, om LHBTI-leerlingen en -studenten een veilige plek te bieden.

5.4.4 Rechtsbescherming van LHBTIQ+-personen

Tot slot moet de Rijksoverheid zich ook bij de ontwikkeling van de internationale rechtsorde op internationaal vlak uitspreken tegen de discriminatie van LHBTI-personen in binnen- en buitenland. Nederland moet een veilige plek bieden aan mensen die vanwege hun seksualiteit of genderidentiteit vervolgd worden.

5.5 Gelijkwaardigheid tussen partners

De samenleving behandelt mensen van verschillende genders nog steeds ongelijk. Dit komt door stigma's, aannames en verwachtingen over de genders. Dat moet aangepakt worden, zodat iedereen gelijke kansen krijgt binnen de gehele maatschappij. Iedereen is verantwoordelijk voor het grijpen van kansen die onze samenleving biedt om bij te dragen aan het individueel en gemeenschappelijk welzijn. Wij geloven ook dat de economie ervan profiteert als iedereen actief meedoet.

5.5.1 Anticonceptiemiddelen en abortus

Iedereen moet vrij zijn om te bepalen óf die een gezin start, en ook wanneer die dat gezin start. Anticonceptiemiddelen moeten dan ook voor iedereen toegankelijk zijn. In een heteroseksuele relatie hebben beide partners hier een verantwoordelijkheid in, en dus zijn de Jonge Democraten voorstander om het gebruik van de anticonceptiepil ook bij mannen te stimuleren. Bij een ongewenste zwangerschap moet een vrouw in vrijheid kunnen beslissen de zwangerschap te beëindigen. Demonstreren bij abortusklinieken beperkt de vrijheid van de vrouw en kan ernstige psychologische schade aanbrengen. Het recht op mentale veiligheid weegt zwaarder dan het demonstratierecht. Demonstreren bij een abortuskliniek moet verboden worden, en alternatieve demonstratie locaties moeten worden aangewezen.

5.5.2 Kinderen krijgen

Wanneer men een gezin sticht, vinden de Jonge Democraten het belangrijk dat elke partner gelijk behandeld worden, zodat het krijgen van kinderen niet leidt tot een ongelijke maatschappelijke positie van een van de partners. De Jonge Democraten vinden dat het maatschappelijk geaccepteerd moet worden dat ouders ervoor kiezen minder te gaan werken. Zo moet het ouderschapsverlof uitgebreid worden, zodat beide partners genoeg tijd met hun nieuwe kind kunnen besteden.

5.5.3 Loonkloof tussen mannen en vrouwen

Vrouwen verdienen in Nederland gemiddeld minder per uur dan mannen. Deze loonkloof heeft verschillende oorzaken. Zo werken vrouwen vaker in sectoren die slechter verdienen. Ook werken vrouwen minder vaak in leidinggevende functies dan mannen. De Jonge Democraten zijn voorstander van het bevorderen van de doorstroom van vrouwen naar leidinggevende functies. Vrouwen met kinderen werken vaker in deeltijd, wat ook bijdraagt aan de loonkloof tussen mannen en vrouwen. In deeltijd moet ten alle tijden een vrijwillige keuze zijn, en vrouwen moeten gestimuleerd worden om te blijven werken. Het is gebleken dat het parttime werken voor veel moeders tot nadelige effecten leidt. Zo bouwen zij minder pensioen op, krijgen ze minder vaak promotie, en komen ze na een scheiding vaker in financiële problemen. De Jonge Democraten vinden dit een onwenselijke situatie en zijn daarom een voorstander van gratis kinderopvang.

5.6 Een vooruitstrevende benadering van relaties en ouderschap

5.6.1 Polygame en meervoudige relaties

Ouderschap in polygame en meervoudige relaties is nog niet geheel vastgelegd. Hierdoor worden ouders in een polygame of meervoudige relatie niet direct tot ouder verklaard en zorgt dit voor een lange procedure wanneer zij dit wel willen. In Nederland is het niet toegestaan om een polygaam huwelijk te sluiten en staan er zelfs straffen op. Geregistreerd partnerschap met meerdere mensen is ook niet toegestaan. Een samenlevingscontract met meerdere personen kan echter wel, hierbij krijgt enkel de moeder automatisch het ouderlijke gezag en moet de vader het kind erkennen. De Jonge Democraten zijn van mening dat ieder persoon met meerdere personen tegelijk getrouwd mag zijn of een geregistreerd partnerschap mag aangaan. De wetgeving staat op dit moment nog niet toe een geregistreerd partnerschap of burgerlijk huwelijk met meerdere mensen aan te gaan, dit is zelfs strafbaar. De wet is ingesteld om onderdrukking tegen te gaan binnen een huwelijk of een geregistreerd partnerschap. De Jonge Democraten zijn van mening dat onderdrukking moet worden tegengegaan, waardoor experts extra goed moeten kijken of een huwelijk of geregistreerd partnerschap op basis van liefde is of op basis van onderdrukking. Trouwen en het aangaan van een geregistreerd partnerschap kan een onderdeel van een relatie zijn. Ieder persoon moet vrij zijn om zelf te bepalen met wie degene trouwt, ook als dat meerdere personen zijn. Op basis hiervan zijn de Jonge Democraten voorstander van het legaliseren van polygame huwelijken.

5.6.2 Modern ouderschap

De Jonge Democraten zijn van mening dat meerouderschap wettelijk toegestaan moet worden. De Jonge Democraten zijn voor meerouderschap van drie tot vier personen waarbij de sociale ouder gelijk is aan de erkende ouder en dus juridisch gezien dezelfde rechten als de erkende ouder krijgt. De Jonge Democraten zijn geen voorstander van het deelgezag, omdat dit de sociale ouder niet erkent en geen juridische bevoegdheden geeft die een erkende ouder wel heeft.

5.7 Prostitutie en verbetering positie sekswerkers

Vrijwel ieder mens heeft behoefte aan contact, intimiteit en seksualiteit. Iedere sekswerker komt tegemoet aan deze menselijke behoeften en kan zo een nuttige rol vervullen in een gezonde samenleving.

De Jonge Democraten pleiten ervoor dat prostitutie als een normaal en zinvol beroep wordt gezien, waar elke persoon voor mag kiezen en zich niet voor hoeft te schamen.

Legale prostitutie is van belang voor de veiligheid van sekswerkers. Regulering en controle zijn belangrijk om illegale prostitutie en mensenhandel te voorkomen. De overheid heeft een verantwoordelijkheid in de bescherming van sekswerkers, ook om te voorkomen dat zij in de illegaliteit belanden. Dit kan door middel van wettelijk vastgestelde arbeidsvoorwaarden, collectieve arbeidsovereenkomsten, vakbonden en verenigingen. Ook moet de overheid actief optreden tegen mensenhandel, gedwongen prostitutie en onveilige werkplekken. De Jonge Democraten pleiten daarom voor continue bescherming door politie, veiligheidsinstanties en opsporingsinstanties. Daarnaast is goede opvang en passende nazorg voor slachtoffers van gedwongen prostitutie van groot belang.

5.8 Aanpak van seksueel geweld en grensoverschrijdend gedrag

Seksueel geweld en grensoverschrijdend gedrag komen nog op grote schaal voor. Seksueel grensoverschrijdend gedrag betekent alle vormen van seksueel gedrag die over iemands grenzen gaan op fysiek, mentaal en emotioneel vlak. Voorbeelden zijn ongewenste aanrakingen, intimidatie, aanranding en verkrachting. Gedwongen seksuele handelingen die iemand moet uitvoeren, ondergaan of zien vallen onder seksueel geweld. Seksueel geweld wordt ook wel seksuele mishandeling of seks onder dwang genoemd. Vrouwen zijn vaak het slachtoffer van seksueel geweld. Ook personen uit de LHBTIQ+ gemeenschap en mensen met een verstandelijke of lichamelijke beperking hebben vaker te maken met seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld.

Wanneer seksueel geweld of seksueel grensoverschrijdend gedrag heeft plaatsgevonden moet het slachtoffer direct serieus worden genomen en moet gepaste begeleiding worden geboden. De Jonge Democraten zijn van mening dat iedere organisatie protocollen moet hebben voor de te nemen maatregelen wanneer er grensoverschrijdend gedrag of seksueel geweld heeft plaatsgevonden. Veel slachtoffers verstijven als er iets gebeurt en zijn niet in staat om dan direct te reageren. Vanuit de omgeving kan de reactie komen van: 'Waarom deed je niets?' of 'Waarom ben je dan meegegaan?'. Deze voorbeelden worden victim blaming genoemd, dit betekent dat de omgeving het slachtoffer de schuld geeft. Bij victim blaming kunnen bestaande gevoelens van schuld en schaamte juist erger worden bij het slachtoffer. De Jonge Democraten vinden wanneer er geen consent is gegeven voor seksuele handelingen dat dit strafbaar is. Door schaamte wordt er vaak geen melding of aangifte gedaan. De Jonge Democraten zijn van mening dat aangifte doen van grensoverschrijdend gedrag of seksueel geweld zo toegankelijk mogelijk moet kunnen, zodat er gepaste begeleiding geboden kan worden. Psychologische begeleiding is essentieel bij het verwerken van seksueel geweld, huiselijk geweld en psychisch geweld en moet beschikbaar en toegankelijk zijn. Daders moeten bestraft worden en psychologische hulp geboden krijgen om herhaling te voorkomen.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld moeten zo veel mogelijk voorkomen worden. Voorlichting geven over gewenst en ongewenst gedrag en hoe men omgaat met anderen is daarin belangrijk. Het plezier in seks moet bij de voorlichting centraal staan. Wederzijdse instemming, respect, gelijkwaardigheid en plezier moeten leidend zijn in seksuele contacten. Communicatie is belangrijk om plezier en grenzen te kunnen aangeven. Bij seksueel grensoverschrijdend gedrag is er vaak ongelijkwaardigheid door een machtsverhouding of afhankelijkheidsrelatie.

Hierbij gaat het veelal om jonge mensen die in een afhankelijke rol zitten en hierdoor zich in een extra kwetsbare positie bevinden. Mensen met macht moeten zich bewust zijn van hun positie en er moeten gedragsprotocollen in iedere organisatie zijn om machtsmisbruik te voorkomen.

De Jonge Democraten zijn voor vertrouwenspersonen waar werknemers naartoe kunnen. Zo wordt grensoverschrijdend gedrag hopelijk zo veel mogelijk voorkomen. Belangrijk is dat er een open cultuur ontstaat waarin mensen zich durven uit te spreken. Seksueel grensoverschrijdend gedrag komt het meest voor in een omgeving waar mensen zwijgen en wegstijven.

Daarom zijn de Jonge Democraten van mening dat dit onderwerp op de politieke agenda blijft en zijn de Jonge Democraten voorstander van het permanent instellen van een onafhankelijke regeringscommissaris seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld. Daarnaast is het belangrijk dat er wordt geïnvesteerd in de integriteit en sociaal leiderschap van leidinggevende. De Jonge Democraten zijn van mening dat leidinggevend een beslissende rol spelen om een veilige en open sfeer te maken. Afspraken over omgangsvormen, protocollen, gedragsregels en goede afspraken beschermen de open sfeer en maken duidelijk wanneer er moet worden ingegrepen.

5.9. Een goede integratie van asielzoekers

Asielzoekers bevinden zich in alle landen in een kwetsbare positie. Tijdens hun asielaanvraagprocedure leven ze in onzekerheid over hun verblijfsstatus en deze wachttijd kan in Nederland hoog oplopen. Asielzoekers zitten soms jaren in asielzoekerscentra, zonder te mogen werken en zichzelf te mogen ontwikkelen. Door onderwijs en arbeidsoriëntatie te koppelen aan de al bestaande dagbesteding kan er een positieve bijdrage worden geleverd aan het dagelijkse leven en de toekomst van asielzoekers, ongeacht de plek waar zij uiteindelijk terecht zullen komen. Asielzoekers die zichzelf kunnen ontwikkelen door middel van een dergelijke dagbesteding, kunnen tevens een bijdrage leveren aan de samenleving en de economie. Bovendien zou de toegang tot persoonlijke ontwikkeling en de motivatie tot participatie ervoor kunnen zorgen dat asielzoekers in een later stadium minder moeite zullen hebben met hun inburgeringscursus en de integratie in de Nederlandse samenleving. De overheid, met name de gemeenten, draagt met betrekking tot asielzoekers een grote verantwoordelijkheid als het op de huisvesting en gezondheidszorg aankomt.

Het recht op zorg ligt in internationale verdragen verankerd en de Jonge Democraten zijn van mening dat eenieder die zich in Nederland bevindt het recht heeft op goede medische zorg. De toegang tot medische zorg moet uiteraard ook gelden voor (uitgeprocedeerde) asielzoekers. De informatievoorziening over de verstrekking van medische zorg aan illegalen en asielzoekers zou volgens de Jonge Democraten verbeterd moeten worden. Dit geldt niet alleen voor de informatie die aan de zorgverleners en zorgverzekeraars verstrekt wordt, maar ook de informatievoorziening naar de doelgroep toe. De Jonge Democraten zijn zich bewust van het belang van een nauwe samenwerking tussen de overheid (met name de gemeenten), zorgverleners en zorgverzekeraars op het gebied van verstrekking van medische zorg aan asielzoekers. De Jonge Democraten willen dat gemeenten met betrekking tot de huisvesting van asielzoekers rekening houden met de omgeving waar zij in terecht komen. In samenwerking met de woningcorporaties kan de overheid nadenken over het aanbieden van verschillende soorten huisvesting voor asielzoekers. Het is wenselijk dat asielzoekers zich binnen een veilige en prettige woonomgeving begeven, waarbinnen zij zich vrijelijk kunnen bewegen. Het is hierbij belangrijk dat de omgeving van asielzoekerscentra betrokken wordt bij de vestiging van asielzoekers om wederzijds begrip te kweken, maar ook het integratieproces effectiever te laten verlopen.

6. Opkomen voor een duurzame en leefbare toekomst

In een duurzame wereld zijn er gelijke kansen op een goed leven voor elke generatie zonder dat dit ten koste gaat van flora en fauna. De Jonge Democraten proberen op dit gebied een bijdrage te leveren aan een eerlijke maatschappij, die binnen de grenzen blijft die de planeet ons stelt. We hebben daarnaast een morele verplichting om op te komen voor de kwaliteit van het milieu, bescherming van natuur en het behoud van biodiversiteit wereldwijd. De mens beschikt over de middelen om de wereld te veranderen en over de intelligentie om de juiste keuzes te maken. De Jonge Democraten plaatst de mens tussen de andere levensvormen. Mens, dier en milieu hebben baat bij een leefbaar en toekomstbestendig bestaan. Wat zijn de uitdagingen? Binnen de wetenschap en de Jonge Democraten geldt een brede consensus dat de mens de hoofdveroorzaker is van veel milieuproblematiek. Mondiale klimaatverandering als gevolg van een versterkt broeikaseffect is hiervan een sprekend voorbeeld. Groeiende consumptie door een toenemende wereldbevolking en verhoogde individuele consumptie in een weggooimaatschappij staan aan de basis van alle milieuproblemen. Collectief actie ondernemen met individuele verantwoordelijkheid voor aangerichte schade zullen deze problemen moeten oplossen. Ruimtes zullen opnieuw moeten worden ingericht, productieprocessen herontwikkeld en relaties tussen natuur en mens opnieuw vormgegeven, zodat toekomstige generaties in hun behoeften kunnen voorzien, milieuvervuiling beperkt wordt en de leefomgeving aantrekkelijk blijft om in te leven.

6.1 Maak fundamentele keuzes voor een groene economie

Het huidige economische systeem is lineair: grondstoffen worden gewonnen, verwerkt tot producten, verkocht aan de consument en eindigen ten slotte als afval. Deze lineaire productie-consumptieketen zorgt voor langdurige milieuschade door voortdurende grondstofwinning uit en afvaldumping in het milieu. Hoewel een relatief kleine groep profiteert van de vervuiling, draait de maatschappij op voor de kosten. De Jonge Democraten vinden dat verworven vrijheden niet ten koste mogen gaan van de vrijheden van toekomstige generaties of flora en fauna. Daarom moet de lineaire economie overgaan naar een circulaire economie, waarin de vervuiler betaalt.

6.1.1 Het principe 'de vervuiler betaalt'

Volgens het principe 'de vervuiler betaalt' worden de kosten van vervuiling betaald door degene die verantwoordelijk is voor die vervuiling. De Jonge Democraten zien dit principe als de liberale methode voor het behalen van een circulaire economie en om milieuschade te verminderen. Dit principe geniet de voorkeur boven belastingvoordelen of subsidies. De vervuiling die vrij komt bij het maken van een product, wordt nu over het algemeen afgewenteld op de maatschappij.

Deze zogenoemde schaduwkosten moeten worden betrokken in de prijs van het product, zodat mensen die het product kopen ook betalen voor de veroorzaakte vervuiling. De vrijheid om te concurreren blijft, maar wel op een eerlijke markt waarin alle kosten worden meegerekend. Ook consumenten hebben een rol te spelen, waarbij informatieverstrekking cruciaal is voor het maken van een verantwoorde keuze. Daarom moet op ieder product een indicatie staan hoeveel procent van de koopprijs de verwerkte schaduwprijs beslaat.

De Jonge Democraten vinden het belangrijk dat individuele vrijheden moeten worden behouden, terwijl elk individu de verantwoordelijkheid draagt om zijn persoonlijke voetafdruk te verminderen. Door schaduwkosten te verwerken in de koopprijs, blijft de keuze voor een circulair product behouden aan de consument, is duurzaam consumeren financieel voordelig en wordt eventuele gekozen vervuiling uit eigen zak betaald. Deze schaduwkostenverwerking kan worden bewerkstelligd door aanpassingen in het belastingstelsel. In plaats van specifieke methoden op te leggen aan bedrijven, kunnen bedrijven zelf de meest efficiënte oplossing vinden.

Hierbij is het onvermijdelijk dat ook lage inkomens meer zullen moeten betalen voor vervuilende producten. Dit is geen reden om deze maatregelen niet uit te voeren. Wel moet kritisch worden bekeken of gunstige financiering beschikbaar gesteld dient te worden voor mensen die zelf niet de draagkracht hebben voor grote, vergroenende investeringen. Het opgehaalde geld moet in een apart potje komen en ook daadwerkelijk worden ingezet om de ontstane milieuschade te compenseren en stimuleringsmaatregelen voor innovatie te financieren. Sommige gevolgen van milieuschade zijn lastig te compenseren, zoals een verslechterde volksgezondheid.

Daarom moet een strikt emissieplafond voor vervuiling blijven bestaan. 'De vervuiler betaalt' dient uitgevoerd te worden op Europees niveau en mogelijk wereldwijd. Een concrete invulling van het vervuiler betaalt principe is: een prijs op een vervuilende stof, die gebaseerd is op de schade ervan. Deze schade wordt vastgesteld door middel van een gestandaardiseerde ketenanalyse, een levenscyclusanalyse, die wordt vastgesteld door een onafhankelijke organisatie. Met een levenscyclusanalyse wordt de milieuschade van de meest relevante emissies over de gehele productieketen berekend. De milieuschade wordt vervolgens gekoppeld aan schaduwprijs. De gegevens die dit oplevert worden centraal beheerd en inzichtelijk gemaakt in een database door een op te richten Europese instantie.

6.2 Werken aan verantwoord ketenbeheer

Voor een circulaire economie zullen de methoden van productie en consumptie, maar ook traditionele verdienmodellen moeten veranderen. Waar de consument voorheen een product kocht, gebruikte en weggooid als afval, zal het in de toekomst rendabeler worden om te lenen, leasen, delen, of hergebruiken.

6.2.1 Circulair produceren

Behoud van economische waarde van een materiaal is een belangrijk onderdeel van de circulaire economie. Een materiaal moet dus zo lang mogelijk hergebruikt kunnen worden voor een zo hoogwaardig mogelijke toepassing. Wanneer producten snel hun waarde verliezen, riskeren ze gedumpt te worden, waardoor er weer nieuwe grondstoffen nodig zijn voor het productieproces. Wanneer de vervuiler moet betalen voor eigen milieulasten, zal het voor producenten financieel aantrekkelijker worden om bestaande producten te repareren, te renoveren en te herproduceren. Ook wordt het voor bedrijven in de recyclingbranche voordeliger om producten of delen van een product te hergebruiken in een andere toepassing of om grondstoffen terug te winnen. Daarnaast zal er bij het ontwerpen van een product er al moeten worden nagedacht over de einde levensfase van het product, zodat het makkelijk te recyclen is of maar gedeeltelijk vervangen hoeft te worden.

6.2.2 Afval bestaat niet

De Jonge Democraten bepleiten dat de afvalstromen in Nederland minimaal worden: het afval van vandaag is de grondstof van morgen. Voorlopig produceert Nederland echter een grote berg aan afval. Het overgrote deel hiervan wordt verbrand in een afvalenergiecentrale, waarbij er elektriciteit wordt opgewekt door de verbranding van afval. De Jonge Democraten vinden de storting en verbranding van afval een onnodig verlies van de economische waarde van het materiaal. Nederland moet daarom inzetten op een beter behoud van waarde door indien mogelijk huidige afvalstoffen in te zetten als grondstof. Huidige, belemmerende, wetgeving voor hergebruik dient heroverwogen en eventueel geschrapt te worden. Zo is het nu vaak bij wet verboden om afvalstoffen in te zetten als grondstof. Om afval goed in te kunnen zetten als grondstof is afvalscheiding van groot belang. Zowel de consument als de producent dragen een verantwoordelijkheid om afval zoveel mogelijk gescheiden te kunnen aanbieden aan verwerkers. Materialen die nog niet efficiënt herwonnen kunnen worden, maar wel waardevol of potentieel waardevol zijn, dienen opgeslagen te worden om met toekomstige methoden gerecycled te worden.

6.2.3 Transparantie in de keten

Zowel de Nederlandse consumptie, als de Nederlandse productie is sterk vervlochten met de wereldeconomie. Halffabrikaten worden de hele wereld over gescheept voordat ze in een product eindigen. De Jonge Democraten zijn van mening dat producenten transparantie moeten kunnen bieden over de productieketens en de productieomstandigheden. Dit kan met behulp van een levenscyclusanalyse

6.2.4 Grensoverschrijdende ketens

Een belasting op milieulast stopt voor de Jonge Democraten niet bij de landsgrens. Ook producenten die in het buitenland die Europa exporteren, dienen gelijke transparantie te bieden over de productieomstandigheden en zullen op gelijke voet worden belast. Op deze manier wordt er voorkomen dat vervuilende productie zich naar het buitenland verplaatst en kunnen schone producten op eerlijke wijze concurreren. De Jonge Democraten bepleiten een Europees systeem van ketentransparantie en belasting op basis van schaduwkosten voor geïmporteerde producten indien in land van herkomst deze kosten niet zijn meegenomen.

Tot slot is de EU voor bepaalde kritieke materialen, zoals zeldzame metalen die nodig zijn voor elektronica, volledig afhankelijk van instabiele of onvoorspelbare landen. Om dit te verhelpen heeft de Europese Commissie een strategie ontwikkeld om meer materialen intern te winnen en importbronnen te diversificeren. De Jonge Democraten steunen deze strategie, en zijn van mening dat Nederland bereid moet zijn andere Europese landen financieel te steunen als de winning van kritieke materialen niet winstgevend is of significante schade aan het milieu toebrengt.

6.3 Zet vol in op schone en duurzame energie

In Nederland en over de gehele wereld zal de vraag naar energie toenemen door een groeiende welvaart en bevolking. Energie wordt gebruikt in de vorm van brandstof, elektriciteit en warmte, die momenteel alle drie grotendeels voortkomen uit fossiele brandstoffen. Deze situatie is niet houdbaar vanwege de eindigheid van de fossiele bronnen en bovenal de vervuiling die wordt veroorzaakt bij de verbranding van brandstoffen. De Jonge Democraten streven naar een duurzame Europese energiemarkt waarin de Europese Unie zoveel als mogelijk zelfvoorzienend is in haar energiebehoefte. Hierdoor ontstaan ook kansen voor innovatie op het gebied van duurzame energietechnologie, zoals groene waterstof, waar Nederland actief op in moet spelen. Door de toenemende elektrificatie van de samenleving, zal het aandeel van elektriciteit in de energiemix toenemen.

De Jonge Democraten gaan ervan uit dat elektrische energie zal worden gewonnen uit meerdere duurzame bronnen. Een bijkomend voordeel van het doorvoeren van het 'vervuiler betaalt' principe in de energiesector is dat de mix van deze bronnen grotendeels aan de vrije markt kan worden overgelaten. De Jonge Democraten zetten in op meerdere duurzame bronnen van elektrische energie. Door broeikasgassen en andere schadelijke effecten van energieopwekking door te rekenen in de prijs kan de mix van bronnen grotendeels door de vrije markt worden bepaald.

6.3.1 Verminderen van de energieconsumptie

Door een toenemende elektrificatie van grote sectoren zoals de industrie, mobiliteit en gebouwde omgeving zal de vraag naar elektriciteit in Nederland de komende jaren fors groeien. Daarnaast zullen economische ontwikkelingen de totale vraag naar energie hoogstwaarschijnlijk nog verder doen stijgen. De Jonge Democraten zijn daarom van mening dat het beleid gebaseerd moet worden op een toenemende vraag van elektriciteit. De Jonge Democraten pleiten ervoor de nieuwe elektriciteitsvraag volledig in te vullen met hernieuwbare energie. Door de toenemende elektrificatie van de samenleving is het extra belangrijk dat energie efficiënt gebruikt wordt.

De energieconsumptie kan beperkt worden door verbeterde efficiëntie na te streven op meerdere vlakken, inclusief opwekking, opslag, transport, én gebruik van energie. Om dat mogelijk te maken moeten overheden en private partijen beiden voldoende investeren in innovatie.

6.3.2 Verduurzamen van de energieproductie

Om zo snel mogelijk CO₂ neutraal te worden, moet geen enkele CO₂-arme energiebron uitgesloten worden. Door het 'vervuiler betaalt' principe toe te passen, zullen de beste alternatieve vormen van energieproductie via de vrije markt vanzelf naar voren komen. Dit betekent ook dat subsidies en belastingvoordelen van de fossiele industrie snel afgebouwd worden. Schade aan de leefomgeving en ecologie door duurzame energieopwekking moet zoveel mogelijk beperkt worden. Dit betekent enerzijds dat de overheid kaders moet stellen, bijvoorbeeld in welke gebieden bepaalde vormen van hernieuwbare energie verboden zijn en aan welke duurzaamheidscriteria energieopwekking moet voldoen.

Anderzijds moeten de negatieve effecten op het milieu en de ecologie meegenomen worden in de prijs van de opgewekte energie. Dit betekent bijvoorbeeld dat ook duurzame biomassa-centrales een bijdrage kunnen leveren aan de energietransitie onder de voorwaarde dat de uitstoot van broeikasgassen en fijnstof onder bepaalde grenswaarden ligt en wanneer de brandstof voldoet aan strenge duurzaamheidseisen.

De Jonge Democraten pleiten ook voor een fonds vanuit de nationale overheid of Europese Unie voor investeringen in nieuwe technologieën voor de duurzame opwekking van elektriciteit, zoals getijdencentrales en fusiereactoren. Kerncentrales kunnen een significante bijdrage leveren aan de energietransitie. Omdat de kosten van de huidige generatie kerncentrales hoger zijn dan van andere vormen van energieopwekking zijn de Jonge Democraten voorstander van internationale samenwerking om nieuwe, goedkopere reactoren te ontwikkelen. Kernafval dient op een veilige locatie onder de grond opgeslagen te worden zoals nu al in Finland gebeurt.

6.3.3 Verbeteren van de energieopslag

De productie van duurzame energie is niet constant en kan zowel per dag als per jaargetijde flink verschillen. Daarom moeten voldoende maatregelen getroffen worden om het elektriciteitsnet tegen wisselende en onvoorspelbare energielevering bestand te betalen voor het bouwen van overcapaciteit in productie; door het verbeteren van de connecties tussen de elektriciteitsnetten van verschillende landen; door een mix van bronnen aan te moedigen die compenseert voor de onvoorspelbaarheid van individuele duurzame bronnen; en door andere maatregelen te treffen. De Jonge Democraten pleiten voor een breed scala aan maatregelen om de elektriciteitsvoorziening zo robuust mogelijk te houden. De chemische opslag van energie, door productie van brandstoffen met behulp van elektriciteit, is voor zowel opslagdoeleinden als transportbrandstof een belangrijke schakel in een duurzame economie. De Nederlandse ligging, grote transportsector en uitgebreide chemische industrie bieden grote kansen voor het land om koploper te worden in het opslaan van chemische energie.

De Jonge Democraten zijn ook van mening dat er meer investeringen vanuit zowel de publieke als private sector moeten zijn voor de grootschalige opslag van energie. Naast het opslaan van het overschot aan elektriciteit kan ook de vraag worden aangepast door industrie te stimuleren om het overschot aan elektriciteit te benutten, bijvoorbeeld door carbon capture technologieën of de productie van energiedragers zoals waterstof.

Om opslag en industrieel gebruik tijdens overcapaciteit te stimuleren is het mogelijk dat de prijs van elektriciteit vrij zwevend gemaakt wordt, en/of premies aangeboden worden voor opslag tijdens overcapaciteit.

6.3.4 Radicaal versnellen van de energietransitie

De Jonge Democraten zijn van mening dat Nederland in 2030 al haar elektrische energie koolstofarm moet opwekken zoals met zon, wind, water en nucleaire energie. In 2040 moet alle energie koolstofarm worden opgewekt. Om negatieve effecten van elektriciteitsopwekking te minimaliseren dient overheidsbeleid erop gericht te zijn niet-duurzame centrales te sluiten. De volgorde van sluiting dient gebaseerd te zijn op de milieu- en gezondheidsschade per opgewekte energie-eenheid; de meest schadelijke centrales dienen het eerst te sluiten. De Jonge Democraten zijn van mening dat het de verantwoordelijkheid is van Nederland om ontwikkelingslanden te helpen met het aanleggen van duurzame energienetwerken. Doordat de (energie-)infrastructuur in ontwikkelingslanden vaak beperkt is, zullen lokale initiatieven in veel gevallen meer effect hebben. Om ervoor te zorgen dat EU-lidstaten zich voldoende inzetten voor de energietransitie zijn de Jonge Democraten voorstander van het invoeren van een Europees investeringsdoel voor de energietransitie. Iedere deelstaat zal een percentage van het bbp aan de energietransitie moeten uitgeven. Dit percentage is te bepalen door onafhankelijke adviesorganen. De hoogte van het percentage kan per land verschillen. Deze investeringen kunnen door de overheid, door het bedrijfsleven, of door particulieren gedaan worden. De overheden van de deelstaten hebben de verantwoordelijkheid om regels, belastingen en subsidies te implementeren waardoor de investeringen plaatsvinden

6.4 Zorg voor een schoon en gezond leefmilieu

Het milieu wordt wereldwijd onder grote druk gezet door ons bestaan en onze leefstijl. Binnen ecosystemen zijn organismen zoals planten en dieren sterk met elkaar verbonden in een vaak kwetsbare balans. Negatieve effecten van menselijk handelen kunnen ecosystemen verstoren en uit balans brengen, waardoor hele ecosystemen kunnen verdwijnen. Daartegenover kunnen we recreëren en behouden in de natuur. De Jonge Democraten vinden het belangrijk is om het ecosysteem, waar we als mens in leven en afhankelijk van zijn, niet verder te vervuilen en beschadigen. Bij uitbreiding van de gebouwde omgeving moeten het milieu en de Nederlandse natuurgebieden als een serieuze factor meegewogen worden. Als natuur toch beschadigd raakt, moet geprobeerd worden dit te herstellen of ergens anders te plaatsen. Het voorkomen dat natuur beschadigd raakt is wel altijd het geprefereerde uitgangspunt.

6.4.1 Inzetten op klimaatadaptatie

Het klimaat zal de komende jaren veranderen. Droogte en regenbuien met hoge intensiteit zullen vaker voorkomen, terwijl ook de zeespiegel stijgt. De omgeving zal hierop ingericht moeten worden. Meer groen in steden kan als oplossing worden gezien voor oplopende temperaturen in binnensteden en helpen bij de waterhuishouding. Ook zal ruimte moeten worden gemaakt voor wateropslag voor gebruik tijdens droge perioden en voor het voorkomen van overstromingen tijdens hoge intensiteit regenval, bijvoorbeeld door rivieren meer ruimte te geven en opslagcapaciteit in steden te verhogen. De kustbescherming dient op orde te blijven, waarbij rekening moet worden gehouden met de natuur.

6.4.2 Verbeteren bodemkwaliteit

Bodemverontreiniging in Nederland vormt een gevaar voor de drinkwatervoorziening en de volksgezondheid. Niet alleen verontreinigingen uit het verleden spelen hierbij een rol, maar ook hedendaagse verontreinigingen, zoals gedumpt drugsafval, vormen een groot probleem. De Jonge Democraten zijn voor blijvende oplossingen, waarbij geldt dat voorkomen beter is dan genezen. Zo zou vervuilde grond bij hergebruik volledig gesaneerd moeten worden en wordt niet volstaan met (alleen) het aanleggen van een nieuwe toplaag. Bodemdaling ontstaat mede door het leegpompen van polders voor hogere voedselproductie. Doordat de grond droog komt te staan, gaat het plantaardig materiaal rotten, waarbij veel broeikasgassen vrijkomen. Daarnaast klinkt de grond in, waardoor de bodem dichter bij het grondwater komt en het waterpeil weer verlaagd wordt.

De Jonge Democraten vinden dat, in plaats van water te blijven wegpompen, er ingezet moet worden op de ontwikkeling en inzet van nieuwe gewassen die wel tegen een hoge waterstand kunnen of een andere vorm van alternatief landgebruik toepassen.

6.4.3 Verbeteren luchtkwaliteit

De lozing van stoffen uit de bouw, transport en industrie versterken niet alleen het mondiale broeikas-effect, maar kunnen de luchtkwaliteit in de omgeving ervan ook verstoren. Smog- en fijnstofproductie kunnen leiden tot ernstige gezondheidsrisico's onder de bevolking. De Jonge Democraten vinden dat het streven van de Nederlandse overheid moet zijn om overal in Nederland ver onder de maximumconcentratie vervuilde lucht te blijven. Om dit te waarborgen, vinden de Jonge Democraten dat de luchtkwaliteit in Nederland constant gemonitord moet worden, met name in gebieden met een hoog risico op verontreinigde lucht. Door intensieve veehouderij zijn de risico's op dier-op-mensen ziekten sterk toegenomen. Dier-op-mensen ziekten schade niet alleen de volksgezondheid en het dierenwelzijn, maar hebben ook sterke negatieve economische gevolgen. De Jonge Democraten streven naar meer preventieve maatregelen om dier-op-mensen ziekten te voorkomen.

6.4.4 Verbeteren waterkwaliteit

Veel geneesmiddelen en hun afvalproducten komen in ons riool terecht, waarna ze in het milieu belanden. Het is bekend dat de gevolgen van gedumpte hormonen in het milieu negatief zijn. Over de dumping van andere medicijnen is nog veel onbekend. De Jonge Democraten vinden dat er meer onderzoek zou moeten komen naar de effecten en het oppervlaktewater beter gemonitord zou moeten worden op geneesmiddelen. Ook moet er ingezet worden op het voorkomen van lozing in het milieu.

Microplastics zijn kleine kunststofdeeltjes, die grofweg via twee manieren het milieu binnenkomen: direct doordat het in verschillende producten zit en indirect via slijtage van plastics. Hoewel het duidelijk is dat ze schade aanrichten aan het milieu, is de precieze schade van microplastics op dit moment nog niet bekend. De Jonge Democraten erkennen daarom dat er meer onderzoek moet worden gedaan naar de schade veroorzaakt door microplastics. De Jonge Democraten vinden dat het direct gebruik van microplastics in producten verboden zou moeten worden.

Eutrofiëring is een wereldwijd probleem voor meren, rivieren en kustzones in drukbevolkte gebieden. Bij eutrofiëring komt een overschot aan voedingsstoffen in het water, onder meer door de overbesteding in landbouwgebieden. Dit kan leiden tot een ongewenste groei van algen die zowel een zuurstoftekort als gifstoffen in het water veroorzaken. Dit is slecht voor de oppervlaktewaterkwaliteit in Nederland. De Jonge Democraten streven naar het voorkomen van eutrofiëring door het optimaal benutten van voedingsstoffen door afvang en hergebruik.

6.5 Durf om te schakelen naar kringlooflandbouw

De agrarische sector staat wereldwijd onder druk. De groeiende wereldbevolking zorgt ervoor dat er steeds meer voedsel geproduceerd moet worden om iedereen te voeden. Met de stijgende welvaart veranderen ook de eetpatronen. Dit zorgt voor een grotere vraag naar (hoogwaardige) producten. De agrarische sector is nu een van de meest vervuilende ter wereld en is een belangrijke veroorzaker van klimaatverandering, ontbossing, bodemerosie, water-, bodem- en luchtverontreiniging en grondstofuitputting. Nederland geldt als innovatieve kracht en koploper in vrijwel de gehele agrarische sector. De Jonge Democraten zien graag dat Nederland zijn hoogwaardige kennis exporteert om agricultuur elders te verbeteren, maar tegelijkertijd niet stopt met innoveren om ook hier de milieulasten van onze voedselproductie te verlagen.

De Jonge Democraten hebben als uitgangspunt dat gezond en kwalitatief hoogwaardig voedsel voor iedereen toegankelijk moet zijn en duurzaam wordt geproduceerd volgens de principes van een

circulaire economie. Ter informatie van consumenten dient op verpakkingen zichtbaar te zijn hoe duurzaam het product is en wat de voedingswaarde is. Landbouwinnovaties dienen op duurzaamheid en voedingswaarde te focussen. Ook grootschalige voedselverspilling moet worden beperkt. In de wet- en regelgeving moet een goede balans worden gevonden tussen voedselveiligheid en verspilling ervan. De Jonge Democraten vinden het onbelangrijk hoe groot een stal of landbouwbedrijf is, zolang wettelijk gestelde normen omtrent milieu en dierenwelzijn niet overschreden worden. Schaalvergroting leidt tot meer efficiëntie door schaalvoordelen. Deze schaalvergroting geeft de mogelijkheid tot het uitvoeren van innovaties die dierenwelzijn, volksgezondheid, duurzaamheid en milieu ten goede komen.

6.5.1 Maak een einde aan de bio-industrie

De bio-industrie levert een aanzienlijke bijdrage aan milieuschade en dierenleed. Daarom moet worden gestreefd naar zo weinig mogelijk gebruik van dierlijke producten. De Jonge Democraten zien daarbij een rol voor de overheid weggelegd bij het aanmoedigen van een plantaardige levensstijl. De Jonge Democraten zien de zeer lage prijs voor vleesproducten als een van de belangrijkste krachten in de dierenwelzijns- en milieuproblemen binnen de Nederlandse bio-industrie. De Jonge Democraten pleiten daarom met 'de vervuiler betaalt' voor een eerlijke prijs voor dierlijke producten. Milieuschade en het dierenwelzijn worden daarmee betrokken in de prijs van producten. Hierdoor zal een dierlijk product dat met veel dierenleed en milieuschade tot stand is gekomen, duurder worden.

De Jonge Democraten zijn ervan overtuigd dat de huidige veehouderijsector daardoor zal streven naar de meest diervriendelijke manier van produceren, waarin ook duurzame innovaties centraal staan. Opbrengsten van duurzaamheidsheffingen kunnen geïnvesteerd worden in innovatie of het ongedaan maken van toegebrachte schade. Voorbeelden hiervan zijn ontwikkeling van hoogwaardige plantaardige voeding en het verwijderen van fosfaten en nitraten uit water. Innovatie in vleesproductie moet niet beperkt blijven tot het veranderen van methoden in de veeteelt, maar bevat ook vleesalternatieven als plantaardig vlees en kweekvlees. Verder vinden de Jonge Democraten dat het gebruik van antibiotica in de veehouderij moet worden teruggedrongen omwille van de volksgezondheid. Het gebruik van antibiotica ter genezing van ziekte is wel wenselijk. Om verschuiving van milieuschade en dierenleed naar het buitenland te voorkomen moeten dezelfde dierenwelzijn- milieu- en antibioticastandaarden gelden voor geïmporteerde dierlijke producten en moet gestreefd worden naar dezelfde hoge standaard binnen de hele EU. Tot slot valt aquatische veeteelt ook onder de bio-industrie. Door overbeving ontstaat er veel milieuschade en dreigen vissoorten uit te sterven. Kweekvis is een goed alternatief, zolang daarbij rekening gehouden wordt met de negatieve effecten zoals fosfaatvervuiling, dierenleed, overmatig antibioticagebruik en de kwaliteit van de vis. Door kweekvisserij goed in te richten, is het mogelijk om circulair te produceren en heeft daarom volgens de Jonge Democraten de voorkeur heeft ten opzichte van traditionele visserij.

6.5.2 Verduurzamen tuin- en akkerbouw

De Jonge Democraten zien de glastuinbouw als een belangrijke spil in het verduurzamen van de agrarische sector. De glastuinbouw heeft een grote potentie om een circulaire procesvoering te verwezenlijken. Het is een gesloten proces met gereguleerde in- en uitgaande stromen. Hierbij is het van belang gebruik te maken van duurzame energie en het beperken van afval. Pesticidengebruik in de tuin- en akkerbouw resulteert nu in een hogere opbrengst, doordat de ongewenste planten en dieren bestreden worden. Toch zijn de Jonge Democraten van mening dat er voorzichtig om moet worden gegaan met pesticiden. Het gebruik ervan kan schade voor mens en dier veroorzaken, doordat de pesticiden in het water of de lucht komen of in het eten zitten. Daarnaast heeft het gebruik vaak een grote negatieve impact op de biodiversiteit. Alternatieven voor conventionele pesticiden moeten worden gestimuleerd. Daarnaast zien de Jonge Democraten een verbod op vervuilende pesticiden als mogelijke oplossing.

6.5.3 Naar een duurzaam nutriëntenbeheer

Nederland kampt al jaren, mede door de toenemende intensivering met een mestoverschot. Mest zorgt voor milieuvervuiling en is tevens een belangrijke grondstof. Volgens de principes van 'de vervuiler betaalt' en de circulaire economie dient mest te worden verkocht of marktconform te worden verwerkt. De Nederlandse landbouwbodems bevatten te hoge concentraties nutriënten. Dit leidt tot ernstige milieuvervuiling. De Jonge Democraten constateren dat nutriënten, zoals fosfaat- en nitraatbeheer, binnen een kringloop houden een beter beheer is. Water als grondstof zien de Jonge Democraten binnen de Nederlandse landbouw- en veeteeltsector als niet-probleematisch voor de Nederlandse waterbeschikbaarheid. De Nederlandse landbouwsector is namelijk wereldwijd één van de meest efficiënte met betrekking tot watergebruik.

De Jonge Democraten vinden wel dat de milieueisen die in Nederland verlangd worden, ook van toepassing moeten zijn op geïmporteerd voedsel. Er moet daarom actief gecontroleerd worden op verantwoord watermanagement in gebieden waar (vee)voedsel uit geïmporteerd wordt.

6.5.4 Investeer in innovatieve landbouwtechnieken

De Jonge Democraten zijn van mening dat innovatie in de landbouw een grote rol dient te spelen om de meest efficiënte en duurzame mogelijkheden te ontwikkelen. De Jonge Democraten pleiten voor het stimuleren van landbouwinnovatie. Aangezien voedselproductie een internationaal vraagstuk is, dienen koplopende landen kennis te delen met de rest van de wereld.

De Jonge Democraten erkennen dat het gebruik van genetische modificatie in de agrarische sector een bijdrage kan leveren aan gunstige effecten voor de volksgezondheid, ecologie, grondstofgebruik en opbrengsten. Voorwaarde bij het gebruik van genetische modificatie is dat de mogelijke negatieve effecten voor gebruik voldoende zijn onderzocht.

De Jonge Democraten streven internationaal naar de juiste balans tussen het beschermen van intellectueel eigendom en het voorkomen van monopoliepositie voor bedrijven. Op deze manier is er voldoende ruimte voor innovatie, waarbij kansen eerlijk blijven. Ook stadslandbouw kan een positieve bijdrage leveren aan de toekomstige landbouw; onder andere omdat Nederland in de toekomst verder zal gaan verstedelijken. De Jonge Democraten zien stadslandbouw als een kans om kringlopen verder te sluiten, voedselzekerheid te vergroten en transportafstanden te verkleinen. Ook alternatieven voor huidige landbouwtoepassingen kunnen volgens de Jonge Democraten kansrijke ideeën zijn om verder te ontplooien. Hierbij richten we ons vooral op verticaal telen. Insectenconsumptie biedt een alternatieve eiwitbron waaruit vleesvermindering voortvloeit. Hoewel biologische landbouw lokaal milieuvriendelijker is dan traditionele landbouw, is het minder efficiënt waardoor meer landbouwgrond nodig is en er minder ruimte overblijft voor natuur. Daarnaast is het label "biologisch" arbitrair en is er geen standaard die bepaalt of iets biologisch is. Dit dient op Europees niveau gestandaardiseerd te worden.

6.6 Geef elk dier een goed leven

De Jonge Democraten zijn aanhangers van het ecocentralisme, oftewel, de mening dat de mens niet boven de natuur staat, maar dat de mens als een onderdeel van de natuur gezien wordt. Daardoor moet niet alleen de mens, maar het hele ecosysteem centraal staan in beleidskeuzes. Voor de omgang met dieren betekent dit dat de Jonge Democraten willen dat de intrinsieke waarde van dieren erkend wordt, mede door het wettelijk vastleggen van dierenrechten. Het staat voorop dat dieren niet mogen worden behandeld als product of als entertainment.

Tegelijk staan de Jonge Democraten voor een liberale samenleving, waarin de overheid geen verplichtingen op kan leggen over het volgen van een vegetarische of veganistische levensstijl of het houden van dieren.

In de praktijk betekent dit dat de Jonge Democraten een respectvolle relatie met dieren voorstaan, waarbij dierenleed verder wordt teruggedrongen en een minimale levensstandaard wordt gegarandeerd voor dieren. De JD wil het welzijn van wilde dieren, dieren in de veeteelt en dieren in andere vormen van gevangenschap bevorderen, waarbij dieren zoveel mogelijk natuurlijk gedrag kunnen vertonen. Er kan alleen een uitzondering worden gemaakt op deze natuurlijk gedragseis indien het gaat om het beschermen van een individueel dier of een diersoort, of wanneer er geen andere optie is voor maatschappelijk zeer relevant wetenschappelijk onderzoek. De bewijsplicht voor het vertonen van natuurlijk gedrag ligt bij de dierhouders zelf.

Bij het tentoonstellen van dieren staat de waardigheid van het dier voorop. Het tentoonstellen van dieren voor enkel vermaak is daardoor niet toegestaan. Dierentuinen of opvanglocaties met een duidelijk educatieve aard, of waarin fokprogramma's of het genezen van (een) dier(en) centraal staan, mogen de dieren wel tonen aan publiek.

Jacht is alleen toegestaan voor het beschermen van het ecosysteem of indien er geen diervriendelijkere methode is voor plaagdierbestrijding. Plezierjacht en sportvisserij zijn dus niet toegestaan. Een jager moet gecertificeerd zijn, zodat hij kennis heeft van wild en jachtmethodes en zodoende doeltreffend kan jagen. Hij moet daarbij altijd kiezen voor de optie die het minste dierenleed en schade aan het milieu veroorzaakt.

7. Een eerlijke economie die werkt voor iedereen

Nederland is een rijk land. Onze welvaart financiert het collectieve welzijn van onze samenleving. Geld dat vloeit naar onderwijs, gezondheidszorg en het sociaal stelsel biedt mensen ontplooiingskansen en vergroot de individuele keuzevrijheid.

De Jonge Democraten staan voor een duurzame economische groei, welvaart en welzijn, nu en in de toekomst. Ontwikkelingen volgen elkaar steeds sneller op en de overheid zal hier flexibel op in moeten spelen om onverwachte economische schokken op te vangen. De Jonge Democraten zien een toekomst waarin mensen sneller en vaker van baan veranderen. Het is een toekomst waarin mensen een leven lang leren en een leven lang kansen voor zichzelf creëren. Een toekomst waarin mensen langer doorwerken. Het is een toekomst waarin Europese landen elkaars groei stimuleren. Nederland heeft in die toekomst een internationaal concurrentievoordeel doordat ze in staat is keuzes te maken, zich aan veranderingen kan aanpassen en op een selectief aantal gebieden kan excelleren.

Om die toekomst te kunnen garanderen moeten er vandaag duidelijke economische keuzes worden gemaakt en dient de huidige generatie verantwoordelijkheid te nemen voor de volgende. De Jonge Democraten staan voor een economisch beleid dat kansen biedt om het individuele welzijn via welvaartscreatie te vergroten en zo min mogelijk belemmeringen opwerpt voor werknemers, werkgevers en burgers. Welvaart wordt gegeneerd door sterk in te zetten op innovatie, onderwijs, ondernemerschap en arbeidsproductiviteit. De welvaart wordt vervolgens op de belangrijkste punten verdeeld in de arbeidsmarkt, de woningmarkt en enkele publieke sectoren. De rol die de overheid heeft in dit proces is die van marktmeester.

7.1 Markt, overheid en het creëren van welvaart

De basis voor de economie is een goed gereguleerde markt waarin iedereen deel kan nemen. De overheid speelt een faciliterende rol en treedt op als marktmeester. Daarnaast dient de overheid publieke en private innovatie te bevorderen zodat Nederland niet alleen nu maar ook in de toekomst concurrerend blijft op de wereldmarkt.

7.1.1 De rol van de overheid

De Jonge Democraten zijn van mening dat het Nederlandse welvaartsniveau een aantal rechten met zich meebrengt. Elke burger heeft recht op gezondheidszorg, ouderenzorg, rechtsbijstand, voldoende middelen om te eten en woonruimte. Het uitgangspunt van de overheid is het creëren van kansen. Daarmee ligt de eerste verantwoordelijkheid voor basisbehoeften bij het individu. Wanneer door externe factoren als ziekte een individu niet meer in staat is voor zichzelf te zorgen, bestaat de collectieve verantwoordelijkheid dit op te vangen. Dit is een belangrijk herverdelingsmechanisme in de Nederlandse economie. Daarnaast stimuleert het de economie doordat het in hoge mate de oorzaak is van de stabiliteit in Nederland. Ook zijn er zaken die op dit moment onderdeel zijn van collectieve regelingen, zoals de verzekering van ouderdomskwalen, die bij een normale levensloop voorvallen. Voor deze zaken dient men, in het licht van zorgkostenbeheersing, onderzoek te doen naar alternatieven in de private verzekerings sfeer.

7.1.2 De rol van de markt

Een goedwerkende markt is een essentieel onderdeel van de samenleving. Het biedt het bedrijfsleven kansen, de overheid een efficiënte oplossing en de burger voordeel in de vorm van lagere prijzen, verhoogde kwaliteit en meer keuzemogelijkheden. Individuele partijen hebben in hun zoektocht naar het creëren van waarde baat bij het verstoren van de marktsymmetrie. Om het proces goed te laten verlopen is daarom een marktmeester nodig. De overheid dient de rol van marktmeester op zich te nemen.

In deze rol dient de overheid zich te focussen op het invoeren van (kwaliteits-)eisen en het toezicht houden hierop, effectief mededigingsbeleid om gezonde concurrentie te waarborgen, het wegnemen van entreebarrières, en het wegnemen van informatieasymmetrie door het bevorderen van transparantie. Men dient hierbij nadrukkelijk te waken voor waardevernietiging veroorzaakt door te hoge regeldruk en te letten op de internationale concurrentiepositie van Nederland.

7.1.3 Inzetten op innovatie

De Jonge Democraten vinden dat we moeten voorkomen dat het comfort dat welvaart ons biedt ons lui maakt. Door te blijven investeren in onderzoek en het stimuleren van productontwikkeling creëren we voor Nederland kansen op snelle groei, die noodzakelijk is voor (het behoud van) ons welvaartsniveau. Sterker nog, cijfers wijzen uit dat innovatie leidt een significant hogere omzetgroei en een hogere werkgelegenheid. Helaas is Nederland tot nog toe niet in staat geweest innovatie in groei om te zetten: Nederland zakt op het Europese Innovation Scoreboard.

Het fundament voor economische groei is in Nederland aanwezig: kennis. Kennis is onze belangrijkste grondstof maar wordt te beperkt benut. De Jonge Democraten pleiten voor meer kennisvalorisatie in de vorm van vertaling van ontwikkelde kennis in economische bedrijvigheid. De capaciteit om kennis snel en effectief om te zetten in economische waarde wordt een steeds belangrijkere bron van competitief voordeel. Om op de lange termijn concurrerend te blijven moet Nederland naast deze incrementele innovatie hoog inzetten op fundamenteel onderzoek in zowel de exacte als de sociale wetenschappen. De spin-offs die dit onderzoek op zal leveren vormen het kenniskapitaal van de toekomst.

Kennisvalorisatie dient daarom een kerntaak te worden binnen het hoger onderwijs. Een bewezen mechanisme is het samenbrengen van universiteiten en bedrijven in kennisparken. Een voorbeeld hiervan is brainport Eindhoven, waar meer dan 50% van de Nederlandse patenten vandaag de dag vandaan komen. De overheid dient daarom publiek-private samenwerkingsverbanden en samenwerking tussen kennisinstututen en bedrijven te stimuleren. De knowledge spillovers die hier plaatsvinden, creëren een positieve opwaartse spiraal, omdat bedrijven en onderwijsinstellingen van elkaar profiteren. Het competitieve voordeel van dit soort samenwerkingsverbanden zal binnen sectors herkend worden, waardoor kennisdeling weer verder wordt gestimuleerd.

Ten tweede moet Nederland innovatie actief stimuleren. Dit doet de overheid door een generiek technologiebeleid te voeren. Het beleid wat betreft innovatie is voor de hele markt hetzelfde. Op deze manier worden tegengestelde belangen en prikkels overbrugd. Elk bedrijf, ongeacht de sector, krijgt extra belastingvoordelen over de investeringen in R&D. Dit draagt sterk bij aan incrementele innovaties en dan vooral bij grote bedrijven. Om radicale innovaties te bevorderen (die vaak vanuit het MKB komen) is het noodzakelijk om de innovatievouchers te herintroduceren. Bij een radicale innovatie kan een bedrijf dan aan het benodigde kapitaal komen om de innovatie verder te ontwikkelen en op de markt te brengen.

De nadruk ligt op het woord investering. Investerings in R&D bedragen in Nederland 0,8% van het BBP. In landen die hoog staan op het Innovation Scoreboard wordt significant meer geïnvesteerd. Om niet achterop te raken, maar juist te excelleren, moet Nederland minimaal 3% van het BBP investeren in R&D. Innovatie moet niet gezien worden als een kostenpost waarop op korte termijn bezuinigd kan worden. Innovatie levert op de lange termijn veel meer op en draagt daarmee sterk bij aan economische en sociale welvaart.

De overheid dient daarnaast zelf het goede voorbeeld te geven door innovatie een vaste overweging te maken bij overheidsaanbestedingen. Dit kan door meerdere bedrijven te laten concurreren om opdrachten van de overheid. De overheid kan hen hierbij ondersteunen door gefaseerde subsidies en zo het risico beperken. Dit leidt tot innovatieve oplossingen waar samenleving, bedrijfsleven en de overheid zelf van profiteren.

Als laatste moet de overheid opnieuw een Innovatieplatform opzetten. Deze dient echter niet afhankelijk te zijn van kabinetsperiodes. Innovatie is immers de motor van onze economie. Het is daarom nodig dat deze motor niet steeds opnieuw gestart moet worden. De gevolgde koers dient vervolgens afgerekend te worden op indicatoren van kennisvalorisatie. Dus niet zozeer op aantal patentaanvragen maar wel het aantal patenten dat vermarkt is. Waarbij de focus ligt op opbrengsten van innovatie. Een positieve innovatieprikkel geeft bedrijven de stimulans om zelf meer te investeren in innovatief onderzoek.

7.1.4 Bevorder ondernemerschap

Ondernemerschap met MKB in het bijzonder, is een essentiële bouwsteen van de Nederlandse economie. Ondernemers zijn de mensen die kennis omzetten in economisch potentieel, wat gepaard gaat met vallen en opstaan. In een gunstig ondernemersklimaat dragen innovatieve ideeën van ondernemers bij aan economische groei. Het starten van een onderneming is lastig, zowel door regulerende als financiële beperkingen. Om de markt zo optimaal mogelijk te laten werken, moeten toetredingsbarrières worden verminderd. Financiële beperkingen kunnen voor startende ondernemers tijdelijk worden versoepeld om ze een vliegende start te geven. Voor startende ondernemers moeten fiscaal gunstige regelingen bestaan, bijvoorbeeld dat zij een jaar uitstel krijgen voor het betalen van de eerste belastingen.

7.2 Een eerlijk en rechtvaardig belastingstelsel

De Jonge Democraten zijn voorstander van een radicale versimpeling van het belastingstelsel. Het uitgangspunt is dat belasting wordt geheven met zo min mogelijk versturende effecten.

7.2.1 De sterkste schouders dragen de zwaarste lasten

De Jonge Democraten vinden dat belastingen zoveel mogelijk moeten worden geheven door de Rijksoverheid. Belastingen die essentieel zijn voor het voeren van lokaal beleid en op lokaal niveau positieve prikkels teweegbrengen, kunnen behouden worden op lokaal niveau. Ook belastingen die direct naar lokale doeleinden gaan en waar het Rijk niet tussen hoeft te komen, kunnen op lokaal niveau blijven. Lokale overschotten moeten worden afgeroomd door de Rijksoverheid, om te voorkomen dat lokale overheden belastingen onnodig verhogen om de begroting te vullen. Lokale belastingen moeten niet te ver uit elkaar lopen om concurrentie tussen lokale overheden te voorkomen. Het huidige systeem om lokale belastingen te innen mag behouden worden.

7.2.2 De Belastingdienst

De Jonge Democraten willen dat de Belastingdienst zo transparant mogelijk werkt. De voorgenomen versimpeling van het belastingstelsel verlicht de werkdruk bij de Belastingdienst. De Belastingdienst heeft veel gevoelige privé-informatie tot zijn beschikking. Met deze informatie moet volgens de Jonge Democraten, met inachtneming van het algemeen en individueel belang, behoudend worden omgegaan. Een privacytoets voorafgaand aan de toekenning van nieuwe bevoegdheden aan de belastingdienst is noodzakelijk. De Jonge Democraten vinden dat de Belastingdienst geen risicoprofielen mag opstellen aan de hand van niet-belastinggerelateerde persoonlijke data, zoals tweede nationaliteit.

7.2.3 Europees belasten

De Europese Unie kent een interne markt met vrij verkeer van goederen, personen, diensten en kapitaal. De Jonge Democraten vinden het belangrijk dat Europeanen gebruik maken van deze vrijheden, maar dat daarin geen fiscaal gemotiveerde keuzes aan ten grondslag liggen.

De EU streeft ernaar deze interne markt zoveel mogelijk te harmoniseren. Op het gebied van belastingen is die harmonisatie nog niet ver gevorderd. Door op Europees niveau bepaalde belastingen te harmoniseren ontstaat een eerlijkere interne markt, die per land meer belastinginkomsten oplevert. De Jonge Democraten zijn echter wel van mening dat belastingheffing voor inkomensbeleid het beste nationaal geregeld kan worden. De belastingen die geharmoniseerd moeten worden zijn naar de mening van de Jonge Democraten onder andere de vennootschaps- en dividendbelasting, de CO₂-heffing, wegenbelasting, brandstofaccijnzen en een verdere harmonisatie van een uniform Europees btw-tarief. Door deze maatregelen verminderen we belastingarbitrage en zetten we stappen naar minder Europese concurrentie op grond van belastingtarieven.

7.2.4 Aanpakken belastingontwijking

De Jonge Democraten erkennen de rol van het belastingklimaat voor bedrijven. De Jonge Democraten zijn van mening dat voor bedrijven de belastingregels simpel en duidelijk moeten zijn. We willen de belastingwetgeving en belastingverdragen zo herzien, dat er geen prikkel is voor bedrijven om hun geld slechts op papier door Nederland heen te sluizen. De Jonge Democraten zijn van mening dat schuiven met vermogen en winst op papier via creatieve routes vanwege fiscale voordelen zo veel mogelijk aan banden gelegd moet worden. Het gebruiken van rulings is een goede manier om bedrijven een duidelijk beeld te geven over hoeveel belasting ze moeten betalen.

7.2.5 Naar een negatieve inkomstenbelasting

De Jonge Democraten staan een radicale versimpeling van de inkomstenbelasting voor. Geld rondpompen moet zoveel mogelijk worden voorkomen. In het huidige toeslagenstelsel innen we met onze rechterhand belasting en geven we met onze linkerhand diezelfde persoon een toeslag of belastingaftrek. Door de afbouw van toeslagen en aftrekposten creëren we een simpeler systeem dat leidt tot minder uitvoeringskosten voor de overheid en minder complexiteit voor de burger. Het huidige toeslagenstelsel staat haaks op ons streven dat werken moet lonen. Op bepaalde inkomensniveaus kan meer werken leiden tot slechts een minimale verhoging – of zelfs een verlaging – van het nettosalaris. Dit leidt tot perverse prikkels. De overheid moet stoppen om ogenschijnlijk maatwerk te voeren op individueel niveau. Inkomensbeleid moet worden gevoerd met de belastingtarieven in de vorm van belastingschijven. Dit betekent ook dat alle inkomensafhankelijke posten buiten de progressieve schijven komen te vervallen.

Met het uitgangspunt van versimpeling van het belastingstelsel willen de Jonge Democraten toewerken naar een systeem van het belasten van inkomen gebaseerd op een negatieve inkomstenbelasting. Dit systeem met een negatieve inkomstenbelasting vervangt alle toeslagen, de bijstand, de AOW en aftrekposten en heffingskortingen. De Jonge Democraten geloven in het principe dat de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. De tarieven van de inkomstenbelasting zijn toenemend met inkomen. Het systeem dat wij voorstaan garandeert een marginale belastingdruk die altijd lager is dan 100%, waardoor een stijging in het bruto-inkomen ook een stijging in het nettoinkomen oplevert. Dit zorgt voor een simpeler en eerlijker systeem. Een armoedeval wordt hiermee zoveel mogelijk voorkomen.

7.2.6 Belast de winsten van grote bedrijven eerlijk

De Jonge Democraten zijn van mening dat het belasten van bedrijven niet alleen noodzakelijk maar ook eerlijk is. Bedrijven zijn alleen in staat winst te maken vanwege publieke investeringen in onder andere infrastructuur, onderwijs en de rechtsstaat. Ons huidige systeem van vennootschapsbelasting gaat voorbij aan waar een bedrijf de belastingkosten neerlegt. Deze wordt niet alleen verhaald op de winstuitkeringen of dividenden aan eigenaren of aandeelhouders. Bedrijven verminderen ook hun investeringen in machines, hanteren hogere prijzen voor consumenten en nemen minder werknemers aan. Om deze redenen zijn de Jonge Democraten voor een belasting op uitgekeerde winst en opgepotte onuitgekeerde winst.

Zo zijn bedrijven vrij om belastingvrij te investeren in mensen en machines terwijl aandeelhouders hun eerlijke deel betalen. Dit willen we bereiken door bedrijven alleen te belasten wanneer ze een deel van hun winst uitkeren aan aandeelhouders. Tegelijkertijd willen we voorkomen dat bedrijven hun winsten oneindig blijven oppotten. Daarom willen we deze onuitgekeerde winst boven een bepaalde buffer ook belasten. De Jonge Democraten willen dit systeem stapsgewijs invoeren om onvoorziene effecten vroeg te signaleren.

7.2.7 Versimpel de erfbelasting

De Jonge Democraten willen de erfbelasting drastisch versimpelen. Momenteel zijn er zes verschillende belastingvrije voeten, twee belastingschijven waarin per schijf drie verschillende belastingpercentages mogelijk zijn. Daarnaast zorgt de bedrijfsopvolgingsregeling (BOR) voor veel interpretatiemogelijkheden wat de belastingdienst veel tijd en expertise kost en wat misbruik van de regeling mogelijk maakt.

De Jonge Democraten willen daarom de BOR afschaffen. De bijbehorende betalingsregeling kan wel verlengd worden naar 15 jaar zodat erfgenamen, onder voorwaarden, meer de tijd hebben of de belastingschuld af te betalen en zo niet genoodzaakt worden om hun familiebedrijf te verkopen. Verder willen de Jonge Democraten de erfbelasting terugbrengen tot één percentage en vier verschillende belastingvrije voeten. De Jonge Democraten stellen voor een groot gedeelte van de erfenissen vrij te stellen. Dit versimpelt niet alleen de belastingaangifte, maar geeft de erfgenamen van kleine-tot middelgrote erfenissen ook meer ruimte om de erfenis te gebruiken om bijvoorbeeld schulden af te betalen. Erfgenamen van hogere vermogens betalen meer belasting. Dit bevordert ook de kanselijkheid. De Jonge Democraten zijn voorstander van een uniform tarief van 40% voor de erfbelasting, met een vaste belastingvrije voet per persoon van €50.000 ongeacht de relatie tot de erflater.

7.2.8 Verhoog de vermogensbelasting

De Jonge Democraten verhogen de vermogensbelasting, vooral voor de vermogens van meer dan 1 miljoen en brengen het aantal schijven terug. De belastingvrije voet is €50.000. Over een vermogen groter dan 50.000 betaalt men 1,5% en over vermogen hoger dan 1.000.000 3,0%.

7.2.9 Invoeren grondwaardebelasting

De Jonge Democraten zijn voor het invoeren van een belasting op de toename van de waarde van grond. Grondwaardestijging komt vooral voort uit publieke investeringen in de ruimtelijke omgeving, en nauwelijks uit investeringen op de kavel zelf. Daarom vinden de Jonge Democraten het rechtvaardig om stijging van deze waarde jaarlijks te belasten. Grondbezit is een bron van vermogensongelijkheid en deze belasting kan die ongelijkheid aanpakken. Een tweede doel is het voorkomen dat speculanten op de woningmarkt slapend rijk worden van woningen als investeringsobject. Daartoe wordt de WOZ waarde gesplitst tussen de waarde van de bebouwing en de grond waarop deze staat. Over de waarde van de grond wordt jaarlijks een percentage belasting betaald dat toeneemt met de waarde van de grond die een huishouden bezit. Over gerealiseerde veranderingen aan de opbouw wordt het marginale tarief van box 1 aan belasting betaald: deze investeringen 'in stenen' zijn immers wel gewenst. Waardedalingen tot 50.000 euro kunnen ook worden afgetrokken om het macro-economische effect van huiswaardedalingen te beperken: zo zorgen we ervoor dat onze economie niet over de kop gaat wanneer woningen onder water komen te staan.

7.2.10 De vervuiler betaalt

De Jonge Democraten zijn voorstander van een groen fiscaal stelsel waarin de vervuiler betaalt. Om de vervuiler te laten betalen moeten milieukosten worden gevorderd op de veroorzaker van milieuschade.

Op de korte termijn maken de Jonge Democraten zich hard voor een CO₂-heffing (CO₂-equivalent) voor alle sectoren om de doelen van het klimaatakkoord van Parijs te halen en de vervuiler een eerlijk aandeel te laten betalen. Daarnaast willen de Jonge Democraten het Europese Emissiehandelssysteem (EU ETS) versterken door een minimumprijs voor de te veilen emissierechten in te voeren en deze jaarlijks te laten oplopen. Bedrijven die voor een jaar te weinig emissierechten inleveren binnen het EU ETS worden beboet. Deze boete moet altijd 100 euro hoger liggen dan de gemiddelde prijs van een emissierecht in datzelfde jaar.

Daarnaast moet er binnen de regelgeving van de Wereldhandelsorganisatie een CO₂e grensbelasting komen, om import te belasten die op vervuilende wijze tot stand is gebracht. Zo stimuleren we bedrijven die zaken doen in de EU om te verduurzamen. De Jonge Democraten zijn voorstander van een uniform btw-tarief. Het huidige stelsel van verschillende btw-tarieven is niet doelmatig en duur. Belastingderving door het verlaagde tarief is groot terwijl de herverdeling klein is. Een budgetneutraal uniform btw-tarief is efficiënter, goedkoper en geeft minder ruimte voor belastingontwijking. Kortom, een uniform btw-tarief levert significante welvaartswinst op. De Jonge Democraten zijn voorstander van het heffen van accijns op producten met grote gezondheidsschade om een gezonde levensstijl te bevorderen.

7.3 Hervorm de arbeidsmarkt

De Nederlandse economie wordt dynamischer: de arbeidsmarkt is aan grote veranderingen onderhevig en wordt steeds flexibeler. De overheid dient de nodige ruimte te bieden aan bedrijven om wendbaar te blijven, maar dient tegelijkertijd ook te waken voor groepen die door deze ontwikkelingen buitenspel dreigen te raken. In een flexibele arbeidsmarkt is het des te belangrijker dat deze groepen zo goed mogelijk worden opgevangen, en zo effectief mogelijk worden begeleid naar nieuw werk. De Jonge Democraten zien graag een goed doorstromende en wendbare arbeidsmarkt waarin iedereen de kans heeft op een inkomen, in plaats van een arbeidsmarkt waarin een kleine groep complete vastigheid heeft, terwijl een grote groep mensen hierdoor aan de kant staat.

7.3.1 Meer vaste contracten

Werknemers krijgen steeds minder snel een vast contract aangeboden. Een belangrijke oorzaak hiervan is het financiële risico voor de werkgever. Toch zijn vaste contracten voor zowel werkgever als werknemer wenselijk. Voor de werknemer is zekerheid van belang, terwijl de werkgever – zeker in het MKB – hecht aan een goede band met de werknemer. Tevens heeft de (bedrijfs)specifieke werkervaring die de werknemer opbouwt een positief effect op de arbeidsproductiviteit, waardoor het vaste contract ook grote waarde voor de werkgever kan hebben.

7.3.1.1 Doorbetaling bij ziekte

Onder de huidige regelgeving moet de werkgever de werknemer twee jaar doorbetalen bij ziekte. De Jonge Democraten vinden deze periode te lang. Deze termijn levert een groot risico op voor kleine ondernemers en is daardoor dé reden dat werknemers steeds minder makkelijk een vast contract aangeboden krijgen. Deze regeling is extra schadelijk voor kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt zoals bijvoorbeeld 50+’ers, omdat bij deze groep het risico op ziekte relatief hoog is. De regeling doorbetaling bij ziekte is bedacht om werkgevers een prikkel te geven om hun werknemers gezond te houden en verzuim te voorkomen. De regeling heeft op macroniveau het positieve effect dat er hierdoor minder ziekteverzuim plaatsvindt, wat goed is voor werkgevers én werknemers. Daarom vinden de Jonge Democraten dat het volledig afschaffen van doorbetaling bij ziekte niet wenselijk is.

Toch is de periode van twee jaar buitenproportioneel lang, en blijkt de duur van de periode een hoge drempel voor werkgevers om mensen in vaste dienst te nemen. Hierom pleiten de Jonge Democraten voor het verkorten van de termijn waarop loon moet worden doorbetaald bij ziekte naar 12 maanden.

7.3.1.2 Ontslagrecht

De afgelopen jaren is er rond het ontslagrecht veel veranderd. In de praktijk ziet men echter nog wel dat werkgevers vaak nog veel hinder ondervinden in het ontslagproces. Ondanks die moeilijkheden zijn de Jonge Democraten van mening dat er ruimte en tijd moet worden gegeven aan deze veranderingen om hun impact te kunnen hebben. Daarom is het belangrijk dat het ontslagrecht voorlopig zo veel mogelijk ongemoeid blijft. De Jonge Democraten zijn van mening dat de opbouw van de transitievergoedingen gelijkmatig moet plaatsvinden; elk jaar wordt eenzelfde bedrag opgebouwd.

7.3.1.3 Anciënniteit

Anciënniteit staat voor het aantal dienstjaren en de daaraan verbonden voordelen van de werknemer. In de regel komt het erop neer dat naarmate een werknemer langer in dienst is, het loon meestijgt. Doordat mensen die langer in dienst zijn productiever worden zit er een economische logica achter dit mechanisme. Om die reden wordt de loonstijging in veel cao's verbonden aan het aantal dienstjaren. Het is echter vreemd dat het loon – tot aan het pensioen – continu blijft toenemen, terwijl eenzelfde stijging niet voor de arbeidsproductiviteit geldt. Daarom zijn de Jonge Democraten van mening dat werknemers niet enkel op basis van anciënniteit, maar met name op basis van productiviteit beloond moeten worden.

7.3.2 Flexibel werken

Het flexibele contract in zijn huidige vorm heeft als negatief effect dat veel flexwerkers na 2 jaar worden vervangen door een andere flexwerker, terwijl een voortzetting van het contract zowel voor de werknemer als werkgever te verkiezen was geweest. Deze banencarrousel die een bepaalde groep flexwerkers nu moet ondergaan moet een halt worden toegeroepen. Hiertoe willen de Jonge Democraten de tijdelijke contracten van aard veranderen, waardoor een lang flexibel verband mogelijk is dat ook meer zekerheid voor de werknemer zal bieden. De Jonge Democraten willen dat tijdelijke contracten een oplopende minimale contractduur gaan krijgen. Voor contracten onder de 2 jaar zal dit betekenen dat bij een contractverlenging de contractduur het dubbele van het voorgaande contract moet zijn. Ter illustratie: bij een contract van zes maanden, moet het opvolgende contract minimaal 1 jaar duren, terwijl het daaropvolgende contract 2 jaar zal moeten duren. Hierboven zal de contractduur telkens met minimaal 1 jaar op moeten lopen. De volgende 2 contracten in deze serie zullen dus respectievelijk 3 en 4 jaar gaan duren. Hiernaast moet er voor flexwerkers een verplicht scholingspotje komen. Werkgevers worden op die manier geprikkeld om ook te investeren in haar 'flexwerkers'. Dit leidt tot meer kansen voor de flexwerkers en vergroot de groei van de Nederlandse arbeidsproductiviteit. Daarom dienen werkgevers een bijdrage in een individueel scholingspotje te deponeren, dat ter beschikking van de werknemer komt. De werknemer kan het gespaarde bedrag gebruiken voor opleidingen en het scholingspotje wordt overgedragen na afloop van het dienstverband. Mocht het tijdelijk contract echter worden omgezet in een vast contract dan wordt de bestemming van het scholingspotje in overleg bepaald tussen werknemer en werkgever. Dit zal een dubbele prikkel geven voor de werkgever om mensen in vaste dienst te nemen.

7.3.3 Zelfstandigen zonder personeel

Zelfstandigen zonder personeel (ZZP'ers) moeten de ruimte krijgen om zich te ontwikkelen als innovator en/of ondernemer. Momenteel is er een knelpunt met betrekking tot schijnzelfstandigheid en bestaat er het risico dat ZZP'ers zonder verzekering arbeidsongeschikt en/of langdurig ziek kunnen worden. Een belangrijke oorzaak van deze schijnzelfstandigheid is het verschil in kosten met werknemers, door premieheffingen en aftrekposten. De Jonge Democraten vinden daarom dat ZZP'ers zich verplicht moeten verzekeren voor langdurige ziekte en arbeidsongeschiktheid. Een verplichte minimumverzekering kan door het UWV worden aangeboden, maar aanvullende verzekeringen zullen op de vrije markt te verkrijgen zijn. Van belang voor deze verzekering is dat er een nader te bepalen eigen risico voor ZZP'ers in deze verzekering komt, zodat de risicoanalyse voor ondernemerschap ook gedeeltelijk bij de ZZP'er ligt.

Daarnaast zijn de Jonge Democraten, zoals in de sectie Pensioenen staat genoemd, ook voorstander van verplichte pensioenopbouw voor ZZP'ers. Tot slot is het voor een volledig gelijkwaardige concurrentie tussen ZZP'ers en werknemers ook noodzakelijk om de fiscale verschillen tussen werknemers en ZZP'ers op te heffen. Daarom zijn de Jonge Democraten voorstander van het afschaffen van de zelfstandigenaftrek. Samen gaan deze maatregelen schijnzelfstandigheid tegen, doordat de concurrentie op sociale zekerheid met reguliere werknemers wordt uitgebannen. Een 'Race to the bottom' die ten koste gaat van de volksgezondheid is uitermate onwenselijk.

7.3.4 Sociale zekerheid

Niet iedereen kan participeren op de arbeidsmarkt. Daar zijn verschillende redenen voor, zoals een mismatch tussen vraag en aanbod, arbeidsongeschiktheid, of andere barrières. Het is de taak van de overheid om een sociaal vangnet te bieden aan mensen die buitenspel komen te staan in het arbeidsproces. In een flexibele arbeidsmarkt is het des te belangrijker dat mensen die niet mee kunnen komen goed worden opgevangen en effectief worden begeleid naar nieuw werk. Hierin is het belangrijk dat het UWV mensen kansen biedt om weer mee te doen. De Jonge Democraten geloven in de intrinsieke motivatie en de kracht van het individu. Daarom moet het UWV van een dwingende naar een faciliterende rol. Dit betekent dat het UWV werklozen minder op de huid moet zitten en zich meer moet focussen op loopbaanbegeleiding voor mensen die hier behoefte aan hebben. De Jonge Democraten zijn ook tegen een sollicitatieplicht. De sollicitatieplicht is niet effectief gebleken en alloceert tijd en energie op een inefficiënte manier. De inzet op loopbaancoaches en sollicitatiecursussen zorgt voor een effectieve toeleiding van gemotiveerde sollicitanten naar de juiste banen.

7.3.5 Scholing

De Jonge Democraten zijn zich bewust van een horizontale mismatch op de arbeidsmarkt. Enerzijds zitten veel mensen thuis met weinig uitzicht op een baan, anderzijds zijn er in bepaalde sectoren tekorten aan geschoold personeel. Om mensen de kans te geven structureel uit de bijstand te komen, pleiten de Jonge Democraten voor de mogelijkheid tot omscholing met behoud van uitkering en toeslagen. Het rijk kan inspringen in de financiering van de uitkering voor deze groep om gemeenten te ondersteunen op dit gebied. De Jonge Democraten willen mensen de mogelijkheid bieden de kosten van de opleiding te financieren met een lening vergelijkbaar met het huidige studieleenstelsel en/of het al bestaande systeem van scholingsvouchers. Deze financiering zal alleen beschikbaar gesteld worden voor opleidingen tot beroepen met een langdurig arbeidsmarktperspectief.

7.3.6 Toekomst van de arbeidsmarkt

Digitalisering neemt sterk toe. Dit biedt veel voordelen: het maakt taken makkelijker en efficiënter. Echter zitten er ook nadelen aan digitalisering. Zo verdwijnen er steeds meer banen. Niet alleen banen voor lager opgeleiden raken in de verdringing, maar ook veel banen voor de middenklasse komen onder druk te staan. De Jonge Democraten verwachten dat deze tendens zich in de toekomst zal voortzetten en uitbreiden. Men moet zich ervan bewust zijn dat er een reële kans is dat in de toekomst een deel van de banen zal verdwijnen. Niet altijd zullen daar evenveel nieuwe banen voor in de plaats komen. Om een duurzame, toekomstbestendige samenleving te garanderen is het belangrijk om op deze tendens in te spelen. Er moet voorkomen worden dat lager- en middenopgeleiden aan de kant komen te staan. Volgens de Jonge Democraten zal het invoeren van een negatieve inkomstenbelasting in deze situatie uitkomst bieden. Een negatieve inkomstenbelasting draagt tegelijkertijd ook bij aan een versimpeling van ons belastingsysteem, dat op dit moment een wirwar is van toeslagen, subsidies en kortingen. Zo maakt de negatieve inkomstenbelasting de AOW en heffingskortingen overbodig. Daarnaast garandeert dit systeem dat elke stijging van iemands bruto-inkomen ook leidt tot een stijging van het netto-inkomen. Daarmee bestrijdt een negatieve inkomstenbelasting perverse prikkels die zorgen voor de armoedeval.

7.4 Een toekomstbestendig pensioenstelsel

De Jonge Democraten pleiten voor een hervorming van het Nederlandse pensioenstelsel. Het huidige stelsel is aan vervanging toe, omdat het onvoldoende toekomstbestendig is, jongere generaties benadeelt, en weinig ruimte laat tot individuele keuzevrijheid. De voorgestelde hervorming van het pensioenstelsel respecteert de verschillende carrières en voorkeuren van Nederlanders, professionaliseert de fondsen en wendt toekomstige discussies over rekenrentes en generatieconflicten af. En dit alles zonder dat het afbreuk doet aan de voordelen van de huidige drie-pijler structuur en collectiviteit.

Het is voor iedereen van belang dat er voldoende gespaard wordt voor de jaren na pensionering. Daarom dient sparen voor aanvullend pensioen voor iedere werknemer verplicht te worden. ZZP'ers vallen ook onder deze spaarverplichting en kunnen dus ook gebruikmaken van de voordelen die een pensioenfonds biedt. De overheid zal één uniforme pensioenpremie vaststellen, waardoor pensioenen niet meer in cao's zullen voorkomen. Het is voor de Jonge Democraten belangrijk dat werknemers zelf een pensioenfonds kunnen kiezen. Het aantal pensioenfondsen zal door concurrentie en strenge toetredingsregels afnemen, waardoor schaalvoordelen ontstaan. Naast de vrije pensioenfondskeuze kunnen werknemers aangeven welk risicoprofiel ze prefereren. Wanneer een werknemer niet het gewenste risiconiveau doorgeeft, zal het risicoprofiel van de beleggingen automatisch afnemen naarmate de leeftijd van de ingezetene toeneemt. Om ervoor te zorgen dat pensioenfondsen de ingelegde premies verantwoord en op lange termijn gericht kunnen beleggen, kunnen deelnemers per drie jaar maximaal één keer van pensioenfonds veranderen. Daarnaast moet er een maximumniveau komen voor kosten per ingelegde euro pensioenpremie, zodat deze maximaal wordt benut ten behoeve van de deelnemer.

De Jonge Democraten streven naar een onafhankelijk, professioneel en vakkundig pensioenbestuur. De pensioenfondsen zullen niet meer gerund worden door de vakbonden, maar door het fonds zelf aangesteld bestuur. DNB zal de deskundigheid van de bestuurders grondiger testen alvorens deze een vergunning krijgen en ook toezien op verantwoord financieel beleid. De Jonge Democraten onderschrijven dat er winst behaald kan worden door collectief te beleggen. Echter, iedereen heeft het volledige eigendomsrecht over zijn eigen ingelegde pensioenpremie (individueel kapitaal gedekt). Er worden geen gelden meer onttrokken en er vindt niet langer herverdeling plaats tussen generaties. Ook de doorsneepremie, het procentueel evenveel inleggen maar minder opbouwen door jongeren, wordt afgeschaft door het opbouwpercentage van jongeren evenredig te maken aan de reële waarde van de inleg over tijd.

7.5 Financiële stabiliteit

Een stabiele economie is van groot belang. Zware crises schaden het vertrouwen en leiden tot individuele drama's. Juist dat vertrouwen is essentieel voor het goed werken van de economie en het behouden van onze welvaart. Het behouden van de financiële stabiliteit vraagt om verstandig begrotingsbeleid en goed toezicht op financiële instellingen.

7.5.1 Financiële stabiliteit en de euro

Het financieel beleid is de motor van het Nederlands economisch succes. Zonder stabiliteit, geen vertrouwen, geen investeringen en geen groei. Deze stabiliteit is sinds de invoering van de Euro niet meer afhankelijk van Duitsland, maar van de gehele Eurozone. Stabiliteit wordt economisch gewaarborgd door een lage inflatie, adequaat overheidshandelen en het tegengaan van excessen. Het monetaire mechanisme ligt in handen van de Eurozone. De euro biedt Nederland veel voordelen. De euro zorgt voor stabiliteit in de regio, heeft de monetaire markt vergroot en transactiekosten tussen Europese landen verlaagd. Nederland zal in de Eurozone vooral moeten pleiten voor stabiliteit. De Jonge Democraten zijn van mening dat deze stabiliteit wordt gewaarborgd door sterke checks and balances op nationale overheidsbegrotingen.

Hierbij past een sterke rol van de Europese Commissie, die de mogelijkheid moet hebben om sancties op te leggen, omdat de lidstaten niet in staat zijn gebleken om toe te zien op naleving van de afspraken. Daarnaast dient de stabiliteit te worden gewaarborgd door beleid binnen Europese landen op belangrijke terreinen, zoals de vergrijzingsproblematiek, naar elkaar toe te laten groeien. Wel moet goed worden gekeken naar de toetredingseisen van nieuwe landen tot de Eurozone. Daardoor dienen nieuwe leden langer aan de toetredingseisen te voldoen. Op deze manier tonen geïnteresseerde nieuwe landen aan dat zij aan de stabiliteit van de Euro – en dus Nederland – bij kunnen dragen.

Op termijn zal naar een Europese begrotingsunie met een geïntegreerd begrotingsbeleid toegewerkt moeten worden. Een begrotingsunie bevordert convergentie van beleid van lidstaten op belangrijke gebieden als belastingheffing en sociale zekerheid. Voor stabiliteit binnen Europa is het van belang dat de lidstaten op economisch gebied meer naar elkaar toegroeien. De begrotingsunie zal een autoriteit hebben die bevoegdheden heeft om belasting te heffen en geld te lenen. Dit is een betere oplossing dan het permanente noodfonds (ESM) om de bereikte Europese integratie te kunnen beschermen tegen crises en effectief toezicht op Europees niveau mogelijk te maken. Een begrotingsunie moet wel het subsidiariteitsbeginsel respecteren en de nodige democratische legitimatie krijgen.

7.5.2 Overheidsbegroting en nationale schuld

Een norm op de overheidsbegroting in Europees perspectief is een goede manier om excessieve uitgaven te voorkomen. Problematisch aan een strikte 3%-norm is echter dat het tegen de zalmnorm ingaat en het economisch beleid van de overheid sterk negatief wordt beïnvloed door de economische conjunctuur. Een norm die zich aanpast aan de economische situatie lijkt in theorie een mooie oplossing. In de praktijk kan het er echter voor zorgen dat tekorten onhoudbaar hoog oplopen in slechte economische tijden en vrijwel niemand wil bezuinigen in goede economische tijden. Dit betekent dat overheidsschulden niet worden afbetaald en worden doorgegeven aan volgende generaties. De Jonge Democraten pleiten daarom voor een vaste (3%-) norm, waar in een beperkt aantal situaties van afgeweken mag worden. Er moeten door hervormingen dan echter wel gezonde overheidsfinanciën op lange termijn in het vooruitzicht worden gesteld. Deze vooruitzichten zouden dan door het Europees Parlement gecontroleerd moeten worden.

7.5.2.1 Europese begrotingsunie

Op termijn zal naar een Europese begrotingsunie toegewerkt moeten worden met een autoriteit die bevoegdheden heeft om belasting te heffen en geld te lenen. Om de bereikte Europese integratie te kunnen beschermen tegen crises is een effectieve bankenunie en de uitbreiding van de ETA's en ECSR een betere oplossing dan het permanente noodfonds (ESM). Een begrotingsunie zal wel de nodige democratische legitimatie moeten krijgen.

7.5.3 Financiële sector

De financiële sector verdient extra aandacht, aangezien een crisis in deze sector verstrekende gevolgen kan hebben. De focus van het beleid dient te liggen op het bieden van zoveel mogelijk vrijheid voor de financiële sector om economische groei niet in de weg te zitten. Daarnaast dient een belangrijk uitgangspunt bij het reguleren van de financiële sector te zijn dat alle risico's bij de instellingen zelf liggen. Regelgeving moet voorkomen dat instellingen too big to fail kunnen worden, waardoor de belastingbetaler in tijden van crisis noodgedwongen moet bijspringen. Financiële instellingen opereren internationaal. Daarom moet regelgeving ook op internationaal niveau afgestemd worden. Omdat dit op mondiaal niveau erg lastig is, zal in eerste instantie gestreefd moeten worden naar maximale harmonisatie op Europees niveau. Systeemrisico's moeten op zowel mondiaal als Europees niveau worden beperkt. Hiertoe dienen de Financial Stability Board (FSB) en het Europees Comité voor Systeemrisico's (ECSR) meer bevoegdheden te krijgen. Dit zijn onafhankelijke instellingen, die gecontroleerd dienen te worden door respectievelijk nationale overheden en het Europees Parlement.

De Jonge Democraten zien ook het belang in van het beperken van de grootte van banken. Meerdere kleinere banken zijn beter voor de economie en brengen minder systeemrisico's met zich mee.

7.5.3.1. Versimpeling en verbetering van toezicht

De Jonge Democraten pleiten voor het invoeren van de liquiditeitseisen uit het Basel III-pakket, liefst op mondiaal, maar in ieder geval op Europees niveau. De implementatie moet zo snel mogelijk gebeuren, maar mag de economie geen schade berokkenen. De Jonge Democraten zijn voorstander van een zorgvuldig afgewogen combinatie van risicogevoelige en risico-ongevoelige kapitaaleisen, in totaal significant hoger dan voor de crisis. Aan de ene kant kunnen risicogevoelige kapitaaleisen banken stimuleren om op innovatieve wijze risico's buiten het zicht van de toezichthouder te houden door te sleutelen met het risicomodel. Aan de andere kant kunnen ook risico-ongevoelige eisen banken aanzetten tot het nemen van onverantwoorde risico's. Als de kapitaaleisen die aan een subprime tophypotheek gesteld worden dezelfde zijn als aan een Zwitserse staatsobligatie, kunnen banken geneigd zijn om alleen voor rendement te gaan en risico's uit het oog te verliezen. De toezichthouder zal banken die niet aan de kapitaaleis voldoen dwingen te herkapitaliseren door de uitkering van dividend tijdelijk te beperken en aandelenemissies te verplichten. Een hogere kapitaaleis zorgt voor grotere buffers tegen onverwachte verliezen, vergroot het onderlinge vertrouwen tussen banken, beperkt de impact van domino-effecten en geeft de toezichthouder meer ruimte om in te grijpen als een bank in de problemen komt. Hierdoor zal de stabiliteit van het financiële systeem toenemen en zullen de kosten voor de belastingbetaler afnemen, omdat minder vaak overheidssteun nodig zal zijn en eventuele steun beperkte omvang zal hebben. De maatschappelijke kosten van een hogere kapitaaleis zijn minimaal, wanneer deze gepaard gaat met een zorgvuldige transitieperiode.

7.5.3.2 Schaduwbankensysteem

Het schaduwbankensysteem bestaat uit niet-bancaire financiële instellingen die diensten verlenen die vergelijkbaar zijn met de diensten van banken. Dit systeem is belangrijk voor de economie, omdat het alternatieve manieren van fondsenwerving biedt en zorgt voor meer concurrentie. Het schaduwbankensysteem staat momenteel niet onder toezicht. De Jonge Democraten vinden dat hier verandering in moet komen, omdat het kan uitgroeien tot een gevaar voor de stabiliteit van het financiële systeem. Zij zijn dan ook van mening dat in de toekomst alle systeemrelevante financiële instellingen, zoals grote verzekeraars, hedgefondsen, structured investment vehicles (SIV's) en private equityfondsen gecontroleerd moeten worden om zicht te hebben op de opbouw van risico's in dit deel van het financiële systeem.

7.5.3.3 Systeemrisico's minimaliseren

Om ervoor te zorgen dat de kans dat de belastingbetaler opdraait voor de kosten als een financiële instelling failliet gaat of kleiner wordt, zijn de Jonge Democraten voorstander van het invoeren van een verplichte living will, naast de introductie van een hogere kapitaaleis. Een living will is een financieel testament waarin uiteengezet wordt hoe de instelling zal reageren op crisissituaties en een eventuele liquidatie en hoe daarbij een ontbinding op een gecontroleerde manier zou kunnen geschieden. Hierbij zullen in ernstige gevallen obligatiehouders verliezen moeten accepteren. Indien uit de living will blijkt dat de ontmanteling van een instelling leidt tot (te) hoge maatschappelijke kosten, kan de toezichthouder op basis van de verstrekte informatie uit het plan besluiten om bepaalde structurele wijzigingen bij de instelling af te dwingen. Als maatregelen om de belemmering van de publieke garanties op het betaal- en spaargeld voor failliet gaan van slecht functionerende banken weg te nemen niet het gewenste effect hebben, dienen banken met significante, op de korte termijn gerichte handelsactiviteiten (trading) deze af te stoten. Dit biedt de mogelijkheid tot het vormen van een gereguleerde commerciële bankensector onder bescherming van de overheid, die deposito-, leen- en betaaldiensten aanbiedt, en een lichter gereguleerde sector van banken met risicovolle trading-activiteiten zonder overheidsbescherming. Op deze wijze kunnen too-big-to-fail-risico's weggenomen worden.

7.5.3.4 Europees toezicht

De Jonge Democraten vinden het van groot belang dat het toezicht op grote Europese financiële instellingen op Europees niveau plaatsvindt en er één regelboek voor de Europese financiële markt komt. Dit om conflicten tussen toezichthouders uit verschillende lidstaten te voorkomen en een gelijk speelveld te waarborgen. Hiertoe dienen naast de ECSR de Europese Toezichthoudende Autoriteiten (ETA's) bindende bevoegdheden te krijgen. Zij zullen gecontroleerd worden door het Europees Parlement. De EU zal met sterkere ETA's ook beter in staat zijn adequaat te reageren op een financiële crisis. De Jonge Democraten zijn voorstander van het opzetten van een Europese bankenunie met gecentraliseerd toezicht, gezamenlijke bekostiging van hulp aan noodlijdende banken door lidstaten en een gezamenlijk garantiestelsel. De Jonge Democraten pleiten voor een dekking tot 30.000 euro. De invoering van een bankenunie is van belang om effectief toezicht op internationaal opererende banken en tijdige signalering van problemen mogelijk te maken. De Europese Centrale Bank (ECB) zal samen met de Europese Banken Autoriteit (EBA) het toezicht op de grote Europese banken (met een balanstotaal van boven de 30 miljard euro) en in ieder geval het toezicht op de systeemrelevante banken van iedere lidstaat op zich nemen. Het toezicht op kleinere banken zal in overeenstemming met het subsidiariteitsbeginsel voor rekening van de nationale toezichthouders komen, omdat die de financiële sector in hun land het beste kennen en al de middelen voor handen hebben om deze taak uit te voeren. De ECB zal wel kunnen ingrijpen als het bij één van de kleinere banken mis gaat. Grote ingrepen zullen de instemming van een meerderheid van de lidstaten vereisen.

7.5.3.5 Kredietbeoordelaars

Kredietbeoordelaars geven een mening over kredietwaardigheid, die goed of slecht kan uitpakken, en waar altijd een disclaimer bij hoort die aangeeft wat eventuele tegengestelde belangen van de beoordelaar zijn. Uiteindelijk ligt de verantwoordelijkheid voor investeringsbeslissingen op basis van kredietbeoordelingen bij degenen die op basis van de mening van één partij hun geld op het spel durven zetten. Waar dit professionele partijen betreft, zoals verzekeraars en pensioenfondsen, die vaak contractueel vastleggen dat kredietbeoordelingen gevolgd moeten worden, moet het toezicht daarop ingrijpen.

8. Bouwen aan een verenigd en daadkrachtig Europa

De Europese Unie is één van de grootste naoorlogse verworvenheden. Ze brengt ons veiligheid, stabiliteit, welvaart, vrijheid en bescherming van mensenrechten. Niets van dit alles is echter vanzelfsprekend, hoewel dat door het alom erkende welslagen van de Europese Unie soms wel zo lijkt. De lidstaten die de Europese Unie vormen zijn op zichzelf niet in staat om de grote uitdagingen waar we samen voor staan effectief op te lossen. We kunnen ons niet blijven vastklampen aan een achterhaald begrip van soevereiniteit waarbij de individuele lidstaten het formeel wel voor het zeggen hebben, maar niet in staat zijn om die grote uitdagingen effectief aan te pakken. Daarom bepleiten de Jonge Democraten een sterke en daadkrachtige Europese Unie met passende bevoegdheden die aansluiten bij de grote uitdagingen van deze tijd, waarbij een effectieve democratische controle uiteraard noodzakelijk is.

Om dit te bereiken streven de Jonge Democraten een federaal Europa na, als ultieme invulling van het streven naar 'een steeds hechter verbond'. Een federaal Europa waarin een goede balans is gevonden tussen Europese bevoegdheden enerzijds en bevoegdheden van de lidstaten anderzijds. De Jonge Democraten staan voor de Europese Unie als waardengemeenschap. In alles wat de Europese Unie doet moeten de waarden democratie, rechtsstaat en mensenrechten worden meegenomen.

8.1 We werken aan een sterke Europese Unie

8.1.1 De EU moet radicaal gedemocratiseerd worden

Eén van de waarden waarop de Europese Unie (EU) is gebouwd is democratie. Maar waarden alleen zijn niet genoeg; deze moeten ook worden verwezenlijkt. De democratie van de EU moet beter. De Jonge Democraten vinden dat de EU radicaal gedemocratiseerd moet worden. Dat betekent hervorming van de wetgevingsprocedures, een transparanter democratisch proces en een helderder scheiding der machten. Niet alleen vanwege de voordelen die deze veranderingen op zichzelf meebrengen, maar ook omdat deze veranderingen de Europese democratie toegankelijker en inzichtelijker maken, wat de legitimiteit van de EU ten goede komt.

De Europese Commissie moet een volwaardige uitvoerende macht en het boegbeeld van de EU worden. Haar voorzitter moet direct verkozen worden door de Europese burgers, door middel van een stelsysteem dat pluriformiteit van meningen behoudt en waarbij de stem van elke Europese burger evenveel waard is. De rol van de Europese Raad moet zo veel mogelijk worden beperkt. Deze moet zijn juridische taken uitvoeren, maar daarbuiten niet een te grote rol in de uitvoerende macht of de wetgevende macht innemen. Ook moet zijn politieke richtinggeving beperkt worden tot grote lijnen. De Raad van de EU blijft bestaan, en zal bij het wetgevingsproces betrokken worden om subsidiariteit en kwaliteit van de wetgeving te bevorderen, maar zal enkel nog wetgeving kunnen afkeuren met een gekwalificeerde meerderheid.

Het Europees Parlement moet de kern zijn van de Europese democratie. Zij moet het initiatiefrecht krijgen en daarmee de belangrijkste EU-wetgever worden. Zo krijgen de Europese burgers meer zeggenschap over de Europese wetgeving. Ook moet het Europees Parlement individuele Eurocommissarissen en/of de gehele Europese Commissie weg kunnen sturen met een simpele meerderheid, zolang deze nog geen zelfstandig mandaat hebben.

De Jonge Democraten willen dat het Europees Parlement verkozen wordt door middel van een dubbel kiessysteem, waarbij de stemmer 2 stemmen heeft, 1 voor een lokale kandidaat, in meerkandidaatsdistricten om kiesrechtgeografie of 'gerrymandering' te voorkomen met een stelsysteem dat pluriformiteit behoudt, en één voor een Europese kandidaat via Europese kieslijsten. Beide stelsystemen leveren de helft van de zetels van het Europees Parlement. Zo geeft het Europees Parlement zowel gehoor aan de idealen van de Europese burger als aan de lokale belangen.

De rol van nationale parlementen binnen de Europese democratie moet ook versterkt worden, zo moet aan het huidige systeem van gele en oranje kaarten de mogelijkheid worden toegevoegd voor een derde van de nationale parlementen om samen een wetgevingsinitiatief te nemen. Ook dient het Europees Parlement zijn zetel permanent in Brussel te vestigen. De stemmingen en daaropvolgende verhuizing naar Straatsburg zullen dus worden afgeschaft.

8.1.2 De EU als waardengemeenschap

Wanneer staten zich zo nauw aan elkaar verbinden als de Europese lidstaten hebben gedaan, hebben ze een legitiem belang bij het behoud van hun gedeelde fundament. Voor de EU is dat fundament vastgelegd in artikel 2 van het Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU). Daarin is vastgelegd dat de Europese Unie berust op de waarden eerbied voor de menselijke waardigheid, vrijheid, democratie, gelijkheid, de rechtsstaat en eerbiediging van mensenrechten, alsmede dat de lidstaten deze waarden gemeen hebben in een samenleving die gekenmerkt wordt door pluralisme, non-discriminatie, verdraagzaamheid, rechtvaardigheid, solidariteit en gelijkheid van vrouwen en mannen.

Wanneer deze waarden systematisch op EU-niveau of op lidstaat-niveau geschonden worden brengt dat het gehele Europese project in gevaar en riskeren we ook dat deze schendingen overslaan op andere lidstaten. Het voorkomen van dit gevaar en het behouden van dit fundament heeft de hoogste prioriteit. De huidige middelen om dit te bereiken zijn helaas niet toereikend. De noodprocedure voor schendingen door een van de lidstaten, vastgelegd in artikel 7 van het Verdrag betreffende de Europese Unie, is lastig om in te zetten vanwege het vereiste van unanimiteit onder de andere lidstaten en is dus niet bruikbaar wanneer één andere lidstaat de inzet van de noodprocedure tegenhoudt met een veto. Daarom is het van belang dat de EU effectieve bevoegdheden krijgt om de waarden zoals vervat in artikel 2 VEU te garanderen. Daarbij zou het mogelijk moeten zijn om van die bevoegdheden gebruik te maken wanneer een gekwalificeerde meerderheid in het Europees Parlement of de Europese Raad daartoe besluit, waarna de Europese Commissie de uitvoering ter hand neemt. Deze bevoegdheden moeten in elk geval strekken tot het kunnen uitsluiten van stemmen door de lidstaat in kwestie binnen EU-gremia, het bevriezen van EU-gelden voor de lidstaat, maar ook om in het meest ernstige geval te interveniëren in nationale bevoegdheden.

8.1.3 De EU heeft effectieve bevoegdheden waar dat nodig is

De Jonge Democraten zijn voorstander van 'lokaal doen wat lokaal kan, centraal doen wat centraal moet', een uiting van het subsidiariteitsbeginsel. Het subsidiariteitsbeginsel, dat eveneens is vastgelegd in het VEU, beoogt de besluitvorming zo dicht mogelijk bij de burger te brengen en ervoor te zorgen dat bij de ontwikkeling van maatregelen op het niveau van de Europese Unie telkens wordt nagegaan of het beoogde effect ook niet op nationaal, regionaal of lokaal niveau kan worden bereikt. Het subsidiariteitsbeginsel is gekoppeld aan het evenredigheidsbeginsel, dat inhoudt dat optreden van de EU niet verder mag gaan dan wat nodig is om de doelen van de verdragen te verwezenlijken.

De Jonge Democraten stellen vast dat er steeds meer uitdagingen op ons afkomen die niet of veel moeilijker door individuele lidstaten kunnen worden opgelost: klimaatverandering, digitalisering, de opkomst van mondiale infectieziekten en dergelijke. Voor al deze uitdagingen is het van het grootste belang dat de EU over adequate bevoegdheden beschikt, zodat zij daadkrachtig deze uitdagingen kan aanpakken. Het ligt derhalve in de rede dat de vraag of de uitdagingen ook lokaal kunnen worden opgepakt steeds vaker ontkennend zal worden beantwoord. Uiteraard moeten de lidstaten volgens de daarvoor geldende procedure zelf eerst instemmen met het toekennen van dergelijke bevoegdheden aan de Europese Unie.

8.1.4 De EU gedijt alleen bij een wijdverbreide Europese gezindheid

De Jonge Democraten streven een federaal Europa na. Zo'n hecht verband kan alleen worden bewerkstelligd als de burgers in de verschillende lidstaten zich ook daadwerkelijk als Europeanen identificeren en er onder hen ook voldoende draagvlak is voor zo'n federaal Europa. Daarbij is tevens van groot belang dat er een volwaardig medialandschap op Europees niveau is, waarbij de EU helder en gericht communiceert over haar handelen, haar besluitvorming en de betrokkenheid van Europese burgers daarbij. In dat kader zou wat de Jonge Democraten betreft het inrichten van een Europese publieke omroep gewenst zijn.

Ook is het hier voor nodig dat de EU zo transparant mogelijk is en haar burgers op een toegankelijke manier van informatie voorziet. Dat houdt dus ook overzichtelijk gepresenteerde informatie over waar de Europese instellingen zich mee bezighouden in, bijvoorbeeld agenda's en uitslagen van besluitprocedures. Daarvoor is ook een totale herziening van de websites van de EU nodig. Ten slotte is er ook een belangrijke rol weggelegd voor het burgerschapsonderwijs om jongeren te leren over de werking van de Europese Unie. De EU moet hier een actieve maar faciliterende rol in spelen.

8.1.5 De EU kan worden versterkt door uitbreiding en nabuurschap

De Jonge Democraten zien de noodzaak en wenselijkheid van het uitbreiden van de EU in. Zowel landen in het oosten van Europa als het Verenigd Koninkrijk dat de EU reeds heeft verlaten, moet een pad worden geboden naar EU-lidmaatschap. Wel moeten hierbij altijd de Kopenhagencriteria gerespecteerd blijven. De Jonge Democraten vinden tevens dat kandidaat-lidstaten en Oekraïne in het bijzonder geholpen moeten worden om zo snel mogelijk duurzaam aan de Kopenhagencriteria te voldoen.

Het is niet voor alle staten in de buurt van de EU nodig om lid te worden van de Europese Unie. Ook bij die staten is het belangrijk dat de Europese Unie, waar mogelijk, een gezonde relatie met deze landen onderhoudt. De EU is gebaat bij stabiele en welvarende burens waar goede banden mee zijn. Dat vergt mogelijk investeringen en de Jonge Democraten moedigen dat aan.

8.1.6 De EU bevordert de cohesie tussen lidstaten

De Jonge Democraten onderschrijven het belang van het Cohesiefonds, dat is opgericht met het oog op de versterking van de economische, sociale en territoriale cohesie van de Europese Unie. Voor een goed functionerende EU moet elke lidstaat de vruchten van de Europese samenwerking kunnen plukken en moeten de verschillen tussen de individuele lidstaten niet te groot worden. Ook met het oog op de verdergaande economische integratie tussen de lidstaten is het voordelig als alle lidstaten op hetzelfde welvaartsniveau komen. Om cohesie is het daarnaast belangrijk dat lidstaten en burgers als gelijkwaardig behandeld worden door andere lidstaten en door de verschillende Europese instellingen.

8.2 De uitdagingen van de toekomst pakken we Europees aan

8.2.1 De EU zet zich in voor een leefbare en duurzame toekomst

De Jonge Democraten zijn van mening dat de EU vol moet inzetten op een leefbare en duurzame toekomst. Op dit moment is de EU wereldwijd al voorloper op het gebied van ambitieuze klimaatwetten en emissiehandelssystemen als het Emission Trade System (ETS). De Jonge Democraten vinden dat dit beleid moet worden doorgezet, maar op sommige punten nog ambitieuzer kan. Zo zou de EU nog meer moeten inzetten op de snelle afbouw van fossiele energie en beter beschermen van onze Europese natuur.

Dit laatste zal ook hervormingen van het Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) vergen. Bij het voeren van klimaatbeleid moet de EU wat de Jonge Democraten betreft ook inzetten op klimaatrechtvaardigheid en een eerlijke energietransitie.

Aangezien klimaatverandering een mondiale uitdaging is, houdt samenwerking bij het tegengaan van klimaatverandering niet op bij de grenzen van de EU. De EU moet al haar economische en diplomatieke macht inzetten om ook andere landen te stimuleren om een zo ambitieus mogelijk klimaatbeleid te voeren. Dit kan bijvoorbeeld door bij handelsverdragen met andere landen of andere regionale samenwerkingsverbanden strenge afspraken te maken op het terrein van duurzaamheid of bij internationale klimaatonderhandelingen als EU-lidstaten één verenigd blok te vormen.

Bij het halen van de duurzaamheidsdoelen die de EU zich gesteld heeft, speelt ook duurzame mobiliteit een belangrijke rol. De Jonge Democraten pleiten ervoor dat binnen de EU zo min mogelijk gebruik wordt gemaakt van het vliegtuig. In plaats daarvan zou de EU vol moeten inzetten op het realiseren van een zo goed mogelijk Europees spoorwegnetwerk. Op die manier moet het voor burgers mogelijk worden om zich binnen een kort tijdsbestek en relatief goedkoop binnen de EU te verplaatsen.

8.2.2 De EU moet klaar zijn voor het digitale tijdperk

Niet alleen de duurzaamheidstransitie speelt de komende jaren een belangrijke rol, ook de digitale transformatie krijgt terecht veel aandacht binnen de EU. Wereldwijd heeft de EU een pioniersrol op het gebied van innovatieve regelgeving waarmee wordt getracht deze transformatie in goede banen te leiden. De Digital Markets Act (DMA) en de Digital Services Act (DSA), gericht op het doorbreken van dominantie van grote techbedrijven en het bevorderen van eerlijke concurrentie, zijn hier voorbeelden van.

Ook met de AI Act laat de EU zien dat zij een leidende positie wil hebben in het bepalen van ethische normen voor kunstmatige intelligentie. De Jonge Democraten zijn voorstander van blijvend onderzoek en structurele investeringen in onderzoek op het gebied van AI, waarbij de EU wereldwijd samenwerkt met landen buiten de EU om zoveel mogelijk gezamenlijke standaarden en protocollen te ontwikkelen. Ook kwantumtechnologie en encryptie moeten hierbij worden betrokken. In het kader van de Europese digitale agenda kan ook worden gewezen op het belang van halfgeleiders voor de digitale economie, zoals wordt benadrukt door de Chips Act. Daarbij pleiten de Jonge Democraten voor intensivering van EU-investeringen in innovatie, alsmede voor het creëren van een gunstig klimaat voor bedrijven die in deze sector werkzaam zijn.

8.2.3 De EU zet vol in op strategische autonomie

De Jonge Democraten onderstrepen het belang van open strategische autonomie. De EU moet goed samenwerken en handel drijven met landen buiten de EU, maar mag daarbij nooit te afhankelijk en daarmee beïnvloedbaar worden. Dat betekent dat de EU bij voorkeur in een aantal cruciale sectoren – in ieder geval ten dele – zelfvoorzienend moet zijn.

Na de Russische invasie van Oekraïne en de daaropvolgende sancties die de EU tegen Rusland instelde, werd pijnlijk duidelijk dat de EU de afgelopen decennia veel te afhankelijk was geworden van olie en gas uit Rusland. Sindsdien is er veel werk verzet om deze afhankelijkheid zoveel mogelijk af te bouwen. Daarbij moet ervoor worden gewaakt nieuwe afhankelijkheidsrelaties te ontwikkelen met (andere) landen waarin rechtsstaat en mensenrechten onder druk staan. Wat de Jonge Democraten betreft zet de EU zoveel mogelijk in op binnen de EU geproduceerde hernieuwbare energie. Ook het strategisch belang van de Europese digitale sector moet niet worden onderschat.

Om te bevorderen dat grote techbedrijven zich binnen de EU kunnen ontwikkelen bepleiten de Jonge Democraten stimulering van risicokapitaal en meer eigen investeringen in de digitale industrie, alsmede de totstandkoming van een uniform en slagvaardig Europees digitaal beleid. Zo kan de EU meer grip krijgen op de digitale wereld en geen speelbal worden van de commerciële sector.

De EU kan er daarbij ook voor zorgen dat bij nieuwe digitale ontwikkelingen de bescherming van mensenrechten (denk aan het recht op vrije media en het recht op de bescherming van privacy) adequaat wordt gewaarborgd. Ook moet de EU haar verantwoordelijkheid nemen als het gaat om de beschikbaarheid van grondstoffen. Veel van de binnen de EU benodigde grondstoffen zijn afkomstig uit zwakkere economieën, waar arbeidsomstandigheden en milieubescherming vaak niet aan de maat zijn. De Jonge Democraten vinden dat – voor zover beschikbaar en met inachtneming van Europese normen op het gebied van arbeidsomstandigheden en milieu – het winnen van dergelijke cruciale grondstoffen binnen het Europees grondgebied gestimuleerd moet worden.

8.2.4 De EU heeft een sterke Economische en Monetaire Unie

De Economische en Monetaire Unie (EMU) is een van de grondslagen van de Europese Unie. De EMU zorgt voor economische stabiliteit en groei in de lidstaten, met hoge werkgelegenheid en houdbare overheidsfinanciën. In de praktijk omvat de EMU een economische unie (de coördinatie van nationaal begrotings- en economisch beleid op basis van gemeenschappelijke regels en aanbevelingen) en een monetaire unie (één gezamenlijk monetair beleid voor de eurozone, bepaald door de Europese Centrale Bank). De Jonge Democraten onderschrijven dat wordt gewerkt aan de aanvulling van de EMU met een bankenunie en een kapitaalmarktunie. De bankenunie richt zich op meer geharmoniseerde regels voor de Europese financiële sector, gecentraliseerd toezicht op en gecentraliseerde afwikkeling van banken in de eurozone. De kapitaalmarktunie richt zich op regels om particuliere risicodeling en een betere toegang tot financiering te bevorderen.

Om binnen de EMU de gevolgen van economische crises op te vangen en gezamenlijk te dragen is het noodzakelijk om op Europees niveau schokdempers te creëren. Zo kwamen miljoenen banen op de tocht te staan door de economische impact van de COVID-19- pandemie. Tegen deze achtergrond voerde de EU een tijdelijk instrument in, SURE (Support to mitigate Unemployment Risks in an Emergency). In het kader van SURE was maximaal 100 miljard euro beschikbaar om als leningen aan lidstaten te worden verstrekt onder gunstige voorwaarden voor nieuwe, of de verlenging of uitbreiding van bestaande regelingen voor het behoud van banen.

De Jonge Democraten zijn voorstander van het creëren van een juridische basis in een nieuw verdrag om meer mogelijkheden voor dit soort instrumenten te scheppen. Om deze instrumenten te financieren moet de EU de mogelijkheid hebben om te lenen op financiële markten. De Jonge Democraten pleiten tevens voor een modernisering van het Meerjarig Financieel Kader (MFK) van de EU. Voor de economie van de toekomst zijn meer investeringen in innovatie nodig. Het is belangrijk om de hervorming van het Stabiliteits- en Groeipact (SGP) door te zetten, zodat economische crises effectief kunnen worden aangepakt. In het huidige stabiliteits- en groeipact zijn rigide regels opgenomen die te weinig rekening houden met de situatie van individuele lidstaten. Mede daarom is het politiek bijna onmogelijk om deze regels te handhaven. De Jonge Democraten steunen daarom een hervorming van het stabiliteits- en groeipact in de richting van een flexibeler opzet met strengere en onafhankelijke handhaving.

8.2.5 De EU pakt haar rol bij de bestrijding van infectieziektes

De COVID-19-pandemie bracht uitdagingen voor de Europese economie met zich mee, maar was natuurlijk bovenal een gezondheids crisis die duidelijk maakte dat wanneer er een pandemie uitbreekt grensoverschrijdende actie nodig is. Infectieziekten houden zich niet aan landsgrenzen, en daarom is het onverstandig om de aanpak van dit soort infectieziekten op nationaal niveau te organiseren.

De capaciteiten van het Europees Centrum voor ziektepreventie en -bestrijding moeten significant worden opgeschaald om ervoor te zorgen dat de EU bij toekomstige infectieziekten over de noodzakelijke middelen, infrastructuur en expertise beschikt om zo'n crisis op Europees niveau effectief aan te pakken. Deelname aan dit agentschap moet wat de Jonge Democraten betreft ook mogelijk worden voor kandidaat-lidstaten en landen die aan de EU grenzen.

Verder is het van groot belang dat de EU, anticiperend op eventueel toekomstige pandemieën, wetgeving aanneemt die haar bevoegdheden op het gebied van infectieziektebestrijding nader invult en goed vastlegt. Ten slotte moet de EU zich ook inzetten voor het bestrijden en voorkomen van infectieziekten wereldwijd.

8.2.6 De EU als geopolitieke machtsfactor die in staat is zichzelf te verdedigen

Zoals hiervoor aan de orde is gekomen, staat de wereld voor verschillende grote uitdagingen. Bedreiging van vrede en veiligheid, klimaatverandering en pandemieën kunnen alleen worden aangepakt door wereldwijd samen te werken. De EU vormt daarbij een blok naast bijvoorbeeld de Verenigde Staten en China. De Jonge Democraten vinden niet alleen samenwerking binnen de EU belangrijk, maar ook mondiaal.

De EU is de derde grootste economie ter wereld. Aangezien het bevorderen van democratie en rechtsstaat en bescherming van mensenrechten belangrijke speerpunten zijn van het buitenlandbeleid van de EU, moet de EU wat de Jonge Democraten betreft haar economische macht inzetten voor het bevorderen van deze waarden wereldwijd. Naast de inzet van economisch beleid kan de EU ook met behulp van diplomatie de hierboven genoemde waarden proberen te versterken, in de eerste plaats door zelf deze waarden ook buiten de EU in al haar handelen expliciet uit te dragen.

De Russische invasie van Oekraïne heeft de internationale verhouding op scherp gezet en heeft bovenal aangetoond hoe belangrijk het is dat de EU in staat is zichzelf te verdedigen. Verschillende lidstaten van de EU werken op dit moment al intensief samen op militair gebied. Verreweg de meeste EU-lidstaten nemen ook deel aan het NAVO- bondgenootschap. Hoewel deelname aan dit bondgenootschap van grote waarde is, bestaat er ook onzekerheid over bijvoorbeeld de rol die de VS in de toekomst in de NAVO wil vervullen. Wat de Jonge Democraten betreft moet er daarom binnen de EU gewerkt worden aan de oprichting van één Europees leger. Zo'n Europees leger geeft de EU meer invloed en slagkracht op het geopolitieke toneel. Daarbij zorgt een Europees leger ook voor kostenbesparing voor EU-landen, door bijvoorbeeld gezamenlijke inkoop en training.

8.2.7 De EU voert een eerlijk en humaan asiel- en migratiebeleid

De Jonge Democraten pleiten voor een asiel- en migratiebeleid dat gebaseerd is op menselijke waardigheid en respect voor internationale mensenrechtennormen. In een tijd waarin Europa geconfronteerd wordt met complexe migratievraagstukken, is het van cruciaal belang dat we vasthouden aan deze principes en werken aan een rechtvaardig en humaan asiel- en migratiebeleid. Als Jonge Democraten spreken we ons uit tegen migratiedeals met derde landen die zich systematisch schuldig maken aan mensenrechtenschendingen, zoals bijvoorbeeld de Tunesiëdeal. Ook moet er een einde komen aan illegale pushbacks door grensbewakingsagentschap Frontex. In plaats daarvan is er behoefte aan een gezamenlijk, goed functionerend grens- en kustwachtagentschap dat onder effectief toezicht staat en dat de mensenrechten respecteert. Ook de opvang van asielzoekers is een vraagstuk dat op Europees niveau moet worden opgelost. De Jonge Democraten staan voor een eerlijk asielbeleid, waarbij te allen tijde de rechten van asielzoekers worden gerespecteerd en beschermd. Wij geloven in een nieuwe rechtvaardige verdeelsleutel voor migratie naar draagkracht. Ook Nederland dient daarbij zijn verantwoordelijkheid te nemen.

9. Laat kunst, cultuur en media bloeien

In een vrije en open samenleving bloeit de kunst- en cultuursector en wordt iedereen goed en open geïnformeerd. De Jonge Democraten vinden dat kunst en cultuur zowel intrinsiek als economisch waardevol kunnen zijn voor de samenleving. Kunst en cultuur kunnen mensen informeren, aan het denken zetten, anders naar dingen laten kijken of simpelweg ontroeren. Daarnaast dragen zij bij aan een prettige leefomgeving, een gunstig vestigingsklimaat en stimuleren ze toerisme. Vanwege de intrinsieke waarde en omdat het economische voordeel van een bloeiende cultuursector niet altijd direct zichtbaar is, vinden de Jonge Democraten dat de overheid een rol heeft in het faciliteren en stimuleren van kunst en cultuur.

De kunst- en cultuursector is zowel divers als een coherent geheel. Interactie tussen kunst- en cultuursector en overheid is belangrijk. De overheid moet terughoudend zijn in het stellen van kaders. Daarnaast dient de overheid in samenwerking met de kunst- en cultuursector te streven naar toegankelijkheid, diversiteit, innovatie en kwaliteit. De overheid heeft hierin een faciliterende rol en de sector een inhoudelijke rol. Creativiteit en innovatie worden vooral gestimuleerd wanneer het proces vrijgelaten wordt.

Binnen het medialandschap heeft de overheid een belangrijke rol in het open, onafhankelijk, divers en transparant houden van de media. Voorlichting en onderwijs zijn hierbij van cruciaal belang, zodat iedereen de informatiemaatschappij op waarde kan inschatten.

9.1 Een bloeiende culturele sector verrijkt de samenleving

Cultuur ligt aan de basis van iedere samenleving; het is alles dat de mens voortbrengt. Cultuur in de breedste zin van het woord omvat daarom normen en waarden, maar ook taal, politiek, economie en religie. In dit hoofdstuk gebruiken we een minder brede betekenis van het begrip cultuur: het omvat kunst, creatieve activiteiten, geschiedenis en organisaties die als doel hebben cultuur te verzamelen of te behouden, zoals archieven en bibliotheken. Omdat cultuur en de maatschappij hand in hand gaan en de maatschappij steeds verandert, is cultuur altijd in ontwikkeling. Cultuur vervult belangrijke functies binnen onze samenleving. Mensen kunnen via cultuur betekenis geven aan hun leven door zich, alleen of met anderen, bezig te houden met bijvoorbeeld beeldende kunst, theater, muziek of dans.

Daarnaast kan cultuur mensen het gevoel geven ergens bij te horen, wat goed is voor de onderlinge verbondenheid van burgers. Bovendien komen mensen via cultuur met elkaar in contact en kunnen zij van elkaar leren. Ook biedt cultuur de mogelijkheid om te reflecteren, bijvoorbeeld op het individu of op verschijnselen en ontwikkelingen binnen de maatschappij. Daardoor kan het individu nadenken over zichzelf en hoe zij zich verhoudt tot de samenleving. Reflectie op de maatschappij heeft vaak de vorm van kritiek. Zo worden in de beeldende kunst, literatuur en theater geregeld gewoontes en wereldbeelden kritisch bekeken. De Jonge Democraten geloven dat deze maatschappijkritiek onmisbaar is voor een gezonde democratische samenleving, omdat het burgers stimuleert om de samenleving te blijven ontwikkelen. Ten slotte heeft cultuur economische voordelen.

Een bloeiende cultuursector trekt toeristen en is goed voor het internationale imago van Nederland. Ook is cultuur goed voor innovatie en trekken kunstproductie en kunsthandel kapitaal aan uit het buitenland. Cultuur kan niet bestaan zonder de vrijheid van elk mens om zich te kunnen uiten. Zonder deze vrijheid is maatschappijkritiek en persoonlijke ontwikkeling niet mogelijk en verliest cultuur een belangrijk deel van haar functie. Het waarborgen van deze vrijheid is een taak van de overheid: zij moet ervoor zorgen dat iedereen zo min mogelijk wordt gehinderd bij zijn of haar culturele activiteiten.

9.2 Ruimte geven aan kunst en aan kunstenaars

Kunst is een product van cultuur. Voorbeelden van kunstvormen zijn podiumkunsten (theater, muziek en dans), beeldende kunst, film, letteren, digitale cultuur en ontwerp (architectuur, vormgeving en mode). Kunst bestaat niet zonder kunstenaars, mensen die hun vaardigheid en creativiteit inzetten om kunst te maken. Kunst laat mensen nadenken over zichzelf en de maatschappij, maar kan ook ontspanning bieden, door vermaak of als vlucht uit de dagelijkse realiteit. Behalve deze voordelen stimuleert kunst creativiteit en dat helpt mensen om productief en vernieuwend te zijn. De Nederlandse openbare kunstcollecties staan in hoog aanzien.

De Jonge Democraten vinden dat de overheid beheerders van collecties moet helpen de bestaande collecties toegankelijker te maken en houden. Culturele voorzieningen moeten daarnaast beter over het hele land verspreid zijn. Publiek en kunst komen onder andere samen in culturele instellingen. Om cultuur voor alle Nederlanders toegankelijker te maken, is het belangrijk bij culturele instellingen de diversiteit van publiek, kunstenaars en bestuurders aan te moedigen. Daarnaast willen de Jonge Democraten dat culturele instellingen op één dag per maand gratis toegankelijk zijn voor alle Nederlanders. Ten slotte moedigen wij aan dat kunstcollecties en -archieven ook digitaal beschikbaar worden voor iedereen. De overheid moet volgens de Jonge Democraten een ondersteunende en aanmoedigende rol in het cultuurbeleid innemen. Door een ruimhartig subsidiebeleid laat de overheid zien dat ze kunst belangrijk vindt. Zo zijn de Jonge Democraten voorstander van het versterken van de relatie tussen culturele instellingen en kunstenaars door een subsidieregeling waarmee instellingen worden gestimuleerd om meer ruimte te geven aan nieuwe makers. Nu is er binnen veel culturele instellingen namelijk vooral plaats voor gevestigde namen. Daarnaast moet er geïnvesteerd worden in broedplaatsen voor beginnende kunstenaars. Deze plekken bieden een goede uitgangspositie om te beginnen met ondernemen.

De Jonge Democraten vinden dat de Rijksoverheid niet de enige financier van de culturele sector en van kunstenaars moet zijn. Daarom blijven de Jonge Democraten voorstander van fiscale maatregelen die het voor private partijen aantrekkelijk maken schenkingen te doen aan culturele instellingen. Daarnaast willen de Jonge Democraten dat de overheid onderzoekt wat de mogelijkheden zijn voor fiscale voordelen voor particulieren die beginnende kunstenaars financieel steunen.

De Jonge Democraten vinden dat kunstenaars voor hun werk eerlijk betaald moeten worden. Daarom vinden wij dat de Fair Practice Code ingevoerd moet worden. De Fair Practice Code bevat onder andere regels over het eerlijk belonen van kunstenaars. Als een organisatie van de overheid subsidie krijgt, dan is dat op voorwaarde dat ze zich aan deze regels houdt. Het eerlijker belonen van kunstenaars mag er niet toe leiden dat het culturele aanbod kleiner wordt. De hogere kosten als gevolg van de Fair Practice Code moeten niet alleen gedragen worden door de sector, maar ook door de overheid. Het mag overigens niet zo zijn dat de diversiteits- en duurzaamheidseisen die de Fair Practice Code aan culturele instellingen stelt, ook gebruikt worden om kunst inhoudelijk te toetsen.

9.3 Beschermen ons cultureel erfgoed

Cultureel erfgoed is het geheel aan culturele bronnen die zijn doorgegeven vanuit het verleden. Hieronder vallen tastbare objecten, zoals monumenten, en gebruiken of gewoonten, zoals klederdracht. Erfgoed kan niet alleen een belangrijke nationale, regionale of lokale functie hebben, maar ook van religieuze of sociale betekenis zijn. Samen zijn we verantwoordelijk voor dit cultureel erfgoed. Het draagt bij aan een Nederlandse identiteit en zorgt voor verbondenheid tussen mensen. De Jonge Democraten vinden het daarom van belang dat iedereen hier toegang toe heeft. Zo draagt digitalisering van archieven en collecties bij aan de toegankelijkheid van erfgoed. Verder moet de overheid met het oog op het behoud van nationaal erfgoed in kaart brengen wat zich in privécollecties bevindt, omdat nu vaak niet bekend is welk cultureel erfgoed in privébezit is.

Het bestaan van cultureel erfgoed vereist draagvlak in de maatschappij. Het is belangrijk dat burgers op lokaal en landelijk niveau de ruimte krijgen om zich uit te spreken over wat erfgoed is. Ook moeten zij betrokken worden bij vraagstukken over het beschermen en behouden van erfgoed. Deze betrokkenheid zorgt ervoor dat meer burgers bereid zijn zich ervoor in te zetten.

Gedachten over erfgoed zijn voortdurend in ontwikkeling. De Jonge Democraten zijn zich ervan bewust dat veranderende inzichten ertoe kunnen leiden dat we objecten niet langer als cultureel erfgoed aanmerken. Dat kan ook om pragmatische redenen gebeuren, bijvoorbeeld om een overschot aan objecten van lage kwaliteit en met weinig (kunst)historische waarde in publieke collecties te voorkomen.

Erfgoed hoeft zich niet tot de landsgrenzen te beperken. Nederland deelt cultureel erfgoed met veel andere landen en culturen en draagt daar ook verantwoordelijkheid voor. De Jonge Democraten erkennen dat in sommige gevallen het gedeelde erfgoed onderdeel is van een complexe, transnationale geschiedenis. Dat betekent dat zwarte bladzijden uit onze geschiedenis, bijvoorbeeld over slavernij en kolonialisme, onder ogen gezien moeten worden. In dat kader vinden de Jonge Democraten dat koloniale objecten in museumcollecties die door middel van roof of dwang zijn verkregen, moeten worden teruggegeven aan de herkomstlanden.

9.4 Inzetten op meer kunst- en cultuureducatie

Kunst- en cultuureducatie is ontzettend belangrijk. Je ontwikkelt creativiteit, leert hoe je je kunt inleven in anderen en leert meer over jezelf. Nu gaat in het onderwijs de aandacht voor cognitieve ontwikkeling, zoals taal en rekenen, ten koste van de persoonlijke en culturele ontwikkeling, zoals het leren jezelf een houding te geven, het kennismaken met andere culturen en het leren waarderen van kunst. Die persoonlijke en culturele ontwikkeling is echter nodig om meer te leren over jezelf en over de wereld. Daarom vinden de Jonge Democraten dat kunst- en cultuuronderwijs een belangrijkere plek moet krijgen binnen het onderwijssysteem.

Op de basis- en middelbare school zijn muziek-, dans-, theaterlessen, beeldende vorming en lessen over culturen en erfgoed onmisbaar. De Jonge Democraten vinden het daarom belangrijk dat aan het vakkenaanbod in het voortgezet onderwijs tenminste één ander kunst- of cultuur gerelateerd vak wordt toegevoegd. Het is belangrijk dat er binnen kunst- en cultuurvakken niet alleen aandacht wordt besteed aan het aanleren van kennis, maar dat er juist ook aandacht is voor zelfontwikkeling, het belang van kunst- en cultuurbeleving en het trainen van vaardigheden. Het hoofddoel van deze vakken is de ontwikkeling van de creatieve, sociale en culturele vaardigheden. Ook zijn de Jonge Democraten voorstander van multidisciplinaire activiteiten, waarbij de brug wordt geslagen tussen kunst- en cultuuronderwijs en andere vakken uit het curriculum. Kunstvakopleidingen zijn essentieel voor het behoud van de kwaliteit in de kunst- en cultuursector. De Jonge Democraten vinden het belangrijk dat er op deze opleidingen niet alleen aandacht wordt besteed aan het maken van kunst, maar ook aan ondernemerschap. Hierdoor leren afgestudeerden hoe ze als kunstenaar moeten ondernemen en zullen zij zelfverzekerder de arbeidsmarkt betreden.

Scholen spelen een belangrijke rol in de kennismaking van kinderen en jongeren met kunst- en cultuurinstellingen. Niet alleen moeten scholen kunst- en cultuurlessen verzorgen, ook moeten zij samen met de jongeren naar kunst- en cultuurinstellingen gaan zodat alle jongeren ook buiten de klas in contact komen met kunst en cultuur. Daarnaast zijn de Jonge Democraten een voorstander van een uitgebreide schooldag waarop er na de reguliere lessen ruimte is voor onder andere muziek- en theaterles. Ook buiten het onderwijs moet er genoeg kunst- en cultuureducatie beschikbaar zijn. Musea en theaters kunnen er met kunst- en cultuureducatie voor zorgen dat mensen op een andere manier naar kunst gaan kijken. Hierdoor leren zij deze collecties en voorstellingen beter begrijpen en worden zij in staat gesteld er een kritische mening over te vormen en het te waarderen.

9.5. Het belang van vrije en pluriforme media

9.5.1 De rol van onafhankelijke pers in een democratische samenleving

Het verkrijgen en verspreiden van informatie is van fundamenteel belang voor het functioneren van de democratische samenleving. Burgers hebben betrouwbare informatie nodig om in staat te zijn een standpunt te bepalen in het maatschappelijke debat, een volksvertegenwoordiger te kiezen en de overheid ter verantwoording te roepen. Journalisten hebben traditioneel een belangrijke rol bij het verspreiden, interpreteren en analyseren van informatie en het aanzwengelen van het maatschappelijk debat. Voor de lokale democratie is het functioneren van de regionale media van groot belang. Financiering vanuit de nationale overheid dient voldoende te zijn om een kwalitatief sterke regionale nieuwsvoorziening op peil te houden. Dankzij de opkomst van sociale media heeft tegenwoordig iedereen de mogelijkheid om deze rol te vervullen. Daarom juichen de Jonge Democraten het toe dat burgers sociale media gebruiken om hun mening te uiten over maatschappelijke kwesties. Desondanks zien de Jonge Democraten uitdagingen in dit nieuwe, complexe medialandschap. De toon van het debat kan hard en ongenueanceerd zijn. Dit kan individuen schaden en groepen in de samenleving uit elkaar drijven. Er ligt een taak voor politici en beleidsmakers om boven de waan van de dag uit te stijgen als zij zich begeven in het medialandschap. De Jonge Democraten vinden het belangrijk dat mensen beter worden geïnformeerd over de werkwijze en potentiële gevaren van (sociale) media. Meer onderwijs en voorlichting over het duiden en interpreteren van verschillende media zijn cruciaal om deze op waarde te schatten.

9.5.2 Tegengaan van desinformatie

De Jonge Democraten vinden het niet aan de overheid om te bepalen wat de inhoud is van informatie die door media wordt verspreid. Media moeten immers onafhankelijk en kritisch kunnen opereren. We zijn dan ook geen voorstanders van een door de overheid gecontroleerde mediacommissie die media beoordeelt op waarheidsgehalte of betrouwbaarheid, maar zien meer in initiatieven uit de beroepsgroep om tot zelfregulering over te gaan. Het preventief verwijderen van mogelijk onjuiste berichtgeving zonder controle moet echter zoveel mogelijk worden tegengegaan. Online mediaplatforms hebben de verantwoordelijkheid om evident onjuiste of schadelijke informatie zo spoedig mogelijk als zodanig te oormerken. De Jonge Democraten vinden dat platforms preventieve maatregelen moeten nemen door actief naar deze informatie te zoeken, maar ook procedures moeten hebben waardoor gebruikers dergelijke informatie kunnen aangeven.

9.5.3 Versterk de Nederlandse publieke media

Gelet op het belang van informatie voor onze democratie vinden de Jonge Democraten dat de overheid bepaalde media moet faciliteren. De Jonge Democraten zijn een voorstander van kwalitatieve en taakgerichte publieke media gericht op nieuwsvoorziening, cultuur en educatie, opinie en debat, sport en onderzoeksjournalistiek. De publieke media moeten hiertoe ook durven te opereren op terreinen die minder aantrekkelijk zijn voor commerciële partijen. Het streven naar hoge kijk- en luistercijfers of 'views' dient dan ook niet van doorslaggevende invloed te zijn. Mediaconsumenten moeten zich in het publieke media-aanbod herkennen en vertegenwoordigd voelen. Alle publieke media dienen daarom ook goed toegankelijk te zijn voor mensen die slechtziend of slechthorend zijn. De publieke media hebben oog voor nieuwe ontwikkelingen in de samenleving en moeten ruimte bieden voor nieuw talent. De nadruk moet daarom verlegd worden van traditionele media, zoals televisie en radio, naar een meer integrale visie waarbij ook online mogelijkheden optimaal benut worden. Hierbij verwachten de Jonge Democraten dat media, gemaakt met publieke gelden, online beschikbaar blijven, zolang de uitzendrechten dat toestaan.

10. Staan voor een eerlijk en humaan asiel- en migratiebeleid

Er zijn weinig onderwerpen die zo'n verstrekkende invloed hebben op de Nederlandse politiek als migratie en asiel, en dat is begrijpelijk. De aangrijpende verhalen van mensen die vluchten voor hun veiligheid of verhuizen voor de liefde raken ons diep. Tegelijkertijd brengen het opvangen, beschermen en integreren van deze mensen uitdagingen met zich mee, waarbij vraagstukken rond economie, huisvesting, onderwijs, integratie en veiligheid samenkomen.

In een beleidsdomein dat zo complex en politiek geladen is, is het niet verrassend dat er soms fouten optreden. Maar zowel Nederland als Europa schieten steeds vaker tekort in het vervullen van de fundamentele verplichtingen die wij hebben ten aanzien van het opvangen en beschermen van kwetsbare mensen. Daarom is er meer nodig dan alleen een verandering van beleid. De Jonge Democraten streven naar ingrijpende verbeteringen in asielprocedures, grensbewaking en terugkeerbeleid. Maar bovenal streven we naar een fundamentele verandering in de manier waarop we denken over migratie.

Te vaak wordt de discussie over asiel en migratie gedomineerd door cijfers en financiën, de Jonge Democraten vinden dat mensen weer centraal moeten staan. Daarom richten wij ons niet alleen op concrete beleidsvoorstellen, maar ook op het leggen van een nieuwe basis voor mensenrechten en waardigheid. Deze basis moet het Nederlandse en Europese beleid doordringen, waardoor een evenwichtige benadering ontstaat die recht doet aan de menselijke aspecten van migratie.

10.1 Toewerken naar een geïntegreerd Europees Asielbeleid

Vluchtelingen hebben het onvervreembare recht om asiel aan te vragen in Europa, maar momenteel ontbreekt voor velen een veilige en legale route voor hun toegang. De Jonge Democraten pleiten voor een geharmoniseerd Europees asielbeleid dat een alternatief biedt voor illegale migratie. Dit betekent dat vluchtelingen in hun land van herkomst of in regiogebieden waar zij verblijven toegang moeten hebben tot een Europees asielkantoor, waar ze hun asielprocedure kunnen doorlopen. Indien hun aanvraag wordt goedgekeurd, wordt hun reis naar Europa geregeld, wat het risico op gevaarlijke overtochten en mensensmokkel vermindert. Bij de toewijzing van een verblijfsvergunning krijgt de asielzoeker een Europees land toegewezen op basis van draagkracht, capaciteit, aantal asielzoekers per inwoner en de integratiekansen. Deze regeling is expliciet geen verbod op het vluchten naar de EU en daar asiel aanvragen.

Er zullen ook mensen blijven die in de EU asiel aanvragen. Deze mensen verblijven tijdens het doorlopen van de asielprocedure in Europese asielzoekerscentra, waarvan de kwaliteit uniform moet zijn en waar zij recht hebben op opvang, scholing, ontwikkeling en arbeidsoriëntatie, ongeacht de lidstaat waarin zij verblijven.

Om dit alles te coördineren en efficiënt te laten verlopen, stellen we voor de Europese asieldienst op te richten. Dit orgaan zal verantwoordelijk zijn voor het uitvoeren van het Europese asielbeleid en zal onder toezicht staan van de Eurocommissaris voor Migratie, die verantwoording aflegt aan het Europees Parlement. Beslissingen van de Europese Asieldienst worden getoetst aan Europese regelgeving door nationale rechters in het land waar de procedure heeft plaatsgevonden. Met dit geïntegreerde Europese asielbeleid streven we naar een rechtvaardig, effectief en menselijk systeem voor de behandeling van asielzoekers in Europa.

Bij de toewijzing van een verblijfsvergunning krijgt de asielzoeker een Europees land toegewezen op basis van draagkracht, capaciteit, aantal asielzoekers per inwoner en de integratiekansen. Wanneer een procedure door het gebruik van rechtsmiddelen onverwijld langer heeft geduurd dan gewoonlijk wordt er zo veel mogelijk naar gestreefd om de asielzoeker toe te wijzen aan het land waar de procedure doorlopen is. Hiermee worden de integratiekansen vergroot. Iemand met een verblijfsvergunning in een Europese lidstaat heeft het recht op gezinshereniging in die lidstaat.

10.2 Inzetten op een effectieve grensbewaking

De Jonge Democraten vinden dat grensbewaking noodzakelijk is in een soevereine Europese Unie. Echter, het mag niet zo zijn dat grensbewaking mensen verhindert om asiel aan te kunnen vragen. De Europese Unie moet erop toezien dat er geen misstanden plaatsvinden aan de grens en dat mensenrechten worden nageleefd. Push-backs en de illegale detentie van vluchtelingen aan de Europese buitengrenzen zijn wat de Jonge Democraten betreft onacceptabel. Hiervoor is een grondige hervorming van Frontex essentieel. De Jonge Democraten willen dat Frontex onder strengere controle van het Europees Parlement komt te staan. Daarnaast moet de primaire insteek van grenscontroles humanitair, in plaats van militair zijn.

10.3 Zorg voor solidaire asielopvang in Nederland

De Jonge Democraten vinden dat alle gemeenten in Nederland moeten bijdragen aan de opvang van asielzoekers en statushouders. Dit is een verplichting die het Rijk bij gemeenten mag afdwingen. Dit hoeft niet te betekenen dat elke gemeente verplicht een asielzoekerscentrum moet hebben. Middels afspraken tussen gemeenten en binnen samenwerkingsregio's kunnen gemeenten op een andere manier bijdragen aan de asielopvang.

De plekken waar asielopvang plaatsvindt in Nederland moeten volgens de Jonge Democraten duurzaam zijn. Dit houdt in dat deze locaties niet zomaar mogen worden afgebroken of herbestemd, zelfs niet wanneer het aantal mensen dat naar Nederland komt afneemt. Naast essentiële voorzieningen moeten deze plekken ook toegang bieden tot faciliteiten die een menswaardig en kansrijk verblijf ondersteunen, zoals dagbesteding, onderwijs, psychosociale hulp en werkgelegenheid. Mensen in de asielopvang moeten ook medezeggenschap krijgen over de inrichting van deze plekken.

De Jonge Democraten vinden dat mensen in de Nederlandse asielopvang de mogelijkheid moeten krijgen om vanaf dag één mee te doen. Dit betekent dat mensen meteen toegang krijgen tot Nederlandse taalles, na één maand mogen werken, geen tewerkstellingsvergunning meer hoeven te hebben en de mogelijkheid krijgen om te studeren.

10.4 Oog hebben voor kwetsbare asielzoekers

De reis van mensen die in de Nederlandse asielopvang terechtkomen is vaak een slopend en eenzaam voor mensen die ook nog eens uit traumatiserende omstandigheden komen. De Jonge Democraten zijn zich ervan bewust dat dit extra het geval kan zijn voor gemarginaliseerde en kwetsbare groepen zoals LHBTI-personen en minderjarigen. Deze mensen verdienen dus extra zorg en aandacht voor hun specifieke uitdagingen in de Nederlandse asielopvang.

De Jonge Democraten vinden dat alle plekken voor asielopvang speciale aandacht moeten hebben voor geweld en intimidatie gerelateerd aan gender of seksuele voorkeur. Hiervoor moet op elke locatie professionele psychosociale hulp beschikbaar zijn. Voor alleenstaande minderjarige asielzoekers moet er op elke locatie professionele en individuele begeleiding beschikbaar zijn. Deze begeleiding eindigt niet op een bepaalde leeftijd, maar wanneer een traject gericht op integratie, onderwijs en arbeidsoriëntatie succesvol is doorlopen.

10.5 Meer sturing op arbeidsmigratie

De Jonge Democraten zien arbeidsmigratie als wederzijds voordelig voor de Nederlandse economie en arbeidsmigranten, mits aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan. Om de rechten van arbeidsmigranten te waarborgen en misbruik door het bedrijfsleven te voorkomen, is er volgens de Jonge Democraten een Europees systeem voor arbeidsmigratie nodig. Arbeidsmigranten kunnen in dit systeem, net als asielzoekers, via een Europees asielkantoor zien of er een geschikte baan voor hen in Nederland is.

Eenmaal in Nederland moeten arbeidsmigranten worden beschermd tegen uitbuiting door werkgevers of uitzendbureaus. Het recht van arbeidsmigranten op huisvesting en goede zorg mag onder geen beding in gevaar komen. Ook mag uitzending van arbeidsmigranten alleen worden gedaan door bureaus die daarvoor Europees gecertificeerd zijn. Daarnaast moet de rechtsbijstand voor arbeidsmigranten toegankelijker en beter gericht op hun unieke uitdagingen en ervaringen worden.

10.6 Een efficiënt en humaan terugkeerbeleid

De Jonge Democraten vinden dat ook uitgeprocedeerde asielzoekers recht hebben op minimale voorzieningen als voedsel, zorg en onderdak. Pas wanneer een afgewezen vluchteling niet bereid is mee te werken aan zijn vertrek mag worden overgegaan tot gedwongen uitzetting. Het is van belang dat de overheid er rekening mee houdt dat het niet altijd de schuld is van de asielzoeker als terugkeer niet mogelijk is. Afspraken met het land van herkomst over ondersteuning van integratie en gefaseerde terugkeer kunnen terugkeer vergemakkelijken. Voor uitgeprocedeerde asielzoekers wordt er gestreefd naar vrijwillige terugkeer. Uitgeprocedeerde asielzoekers die willen terugkeren maar bij wie dit blijvend onmogelijk is hebben na vijf jaren alsnog recht op een verblijfsvergunning, mits zij voldoende hebben meegewerkt aan hun vertrek. Het hangt van de individuele omstandigheden van de asielzoeker af of er alsnog een verblijfsvergunning wordt verleend.

11. Onderwijs en wetenschap als fundament van de samenleving van morgen

Onderwijs en wetenschap vormen het fundament van een liberale samenleving waarin iedereen zich vrij en zelfstandig kan ontplooien. De Jonge Democraten geloven dat onderwijs en wetenschap de sleutel zijn tot persoonlijke ontwikkeling, sociale samenhang en economische vooruitgang. Het onderwijs moet een plek zijn waar alle kinderen en jongeren, ongeacht hun achtergrond of financiële situatie, gelijke kansen krijgen om hun talenten te ontwikkelen en zich voor te bereiden op een betekenisvolle rol in de maatschappij. Door nieuwe kennis en inzichten te ontwikkelen draagt wetenschap bij aan maatschappelijke vooruitgang en aan het oplossen van complexe uitdagingen.

Dit fundament staat echter behoorlijk onder druk, mede doordat de onschatbare waarde van onderwijs en wetenschap niet door iedereen lijkt te worden erkend. Als Jonge Democraten doen we er alles aan om dit tijt te keren. In dit hoofdstuk laten we zien hoe wij willen komen tot een onderwijssysteem dat iedereen de ruimte geeft om zijn of haar potentieel volledig te benutten. Eerst bespreken een aantal algemene thema's die de basis vormen voor goed onderwijsbeleid, zoals onderwijskwaliteit en kansengelijkheid, het belang van het mentaal welzijn van leerlingen en studenten en de rol van docenten en medezeggenschap. Daarna gaan we dieper in op de specifieke onderwijsniveaus – van primair onderwijs tot en met het wetenschappelijk onderwijs – en op het belang van een leven lang leren. Ten slotte belichten we de essentiële rol van wetenschap en hoe deze kan bijdragen aan een duurzame, innovatieve toekomst voor Nederland.

11.1 Het beste onderwijs met gelijke kansen voor iedereen

11.1.1 Zet in op een toekomstgericht onderwijsstelsel

Als Jonge Democraten geloven we in een onderwijsstelsel dat alle kinderen gelijke kansen biedt om zich optimaal te ontwikkelen. Kwalitatief goed onderwijs vormt de basis voor een samenleving waarin iedereen zijn of haar potentieel optimaal kan benutten. De kwaliteit van het Nederlandse onderwijs staat echter behoorlijk onder druk: een aanzienlijk deel van de leerlingen behaalt geen voldoende leesniveau, en een deel van de scholen voldoet niet aan de gewenste standaarden. Om het tijt te keren, pleiten wij voor fundamentele hervormingen. Zo willen we de lumpsumfinanciering vervangen door een systeem waarbij overheids gelden rechtstreeks naar leraren en klassen gaan. Schoolbesturen krijgen minder autonomie over het budget, en leraren worden weer ambtenaren die direct door het ministerie van OCW worden betaald. Door deze herzieningen zorgen we ervoor dat het geld direct op de juiste plek terechtkomt en de onderwijskwaliteit toeneemt.

Verder hechten we als Jonge Democraten veel waarde aan flexibilisering binnen het onderwijs. Daarom vinden we dat de wetgeving rondom curriculum en onderwijsorganisatie aangepast moet worden om beter in te spelen op de behoeften van leerlingen. Scholen die willen vernieuwen moeten dit gemakkelijker kunnen doen, bijvoorbeeld door het aantal verplichte lessen te verlagen of te experimenteren met buitenschoolse leeromgevingen. Ook moeten scholen wat ons betreft meer ruimte krijgen om vakken in het Engels aan te bieden, en zouden de eindexamens ook in het Engels beschikbaar moeten zijn.

Als Jonge Democraten pleiten we in elk geval voor onderwijs dat leerlingen en studenten voorbereidt op een snel veranderende wereld, met oog voor persoonlijke ontwikkeling, duurzaamheid en gelijke kansen. We zetten ons in voor een onderwijsstelsel dat zowel aansluit bij de behoefte van de samenleving, als bij de talenten en dromen van ieder kind. Dit doen we door op jonge leeftijd kinderen les te geven over burgerschap, mediawijsheid, digitale vaardigheden zoals programmeren en het gebruiken van Kunstmatige Intelligentie, en klimaatverandering.

De burgerschapsopdracht is voor veel scholen een taak waar maar moeilijk invulling aan gegeven wordt. Als Jonge Democraten zijn we van mening dat de overheid een faciliterende rol hierin moet

spelen, maar geen dicterende. Burgerschap moet gaan over de werking van de Nederlandse democratische rechtsstaat, maar biedt ook een unieke kans om te leren over de rest van de wereld, in de vorm van wereldburgerschap. De Jonge Democraten zijn groot voorstander van het verweven van wereldburgerschap met de burgerschapsopdracht.

11.1.2 Bevorder kansengelijkheid en inclusief onderwijs

Ongelijkheid in het onderwijs blijft een ontzettend hardnekkig probleem in Nederland. Kinderen uit gezinnen met een lagere sociaal-economische status en jongeren met een migratieachtergrond krijgen vaak niet de kansen die ze verdienen om hun talenten volledig te ontplooiën. Als Jonge Democraten vinden we dat elk kind gelijke kansen verdient, ongeacht afkomst of achtergrond. Om die reden willen we financiële barrières zoveel mogelijk wegnemen en investeren in ondersteunende programma's, zoals gratis bijles georganiseerd door scholen en mentortrajecten, zodat alle leerlingen zich naar maatwerk kunnen ontwikkelen.

Als Jonge Democraten vinden we dat inclusie centraal moet staan in ons onderwijssysteem, zodat elke leerling en student kan groeien in een veilige, ondersteunende leeromgeving. Mede daarom pleiten we ook voor een herziening van artikel 23 van de Grondwet, waarin de vrijheid van onderwijs is verankerd. Hoewel we geen principiële bezwaren hebben tegen bijzonder onderwijs, is het essentieel dat de wet expliciet bepaalt dat discriminatie – op welke grond dan ook, en in het bijzonder op basis van seksuele geaardheid – niet wordt getolereerd. Dit geldt ook voor bijzonder onderwijs. Wij staan voor een onderwijssysteem waarin iedereen welkom is op elke school, ongeacht religie, geaardheid of achtergrond.

11.1.3 Heb meer oog voor de mentale gezondheid van leerlingen en studenten

Wij als Jonge Democraten pleiten voor een integrale aanpak van mentaal welzijn, waarbij onderwijs en zorg nauw samenwerken om jongeren en studenten te ondersteunen. Scholen en onderwijsinstellingen spelen een cruciale rol in het signaleren van mentale klachten bij leerlingen en studenten, aangezien zij hier een groot deel van hun tijd doorbrengen en veel contact hebben met hun docenten. Daarom pleiten we voor een slimme en gerichte aanpak om scholen en onderwijsinstellingen te betrekken bij het signaleren van mentale klachten van leerlingen en studenten. Hierbij is het belangrijk om scholen en onderwijsinstellingen uit te rusten met de juiste kennis en middelen benodigd om zo'n rol te bekleden. Door deze signalen vroegtijdig op te vangen en jongeren door te verwijzen naar de juiste zorg, kan veel leed worden voorkomen en kunnen jongeren op tijd de hulp krijgen die ze nodig hebben.

Wat ons betreft gaat het niet alleen om het verbeteren van de zorg voor studenten die al kampen met mentale gezondheidsproblemen, maar ook om het versterken van preventie. Het onderwerp mentaal welzijn moet breder onder de aandacht worden gebracht, door voorlichting te geven en mentale gezondheid bespreekbaar te maken. Ook moet worden ingezet op het verlagen van de prestatiedruk die veel jongeren op dit moment ervaren, zodat zij niet onder onrealistische verwachtingen bezwijken.

Om het mentaal welzijn van studenten te verbeteren, is het essentieel dat onderwijsinstellingen, zorgverleners en de GGD nauw samenwerken. Daarom pleiten we voor een landelijk kader dat duidelijke richtlijnen biedt over de minimale ondersteuning die scholen en onderwijsinstellingen moeten bieden. Dit doen we door de zorgplicht uit te breiden naar vervolgonderwijs. Daarnaast willen we de studiedruk verlagen door het bindend studieadvies (BSA) af te schaffen en de aanvullende beurs te verhogen, evenals de inkomensgrens voor mbo-studenten, zodat deze gelijk ligt met die voor hbo- en wo-studenten.

11.1.4 Waardeer onderwijzend personeel

Als Jonge Democraten vinden we dat het beroep van leraar meer waardering verdient. Het

leraarschap is een vak waarin leraren vanuit hun talenten leerlingen inspireren en opleiden. Wat ons betreft moet het onderwijs voor toekomstige leraren daarom zo worden ingericht dat toekomstige leraren vanuit hun eigen kracht les kunnen geven en optimaal zijn voorbereid op de praktijk. Een sterke basis in pedagogiek, didactiek en taalvaardigheid vormt het fundament van hun opleiding, waarna vakspecifieke en doelgroepgerichte modules hen verder toerusten voor diverse onderwijstypen. Om het beroep van leraar aantrekkelijker te maken, willen we een maximale klassengrootte invoeren van 24 leerlingen. Dit vermindert de werkdruk en zorgt ervoor dat iedere leerling voldoende aandacht krijgt. Daarnaast vinden we het belangrijk dat leraren ruim voldoende tijd hebben voor lesvoorbereiding, nakijkwerk, overleggen en leerlinggesprekken. Daarom pleiten we voor een wettelijke vastlegging en verhoging van de opslagfactor (de verhouding tussen lessen en werkuren die samenhangen met lesgeven), zodat de werkdruk beter verdeeld wordt.

Het aantal lerarenopleidingen moet worden geharmoniseerd. Er zijn te veel verschillende routes naar het leraarschap, met elk wisselende kwaliteit en weinig zicht op wat studenten leren. Daarom pleiten we voor harmonisering van de pabo's, en de tweede- en eerstegraadslerarenopleidingen in het hbo. Binnen deze lerarenopleidingen komen vakkennis, pedagogiek en didactiek weer centraal te staan. Hogescholen behouden het recht om bepaalde eigen keuzes te maken, maar de overheid geeft de opleidingen vorm en bepaalt wat er door studenten geleerd moet worden. Hierbij is het uitgangspunt dat vakkennis, pedagogiek en didactiek weer centraal staat en de status van een diploma van een lerarenopleiding stijgt.

Wat ons betreft behouden universitaire lerarenopleidingen duidelijke en uniforme toelatingseisen die aansluiten bij de vakken waarvoor leraren worden opgeleid. Momenteel kan het voorkomen dat een student met een bepaalde studieachtergrond op de ene universiteit direct wordt toegelaten tot de lerarenopleiding voor een specifiek vak, terwijl dezelfde student bij een andere universiteit eerst een aanvullend deficiëntieprogramma moet volgen of zelfs niet toelaatbaar is. Deze inconsistenties moeten worden voorkomen.

Onbevoegd lesgeven moet zoveel mogelijk worden voorkomen. Wat ons betreft geven scholen voortaan transparantie over het aantal lessen dat onbevoegd wordt gegeven, en blijft het uitgangspunt dat elke leraar bevoegd is voor het vak waarin hij of zij lesgeeft. Een student die zijn lesbevoegdheid wil behalen dient een aantal lesbezoeken vanuit de opleiding op zijn stageplek te hebben gehad om de voortgang te controleren, deze moeten onderdeel zijn van een groter proces.

11.1.5 Zet in op sterke medezeggenschap en goed bestuur

Sterke medezeggenschap is essentieel voor het goed functioneren van onderwijsinstellingen. Wij als Jonge Democraten vinden dat medezeggenschap op alle onderwijsniveaus versterkt moet worden om de betrokkenheid van leerlingen en studenten bij besluitvorming te waarborgen. Op elk niveau, van klas of opleiding tot centraal niveau, dient inspraak plaats te vinden. Om deze rol optimaal te kunnen vervullen, is het van belang dat medezeggenschapsorganen worden gefaciliteerd en geprofessionaliseerd, zodat zij effectief de belangen van de betrokkenen kunnen behartigen.

Hierbij geldt in algemene zin dat de mate van inspraak moet groeien naarmate jongeren ouder worden. In het primair en voortgezet onderwijs moeten leerlingen actief betrokken worden, bijvoorbeeld door gekozen klassenvertegenwoordigers. Ook de ouderraad moet een adviserende rol spelen. In het vervolgonderwijs moeten de rechten en plichten van de medezeggenschap uitgebreid worden. Verder moet zij versterkt worden in het uitvoeren van haar huidige taken. Elke opleiding dient, waar dit nog niet het geval is, een bezette raad of opleidingscommissie te hebben. Ook op decentraal (facultair) en centraal niveau moet inspraak plaatsvinden. Belangrijk hierbij is effectieve communicatie tussen deze lagen zodat problemen effectief worden opgelost op het niveau waar dit het best kan. Verder vinden we als Jonge Democraten het belangrijk dat onderwijsinstellingen verplicht worden om de professionalisering van de medezeggenschap te bevorderen. Dit moet in ieder geval gebeuren door middel van (versterking van) verkiezingsfacilitering, opleiding en overdracht, informatievoorziening, en ondersteuning. Op deze manier wordt gewaarborgd dat de

medezeggenschap optimaal gebruik kan maken van haar rechten. Ook moet het aantal betaalde uren in verhouding staan tot de werkdruk, en deze uren moeten jaarlijks geëvalueerd worden.

De vergoeding voor studentleden moet tenminste gelijk zijn aan de landelijke minimumnorm, zoals vastgelegd in de CAO Nederlandse Universiteiten. Daarnaast kan een certificaat als niet-financiële waardering worden gegeven. Als Jonge Democraten onderschrijven we ten slotte ook de kansen die partijvorming met zich mee kan brengen voor behoud van kennis en expertise, en het werven van nieuwe kandidaatleden.

11.1.6 Internationalisering draagt bij aan goed onderwijs

Wij als Jonge Democraten zien internationale uitwisseling binnen het onderwijs in de eerste plaats als een fenomeen dat de Nederlandse samenleving veel kansen biedt. Wat ons betreft verrijkt het *international classroom*-model ons onderwijs, verbreedt het de horizon van (Nederlandse) studenten en bevordert het internationale kennisuitwisseling. Daarnaast bieden studie en stage in het buitenland studenten een waardevolle kans om hun zelfstandigheid te vergroten en kennis te maken met andere culturen en perspectieven.

Daarom vinden we dat studie- en stagemogelijkheden in het buitenland gestimuleerd moeten worden. Alle studenten moeten toegang hebben tot de Erasmusbeurs, zonder onnodige drempels. Vooral in het beroepsonderwijs is er volgens ons ruimte voor meer internationale stages, zodat ook daar studenten internationale ervaring kunnen opdoen.

Internationale studenten zijn volgens ons een belangrijke toevoeging aan de Nederlandse samenleving, zeker in sectoren waar een tekort aan personeel is. Om deze studenten optimaal te ondersteunen, pleiten we voor bereikbare doorstroommogelijkheden en betaalbare Nederlandse taalcursussen, zodat zij zich makkelijker kunnen integreren in de Nederlandse samenleving. Tegelijkertijd herkennen wij de uitdagingen die internationalisering met zich meebrengt. Het zet de al precaire woningmarkt verder onder druk, en ook kleinschaligheid en onderwijskwaliteit kunnen hierdoor in gevaar komen. Wat ons betreft moeten onderwijsinstellingen daarom meer instrumenten krijgen om internationale instroom te sturen. Zij moeten bijvoorbeeld studenten van buiten de EU kunnen weigeren en EU-studenten ontmoedigen om naar Nederland te komen als er een tekort aan huisvesting is.

Wij pleiten voor een gebalanceerde aanpak van internationalisering. Het behoud van de internationale aantrekkingskracht van Nederlandse scholen en universiteiten staat voorop, maar ook de uitdagingen die hiermee gepaard gaan, verdienen onze aandacht. Op Europees niveau vinden wij het belangrijk om vergelijkbare onderwijsvormen beter met elkaar te verbinden, meertalig onderwijs te stimuleren en de internationale erkenning van onderwijsniveaus te verbeteren. Daarnaast zien we kansen in een goed functionerend Europees lerarennetwerk, waarin leraren kennis kunnen delen en ervaring kunnen opdoen in verschillende onderwijssystemen.

11.2 Geef ieder kind een gelijke start

11.2.1 Het kinderdagverblijf

De eerste jaren van een kind cruciaal zijn voor hun verdere ontwikkeling. Kinderopvang stimuleert met name de taalontwikkeling, motorische en sociaal-emotionele vaardigheden, waarmee het kansengelijkheid vergroot. Daarom is het dus voor ieder kind wenselijk om gebruik te maken van de kinderopvang en dus moet dit niet afhangen van het inkomen van de ouders.

De kwaliteit van kinderopvang is de laatste jaren verbeterd, maar blijft gemiddeld nog te laag. Wij erkennen dat de kwaliteit van de kinderopvang van groot belang is voor de ontwikkeling van het kind. Gelukkig zijn er steeds meer initiatieven waarbij kinderopvang, scholen en zorg nauw samenwerken, zoals brede scholen en integrale kindcentra. Wij willen dat kinderopvang net zo vanzelfsprekend en

belangrijk wordt als school. Het moet een plek zijn waar alle kinderen naartoe gaan en waar aandacht is voor hun ontwikkeling. Dit bevordert een samenleving waarin mensen met verschillende achtergronden samen opgroeien. We streven naar gratis kinderopvang voor alle kinderen in Nederland, waarbij kinderopvangorganisaties zich inzetten voor kwaliteit en veiligheid.

11.2.2 Voor- en vroegschoolse educatie

Kinderen die in aanmerking komen voor voor- en vroegschoolse educatie (vve), vanwege bijvoorbeeld sociaal-emotionele- of taalachterstanden, krijgen hiervoor een doorverwijzing van het consultatiebureau. Het is belangrijk dat de kinderen met deze indicatie altijd een plek kunnen krijgen op een vve-groep, zodat ieder kind op relatief gelijk niveau kan beginnen aan de basisschool. Vanwege de tekorten in de kinderopvang en de extra eisen aan personeel voor een vve-groep zijn de wachtlijsten lang. Daarom is het van belang dat er kritisch gekeken wordt naar welk kind een indicatie krijgt en naar de financiering van deze groepen. Om elk kind in heel het land hier gelijke kansen in te geven moet het beleid hierin bepaald worden door de Rijksoverheid, waarbij deze groepen direct vanuit de Rijksoverheid moeten worden gefinancierd.

11.3 Geef elke leerling een solide basis

Wij als Jonge Democraten vinden dat het primair en voortgezet onderwijs de fundamenten moet bieden voor een succesvolle toekomst voor ieder kind. Wat ons betreft gaat goed onderwijs verder dan het overdragen van kennis; het gaat ook om persoonlijke ontwikkeling, burgerschap en gelijke kansen voor alle leerlingen. Om dit te bereiken, is een sterke basis in taal- en rekenonderwijs essentieel. Daarom pleiten we voor meer investeringen in deze vakken, bijvoorbeeld door leraren beter te ondersteunen en door gerichte programma's te ontwikkelen voor leerlingen die extra hulp nodig hebben.

Tegelijkertijd zien we dat niet alle leerlingen in hetzelfde tempo mee kunnen komen. Onderwijs moet daarom maatwerk bieden, met ruimte voor extra begeleiding voor kinderen die achterlopen, bijvoorbeeld op het gebied van taal of rekenen. Dit geldt niet alleen voor leerlingen met leerachterstanden, maar ook voor diegenen met diverse achtergronden en behoeften. Alleen zo kunnen we ervoor zorgen dat elk kind optimaal wordt ondersteund in zijn of haar ontwikkeling.

Om de kwaliteit van het onderwijs verder te waarborgen, vinden we het belangrijk dat het lesmateriaal dat in de klas wordt gebruikt van hoge kwaliteit is en aansluit op de onderwijsdoelen. Daarom stellen we voor dat (online) methodes en ander lesmateriaal voortaan eerst worden goedgekeurd door een onafhankelijke commissie van vakdidactici en onderwijswetenschappers. Deze commissie beoordeelt methodes en materiaal op wetenschappelijke onderbouwing en effectiviteit, zodat scholen altijd een goed geïnformeerde keuze kunnen maken.

11.3.1 Primair Onderwijs

Het primair onderwijs vormt het fundament van onze samenleving. Hier bouwen kinderen niet alleen kennis en vaardigheden op, maar ook het zelfvertrouwen en de zelfstandigheid die nodig zijn voor een succesvolle toekomst. Goed onderwijs biedt gelijke kansen en stimuleert ieder kind om het beste uit zichzelf te halen, ongeacht zijn of haar achtergrond.

Om het maximale uit leerlingen te halen, willen wij onderwijs persoonlijker maken. Met behulp van adaptieve leermiddelen – zoals digitale programma's die lesstof aanpassen aan het niveau en de leerstijl van een kind – kunnen we beter inspelen op de unieke talenten en behoeften van ieder kind. Tegelijkertijd helpt deze aanpak de werkdruk van leraren te verlichten, doordat zij hun aandacht efficiënter kunnen verdelen en gericht kunnen ondersteunen waar dat nodig is.

Goed onderwijs gaat verder dan taal en rekenen alleen. Brede ontwikkeling is essentieel om kinderen volledig tot hun recht te laten komen. Sport, muziek en cultuur stimuleren creativiteit,

zelfvertrouwen en sociale vaardigheden, en bieden een tegenwicht aan de cognitieve inspanning van kernvakken. Wij zien hierin een belangrijke rol voor de 'rijke schooldag': een schooldag waarin sport, cultuur en buitenschoolse activiteiten structureel onderdeel uitmaken van het onderwijs.

Het huidige beoordelingssysteem in het primair onderwijs legt te veel nadruk op momentopnamen, zoals toetsen en cijfers. Dit geeft een beperkt beeld van wat een kind in huis heeft en zorgt voor onnodige druk. Daarom pleiten we voor meer ruimte voor portfolio-leren, waarbij leerlingen hun voortgang vastleggen met werkstukken, creatieve projecten en persoonlijke reflecties. Dit biedt een eerlijker en completer beeld van hun ontwikkeling, en laat zien hoe zij groeien op gebieden die in een toets vaak niet zichtbaar zijn.

11.3.2 Voortgezet Onderwijs

Als Jonge Democraten pleiten we voor een brede brugklas in het voortgezet onderwijs, waarin leerlingen de tijd krijgen om hun talenten en mogelijkheden te ontdekken voordat zij worden ingedeeld in een specifiek niveau. Dit draagt bij aan kansgelijkheid en voorkomt dat leerlingen al op jonge leeftijd onnodig in een hokje worden geplaatst. Het huidige onderwijssysteem bevordert segregatie, terwijl scholen juist een plek zouden moeten zijn waar leerlingen uit verschillende achtergronden en sociaal-economische groepen elkaar ontmoeten. Daarom willen we VO-scholen aanmoedigen om meerdere onderwijsniveaus onder één dak aan te bieden. Dit vergemakkelijkt bovendien overstappen naar een ander niveau, mocht dat nodig zijn.

Tegelijkertijd vinden we dat er ruimte moet blijven voor maatwerk. Voor sommige leerlingen, zoals hoogbegaafde leerlingen of leerlingen met leerproblemen, kan een andere aanpak nodig zijn om hun specifieke behoeften te ondersteunen. Zij moeten de mogelijkheid krijgen om eerder of later een keuze te maken voor een specifiek niveau, afhankelijk van wat het beste bij hun ontwikkeling past.

Om leerlingen de kans te geven hun volledige potentieel te benutten, willen we dat zij vakken op verschillende niveaus kunnen volgen, afhankelijk van hun talenten en interesses. Zo wordt iedere leerling in staat gesteld te excelleren in vakken waarin zij uitblinken, terwijl ze ondersteuning krijgen bij vakken waarin ze minder sterk zijn.

Hoewel we voorstander zijn van een brede brugklas, erkennen we dat sommige leerlingen extra ondersteuning of juist extra uitdaging nodig hebben. Voor hen is het belangrijk dat scholen maatwerk bieden, bijvoorbeeld via praktijkscholen of gymnasia. Zo zorgen we ervoor dat alle leerlingen zich kunnen ontwikkelen op een manier die bij hen past.

Daarnaast vinden we het belangrijk dat scholen een sociaal veilige omgeving bieden. Een school moet een plek zijn waar diversiteit wordt gevierd en iedere leerling zich geaccepteerd voelt. Dit betekent niet alleen dat discriminatie en pesten actief moeten worden bestreden, maar ook dat specifieke initiatieven zoals Gender- en Sexuality Alliances (GSA's) worden ondersteund. Deze groepen zetten zich in voor een veilig schoolklimaat voor LHBTI-leerlingen en dragen zo bij aan een inclusieve cultuur.

11.4 Geef elke student de kans om zichzelf volledig te ontplooiën

11.4.1 MBO

Als Jonge Democraten vinden we het essentieel dat het mbo een volwaardige plek krijgt in ons onderwijssysteem. We staan voor een toekomst waarin elke MBO-student de kans krijgt om zijn of haar talenten optimaal te ontwikkelen. Daarom pleiten we voor een verbeterde aansluiting tussen het mbo en het bedrijfsleven, zodat studenten niet alleen de juiste kennis, maar ook de praktijkervaring opdoen die nodig is voor een succesvolle carrière.

Wat ons betreft moet de overheid investeren in moderne opleidingsplekken en leerwerkplekken,

zodat studenten de mogelijkheid hebben om in een relevante omgeving te leren. Daarnaast is het cruciaal dat MBO-instellingen voldoende financiële middelen ontvangen om kwalitatief hoogstaand onderwijs te bieden. Wij vinden dat er meer aandacht moet komen voor de diversiteit binnen het MBO, inclusief het ondersteunen van studenten met verschillende achtergronden en leervormen. Daarnaast pleiten we voor gelijke behandeling van mbo-studenten als het gaat om stagevergoedingen, kortingen en studentenvoordelen. Dit draagt bij aan een versterking van hun positie in de samenleving.

Ook pleiten we voor een sterke samenwerking tussen MBO-instellingen en de regionale arbeidsmarkt. Dit kan door middel van het ontwikkelen van regionale leerwerkakkoorden die afgestemd zijn op de behoeften van werkgevers en de ontwikkeling van de sector. We willen dat MBO-studenten beter worden voorbereid op de veranderende arbeidsmarkt door hen te leren hoe ze hun vaardigheden kunnen inzetten in een dynamische omgeving. Hoewel MBO-studenten vaak al vroeg betrokken zijn bij de arbeidsmarkt, vinden we het essentieel om hen gelijke kansen te bieden, onder meer door stagediscriminatie actief aan te pakken en inclusieve werkervaringen te bevorderen.

Naast een sterk onderwijsaanbod en praktische aansluiting op de arbeidsmarkt, pleiten we voor een volwaardige deelname van mbo-studenten aan het verenigingsleven. Veel studentenverenigingen richten zich nu vooral op HBO- en WO-studenten, terwijl MBO-studenten vaak buiten de boot vallen. Wat ons betreft is het tijd om het verenigingsleven inclusiever te maken. Dit kan door verenigingen actief te stimuleren om mbo-studenten te verwelkomen en barrières, zoals hoge contributies of een exclusieve cultuur, weg te nemen. Ook pleiten we voor subsidies die speciaal gericht zijn op verenigingen die zich inzetten voor diversiteit en inclusie, zodat alle studenten, ongeacht hun onderwijsniveau, zich thuis voelen in een verenigingsstructuur.

Tot slot pleiten we ervoor dat MBO-studenten meer inspraak krijgen in de besluitvorming binnen hun onderwijsinstelling. Door hen een stem te geven, vergroten we niet alleen de betrokkenheid, maar zorgen we ook voor onderwijs dat aansluit bij de wensen en behoeften van de studenten zelf.

11.4.2 HBO en WO

Wij als Jonge Democraten vinden dat het HBO en WO toegankelijk en van hoge kwaliteit moeten zijn voor iedereen, ongeacht sociale of financiële achtergrond. Wat ons betreft moet de studiefinanciering worden verbeterd door de basisbeurs te verhogen en de terugbetalingsvoorwaarden te versoepelen. Dit zorgt ervoor dat studenten minder afhankelijk zijn van leningen en zich volledig kunnen richten op hun studie zonder zich zorgen te maken over financiële belemmeringen.

Daarnaast vinden we dat het BSA in het HBO en WO moet worden afgeschaft en moet worden vervangen door een doorstroomadvies. Het BSA legt onterecht druk op studenten in hun eerste studiejaar, terwijl veel studenten zich pas later kunnen aanpassen en hun studie in een hoger tempo kunnen voortzetten. Wij pleiten ervoor dat iedereen de kans krijgt om op eigen tempo en op basis van persoonlijke ontwikkeling zijn of haar studie te vervolgen zonder het risico vroegtijdig af te vallen.

Wat ons betreft is het studentenleven veel meer dan alleen studeren. Wij vinden dat een rijk verenigingsleven, met volop ruimte voor extracurriculaire activiteiten, essentieel is voor een goede studententijd. Dit zorgt niet alleen voor persoonlijke ontwikkeling, maar versterkt ook de onderlinge verbondenheid van studenten. We steunen initiatieven die studenten in staat stellen om zich buiten hun studie verder te ontwikkelen, bijvoorbeeld door middel van internationale uitwisselingen, vrijwilligerswerk of maatschappelijke betrokkenheid.

Bij het creëren van een rijk studentenleven vervullen studentenverenigingen een essentiële rol, waarbij we denken aan studie-, sport-, cultuur-, politieke en klassieke verenigingen. Deze

verenigingen dragen bij aan de persoonlijke en maatschappelijke ontwikkeling van studenten en bieden een waardevolle aanvulling op de studie. Onderwijsinstellingen moeten deze verenigingen actief ondersteunen door ruimte en financiële middelen te bieden voor activiteiten, promotie en het ondersteunen van bestuursleden.

11.5 Geef iedereen de kans om een leven lang te leren

De arbeidsmarkt is voortdurend in beweging door technologische innovaties, maatschappelijke uitdagingen en de transitie naar een duurzame economie. Als Jonge Democraten vinden we het essentieel dat mensen zich kunnen aanpassen aan de steeds veranderende eisen en kansen op de arbeidsmarkt. Een leven lang leren is daarbij onmisbaar. Dit houdt in dat werkenden en werkzoekenden niet alleen hun bestaande vaardigheden moeten bijhouden, maar ook de mogelijkheid moeten hebben om deze te verdiepen, verbreden of om te scholen naar een geheel nieuwe richting.

Om dit te bevorderen, zien wij een actieve rol voor de overheid weggelegd. De overheid kan dit ondersteunen door het beschikbaar stellen van middelen, zoals subsidies of opleidingsbudgetten, en door het belang van voortdurende scholing breed uit te dragen. Wij stellen voor dat iedereen vanaf 18 jaar een ontwikkelingsbudget ontvangt. Dit budget, bedoeld voor onderwijs en persoonlijke ontplooiing, moet flexibel inzetbaar zijn voor verschillende vormen van scholing en kan worden aangevuld met private middelen. Het budget blijft beschikbaar tot aan de pensioenleeftijd, zodat mensen gedurende hun hele carrière in hun ontwikkeling kunnen blijven investeren. Daarnaast willen we dat werknemers één of twee ontwikkelingsdagen per jaar krijgen. Hiermee voorkomen we dat zij vakantiedagen hoeven in te zetten voor bijscholing of trainingen. Dit biedt werknemers meer ruimte om zich te ontwikkelen, zonder dat dit ten koste gaat van hun vrije tijd.

Om toegankelijkheid tot omscholing en verdere ontwikkeling te vergroten, pleiten we ervoor dat mensen die een tweede studie willen volgen, niet langer het hoge instellingsgeld hoeven te betalen, maar gewoon het wettelijke collegegeld. Dit verlaagt de drempel om opnieuw te studeren en biedt meer mensen de kans om zichzelf te ontwikkelen of een andere loopbaan te kiezen.

Tot slot pleiten we voor de oprichting van een omscholingsfonds. Dit fonds moet mensen ondersteunen die werkzaam zijn in sectoren met weinig toekomstperspectief, zodat zij zich kunnen laten omscholen naar beroepen waar grote tekorten zijn, zoals in de zorg, technologie of de duurzame sector. Zo zorgen we ervoor dat mensen die hun baan verliezen, snel en effectief nieuwe kansen kunnen grijpen op de arbeidsmarkt.

11.6 Wetenschap voor de wereld van morgen

De waarde van wetenschap valt moeilijk te overschatten. Zij speelt een essentiële rol bij vrijwel alle vooruitgang in de wereld. Voor een bloeiende samenleving en economie is het cruciaal om een goed uitgeruste, adequaat gefinancierde en diverse wetenschappelijke sector te hebben. De wetenschap moet voldoende vrij en zelfregulerend zijn om zichzelf te kunnen organiseren, maar publieke en private instellingen kunnen alleen excelleren als het overheidsbeleid hen de ruimte geeft om te groeien.

11.6.1 De rol van wetenschappers in het publieke debat

In een tijd waarin informatie overvloedig en divers is, zijn wetenschappers nodig om duidelijkheid te bieden en bij te dragen aan het maatschappelijk debat. Wij vinden het belangrijk dat de zichtbaarheid van wetenschap wordt vergroot en kennisinstellingen actief communiceren en het debat aangaan. Om hun rol hierin te kunnen waarmaken, moet het takenpakket van wetenschappers goed worden gebalanceerd.

Daarnaast willen we dat de overheid instellingen waar nodig ondersteunt om de zichtbaarheid van de

wetenschap te vergroten, bijvoorbeeld door het bevorderen van niet-wetenschappelijke publicaties en het faciliteren van vrije toegang tot informatie (open access). Publiek gefinancierd onderzoek moet zo veel mogelijk vrij toegankelijk worden gemaakt, binnen de grenzen van de privacywetgeving, om wetenschappelijke kennis breed te kunnen delen.

11.6.2 Arbeidsmarktpositie van wetenschappelijk personeel

Wetenschappelijk personeel komt structureel tijd tekort om kwalitatief goed onderwijs en onderzoek te kunnen bieden. Met toenemende studentenaantallen en druk op de publicatie-eisen is er dringende behoefte aan uitbreiding en stabiliteit van het wetenschappelijk personeel. Wij pleiten voor meer vaste contracten en minder afhankelijkheid van tijdelijke aanstellingen, zodat wetenschappers zich langdurig en met zekerheid kunnen inzetten voor onderwijs en onderzoek. Extra aandacht moet uitgaan naar de arbeidsrechtelijke positie van promovendi, die recht hebben op dezelfde arbeidsvoorwaarden als hun collega's met vaste contracten. Daarnaast willen we de aanstelling van hoogleraren met een onderwijsprofiel bevorderen, zodat onderzoekers zich meer kunnen richten op hun specifieke expertise en werkdruk kunnen verminderen. Zo zorgen we ervoor dat talent niet verloren gaat en de Nederlandse kennisinstellingen tot de wereldtop blijven behoren.

11.6.3 Financiering van wetenschappelijk onderzoek

Het huidige financieringsmodel leidt tot een situatie waarin wetenschappers onnodig veel tijd kwijt zijn aan het indienen van onderzoeksbeurzen, ten koste van hun daadwerkelijke onderzoekstijd. Wij vinden het essentieel om te werken aan een structureel bekostigingsmodel dat de kwaliteit en vrijheid van onderzoek garandeert. We willen wetenschappers meer zekerheid geven, zodat zij niet alleen met toegepaste onderzoeksdoelen bezig hoeven te zijn, maar ook ruimte hebben voor fundamenteel onderzoek dat vaak later pas zijn waarde bewijst.

Daarnaast pleiten we ervoor dat de overheid 3% van het BBP investeert in Onderzoek & Ontwikkeling, in lijn met het Europese streefgetal. Dit kan enkel worden behaald door een sterke samenwerking met het bedrijfsleven en andere private financiers, zonder daarbij de onafhankelijkheid van de wetenschap in gevaar te brengen. Ook moeten alle wetenschapsdomeinen, van alfa- tot gamma- en bètawetenschappen, evenwichtig worden gefinancierd, zodat Nederland zowel in de breedte als in de diepte wetenschappelijke vooruitgang kan boeken.

11.6.4 Internationale kennisuitwisseling en samenwerking

Complexe, mondiale vraagstukken vragen om internationale samenwerking en kennisuitwisseling. Het is van groot belang dat Nederlandse onderzoekers en studenten toegang hebben tot Europese en mondiale uitwisselingsprogramma's, zoals het Erasmusprogramma, zodat zij internationaal kunnen leren en bijdragen. We pleiten voor een internationaal onderzoeksplatform waarop publiek gefinancierd onderzoek kosteloos toegankelijk is, zodat kennis snel en breed gedeeld kan worden.

Tegelijkertijd moeten we zorgvuldig omgaan met kennisuitwisseling om te voorkomen dat onze wetenschappelijke ontdekkingen door andere mogendheden voor schadelijke doeleinden worden ingezet.

11.6.5 Diversiteit en inclusie in de wetenschap

Om een compleet beeld van de samenleving en haar uitdagingen te krijgen, is het belangrijk dat de wetenschap een afspiegeling vormt van de maatschappij. Wij pleiten voor meer multi- en interdisciplinair onderzoek en willen dat studenten, promovendi en postdocs van diverse achtergronden structureel betrokken worden bij het maken van wetenschapsbeleid. Om diversiteit te bevorderen moet de selectie van onderzoeksvoorstellen zo veel mogelijk anoniem plaatsvinden, zodat inhoudelijke kwaliteit voorop staat. Wij willen dat kennisinstellingen meer capaciteit en ondersteuning krijgen en pleiten voor een tijdelijk vrouwenquotum in wetenschappelijke functies om

de diversiteit in de wetenschap te versterken.

11.6.6 Open wetenschap en datatoegang

Open wetenschap is cruciaal voor het bevorderen van transparantie, toegankelijkheid en de maatschappelijke impact van onderzoek. Wij vinden dat de overheid en kennisinstellingen moeten streven naar een model waarin onderzoeksresultaten en data, mits passend binnen de kaders van privacy en ethiek, vrij beschikbaar zijn. Door open toegang tot wetenschappelijke kennis te garanderen, dragen we bij aan de versnelling van innovatie en het verlagen van drempels voor verdere ontdekking.

Data die verzameld wordt in het kader van publiek gefinancierd onderzoek, moet – met inachtneming van de privacywetgeving en onder de nodige voorwaarden – toegankelijk gemaakt worden voor andere onderzoekers. Op die manier kan kennis sneller opgebouwd en publieke financiering van onderzoek efficiënter ingezet worden.

Om dit te realiseren, willen we dat instellingen actief worden ondersteund bij de implementatie van open access-publicaties en het delen van onderzoeksdata via open platforms. Ook pleiten wij voor het invoeren van standaarden voor datadeling en samenwerking tussen onderzoeksinstituten, zodat samenwerking wordt vergemakkelijkt en dubbel werk wordt voorkomen. Daarbij moeten onderzoekers worden gefaciliteerd in het publiceren van open data door middel van subsidies en technische ondersteuning, zodat zij zonder grote belemmeringen kunnen bijdragen aan een open wetenschapscultuur.

12. Goede en toegankelijke zorg in een gezond Nederland

De komende jaren zal de druk op de gezondheidszorg blijven toenemen. We staan voor grote uitdagingen in de zorg, zoals de vergrijzing van de bevolking, de stijgende zorgkosten en het tekort aan zorgpersoneel. Nederland moet daarom op verschillende terreinen duidelijke keuzes maken om een gezonde en vitale samenleving voor alle generaties te waarborgen. Wij hebben een systeem voor ogen waar persoonsgerichte zorg centraal staat en waarbij we succesvol oud kunnen worden. De Jonge Democraten pleiten voor beleid dat gericht is op het bevorderen van een betaalbare gezondheidszorg, waarbij innovatie, ziektepreventie en een efficiënt zorgsysteem centraal staan, met de burger en algemeen welzijn als leidende principes. Bovendien zijn wij van mening dat elk individu, indien mogelijk, het recht moet hebben om autonome ethische beslissingen te nemen met betrekking tot medische kwesties. Daarnaast benadrukken de Jonge Democraten het belang van een integrale benadering van gezondheid, waarbij niet alleen wordt gekeken naar medische zorg, maar ook naar factoren zoals sociale omgeving, leefstijl en preventie.

Wij streven naar een samenleving waarin niemand wordt achtergelaten en waar iedereen toegang heeft tot de juiste middelen voor een zo gezond en vitaal mogelijk leven ongeacht achtergrond of sociale status, waarbij we elkaar ondersteunen. Om dit te bereiken, pleiten wij voor investeringen in gezondheidsbevordering, gezonde voeding, sport en beweging, en mentale gezondheid. Daarnaast zetten we ons in voor de versterking van de eerstelijnszorg en het bevorderen van samenwerking tussen verschillende zorgverleners en zorginstellingen. Op deze manier willen wij bijdragen aan een duurzame en veerkrachtige gezondheidszorg voor iedereen.

12.1 Goede, toegankelijke en betaalbare gezondheidszorg voor iedereen

12.1.1 Onze kijk op het Nederlandse zorgstelsel

Binnen ons zorgsysteem staat het leveren van hoogwaardige zorg centraal, waarbij persoonsgerichte zorg en een hoge kwaliteit van leven als uitgangspunt worden genomen. Om de kwaliteit van ons zorgstelsel te waarborgen, is een gecoördineerde aanpak vanuit de centrale overheid essentieel. Tegelijkertijd moeten we de belangrijke rol van zorgverzekeraars op de zorgmarkt erkennen.

Een goede wisselwerking tussen de overheid en zorgverzekeraars is cruciaal voor de inrichting en het functioneren van ons zorgstelsel. Hierin zou de overheid een leidende rol moeten spelen in het vaststellen van beleid, wetgeving en het toezicht op de kwaliteit en toegankelijkheid van zorg. Dit omvat onder andere het bepalen van welke zorg zorgverzekeraars moeten bieden, het vaststellen van kwaliteitsnormen en het zorgen dat het systeem financieel gezond blijft. Aan de andere kant hebben zorgverzekeraars een belangrijke rol in het organiseren en inkopen van zorg voor hun verzekerden. Ze onderhandelen met zorgaanbieders en zijn belast met het selectief inkopen van zorg, waarbij zij streven naar kwaliteit, patiëntgerichtheid en betaalbaarheid.

Als Jonge Democraten vinden we dat zorgaanbieders in staat moeten worden gesteld de beste zorg te leveren. Hiervoor is een goede balans tussen concurrentie en samenwerking nodig. Onderlinge concurrentie tussen zorgaanbieders leidt tot innovatie, betere kwaliteit en een lagere prijs van de zorg. Daarentegen moet ook samenwerking op het gebied van kwaliteit tussen zorgaanbieders bevorderd worden, zolang dit niet leidt tot het misbruiken van machtsposities. Kennis en ervaring over bedrijfsvoering en zorgaanbod moeten worden gedeeld om dubbele initiatieven en verspilling van middelen te voorkomen. Daarnaast moeten zorgaanbieders meerjarencontracten kunnen afsluiten met zorgverzekeraars als dit de kwaliteit van zorg ten goede komt.

Omdat het voor verzekerden lastig kan zijn een goede afweging te maken tussen de verschillende zorgverzekeringen en zorgverleners, zijn onafhankelijke platforms nodig die kunnen helpen verzekerden een weloverwogen keuze te maken. Hier worden zorgverzekeringen en zorgaanbieders onderling vergeleken op basis van de kwaliteit en kosten van de aangeboden zorg. Deze gegevens moeten eenvoudig en helder voor iedereen te vinden zijn, waarbij tevens uitleg van de gegevens wordt aangeboden.

12.1.2 Beheersing van de kosten van gezondheidszorg

Hoewel we het liefst iedereen de zorg willen bieden die nodig is, is het onwenselijk om alle zorgkosten binnen het basispakket te dekken vanwege de stijgende kosten en de grenzen van het zorgbudget. Daarom is het noodzakelijk om op basis van advies van onafhankelijke experts te bepalen welke behandelingen wel en niet worden vergoed binnen het basispakket. Ons standpunt is dat deze beslissing moet worden genomen aan de hand van vier criteria: noodzaak, effectiviteit, efficiëntie en maatschappelijke acceptatie. Aan de hand van het gehanteerde prijsplafond per 'quality adjusted life year' en de kosteneffectiviteit van de behandeling kan een vergoedingskeuze worden gemaakt. Het is hierbij van belang dat we altijd transparante en eerlijke criteria hanteren en dat beslissingen worden genomen op basis van objectieve informatie en medische expertise.

Ook willen we dat burgers en zorgverleners zich meer bewust zijn van de stijgende zorgkosten. Dit kan bijdragen aan een geïnformeerde beslissing van patiënt en zorgverlener over het medisch beleid. Onafhankelijke platforms met betrouwbare informatie over de kwaliteit en kosten van de zorg kunnen hierbij helpen. Daarnaast dient het verplichte eigen risico te worden vervangen door een verplichte eigen bijdrage per behandeling. Door een verplichte eigen bijdrage per behandeling in te voeren, worden patiënten zich per behandeling bewust van hun zorggebruik. Om dit effect te vergroten vinden wij daarbij dat de rekeningen zo snel mogelijk moeten worden verstuurd. Om de toegang tot zorg voor chronische zieken en zorgbehoeftigen te waarborgen, moet een redelijke bovengrens worden gesteld aan de totale eigen bijdrage.

12.1.3 De relatie tussen patiënt en zorgverlener

Als Jonge Democraten vinden we dat patiënten te allen tijde goed moeten worden betrokken bij medische beslissingen, het opstellen van een behandelplan en bij de evaluatie van de zorg die zij ontvangen. Hierbij wordt gelet op dat er respect is voor de autonomie en het recht op informatie van de patiënt. Gezamenlijke besluitvorming en een goede patiënt-artsrelatie leidt tot effectievere en persoonsgerichte zorg, met een hogere kwaliteit van zorg wat positief is voor arts, patiënt, ziekenhuis en omgeving. Het blijkt dat goede gezamenlijke besluitvorming vaak leidt tot effectievere zorg en minder ingrijpende, dure behandelingen. Daarom pleiten we voor meer aandacht voor patiëntenparticipatie in ziekenhuizen, opleidingen en onderzoek.

Daarnaast vinden we zowel effectief verwijzen als behandelen en het stimuleren van overleg tussen zorgverleners belangrijk om zo de zorg passend en betaalbaar te houden. Wat ons betreft zou een breed georiënteerde en toegankelijke zorgverlener de inschatting moeten maken welke zorgverlener het meest geschikt is voor de zorgvraag. Deze kan zelf eenvoudige klachten verhelpen en, indien nodig, verwijzen naar meer gespecialiseerde zorgverleners. Daarnaast moet een deel van de zorg, die nu door meer gespecialiseerde zorgverleners gedaan wordt, ook door breder georiënteerde en goedkopere zorgverleners worden uitgevoerd. Verder is het belangrijk dat tussen zorgverleners structureel meer overlegd wordt om gepaste en goedkope zorg te kunnen leveren. De Jonge Democraten steunen de toename van gezondheidscentra in wijken en de differentiatie van breed georiënteerde zorgverleners, omdat deze de bovenstaande ontwikkelingen bevorderen.

Ten slotte is het onzes inziens van belang dat de administratieve lasten voor zorgverleners worden verlaagd, om zo de werkdruk te verminderen. Wel is het daarbij van belang om ervoor te zorgen dat dit niet ten koste gaat van de kwaliteit van zorg en de nauwkeurigheid van medische dossiers. Het aantal opleidingsplaatsen moet beter afgestemd zijn op de vraag naar zorgverleners. Hierdoor kunnen de tekorten en overschotten aan bepaalde zorgverleners worden tegengegaan en de loonkosten dalen. Verder vinden we dat bij de hoogte van de lonen van zorgverleners rekening moet worden gehouden met de verantwoordelijkheid, risico's en zwaarte van deze functies. Hiernaast moet er ook aandacht zijn voor eerlijke beloningen en erkenning van alle zorgverleners, ongeacht hun specialisatie of functie.

12.1.4 Innovatieve technologieën in de gezondheidszorg

Technische en digitale hulpmiddelen kunnen leiden tot kwalitatief betere gezondheidszorg, hogere patiënttevredenheid en lagere zorgkosten. Daarom pleiten we voor meer investeringen in zorgtechnologie. Een essentiële stap hierbij is de realisatie van een veilige gegevensuitwisseling tussen zorgverleners, door middel van een verplichte standaard voor gegevensuitwisseling en verplichte uitwisseling van (gezondheids)data. Zo kunnen we de communicatie tussen zorgverleners optimaliseren en de patiëntveiligheid verbeteren.

12.2 Prioriteit geven aan medische zorg en medisch onderzoek

12.2.1 Goede medische zorg maakt mensen beter en zet de patiënt centraal

Als Jonge Democraten streven naar een zorgsysteem dat gekenmerkt wordt door hoogwaardige zorgverlening, gebaseerd op evidence-based practice en met oog voor de individuele behoeften van patiënten. Dit geldt zowel voor ziekenhuiszorg als huisartsenzorg. Als Jonge Democraten streven we naar investeringen in onderzoek om de behandeling van patiënten te personaliseren, ook bekend als gepersonaliseerde geneeskunde. Door de karakteristieken van de aandoening van de patiënt te kennen, kunnen we behandelingen gericht inzetten. Een zorgsysteem waarbij gepersonaliseerde geneeskunde de norm is, zal leiden tot minder zinloze behandelingen en beperkt de kans op bijwerkingen. Daarnaast is ook van belang dat medische specialisten beter gaan samenwerken in het belang van patiënten. Verschillende medische problemen bij één patiënt vragen om een beter samenhangende, gecoördineerde aanpak; voorkomen moet worden dat medische specialisten alleen naar de aspecten van hun eigen specialisatie kijken.

12.2.2 Toegankelijkheid van geneesmiddelen

Als Jonge Democraten vinden we dat het tijd is kritisch te kijken naar hoe we medicijnen in Nederland beschikbaar stellen. De ontwikkeling en goedkeuring van een nieuw medicijn is slechts het begin. Om de patiënt te helpen moet het geneesmiddel vervolgens ook beschikbaar en betaalbaar zijn. Helaas zien we nog altijd dat (nieuwe) geneesmiddelen een grote kostenpost kunnen vormen voor ons zorgbudget, terwijl de toegevoegde 'waarde' hiervan soms onzeker is. Als Jonge Democraten pleiten we er dan ook voor dat Nederland, waar mogelijk, samen met andere Europese landen onderhandelt met farmaceutische bedrijven over de inkoop van dure geneesmiddelen. Op die manier versterken we onze onderhandelingspositie en kunnen we de kosten beter beheersen.

Daarnaast vinden we dat het tijd is om op een andere manier nieuwe geneesmiddelen te beprijzen. In plaats van enkel te kijken naar de kosteneffectiviteit van een nieuwe behandeling, iets wat bij nieuwe innovatieve geneesmiddelen steeds vaker moeilijk vast te stellen is, moeten we op een meer gedifferentieerde manier nieuwe geneesmiddelen beprijzen. Hierbij moet niet alleen gekeken worden naar de waarde die een medicijn brengt, maar ook naar de daadwerkelijk gemaakte kosten door de farmaceut bij het ontwikkelen van het geneesmiddel. Daarom vinden we het essentieel dat farmaceutische bedrijven transparant zijn over de kostenopbouw van geneesmiddelen en een maatschappelijk verantwoorde winstmarge hanteren. In ons streven naar betaalbare geneesmiddelen zijn we verder voorstander van het wettelijk aan banden leggen van exorbitante prijsverhogingen van bestaande geneesmiddelen. Tegelijkertijd willen we via nieuwe prijsmodellen voor farmaceuten economisch rendabel maken om bestaande, goedkope geneesmiddelen door te ontwikkelen voor nieuwe ziekten.

Ten slotte willen we de vergoeding van nieuwe dure medicijnen in Nederland anders inrichten. Momenteel worden de uitgaven aan nieuwe, dure geneesmiddelen in Nederland via de 'sluisprocedure' gecontroleerd. Hier onderhandelt de overheid over de prijs voordat vergoeding plaatsvindt.

Problemen ontstaan doordat farmaceuten soms stoppen met kosteloze verstrekking tijdens de sluisperiode, waardoor patiënten het middel niet kunnen gebruiken. Als Jonge Democraten zijn we voorstander van een "payback-systeem": medicatie wordt hierbij met terugwerkende kracht vergoed bij een overeenkomst, anders zijn de kosten voor de farmaceut.

Om de betaalbaarheid en beschikbaarheid van nieuwe geneesmiddelen in Nederland te waarborgen zijn we als Jonge Democraten verder voorstander van meer publiek-private samenwerkingsverbanden in de geneesmiddelenontwikkeling. Door als overheid meer bereidheid te tonen tot financiering van langlopende trajecten, kunnen we binnen prijsafspraken met de farmaceut lagere kosten afdwingen. Dit stimuleert niet alleen innovatie, maar geeft ook een impuls aan de nationale wetenschap.

12.2.3 Medisch-wetenschappelijk onderzoek en geneesmiddelenontwikkeling

Nederland kent een unieke structuur van universitair medische centra, waarbij korte lijnen bestaan tussen fundamenteel onderzoek en de toepassing van dit onderzoek in de praktijk. Deze nauwe samenwerking zorgt ervoor dat Nederlands op het gebied van onderzoek naar nieuwe geneeskundige stoffen voorop loopt. In veel gevallen worden de resultaten van dergelijk onderzoek via licenties overdragen aan bedrijven, die vervolgens aan de slag gaan met de verdere doorontwikkeling en uiteindelijk de productie van bijvoorbeeld een bepaald medicijn. Aangezien kennisinstellingen – en daarmee de resultaten van hun onderzoeken – deels gefinancierd worden met publiek geld, pleiten de Jonge Democraten ervoor dat aan het verstrekken van licenties duidelijke voorwaarden worden verbonden. Er moeten afspraken worden gemaakt over de maximumprijs van geneesmiddelen en winstmarges voor de farmaceutische bedrijven moeten van tevoren worden vastgesteld. Hiermee wordt een balans gecreëerd tussen het bevorderen van innovatie en het waarborgen van toegankelijkheid tot essentiële medicijnen.

Medisch-wetenschappelijk onderzoek is echter breder dan de ontwikkeling van nieuwe medicijnen. Zo kan ook onderzoek worden gedaan naar betere medische hulpmiddelen, operaties of voeding. Daarnaast kunnen onderzoekers door medisch-wetenschappelijk onderzoek meer te weten komen over de werking van het lichaam en betere manieren vinden om ziekten op te sporen. Wat de Jonge Democraten betreft blijven zowel publieke als private investeringen in al deze vormen van onderzoek van cruciaal belang.

Binnen medisch-wetenschappelijk onderzoek wordt het verzamelen van grote hoeveelheden geanonimiseerde gegevens, big data, steeds belangrijker. Als Jonge Democraten ondersteunen we het verzamelen van big data, mits de privacy van patiënten gewaarborgd blijft. We benadrukken het belang van veilige gegevensverwerking en vinden dat patiënten uitdrukkelijk toestemming moeten geven voor het opslaan en analyseren van anonieme data.

12.3 Langdurige zorg verdient in deze tijd meer aandacht

12.3.1 Meer inzetten op een betere mentale gezondheid

Het welzijn van onze burgers is van het grootste belang, en dat omvat ook onze mentale gezondheid. Als Jonge Democraten erkennen we dat psychische problemen een ernstige impact kunnen hebben op ons leven en onze gemeenschappen, vooral bij jongeren. De druk om te presteren op school, sociale media en de uitdagingen van opgroeien kunnen allemaal bijdragen aan mentale gezondheidsproblemen bij jongeren. Daarom zetten we ons in voor een samenleving waarin iedereen, met name jongeren, toegang heeft tot de ondersteuning en behandeling die ze nodig hebben.

We streven naar een samenleving waarin we het stigma rondom psychische gezondheidsproblemen doorbreken en waarin jongeren zich vrij voelen om hulp te zoeken zonder angst voor veroordeling.

Dit vereist het bevorderen van programma's en middelen die de veerkracht van jongeren vergroten en hen leren omgaan met stress en andere mentale uitdagingen.

Bovendien streven we naar een inclusief zorgsysteem dat toegankelijk is voor alle jongeren, ongeacht hun achtergrond of sociaaleconomische status. Dit omvat het waarborgen van betaalbare en laagdrempelige zorg voor mentale gezondheid, zodat jongeren geen obstakels ondervinden bij het zoeken naar hulp.

Tot slot geloven we dat het bevorderen van mentale gezondheid niet alleen de verantwoordelijkheid is van de zorgsector, maar van de hele samenleving. Daarom pleiten de Jonge Democraten voor samenwerking tussen verschillende sectoren, waaronder onderwijs, gezondheidszorg, gemeenschapsorganisaties en de overheid. Dit om een integrale aanpak te realiseren die jongeren in staat stelt om op te groeien in een omgeving die hun mentale welzijn ondersteunt.

12.3.2 Pak de problemen in de jeugdzorg aan

De decentralisatie van de jeugdzorg heeft niet geleid tot de beoogde verbeteringen in de kwaliteit van zorg of kostenbesparingen. Lange wachtlijsten, ontoereikende financiering en een tekort aan gekwalificeerd personeel schetsen een somber beeld van de jeugdzorg. Ondertussen maakt bijna één op de zeven kinderen gebruik van jeugdzorg, en zien we een wildgroei aan particuliere zorgaanbieders die zich niet willen wagen aan complexe zorg, maar enkel lichte jeugdzorg aanbieden. We pleiten daarom voor meer landelijke regie op de jeugdzorg. Daarnaast pleiten we ook voor een onderzoek naar en een herziening van de financieringsstructuur van de jeugdzorg. Het is immers van groot belang dat gemeenten, zolang zij verantwoordelijk zijn voor jeugdzorg, over voldoende middelen beschikken om die taak goed uit te voeren. Verder zouden er ook strikte kwaliteitscriteria moeten worden gesteld aan aanbieders van jeugdzorg, waarbij beoordeling niet uitsluitend gebaseerd dient te zijn op kostenefficiëntie; minstens net zo belangrijk is de kwaliteit van de geleverde zorg. Als Jonge Democraten zijn we van mening dat de verantwoordelijkheid voor jeugdzorg moet liggen bij de overheid die het beste in staat is de taken op dit terrein uit te voeren. De mogelijkheid dat op termijn een herijking plaats zou kunnen vinden van de taken op het gebied van jeugdzorg naar de Rijksoverheid wordt door ons dan ook niet geheel uitgesloten. In de tussentijd is het in ieder geval belangrijk dat er meer landelijke regie komt.

Als een jongere daar behoefte aan heeft, moet jeugdzorg verlengd kunnen worden tot 21 jaar, waarbij de ondersteuning geleidelijk wordt afgebouwd vanaf 18 jaar. Tijdens deze afbouwfase moet de nadruk liggen op begeleiding naar de zogenaamde Big 5: vijf essentiële aspecten (een woning, onderwijs of werk, inkomen, welzijn en een stabiel sociaal netwerk) die een jongere nodig heeft om zelfstandig te kunnen leven. Op deze manier voorkomen we dat de begeleiding abrupt stopt wanneer iemand de leeftijd van 18 bereikt. Daarnaast moet wat de Jonge Democraten betreft worden ingezet op verdere afbouw van de gesloten jeugdzorg. Jongeren met problemen kunnen naar onze overtuiging beter geholpen worden binnen het gezin of in een vrije omgeving. Tegelijkertijd zetten we ons in voor een verbeterde rechtspositie van jongeren die zich nog in een gesloten jeugdinstelling bevinden, bijvoorbeeld door het recht op inspraak en het verstrekken van zak- en kleedgeld.

12.3.3 Toegang tot psychische zorg is een recht

De toegang tot geestelijke gezondheidszorg moet net zo vanzelfsprekend zijn als de toegang tot fysieke gezondheidszorg. Het is van cruciaal belang dat mensen die kampen met psychische problemen snel en effectief de hulp krijgen die ze nodig hebben. Helaas worden we geconfronteerd met lange wachtlijsten, ontoereikende financiering en een tekort aan gespecialiseerde hulpverleners in de geestelijke gezondheidszorg. Dit leidt niet alleen tot onnodig lijden, maar vergroot ook de kans op verergering van de problematiek en crisisgevallen. Als Jonge Democraten pleiten wij voor een GGZ die toegankelijk is zonder onnodige obstakels, ongeacht onze achtergrond of financiële situatie.

12.3.4 Volwaardig leven met een beperking

Een inclusieve samenleving is een samenleving waarin mensen met een handicap volwaardig kunnen deelnemen aan alle aspecten van het maatschappelijk leven. Dit omvat onder andere toegang tot passende zorg en ondersteuning. Als Jonge Democraten streven wij naar een gehandicaptenzorg die gericht is op het bevorderen van zelfstandigheid, eigen regie en participatie van mensen met een handicap. Dit betekent onder andere investeren in toegankelijke woonvoorzieningen, passend onderwijs en werkgelegenheid voor mensen met een handicap. Daarnaast pleiten wij voor het versterken van de rechtspositie van mensen met een handicap, zodat wij gelijke kansen hebben en volwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving.

12.3.5 Gezond en gelukkig ouder worden

Wij gunnen elke oudere een zo lang mogelijk, waardig leven, waarbij zij zo lang mogelijk in hun eigen omgeving kunnen blijven wonen. Om dit te bereiken moet het sociaal kapitaal van ouderen zo veel mogelijk worden ingezet. Mantelzorg biedt hierbij zowel praktische als emotionele ondersteuning. De overgang van thuis wonen naar begeleid of gesloten wonen moet gemakkelijk zijn voor ouderen en mantelzorgers. Bij begeleid wonen is het rechtvaardig een bijdrage van de zorgvragende oudere te vragen voor de woonfaciliteiten.

Daarnaast is het van groot belang om te voorzien in goede dementiezorg. Dementie is een ingrijpende aandoening die niet alleen de persoon zelf, maar ook hun familie en verzorgers diep raakt. We pleiten voor investeringen in onderzoek naar de oorzaken en behandelingen van dementie, evenals voor programma's die de kwaliteit van leven van mensen met dementie verbeteren en ondersteuning bieden aan hun mantelzorgers.

Palliatieve zorg verdient ook onze aandacht. Het is belangrijk dat mensen in hun laatste levensfase de juiste zorg en ondersteuning krijgen, zodat zij waardig en comfortabel kunnen sterven. We moeten ervoor zorgen dat palliatieve zorg beschikbaar is voor iedereen die het nodig heeft, zowel thuis als in zorginstellingen.

Eenzaamheid onder ouderen is een groeiend probleem dat ernstige gevolgen kan hebben voor hun welzijn. Daarom moeten we maatregelen nemen om sociale isolatie te bestrijden en de sociale verbondenheid van ouderen te versterken. Dit kan onder meer worden bereikt door het stimuleren van gemeenschapsactiviteiten, het bevorderen van intergenerationele contacten en het ondersteunen van initiatieven die ouderen helpen om actief deel te nemen aan de samenleving.

12.4 Gezondheid is meer dan alleen goede gezondheidszorg

12.4.1 Bevorder een gezonde leefstijl en zet in op preventie

De gezondheid van Nederlanders wordt bedreigd door een aantal negatieve trends. Het aantal mensen met overgewicht en obesitas stijgt gestaag. Veel mensen kampen met ongezonde voedingsgewoonten, een groot deel van de bevolking voldoet niet aan de aanbevolen hoeveelheid lichaamsbeweging en ook roken en overmatig alcoholgebruik leiden tot zorgen. Uit cijfers van het RIVM blijkt dat ongezond gedrag bijdraagt aan bijna 20 procent van de ziektelast. Met goed preventiebeleid zal de druk op de zorg afnemen.

Om de zorgkosten effectief omlaag te krijgen moet er worden ingezet op het voorkomen van ziekten. Een gezonde levensstijl is hierbij van cruciaal belang. De Jonge Democraten zijn van mening dat voorkomen beter is dan genezen en pleiten daarom voor een grotere nadruk op preventie en het aanmoedigen van een gezonde leefstijl.

Wat ons betreft staat hierbij de eigen verantwoordelijkheid van mensen voorop, maar kan de overheid wel een gezonde leefstijl ondersteunen door zowel gezond gedrag te stimuleren als ongezond gedrag te ontmoedigen.

De Jonge Democraten pleiten voor effectieve maatregelen om de gezondheid van de Nederlanders te verbeteren. Dit omvat het implementeren van gezondheidsbevorderende programma's, zoals vaccinatieprogramma's en uitgebreide screenings op ziekten, die bijdragen aan het verbeteren van de algehele gezondheid en welzijn. Daarnaast vinden we het belangrijk om gezondheidsvoorlichting en -educatie te integreren in de maatschappij, zodat mensen toegang hebben tot betrouwbare informatie over preventieve zorg en gezonde levensstijlkeuzes.

Op dit moment is onze samenleving zo ingericht dat ongezonde keuzes vaak aantrekkelijk zijn. Gezonde keuzes zijn moeilijker voorhanden en vaak duurder dan ongezonde alternatieven. De Jonge Democraten zijn van mening dat er strenger beleid nodig is om onze gezondheidsdoelen daadwerkelijk te bereiken. Om een gezondere levensstijl voor iedereen mogelijk te maken, moeten er concrete maatregelen worden genomen. Als Jonge Democraten hebben we een systeem voor ogen, waarbij gezonde voeding goedkoper en bereikbaarder is dan ongezonde voeding. Daarom pleiten we voor de invoering van een algehele suikertaks en het verlagen van de BTW op groente en fruit naar 0 procent. Daarnaast staan we als Jonge Democraten ook positief tegenover maatregelen als het uitbannen van ongezonde voeding op scholen en het beperken van reclame die ongezonde keuzes stimuleert.

Wat de Jonge Democraten betreft is vaccineren een vrije keuze. Wel baart dreigende daling van de vaccinatiegraad tot onder de 90 procent ons grote zorgen, aangezien groepsimmunitet hiermee in het gedrang komt. Groepsimmunitet is essentieel omdat het voorkomt dat besmettelijke ziekten zich verspreiden, waardoor ook kwetsbare personen die niet kunnen worden gevaccineerd of een verminderde afweer hebben of te jonge kinderen, beschermd zijn. Daarom moet er hard ingezet worden op goede voorlichting om een weloverwogen afweging te kunnen maken.

Als Jonge Democraten zijn we van mening dat in geval van grote epidemieën, zoals corona, het mogelijk moet zijn om een indirecte vaccinatieplicht in te voeren om de volksgezondheid te beschermen. Daarnaast zorgt de dalende vaccinatiegraad momenteel vooral voor zorgen op plekken waar grote groepen kinderen samenkomen, zoals op scholen en in de kinderopvang. Daarom moeten wat ons betreft gemeenten de mogelijkheid hebben om op de kinderopvang niet-gevaccineerde kinderen te weigeren (met uitzondering van medische redenen), zodat de veiligheid en gezondheid van andere kinderen geborgd blijft. In extreme gevallen van uitbraken moeten gemeenten ook de mogelijkheid hebben om tijdelijke maatregelen te nemen om niet-gevaccineerde kinderen te weigeren van scholen. Hier dienen duidelijke richtlijnen voor opgesteld te worden zodat de toegankelijkheid van onderwijs zo min mogelijk in het gedrang komt.

12.4.2 Sporten en bewegen toegankelijk voor iedereen

De meeste Nederlanders bewegen nog onvoldoende. Als Jonge Democraten streven we naar een inclusief en toegankelijk sportbeleid, waarbij sportparticipatie wordt gestimuleerd voor alle leeftijden en achtergronden. Sport draagt bij aan een gezonde levensstijl, sociale cohesie en persoonlijke ontwikkeling. We pleiten voor gelijke kansen en faciliteiten voor zowel amateursporters als topsporters. Om sportparticipatie te bevorderen, pleiten we voor investeringen in sportfaciliteiten, zoals betaalbare en goed onderhouden sportaccommodaties en openbare sportruimtes.

Ook willen we het belang van sport in het onderwijs benadrukken door voldoende tijd en middelen vrij te maken voor sportlessen op scholen. Wat de Jonge Democraten betreft moet sporten toegankelijk zijn voor iedereen.

Dat betekent dat de overheid financiële drempels moet wegnemen, zodat ook mensen met een kleine beurs kunnen sporten. Ook moeten hindernissen voor mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking om te kunnen sporten en bewegen worden weggenomen.

Veel mensen raken geïnspireerd door onze topsporters. Om ook in de toekomst te kunnen blijven juichen voor onze wereldprestaties, is het essentieel om te blijven investeren in de randvoorwaarden voor topsport. Topsporters verdienen ondersteuning en erkenning voor hun inspanningen. We willen een adequaat topsportklimaat creëren met voldoende financiële steun, professionele begeleiding en faciliteiten voor training en ontwikkeling. Dit omvat ook aandacht voor de balans tussen sport en onderwijs of werk voor jonge topsporters. Het organiseren van grote sportevenementen draagt niet alleen bij aan het imago van Nederland, maar speelt ook een rol in het aantrekken van nieuw talent en het stimuleren van sportparticipatie op alle niveaus.

Sport moet vrij zijn van discriminatie en intimidatie. We willen actief beleid voeren om discriminatie en seksuele intimidatie in de sport tegen te gaan, met heldere richtlijnen en sancties voor overtreders. Ook streven we naar gelijke beloning en kansen voor mannelijke en vrouwelijke sporters, zowel op het gebied van salaris als media-aandacht. De Jonge Democraten erkennen de rol van sport als middel voor integratie en sociale inclusie. We steunen initiatieven die sportparticipatie bevorderen onder kwetsbare groepen, zoals mensen met een beperking, migranten en vluchtelingen. Sportverenigingen en -organisaties kunnen hierbij een belangrijke rol spelen als inclusieve ontmoetingsplaatsen.

12.4.3 Middelengebruik ontmoedigen maar niet verbieden

Als Jonge Democraten realiseren we ons dat het gebruik van alcohol, tabak en drugs kan leiden tot verslaving en gezondheidsschade. Het recht op zelfbeschikking en persoonlijke verantwoordelijkheid is echter een groot goed. Ieder individu verdient het recht om autonome beslissingen te nemen over zijn of haar eigen leven, inclusief wat diegene doet met het eigen lichaam. Dit geldt voor het nemen van tatoeages, het laten zetten van een piercing, maar ook voor de beslissing al dan niet alcohol, tabak of drugs te gebruiken. Het uitgangspunt is hierbij de mogelijkheid om weloverwogen keuzes te maken, gebaseerd op voldoende kennis en educatie. Wanneer individuen goed zijn geïnformeerd over de mogelijke gevolgen en risico's van bepaalde keuzes, zoals het gebruik van drugs, zouden zij in staat moeten zijn om zelfstandig te beslissen of zij deze risico's willen aanvaarden. Verder biedt het criminaliseren van deze producten volgens ons geen oplossing voor de gezondheidsproblematiek. Daarom pleiten we ervoor dat alcohol, tabak en drugs legaal aangeboden worden, zodat de gezondheidsrisico's gemonitord en beperkt kunnen worden.

Tegelijkertijd vinden we dat alcohol, tabak en drugs actief moeten worden ontmoedigd in onze samenleving. Naast het heffen van accijns, vinden wij dat de overheid zich moet inzetten voor goede en actieve voorlichting en het verminderen van vooroordelen rondom verslaving. De risico's van middelengebruik moeten volgens ons vermeld worden op de verpakkingen. Bovendien zijn we van mening dat alle vormen van reclame voor alcohol, tabak en drugs verboden moeten worden, en dat deze producten niet verkocht mogen worden aan jongeren onder de 18 jaar.

Om gezondheidsschade door meerooken tegen te gaan, gaan we door met het instellen van rook- en vapeverboden in de openbare ruimte, met name bij sportparken, speelplekken, stadions, scholen en rond de ingang van ziekenhuizen en verpleeghuizen.

In geval van verslaving pleiten we voor efficiënte en laagdrempelige verslavingszorg, die vergoed wordt in het basispakket. Door deze maatregelen te implementeren, streven we naar een gebalanceerd beleid dat individuele keuzevrijheid respecteert, maar tegelijkertijd de gezondheidsrisico's minimaliseert en verslaving ontmoedigt.

12.5 Een vooruitstrevende benadering van medische ethiek

12.5.1 Zelfbeschikking als uitgangspunt bij medisch-ethische vraagstukken

Als Jonge Democraten geloven we in het onvervreembare recht van individuen op zelfbeschikking, vooral als het gaat om beslissingen over hun eigen lichaam en gezondheid. Medische ethiek moet gebaseerd zijn op deze fundamentele overtuiging, waarbij keuzevrijheid en respect voor de autonomie van het individu voorop staan.

12.5.2 Seksuele en reproductieve gezondheidsrechten voor iedereen

Wij ondersteunen volmondig het recht op voortplantingsvrijheid voor eenieder, inclusief toegang tot hulp bij voortplantingstechnologieën, embryoselectie en genetisch ingrijpen in een embryo bij ernstige of dodelijke aangeboren afwijkingen. Het is essentieel dat individuen de mogelijkheid hebben om zelf te beslissen over hun reproductieve traject, zonder onnodige beperkingen of stigma's.

Als Jonge Democraten zijn we van mening dat anticonceptiemiddelen in het basispakket horen, zodat het ongewild krijgen van een kind en abortus kunnen worden voorkomen. Soms moeten de belangen van het nog niet verwekte kind beschermd worden. Als de toekomstige ouders zeer waarschijnlijk ernstige schade zullen toebrengen aan het kind, vinden de Jonge Democraten dat gedwongen anticonceptie, bij mannen en vrouwen, mogelijk moet zijn. De anticonceptie moet passend en reversibel zijn. Verplichte anticonceptie kan alleen voor een bepaalde termijn worden opgelegd door een rechter op basis van advies van experts. Na een vastgelegde termijn moet een hertoetsing plaatsvinden door de rechter.

12.5.3 Garandeer de toegang tot veilige en legale abortus

Het recht op abortus is een integraal onderdeel van de reproductieve vrijheid van individuen. Wij verdedigen het recht van mensen om zelf te beslissen over hun zwangerschap, vrij van externe dwang of beperkingen. Toegang tot veilige en legale abortussen moet worden gegarandeerd, ongeacht de sociaaleconomische status of geografische locatie van het individu. Het is van cruciaal belang dat abortuswetgeving gebaseerd is op respect voor het recht op zelfbeschikking en de medische behoeften en wensen van het individu.

Wat ons betreft dient abortus altijd in samenspraak met een arts plaats te vinden. Wel zijn we als Jonge Democraten tegen een verplichte bedenktijd bij abortussen, zoals die vroeger bestond. De grens voor het uitvoeren van abortus moet gelijk zijn aan de grens voor levensvatbaarheid van het ongeboren kind. Na deze grens is abortus alleen mogelijk om medische redenen.

Ten slotte zijn we als Jonge Democraten van mening dat abortus geen plek hoort te hebben in het Wetboek van Strafrecht. Vanzelfsprekend moeten er duidelijke regels gelden voor het uitvoeren van abortussen, maar die regels horen niet in het strafrecht thuis. Om ervoor te zorgen dat het recht op abortus in Nederland stevig is verankerd, zou Nederland het voorbeeld van Frankrijk moeten volgen en het recht op abortus moeten opnemen in de Grondwet.

12.5.4 Orgaandonatie kan levens redden

Als Jonge Democraten zijn we voorstander van een actief donorregistratiesysteem, waarbij iemand die geen keuze doorgeeft in het systeem geregistreerd wordt als "geen bezwaar". De mogelijkheid moet altijd blijven bestaan om op een eenvoudige manier de donorstatus te wijzigen. Ook dient er meer voorlichting te komen over de verschillende vormen van orgaandonatie, zodat mensen voldoende geïnformeerd zijn voordat ze een beslissing nemen.

Bij gelijke geschiktheid moeten mensen lager op de donorlijst voor organen worden gezet, als er sprake is van factoren die de overlevingsduur van het orgaan aanzienlijk verminderen. Op deze manier kan de beschikbaarheid van organen worden geoptimaliseerd en kunnen ze zo efficiënt mogelijk worden toegewezen. Verder zijn we ook voorstander van een onkostenvergoeding aan donateurs voor de directe financiële kosten en schade van de ingreep bij vrijwillige orgaandonatie bij leven. Dit kan mensen aanmoedigen om zich als donor te registreren en zo het aantal beschikbare organen te vergroten. Daarnaast geloven we dat de ontwikkeling van gekweekte organen en kunstorganen een veelbelovend alternatief vormen voor traditionele orgaandonatie. Zo worden tekorten tegengegaan, wordt schade bij donoren voorkomen en de kans vergroten dat het orgaan goed wordt afgestemd op de ontvanger. Ook moet er onderzoek komen naar het gebruik van dierlijk weefsels en organen bij transplantaties, dat zogenoemde xenotransplantatie wordt genoemd. Innovaties en onderzoek naar verschillende manieren van orgaandonatie moeten worden gestimuleerd door de overheid.

12.5.5 Geef mensen regie over hun eigen levenseinde

Het recht op een waardig einde is een fundamenteel aspect van het recht op zelfbeschikking. Individuen moeten het recht hebben om zelf te beslissen over het moment en de wijze waarop ze hun leven willen beëindigen, in gevallen van ondraaglijk lijden of een voltooid leven. We steunen de legalisatie en regulering van euthanasie en hulp bij zelfdoding, onder strikte voorwaarden om misbruik te voorkomen en de waardigheid van het individu te waarborgen. Dit omvat ook het respecteren van de wensen van het individu met betrekking tot het levenseinde, zelfs als deze niet medisch gegrond zijn maar voortkomen uit een oprecht verlangen naar een vreedzaam afscheid.

Als Jonge Democraten erkennen we dat euthanasie en hulp bij zelfdoding complexe kwesties zijn, die zorgvuldig moeten worden behandeld. Daarom pleiten we voor een raamwerk waarin het zelfbeschikkingsrecht van het individu wordt gerespecteerd, terwijl tegelijkertijd adequate waarborgen worden ingebouwd om misbruik te voorkomen.

Het is van essentieel belang dat er strikte procedures en controles zijn om ervoor te zorgen dat alleen diegenen die ondraaglijk lijden en in staat zijn om een weloverwogen beslissing te nemen, toegang hebben tot euthanasie of hulp bij zelfdoding. Tevens moeten er mechanismen zijn om ervoor te zorgen dat de keuzevrijheid van het individu niet wordt beperkt door externe druk of sociale factoren.

13. Goed en betaalbaar wonen in een bereikbaar Nederland

Als Jonge Democraten erkennen we dat volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en mobiliteit drie cruciale pijlers voor een welvarende en leefbare samenleving zijn, die bovendien nauw met elkaar samenhangen. De keuzes die gemaakt worden op het ene beleidsterrein resoneren onvermijdelijk op de andere terreinen. Om die reden is het wat ons betreft van belang om een geïntegreerde benadering op de drie onderling samenhangende beleidsterreinen toe te passen.

Volkshuisvesting staat centraal in ons streven naar een samenleving waarin iedereen toegang heeft tot goede en betaalbare woningen, ongeacht zijn sociaal-economische positie. Dit vereist een aanpak waarbij voldoende wordt gebouwd en waarbij doorstroming op de woningmarkt gestimuleerd wordt. Ruimtelijke ordening is van essentieel belang om de beperkte ruimte in Nederland effectief in te richten, met voldoende ruimte voor wonen, mobiliteit, energie, natuur en economische activiteiten. Wij streven naar een evenwichtige verdeling van deze schaarse ruimte, waarbij rekening wordt gehouden met de behoeften van huidige én toekomstige generaties.

Mobiliteit is een cruciale factor voor een bereikbaar Nederland waarin iedereen zich gemakkelijk, comfortabel en duurzaam kan verplaatsen. Wij pleiten voor een integrale aanpak van mobiliteit, met investeringen in een goed openbaar vervoersnetwerk, slimme infrastructuur en duurzame vervoersmiddelen. Ten slotte vinden we het ook van belang om te zorgen voor goede verbindingen met het buitenland.

13.1 Goed en betaalbaar wonen voor iedereen

13.1.1 Uitgangspunten voor een effectief volkshuisvestingsbeleid

Als Jonge Democraten vinden we dat eenieder in Nederland toegang moet hebben tot kwalitatief goede en betaalbare woonruimte. Het beleid van de overheid dient gericht te zijn op het creëren van een duurzaam en passend woningaanbod dat zowel aan de kwalitatieve als kwantitatieve vraag voldoet. Burgers moeten de vrijheid hebben om zelf te kiezen waar zij zich willen vestigen en in wat voor soort woning zij willen wonen. Om deze keuzevrijheid te waarborgen, dient de overheid ook alternatieve vormen van wonen te ondersteunen. Denk hierbij aan het optoppen van bestaande woningen of aan het wonen in een woongemeenschap, op een woonboot in een verplaatsbare woning. De Jonge Democraten zijn voorstander van een eerlijk volkshuisvestingsbeleid dat de ene woonvorm niet over de andere bevoordeelt.

Als Jonge Democraten zijn we voorstander van het oprichten van een apart ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening, en Mobiliteit. Op die manier kan de overheid een volwaardig beleid voor de volkshuisvesting en leefomgeving ontwikkelen en uitvoeren. Dit is niet in de laatste plaats van belang, omdat er naar onze mening op de huidige woningmarkt sprake is van een disbalans, waardoor de woningmarkt niet eerlijk is en er sprake is van marktfalen. Deze disbalans wordt voor een groot deel door de overheid zelf in stand gehouden. Enerzijds wordt aan de hand van de hypotheekrenteaftrek de koopsector kunstmatig ondersteund, anderzijds ondersteunt de overheid via huurregulering de sociale huursector. Dit zorgt voor een te groot aandeel koopwoningen en sociale huurwoningen en een te gemarginaliseerde vrije huursector. De overheid dient zich daarom op een andere manier op te stellen. Om de woningmarkt dusdanig te laten functioneren dat iedereen een passende woning kan vinden, dient er hervormd te worden in zowel de koopsector, de sociale huursector als de vrije huursector.

13.1.2 Een eerlijke koopmarkt bevorderen

Een goed functionerende koopmarkt is volgens de Jonge Democraten een stabiele en eerlijke markt waarin woningen waarde vast blijven en niet alsmat duurder worden. De Jonge Democraten zien de voordelen van het eigen woningbezit, maar willen dit niet koste wat kost stimuleren. Fiscale voordelen voor woningbezit hebben niet onze voorkeur.

Het grootste obstakel voor een stabiele en eerlijke markt is de hypotheekrenteaftrek. Door de hypotheekrenteaftrek kunnen mensen bij het kopen van een woning boven de vraagprijs bieden. Als Jonge Democraten vinden we dat aflossen weer de norm moet worden. De fiscale aftrek van de hypotheekrente moet wat ons betreft dan ook volledig worden afgeschaft.

Daarnaast zijn de Jonge Democraten van mening dat de risico's van het aangaan van een hypotheek in sommige gevallen onderschat worden. De financiële crisis van 2008 heeft dat pijnlijk blootgelegd. Om het risico voor degene die de hypotheek aangaat te beperken, zijn de Jonge Democraten voor een maximale lening-waardeverhouding van 90%. Dit betekent dat maximaal 90% van de woningwaarde gefinancierd kan worden met een hypotheek. Daarnaast zijn de Jonge Democraten van mening dat de woonquote (het percentage van je inkomen dat je maximaal kwijt mag zijn aan woonlasten) niet moet stijgen; hierdoor blijven huishoudens financieel gezond.

Ten slotte vinden we als Jonge Democraten dat sociale koop door huishoudens met een laag inkomen mogelijk moet zijn. Dat kan bijvoorbeeld door duokoop, waarbij de overheid de grond onder een woning koopt en aan de bewoners verpacht. Dit verlaagt de prijs van de woning en geeft gemeenten bovendien een extra inkomstenbron. Kopen is en blijft een belangrijk onderdeel van de woningmarkt. Met bovengenoemde voorstellen streven we als Jonge Democraten naar een eerlijke koopsector.

13.1.3 Meer sturen op een moderne sociale huursector

De Jonge Democraten beschouwen sociale huurwoningen van cruciaal belang voor een verantwoordelijk volkshuisvestingsbeleid. Sociale huur is wat ons betreft vooral bedoeld voor mensen in de lagere inkomensgroepen. Het is de taak van de overheid om ervoor te zorgen dat mensen met een minder goede sociaal-economische positie van goede huisvesting worden voorzien. De kerntaak van woningcorporaties is zorg dragen voor de woningen in de sociale huursector en de betaalbaarheid daarvan. Wanneer een woningcorporatie te ver van de kerntaak afwijkt, moet de overheid kunnen ingrijpen.

Een groot probleem in de sociale huursector is scheefwonen. Mensen die te veel verdienen om in een sociale huurwoning te mogen wonen blijven daar wonen omdat er te weinig ruimte is in de koopsector en met name de vrije huursector. Deze mensen houden sociale huurwoningen bezet voor mensen die nergens anders terecht kunnen. De Jonge Democraten willen dat daar verandering in komt. Dit kan door meer sociale huurwoningen bij te bouwen en het aandeel van vrije sector huurwoningen het totale woningaanbod te vergroten.

Wat ons betreft zou het mogelijk moeten worden om een sociale huurwoning te kopen, zowel voor huurders als voor niet-huurders. Omdat deze woningen eigendom zijn van de woningcorporaties is het dus aan de corporaties om te beslissen of zij een van hun woningen willen verkopen. Als een niet-huurder de woning wil kopen, ofwel om zelf in te wonen of te gaan verhuren, moet dat vanzelfsprekend in overleg met de huurder. Wij vinden dat de overheid daar toezicht op moet houden om te voorkomen dat het aanbod te klein wordt.

De WOZ-waarde van de woning wordt meegenomen in het woningwaarderingstelsel (WWS). In dat stelsel vinden we dat de WOZ-waarde een kleinere rol moet hebben in het bepalen van de huurprijs. Als een sociale huurwoning alsnog een maximale huurprijs krijgt die voor mensen in de buurt van het bestaansminimum niet te dragen is, dan kan de woningcorporatie besluiten om de huurprijs te verlagen, de woning in de vrije sector te verhuren of de woning te verkopen.

Om ervoor te zorgen dat sociale huurwoningen beschikbaar blijven en corporaties meer vrijheid te geven in wat ze met hun woningen doen pleiten we als Jonge Democraten voor de afschaffing van de liberalisatiegrens en het behoud van de sociale inkomensgrens. Hiermee kunnen corporaties zelf beslissen wat ze met woningen doen die een hogere maximale huurprijs hebben.

De sociale inkomensgrens betekent dat wanneer je inkomen onder een bepaalde grens zit je aanspraak kan maken op een sociale huurwoning. Als het inkomen boven de grens ligt dan kan iemand geen aanspraak meer maken op een sociale huurwoning en moet diegene dus een woning kopen of in de vrije huursector huren. Dit is alleen realistisch als er voldoende vrije huurwoningen zijn, dit moet dan ook pas ingevoerd worden als er meer vrije huurwoningen zijn.

Om ervoor te zorgen dat woningcorporaties deze taken naar behoren kunnen uitvoeren dienen ze over voldoende financiële middelen te beschikken. De Jonge Democraten zijn voorstander van het opstellen van een bouwfonds. Dit bouwfonds kan door woningcorporaties en projectontwikkelaars gebruikt worden om tegen een lage rente en een lange aflostermijn geld uit te lenen om woningbouwprojecten te betalen.

13.1.4 Meer prioriteit geven aan de vrije huursector

De Jonge Democraten willen de vrije huursector een betere positie geven in het woningaanbod. Dit moet op een stabiele en eerlijke manier. Het woningaanbod in Nederland bestaat voor een te groot aandeel uit koop- en sociale huurwoningen. Er is een tekort aan huurwoningen in de vrije sector, zeker als we het vergelijken met onze buurlanden. Mensen in de lagere middenklasse komen hierdoor in de problemen. Zij hebben vaak niet genoeg middelen om een woning te kunnen kopen maar te veel om in aanmerking te komen voor een sociale huurwoning.

Door het subsidiëren van de koopmarkt met de hypotheekrenteaftrek en het stimuleren van de sociale huursector met de huurtoeslag is het middensegment van de vrije huursector in de verdrukking gekomen. Gevolg daarvan zijn onredelijke huurprijsstijgingen in de vrije huursector. Een robuuste vrije huursector is belangrijk voor de doorstroming op de woningmarkt en past in een samenleving waar flexibiliteit steeds belangrijker wordt. De Jonge Democraten vinden daarom dat de overheid het aanbod van woningen in de vrije huursector moet stimuleren. De visie van de Jonge Democraten voor de koopmarkt en de sociale huursector draagt bij aan een groter aandeel van vrije sector huurwoningen. Aanpassingen in de koop- en sociale huursector zijn alleen niet genoeg om de vrije huursector gezond te krijgen. Om dat te bereiken moet het voor particuliere verhuurders aantrekkelijker worden om een woning te verhuren.

De Jonge Democraten vinden dat er sprake is van door de overheid gecreëerd marktfalen in de vrije huursector. Een hoge vermogensrendementsheffing zorgt ervoor dat kleine verhuurders relatief veel meer belasting moeten betalen over het inkomen dat zij uit huur halen dan grote vastgoedondernemers en beleggers. Daarnaast zorgt het huurprijzplafond voor lagere huurinkomsten. Kortom, voor kleine verhuurders gaan de kosten omhoog en de inkomsten omlaag. Het gevolg is dat veel kleine verhuurders hun huurwoning(en) verkopen. Dit komt de vrije huursector nog meer onder druk te staan.

Om het voor kleine verhuurders aantrekkelijker te maken om een woning te verhuren pleiten de Jonge Democraten voor de afschaffing van een bindend WWS in de vrije huursector. Het WWS blijft wel bestaan voor huurders om te kijken of er een eerlijke prijs wordt gevraagd. Dat betekent dat de markt de huurprijs bepaalt. Om ervoor te zorgen dat dat niet uit de hand loopt zijn de Jonge Democraten voor de invoering van een progressieve vermogensbelasting. Een belastingvrije voet en daarna wordt er in meerdere belastingschijven de belasting op de huurinkomsten verhoogd om malafide verhuurders zoals huisjesmelkers, beleggers en pandjesbazen aan te pakken. Dit zal ervoor zorgen dat de huurprijzen marktconform zijn en verhuurders er niet zomaar mee weggelopen om exorbitante huurprijzen te vragen. Ook moet de huurcommissie ingeschakeld kunnen worden bij conflicten in de vrije sector. Het is belangrijk om te benadrukken dat dit alleen goed werkt wanneer er genoeg woningen zijn.

Kortom, de vrije huursector is wat ons betreft onmisbaar. De overheid moet erop toezien dat de markt ook hier eerlijk en stabiel is.

13.1.5 Hard inzetten op betere en betaalbare huisvesting voor studenten en starters

Voor veel mensen is de studietijd de leukste tijd van hun leven. Om daar voluit van te kunnen genieten kunnen studenten allerminst woonproblemen gebruiken. Als Jonge Democraten vinden we het belangrijk dat er voldoende huisvesting is op de plek waar studenten onderwijs volgen. Deze huisvesting dient betaalbaar te zijn en aan te sluiten bij de wensen van studenten. Het is daarbij noodzakelijk dat gemeenten in overleg met onderwijsinstellingen, studentenhuisvesters, woningcorporaties voldoende ruimte creëren om studentenhuisvesting te realiseren. De Jonge Democraten zien ook een belangrijke rol voor particuliere verhuurders in de vrije huursector.

Een verkameringsverbod past hier wat ons betreft niet bij. Verkamering in studentensteden is buitengewoon belangrijk om te zorgen voor voldoende studentenhuisvesting. Verkamering geeft studenten wat studio's niet kunnen: prettige huisgenoten en een instap in het sociale leven in hun nieuwe stad. Studio's zijn belangrijk voor studenten die liever alleen wonen. In het kader van een divers woningaanbod is het belangrijk dat er ook studio's zijn. Om op korte termijn extra woonruimte te realiseren kan ingezet worden op het bijbouwen van prefab studentenhuisvesting. Dit heeft geen voorkeur boven permanente oplossingen zoals verkamering en bijbouwen van woningen.

Mensen die een voltijdopleiding aan een MBO volgen komen veelal niet in aanmerking voor studentenhuisvesting. Dit komt doordat MBO'ers vaak de leeftijdsgrens van 18 jaar nog niet bereikt hebben en omdat de MBO-instellingen vaak in steden gevestigd zijn waar MBO'ers al wonen, namelijk bij hun ouders. Deze aanpak vergeet echter een groep mensen: MBO'ers die een specialistische opleiding volgen die niet overal beschikbaar is. Deze mensen moeten net zo goed toegang hebben tot een woning in de buurt van hun opleiding. Daarom pleiten de Jonge Democraten voor huisvesting speciaal voor uitwonende MBO'ers.

Om doorstroming na de studententijd te bevorderen, is het wenselijk dat studieschulden op een eerlijkere manier worden meegenomen in hypotheekbeoordeling. Het is eigenlijk onbestaanbaar dat een afgestudeerde starter vanwege studieschuld een hogere huur moet blijven betalen dan de kosten van de hypotheek zouden zijn. Daarnaast zal de stimulans voor de vrije sector meer studio's en tweekamerappartementen opleveren als passende startershuisvesting.

13.1.6 Goede seniorenhuisvesting zorgt voor doorstroming op de woningmarkt

Onvoldoende huisvesting voor ouderen is naast een woonprobleem ook een zorgprobleem. Wanneer ouderen in een woning wonen die niet geschikt is om prettig oud in te worden levert dat onnodig veel extra werk en vaak ook reistijd op voor de thuiszorg en mantelzorgers. De Jonge Democraten pleiten voor een goede integratie van ouderenzorg en ouderenwoningen. Mensen moeten op een prettige manier oud kunnen worden in een woning die bij hen past.

Om dit te bereiken willen de Jonge Democraten graag dat de klassieke woonzorgcentra de standaard worden voor ouderen. Ouderen wonen tegenwoordig vaker thuis en dat leidt tot eenzaamheid en immobiliteit. Dit kan als gevolg hebben dat zij een voor hen te grote woning bezet houden die beter geschikt is voor gezinnen of starters. De woonzorgcentra bieden hier uitkomst: dagbesteding en gezamenlijk eten gaat eenzaamheid en immobiliteit tegen, een geïntegreerd zorgapparaat van inbandige huisarts en thuiszorg is ook beter voor de gezondheid van bewoners alsmede de productiviteit van de zorgverleners.

Goede seniorenhuisvesting is wat de Jonge Democraten betreft dus één van de sleutels naar een goede doorstroming op de gehele woningmarkt.

13.1.7 Een betere aanpak van dakloosheid is noodzakelijk

Het niet hebben van een thuis is een grote maatschappelijke schande. In Nederland moet iedereen, ongeacht arm, rijk, jong of oud toegang hebben tot een dak boven hun hoofd. Het feit dat dit nu nog niet goed geregeld is, is wat de Jonge Democraten betreft niet minder dan een morele tekortkoming.

Onzes inziens is het van belang dat de landelijke overheid meer regie gaat voeren op de aanpak van dakloosheid. Hierdoor worden ook de verschillen die op dit moment bestaan tussen gemeenten in de aanpak van dakloosheid verkleind. De landelijke aanpak waar de Jonge Democraten voor pleiten is het 'eerst-een-huis'-principe. Dit betekent dat de overheid daklozen in de eerste plaats van een woonadres voorziet. Dat kan al een studio zijn. Omdat daklozen geen adres hebben, kunnen ze in Nederland bijvoorbeeld geen verzekeringen afsluiten of officiële communicatie van de overheid ontvangen. Dit maakt dat mensen buiten het systeem vallen. Eerst-een-huis maakt daar een einde aan. Na het verzorgen van een woning moet de overheid voor begeleiding zorgen om daklozen te helpen hun leven weer op te bouwen, en weer een bijdragend onderdeel van de samenleving te zijn. Dit is goedkoper dan bezig blijven met halve maatregelen.

Omdat we ons realiseren dat dit niet van vandaag op morgen geregeld is, pleiten we voor een relatief gemakkelijke en pragmatische eerste stap. Geef daklozen een eigen kluisje met een adres bij de daklozenopvang. Alleen met een adres kan iemand weer een eigen leven opbouwen.

13.2 Een sociaal-liberale benadering van ruimtelijke ordening

13.2.1 Uitgangspunten voor een effectief ruimtelijk beleid

In Nederland zijn de maatschappelijke ambities en opgaven groot: meer en beter betaalbare woningen, schone energie, vermindering van stikstofuitstoot, goede bereikbaarheid van werk, onderwijs, zorg en andere voorzieningen én ook nog ruimte voor de natuur en voor bedrijvigheid. De ruimte voor deze ambities is echter beperkt; de ruimte in Nederland is immers schaars. Om die reden moeten we goed nadenken over hoe we ons land inrichten. Daarbij is het maken van duidelijke keuzes en het stellen van prioriteiten cruciaal.

Hoewel de ordening van de verschillende 'ruimtevragers' – wonen, mobiliteit, energie, natuur en werk – op het eerste gezicht vooral een technisch karakter heeft, zijn ruimtelijke ordeningsvraagstukken bij uitstek een politieke kwestie. Hoe we de ruimte om ons heen inrichten heeft namelijk directe gevolgen voor het dagelijks leven van mensen, op korte en lange termijn, voor huidige en toekomstige generaties. Als Jonge Democraten streven we een ruimtelijke ordeningsbeleid na dat leidt tot een zo rechtvaardig, duurzaam, vrij en welvarend mogelijk Nederland. Wat de Jonge Democraten betreft kan dat het beste met een sociaal-liberale benadering van ruimtelijke ordening.

13.2.2 Een sociaal-liberale visie op de stad

Steden zijn de economische motor van Nederland. Daar moet genoeg ruimte voor zijn. In de stad moet je prettig kunnen wonen, werken, vervoeren en recreëren, en omdat er veel mensen in een stad wonen moet dat op een zo efficiënt mogelijke manier. De Jonge Democraten vinden dat basisvoorzieningen – zoals levensmiddelen, huisartsen en recreatie – binnen 15 minuten lopen bereikbaar moeten zijn.

Het centrum is een belangrijk deel van de stad, waar vaak veel mensen wonen en werken. Dit betekent dat de ruimte hier het meest efficiënt moet zijn ingericht. In de stadscentra willen de Jonge Democraten dat uitvoerig gebruikgemaakt wordt van gemengd gebruik van gebouwen. Om dit te bevorderen moeten gemeenten in bestemmingsplannen meer ruimte geven voor vrijer gebruik van de panden in het stadscentrum.

Vlak om het centrum heen heb je de oudere stadswijken die gebouwd zijn toen de auto nog niet massaal gebruikt werd. Deze wijken zien de Jonge Democraten als de ideale wijk: panden die aan elkaar staan en zo'n drie tot vijf verdiepingen hoog zijn. Hier moet ook, doch in mindere vorm, gebruik worden gemaakt van gemengde bestemmingsplannen. In een wijk wordt immers niet alleen gewoond, men gaat er ook naar een café, doet er vaak boodschappen, of gaat er naar de huisarts. De Jonge Democraten zijn geen voorstander van wijkcentra zoals die in de Vinex-wijken zijn gebouwd. Commerciële activiteiten in de wijk moeten verspreid zijn door de wijk en op loopafstand van vrijwel alle woningen in de wijk zijn.

Veel wijken die na 1960 zijn gebouwd zijn hebben te weinig dichtheid en zijn meer georiënteerd op autorijden in plaats van lopen, fietsen en het openbaar vervoer. Als Jonge Democraten zijn we geen voorstander van dit soort wijken. Hoewel we ons realiseren dat dit vaak rustige wijken zijn, denken we dat rust en dichtheid prima met elkaar te combineren zijn. De Jonge Democraten willen bij herinrichting van deze wijken de leefbaarheid en duurzaamheid verbeteren. Straten moeten groener en beter toegankelijk voor voetgangers en fietsers worden.

De stad is niks zonder groen: parken, bomen, perkjes, bloemen, en gevelplanten. De Jonge Democraten zijn van mening dat hier volop de ruimte voor moet komen. Grotere dichtheid in de wijken betekent dat minder mensen kunnen genieten van een tuin, om dat te compenseren hebben we stadsparken. Idealiter liggen de parken op loopafstand van de wijken. Vanzelfsprekend is dat er in de parken geëcreëerd en gesport kan worden. Om groen in de wijk zelf te realiseren vinden de Jonge Democraten het wenselijk dat parkeerplaatsen opgeofferd worden om bomen, struiken en bloemen te planten. Dit zal onder andere de hittedruk in steden verminderen.

De Jonge Democraten zijn van mening dat architectuur invloed heeft op het geluk van mensen. Om hier rekening mee te houden is het een goed idee om in de ontwerpfase nieuwe bewoners en omliggende wijken democratisch inspraak te geven in het uiterlijk van de nieuwe wijk. In een prettige wijk staat een gezonde mix van koopwoningen en sociale- en vrije huurwoningen. Dit, in combinatie met alle andere factoren die hiervoor geschetst zijn, zorgt voor een goede sociale cohesie tussen wijkbewoners. Corporaties hebben de verantwoordelijkheid om de leefbaarheid in wijken met veel sociale huur te verbeteren door samen met de gemeente en maatschappelijke organisaties zoals de verenigingen en buurtinitiatieven de wijk in te richten tot een duurzaam leefklimaat.

Vanuit onze sociaal-liberale visie op ruimtelijke ordening, zijn we als Jonge Democraten voorstander van een stad die is ingericht op de mensen die er leven. Een stad(sdeel) ontworpen voor auto's is een fout en dat moet gecorrigeerd worden. Daarom geven de Jonge Democraten voorkeur aan het principe van "inbreiding": "nutteloze" ruimte (zoals parkeerterreinen en inefficiënte infrastructuur) moet worden herontwikkeld naar woningen en efficiënte infrastructuur. Eveneens kunnen gebouwen (die dat technisch gezien toestaan) worden opgehoogd, mits binnen de menselijke maat. Voor wijken die in verval zijn geraakt hebben de Jonge Democraten liever complete en grondige herontwikkeling dan halfslachtige maatregelen om een wijk prettig te krijgen, mits het de oorspronkelijke wijkbewoners niet verjaagt.

Ook voor schone industrie moet ruimte zijn in de stad. Om aan de eisen voor efficiëntie te voldoen zijn de Jonge Democraten sterk van mening dat deze industrie aangesloten moet zijn op de spoorwegen en het lokale OV-netwerk. Idealiter gaat de dichtheid van de industrie dus ook omhoog.

De Jonge Democraten staan kritisch tegenover het uitbreiden van steden. Echter moeten we onderkennen dat er noodzaak is voor woningen en eindeloos inbreiden onmogelijk is. Voor de Jonge Democraten is in deze keuze het type uitbreiding en van welk land dit ten koste gaat. Een nieuwe wijk, met hoge dichtheid, goede OV-verbinding en gemengde bestemmingsplannen gebouwd op voormalige landbouwgrond heeft de voorkeur boven een nieuwe wijk met lage dichtheid, veel ruimte voor de auto en strikte bestemmingsplannen gebouwd op voormalige natuur.

In het ontwerp van een nieuwe wijk moet er vanaf het begin al nagedacht worden over hoe deze wijk het best aangesloten kan zijn op openbaar vervoer, en fiets- en wandelinfrastructuur. Op termijn zien de Jonge Democraten de privé-auto het liefst verdwijnen uit de wijk.

13.2.3 Een sociaal-liberale visie op het dorp

Het huidige Nederlandse dorp is een plek waar vooral gewoond en gecreëerd wordt. De kleinschaligheid van de dorpen is een unieke eigenschap die gekoesterd moet worden. De dorpen zijn immers nooit van de menselijke maat afgestapt. Het wonen in een dorp moet, net als het wonen in een stad, prettig zijn. Voor efficiëntie is minder noodzaak dan in de steden met ruimteschaarste.

Omdat men vanuit het dorp simpelweg sneller in het buitengebied is, is er minder noodzaak voor uitgesproken parken. Dat komt ten goede aan relatieve dichtheid. De ruimte die aan de parken gegeven zou worden kan gebruikt worden voor andere doeleinden. Ander groen is in de dorpen nog altijd wél noodzakelijk. De Jonge Democraten zijn van mening dat parkeerterreinen in de dorpen een bepaald nut hebben, toch denken wij dat dat door velen overschat wordt. Parkeerterreinen mogen dus wel ingeperkt worden maar hoeven niet compleet weg.

Om het kleinschalige karakter, en daarmee gemeenschapszin, van dorpen te behouden is het uitbreiden van dorpen niet wenselijk. De Jonge Democraten vinden ook voor de dorpen inbreiding een goed idee.

13.2.4 Een sociaal-liberale visie op het buitengebied

Wat de Jonge Democraten betreft moet er voldoende aandacht zijn voor het buitengebied. Wonen en werken is, met uitzondering van de landbouw, nauwelijks aan de orde in het buitengebied. Er moet meer ruimte komen voor natuur in het buitengebied. Goede natuur maakt mens én dier gelukkig. Los van het geluksaspect zien de Jonge Democraten ook de voordelen en de uitdagingen die meer natuur voor de landbouw met zich meebrengen.

We moeten wel realistisch zijn. Er is in Nederland te veel ruimte voor landbouw, met name intensieve veehouderijen. Hoewel er voldoende ruimte over moet blijven voor het houden van vee, moet dat wel veel kleinschaliger. De Jonge Democraten zijn voorstander van kringlooplandbouw: de boer heeft naast een diverse veestapel ook akkers met gewassen. De rest van de ruimte wordt teruggegeven aan de natuur, gebruikt voor infrastructuur en gebruikt voor woningbouw.

13.2.5 Een heldere taakverdeling voor ruimtelijk beleid

De rijksoverheid, idealiter een apart ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Mobiliteit, heeft de verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat de ruimte zo efficiënt mogelijk, natuurvriendelijk, en mensvriendelijk wordt ingedeeld. Zeker in gebieden die de grenzen van gemeenten en provincies overstijgen, moet de rijksoverheid zorg dragen voor goed ruimtelijk beleid.

Provincies hebben een belangrijke taak bij het toewijzen van ruimte voor onder andere woningbouw en het regelen van het regionale openbaar vervoer. Wat de Jonge Democraten betreft kan dat zo blijven mits de provincies actief met gemeenten gaan samenwerken om aan de standaarden van efficiëntie, natuurvriendelijkheid, en mensvriendelijkheid te voldoen.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de specifieke invulling van het gemeentelijk gebied. De Jonge Democraten vinden dat gemeenten hun omgevingsplannen zo flexibel mogelijk moeten opstellen, zodat er veel ruimte is voor nieuwe en actuele ontwikkelingen. Op die manier wordt het eenvoudiger om woningen te splitsen, woningen te creëren boven winkels en kantoorpanden en kunnen verschillende vormen van ondernemen goed worden ingepast.

13.3 Een schoon en bereikbaar Nederland, verbonden met de rest van de wereld

13.3.1 Uitgangspunten voor een effectief mobiliteitsbeleid

Duurzaamheid, betaalbaarheid, snelheid en efficiëntie. Dit zijn de uitgangspunten voor alle vormen van mobiliteit waar de Jonge Democraten voor staan. De uitstoot van CO₂, stikstof en fijnstof door alle vormen van mobiliteit moet zo snel mogelijk worden teruggebracht naar nul. Om dit doel te bereiken moeten er ingrijpende keuzes worden gemaakt en is een verandering van onze verkeerspatronen noodzakelijk. Het openbaar vervoer speelt hierin een onmisbare rol. Een betrouwbaar en omvangrijk OV-netwerk vermindert de behoefte om een eigen auto aan te schaffen. Minder auto's betekent minder uitstoot, minder files en meer beschikbare ruimte voor vergroening, ontspanning en woningbouw. Wat de Jonge Democraten betreft neemt de overheid het voortouw bij het aanleggen van duurzame infrastructuur en het ondersteunen van duurzame innovaties, om vervolgens ook het gebruik van de auto actief te ontmoedigen.

13.3.2 Mobiliteit die landsgrenzen overstijgt

Nederland heeft goede verbindingen met de rest van de wereld. Elke dag gaan talloze mensen de Nederlandse grens over per auto, trein, vliegtuig of boot. Dit moet absoluut zo blijven, maar de manier waarop moet anders. Vliegen moet de uitzondering worden in plaats van de regel. Hiervoor zijn de ontwikkeling van een omvangrijk en hoogwaardig Europees spoorwegennetwerk en een Europees ticketsysteem noodzakelijk. De Jonge Democraten zien daarom een belangrijke rol weggelegd voor de Europese Unie in het faciliteren van grensoverschrijdend vervoer.

Wat de Jonge Democraten betreft moet vliegen niet worden gezien als een recht, maar als een luxe. Op korte en middellange afstanden moet het openbaar vervoer aantrekkelijk worden gemaakt als alternatief. Dit kunnen we alleen doen door de externaliteiten van het vliegen te verwerken in de ticketprijs. Dit zorgt ervoor dat consumenten de eerlijke prijs betalen voor hun vliegtickets en de trein aantrekkelijker wordt. Op termijn moeten kortereafstandsvluchten verboden worden. Dit betekent ook dat Schiphol zal moeten krimpen.

Naast mensen gaan er ook goederen de grenzen over. De Jonge Democraten zijn van mening dat bij de keuze tussen lucht, weg, spoor en water steeds een integrale afweging gemaakt dient te worden, waarbij naast bereikbaarheid en kosten ook leefbaarheid en veiligheid moeten worden meegewogen. Hierbij is het belangrijk om de transitie naar een duurzame logistieke sector te ondersteunen vanuit de Europese en nationale overheid door de benodigde infrastructuur aan te leggen. Wat ons betreft moet er in ieder geval meer worden ingezet op transport via pijpleidingen, spoor en water. Deze manieren van transport nemen minder ruimte in beslag, zijn energiezuiniger en veiliger dan vervoer over de weg. Hiervoor zal het spoor moeten worden uitgebreid en zullen er meer binnenhavens moeten worden gebouwd aan de rivieren. Hiervoor stellen de Jonge Democraten wel de eis dat de scheepvaart snel op volledig hernieuwbare energie moet draaien.

De Jonge Democraten juichen innovaties in het vervoer op de lange afstand toe. Vanwege de beperkte tijd om de transities te realiseren geven de Jonge Democraten wel voorkeur aan bestaande, bewezen manieren van efficiënt en duurzaam vervoer.

13.3.2 Mobiliteit binnen Nederland

De verbindingen in Nederland dienen van hoge kwaliteit te zijn. Als Jonge Democraten zijn we voorstander van een transitie van massaal autogebruik naar massaal OV-gebruik. Mensen dienen met een hoogwaardige verbinding tussen alle grote steden te kunnen reizen. Grote steden zullen hierdoor functioneren als hubs voor de omliggende dorpen en kleinere steden. Deze dorpen en kleinere steden kunnen op een regionale schaal het beste worden verbonden. Op een nationale schaal zijn er twee hoofdnetwerken: rijkswegen en spoor.

Beide netwerken dienen onder bezit en beheer van de Nederlandse overheid te zijn. Hierdoor kan er worden gegarandeerd dat het netwerk voldoet aan alle eisen die de samenleving aan het netwerk stelt en kan het netwerk voor iedereen toegankelijk worden gemaakt.

De Jonge Democraten zijn van mening dat het spoor een kwaliteits- en kwantiteitsverbetering nodig heeft. Bestaande trajecten moeten worden verbreed en er moeten nieuwe trajecten worden aangelegd tussen plaatsen waar nog geen verbinding is. Daarnaast moet het volledige spoornetwerk geëlektrificeerd worden, waarmee vervuiling wordt voorkomen. Daarnaast moet het beveiligingssysteem van het spoor versneld worden vernieuwd naar de nieuwe Europese standaard, ERTMS. Hierdoor wordt het mogelijk om meer treinen op hetzelfde traject te laten rijden, waardoor de wachttijd voor reizigers zal dalen.

Door hard in te zetten op betere treinverbindingen, wordt voorkomen dat Nederland wordt overspoeld met onnodig veel en brede snelwegen. Wel zal het verbeteren van de veiligheid van de rijkswegen altijd noodzakelijk blijven, opdat er zo min mogelijk ongelukken gebeuren. De Jonge Democraten zijn ook voor het slim maken van de rijkswegen. De infrastructuur wordt beter benut als bijvoorbeeld matrixborden actief worden gebruikt om de snelheid aan te passen, zodat file wordt voorkomen. Daarnaast wordt het ook klaargemaakt voor verduurzaming en automatisering van het systeem.

We realiseren ons dat niet alles en iedereen kan worden aangesloten op openbaar vervoer. Zeker mensen die in landelijke gebieden buiten de bebouwde kom wonen moeten gebruik kunnen blijven maken van een auto. Om ook voor deze mensen die een auto écht nodig hebben, is het belangrijk om te verduurzamen. De Jonge Democraten zijn van mening dat de verkoop van nieuwe auto's met een fossiele verbrandingsmotor verboden moet worden. De Jonge Democraten zijn daarom ook tegenstander van het gebruik van biologische brandstoffen, die deze bron van vervuiling overeind houden. Om de transitie waar te maken dient de overheid een stimulerende en faciliterende rol te blijven spelen, door de benodigde infrastructuur te realiseren in samenwerking met de markt. Hiervoor dienen sterke prijsprikkels te komen, zodat de meest duurzame manier de meest betaalbare is. Hierdoor is het mogelijk om door heel Nederland met een elektrisch voertuig te rijden. Door deze doelen wordt en blijft Nederland de koploper op het gebied van elektrisch vervoer.

13.3.3 Mobiliteit in de regio

In aanvulling op het nationale netwerk bestaande uit snelwegen en spoorlijnen is er regionaal vervoer nodig. Het doel hiervan is om kleinere steden en dorpen met elkaar en met de grote steden te verbinden. Het regionale openbare vervoersnetwerk bestaat voornamelijk uit spoorwegen en busdiensten. Deze vervoermiddelen dienen de gebruikers zowel vanaf het nationale netwerk als binnen een regionaal gebied op een snelle manier te kunnen vervoeren.

De Jonge Democraten zijn van mening dat het regionale openbaar vervoer moet kunnen garanderen dat alle essentiële voorzieningen binnen één uur bereikbaar zijn vanuit iedere woning. In dichter bevolkte gebieden wordt een hogere eis van vijftien minuten gesteld, omdat de voorzieningen dichter bij elkaar gelegen zijn. Om dit waar te maken dient er een grootschalige investering te worden gedaan in het regionale OV-netwerk.

Om de regionale mobiliteit goed te stimuleren vinden de Jonge Democraten dat ook dit openbaar vervoer zo veel mogelijk per spoor moet. Dit is het best te regelen door een moderne elektrische versie van de buurtspoorwegen. Deze vorm van *light-rail* zit tussen een tram en metro in en is buitengewoon flexibel: in de bebouwde kom kan deze als een tram met maximaal 50 km/u op straat rijden en buiten de bebouwde kom kan deze als een trein met 100 km/u op eigen spoor rijden. Zo verbinden we dorpen en kleinere steden via een comfortabele en snelle manier met het nationale spoorwegnet.

De streekbus is van groot belang voor het regionale openbaar vervoer. De Jonge Democraten zien graag dat deze blijft bestaan en verbeterd wordt. Om ook dit vervoer te verduurzamen willen we dat diesel- en gasbussen voor het streekvervoer snel worden vervangen door waterstofbussen.

13.3.4 Mobiliteit op lokaal niveau

De Jonge Democraten vinden dat bij mobiliteitsbeleid op lokaal niveau prioriteit moet worden gegeven aan de voetganger, rolstoelgebruiker en fietser. De meeste verkeersbewegingen die dagelijks plaatsvinden zijn van korte afstand. Deze dienen zo veel mogelijk met deze manier van bewegen te worden afgelegd. Fietsen en lopen is namelijk gezonder voor de mens en beter voor het milieu.

Om die reden zijn we voorstander van het autoluw maken van woonwijken. Hierdoor wordt het veiliger om te lopen en te fietsen en wordt autogebruik voor korte afstanden ontmoedigd. Daarnaast is het van belang dat er voor voetgangers overal waar mogelijk stoepen moeten worden aangelegd die breed genoeg zijn, zodat mensen elkaar gemakkelijk kunnen passeren. Voor fietsers moeten wat ons betreft naast de gewone fietspaden ook snelfietspaden worden aangelegd. We streven bovendien naar een aantrekkelijke omgeving om in te wandelen en te fietsen, waarbij meer groen en water in de wijk terugkomt.

De Jonge Democraten zijn van mening dat alle steden in Nederland met meer dan 500.000 inwoners een hoogwaardig metronetwerk nodig hebben om de stad op een efficiënte manier te verbinden. Hiernaast is er ook deelmobiliteit, zoals deelauto's, -scooters, en -fietsen. Met deze vorm van mobiliteit wordt de vrijheid van privévervoer ondersteund en de duurzaamheid van openbaar vervoer versterkt. Om deelmobiliteit te versterken zijn er hubs nodig, waarin de auto kan worden achtergelaten aan de rand van de stad, dorp of woonwijk. Bij deze hubs kan de integratie plaatsvinden tussen alle vormen van mobiliteit die aanwezig zijn in de omgeving. Hierdoor is het noodzakelijk om de hubs goed te integreren in het regionale netwerk, door vormen van openbaar vervoer en opties voor deelmobiliteit op deze locatie te integreren. Hierdoor ontstaat er een hiërarchie van hubs, waarin elke regio, hoe klein dan ook, wel een hub heeft. Ook wordt het reizen tussen hubs gemakkelijker gemaakt.

Om direct een positief effect te leveren op de leefomgeving zijn de Jonge Democraten van mening dat elke binnenstad in Nederland een milieuzone moet instellen voor oudere personenauto's, bestelauto's en vrachtwagens. Daarnaast moet de huidige situatie gehanteerd blijven. In de bebouwde kom moet de maximumsnelheid terug van 50 km/u naar 30 km/u, met uitzondering van bus- en tramlijnen. Daarnaast moet de snelheid buiten de bebouwde kom maximaal 100 km/u blijven. De bebouwde kom moet zoveel mogelijk autoluw worden herontwikkeld. De aanwezigheid van hubs aan de rand van woongebieden vermindert de noodzaak van parkeerplekken in de woongebieden. Hierdoor is er meer ruimte over om effectief in te richten ter versterking van de leefomgeving.

Openbaar vervoer in de Nederlandse steden bestaat voornamelijk uit busdiensten, met alleen in de vier grote steden trams, en eventueel een metro. De Jonge Democraten zijn van mening dat heel veel meer steden tramnetwerken nodig hebben. Trams zijn immers schoner en stiller dan (elektrische) bussen en bovendien hebben ze een hogere capaciteit. In combinatie met trams zouden steden er goed aan doen om reguliere buslijnen te vervangen voor trolleybuslijnen. Deze bus heeft alle voordelen van een 'gewone' elektrische bus, maar niet de nadelen.

13.3.5 Openbaar vervoer moet voor iedereen toegankelijk zijn

De Jonge Democraten zijn van mening dat iedereen het recht heeft om zonder drempels deel te nemen aan de maatschappij. Hiervoor is goede infrastructuur en mobiliteit noodzakelijk, zodat alle voorzieningen binnen een redelijke tijd en tegen lage kosten zijn te bereiken. Het openbaar vervoer moet daarom toegankelijk zijn voor iedereen.

Een lichamelijke of geestelijke beperking moet niet uitmaken. De Jonge Democraten eisen daarom dat alle stations en haltes in het gehele land toegankelijk moeten zijn voor mensen met een beperking. Goede hellingbanen of liften zijn hier dus broodnodig. Door een toegankelijk systeem kan iedereen gebruikmaken van het openbaar vervoer, ongeacht de toestand van de persoon. Initiatieven vanuit de bevolking zoals vrijwillige buurtbussen worden daarom ook ondersteund. Daarnaast is de combinatie van deelmobiliteit en openbaar vervoer een mogelijkheid om te voldoen aan deze eis.

Ook mensen die 's nachts moeten reizen hebben recht op verbinding. De Jonge Democraten zijn daarom voorstander van het uitbreiden van het nachtnetwerk. Zo wordt er rekening gehouden met mensen die nachtdiensten werken, zoals ziekenhuispersoneel.

13.3.6 Meer doen om het openbaar vervoer betaalbaarder te maken

Mobiliteit is een noodzaak in de huidige samenleving. Een betaalbaar mobiliteitsnetwerk zorgt voor een kleinere afstand tot de samenleving. De Jonge Democraten pleiten daarom voor het invoeren en/of behouden van onder andere groepskortingen, groepstickets, voordeelabonnementen, studentenkortingen en gezinskortingen. De Jonge Democraten zijn voorstander van een eerlijke benadering en vergelijking van het mobiliteitsnetwerk. Doordat de belasting op het gebruik van auto's niet kostendekkend is, gaat er belastinggeld naar deze mobiliteitsvorm, ten koste van het openbaar vervoer. De Jonge Democraten willen daarom naar een systeem waarin de gebruiker betaalt. Dat maakt de werkelijke kosten van een autorit ook inzichtelijker, waardoor het maken van een objectieve keuze tussen verschillende vervoerswijzen wordt bevorderd. De kosten die de staat betaalt aan het aanleggen en onderhouden van wegen moeten zo veel mogelijk opgebracht worden door de gebruiker.

Om dit eerlijk te maken voor Nederlanders pleiten de Jonge Democraten voor een Europees kilometerbelastingssysteem met tarieven per land, waardoor elke weggebruiker in Europa betaalt voor het onderhoud van wegen. Op die manier kan een gemeente een heffing invoeren voor vervuilende voertuigen. Om de kosten te verlagen dienen onnodige vervoersbewegingen te worden gereduceerd. De Jonge Democraten zijn ook van mening dat er een minimumbedrag moet zijn voor het bezit van een auto. Doordat een parkeerplek altijd wordt gebruikt, moet er voor dit gebruik ook betaald worden. Hiervoor is het noodzakelijk dat alle gemeenten een systeem opzetten dat de parkeerplekken eerlijk belast.